

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 339.137.2:338.1(478)(043)

IGNATOV AUGUSTIN

**CREȘTEREA COMPETITIVITĂȚII ȘI REZILIENȚEI
ECONOMICE A REPUBLICII MOLDOVA CA FACTORI DE
CONSOLIDARE A SECURITĂȚII ECONOMIEI NAȚIONALE**

**SPECIALITATEA: 521.02 – ECONOMIE MONDIALĂ; RELAȚII
ECONOMICE INTERNAȚIONALE**

Teza de doctor în științe economice

Conducător științific:

LOBANOV Natalia,
doctor habilitat în științe economice,
profesor universitar

Autor:

CHIȘINĂU, 2023

© Ignatov Augustin, 2023

CUPRINS

ADNOTARE	5
ANNOTATION	6
АННОТАЦИЯ	7
LISTA TABELELOR	8
LISTA FIGURILOR	11
LISTA ABREVIERILOR	12
INTRODUCERE	13
1. ASPECTE TEORETICO-METODOLOGICE A COMPETITIVITĂȚII ȘI REZILIENȚEI ECONOMICE CA FACTORI DETERMINANȚI AI SECURITĂȚII ECONOMICE	19
1.1 Competitivitatea economică: aspecte teoretico-metodologice și implicații pentru sistemul economic	19
1.2 Reziliența economică: concepte, instrumente de măsurare și relevanță în contextul sistemului economic	29
1.3 Securitatea economică: definiții, dimensiuni și factori determinanți	35
1.4 Concluzii la capitolul 1	51
2. EVALUAREA COMPETITIVITĂȚII ȘI REZILIENȚEI ECONOMICE A REPUBLICII MOLDOVA	54
2.1 Evaluarea competitivității economice a Republicii Moldova prin prisma mediului de afaceri, capacităților antreprenoriale și inovaționale	54
2.2 Analiza rezilienței economice a Republicii Moldova prin prisma competențelor antreprenoriale și capacităților inovaționale ale sectorului de afaceri	61
2.3 Implicațiile competitivității și rezilienței pentru securitatea economică a Republicii Moldova în contextul schimbărilor regionale și globale	68
2.4 Concluzii la capitolul 2	78
3. MĂSURI DE CONSOLIDARE A COMPETITIVITĂȚII, REZILIENȚEI ȘI SECURITĂȚII ECONOMICE	80
3.1 Corelația dintre competitivitate, reziliență și securitate economică	80
3.2 Măsuri de consolidare a potențialului competitiv și de reziliență economică, precum și a securității economice a Republicii Moldova	123

3.3	Cadrul strategic de consolidare a relațiilor Republicii Moldova cu Uniunea Europeană ca principal partener economic al țării	128
3.4	Concluzii la capitolul 3	133
	CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	135
	BIBLIOGRAFIE	143
	ANEXE	158
ANEXA 1	Sinteza efectuată de Sánchez et al. (2015) privind legăturile dintre politici și diferite dimensiuni ale rezilienței (continuare a Tabelului 1.2).	158
ANEXA 2	Indicele de reziliență după FM Global (2022), pentru anul 2022.	161
ANEXA 3	Indicele Ușurinței de a Face Afaceri, detalii pe dimensiunile analizate și scorurile aferente, pentru anul 2020 (set I dimensiuni)	165
ANEXA 4	Indicele Ușurinței de a Face Afaceri, detalii pe dimensiunile analizate și scorurile aferente, pentru anul 2020 (set II dimensiuni)	170
ANEXA 5	Certificat de implimentare - Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova	175
ANEXA 6	Certificat de implimentare - „Export Partners” SRL (Gateway & Partners Moldova)	176
	Declarația privind asumarea răspunderii	177
	CURRICULUM VITAE AL AUTORULUI	178

ADNOTARE

Ignatov Augustin, Creșterea Competitivității și Rezilienței Economice a Republicii Moldova ca Factori de Consolidare a Securității Economiei Naționale, teză de doctor în științe economice, Chișinău, 2023.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie (196 titluri), 141 de pagini de text de bază, 54 tabele, 8 figuri, 63 de ecuații econometrice și 6 anexe. Rezultatele științifice sunt expuse în cadrul a 30 publicații științifice.

Cuvinte-cheie: competitivitate, reziliență, securitate, antreprenoriat, eficiență instituțională, investiții, capital fizic, capital uman.

Domeniul de studiu: Economie Mondială; Relații Economice Internaționale

Scopul lucrării: Acest studiu are ca scop fundamental definirea unui cadru strategic național al securității economice a Republicii Moldova și al instrumentelor relevante care pot fi abordate prin politici guvernamentale pentru a favoriza dezvoltarea economică și standardele de viață a populației. Mai mult de atât, cercetarea dezvoltă o analiză aprofundată a relației dintre competitivitatea și reziliența economică a Republicii Moldova ca factori determinativi ai securității economice în contextul schimbărilor regionale și globale prin aplicarea unei cercetări economice riguroase fundamentată pe considerente teoretice, metodologice și practice relevante.

Obiectivele cercetării: 1. stabilirea cadrului conceptual teoretic cu referință la securitatea economică; 2. identificarea principalelor schimbări regionale și globale, dar și estimarea potențialului impact al acestora asupra securității economice a țării; 3. evaluarea competitivității economice a Republicii Moldova prin intermediul mai multor factori, atenție deosebită fiind acordată mediului de afaceri, capacităților antreprenoriale și inovaționale ca fundament al competitivității; 4. asigurarea unui fundament statistic, matematic și econometric care ar facilita înțelegerea dependenței dintre competitivitate și reziliență, pe de o parte, și securitate economică, pe de alta parte; 5. analiza principalelor măsuri care pot fi întreprinse pentru ridicarea competitivității și rezilienței economice a țării în contextul schimbărilor identificate.

Noutatea și originalitatea științifică: cercetarea abordează relația dintre competitivitate, reziliență și securitate economică prin prisma mediului de afaceri și capacităților acestuia de a dezvolta activități productive pentru satisfacerea nevoilor cetățenilor și ale antreprenorilor parteneri, fie locali sau externi. La fel, studiul dezvoltă un cadru sistemic care analizează mecanismele de interacțiune dintre diverși factori decizionali și influența acestora asupra mediului antreprenorial și a performanței acestuia. Originalitatea lucrării se reflectă prin modul comprehensiv sau de sistem de analiză a interdependenței dintre multitudinea de factori socio-economici, politici și geo-politici și impactul lor asupra potențialului de creștere al economiei naționale în general și al mediului de afaceri în particular.

Implementarea rezultatelor științifice se atestă prin două certificate de implimentare obținute de la Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova și de la „Export Partners” SRL (Gateway&Partners Moldova).

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării: se rezumă la faptul că se identifică factorii principali care afectează performanța economică a mediului de afaceri din Republica Moldova, exprimată prin nivelul de competitivitate și reziliență economică ale acestuia. Mai mult de atât, se dezvoltă un cadru de analiză sistemică al securității economice a țării care abordează ca factor primordial eficiența antreprenorială. În baza acestei analize de sistem se pot dezvolta politici economice care să încurajeze dezvoltarea sustenabilă a economiei naționale. În acest context, atenția principală se acordă capacității businessului autohton de a concura eficient pentru piețele locale și cele internaționale, dar în același timp de a rezista șocurilor economice ciclice sau de caracter imprevizibil.

ANNOTATION

Ignatov Augustin, Increasing the Competitiveness and Economic Resilience of the Republic of Moldova as Factors to Consolidate the Security of the National Economy, doctoral thesis in economic sciences, Chisinau, 2023.

Thesis structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography (196 titles), 141 pages of base text, 54 tables, 8 figures, 63 econometric equations and 6 appendices. The scientific results were published in 30 scientific papers.

Keywords: competitiveness, resilience, security, entrepreneurship, institutional efficiency, investments, physical capital, human capital.

Field of study: economic studies.

The purpose of the paper: this study has as its fundamental purpose the definition of the economic security of the Republic of Moldova and of the relevant instruments that can be applied through government policies to favor the development and living standards of the population. Moreover, the research develops an in-depth analysis of the relationship between the competitiveness and economic resilience of the Republic of Moldova as determining factors of economic security in the context of regional and global changes by applying rigorous economic research based on relevant and comprehensive theoretical, methodological and practical considerations.

Research objectives: 1. establishing the conceptual-theoretical framework with reference to economic security; 2. identifying the main regional and global changes and estimating their potential impact on the economic security of the country; 3. evaluation of the economic competitiveness of the Republic of Moldova by means of several factors, special attention being paid to the business environment, entrepreneurial and innovative capacities as the foundation of competitiveness; 4. providing a statistical, mathematical and econometric foundation that would facilitate the understanding of the dependence between competitiveness and resilience, on the one hand, and economic security, on the other; 5. analysis of the main measures that can be taken to increase the competitiveness and economic resilience of the country in the context of the identified changes.

Scientific novelty and originality: the research addresses the correlation between competitiveness, resilience and economic security through the lens of the business environment and its capacities to develop productive activities to meet the needs of citizens and partner entrepreneurs, whether local or foreign. Likewise, the study develops a systemic framework that analyzes the interaction mechanisms between various decision-making factors and their influence on the entrepreneurial environment and its performance. The originality of the work is reflected by the comprehensive or systematic analysis of the interdependence between the multitude of socio-economic, political and geo-political factors and their impact on the growth potential of the national economy in general and the business environment in particular.

The implementation of the scientific results is certified by two implementation certificates obtained from the Chamber of Commerce and Industry of the Republic of Moldova and from "Export Partners" SRL (Gateway&Partners Moldova).

The theoretical significance and the applied value of the paper: it boils down to the fact that the main factors that affect the economic performance of the business environment in the Republic of Moldova are identified. Moreover, a framework for systemic analysis of the country's economic security is developed that addresses entrepreneurial efficiency as a primary factor. Based on this system analysis, economic policies can be developed to encourage the sustainable development of the national economy.

АННОТАЦИЯ

**Игнатюв Августин, "Повышение конкурентоспособности и экономической устойчивости Республики Молдова как факторы укрепления безопасности национальной экономики".
Докторская диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 521.02 Мировая экономика и международные экономические отношения, Кишинев, 2023.**

Структура диссертации: диссертация содержит: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография (196 наименований), 141 страница основного текста, 54 таблицы, 8 рисунков, 63 эконометрических уравнения и 6 приложений. Научные результаты опубликованы в 30 научных работах.

Ключевые слова: конкурентоспособность, устойчивость, безопасность, предпринимательство, институциональная эффективность, инвестиции, физический капитал, человеческий капитал.

Область исследования: экономические исследования.

Цель исследования: основной целью данного исследования является определение экономической безопасности Республики Молдова и соответствующих инструментов, которые могут быть применены посредством государственной политики в целях содействия развитию и повышению уровня жизни населения. Кроме того, исследование развивает углубленный анализ взаимосвязи между конкурентоспособностью и экономической устойчивостью Республики Молдова как определяющих факторов экономической безопасности в контексте региональных и глобальных изменений путем применения экономических исследований, основанных на релевантных и всеобъемлющих теоретических, методологических и практических соображениях.

Задачи исследования: 1. создание концептуально-теоретической базы экономической безопасности; 2. выявление основных региональных и глобальных изменений и оценка их потенциального влияния на экономическую безопасность страны; 3. оценка экономической конкурентоспособности Республики Молдова по нескольким факторам, с акцентом на бизнес-среду, предпринимательство и инновационный потенциал как основе конкурентоспособности; 4. обеспечение статистической, математической и эконометрической основы, которая облегчила бы понимание зависимости между конкурентоспособностью и устойчивостью, с одной стороны, и экономической безопасностью, с другой; 5. анализ основных мер, которые могут быть приняты для повышения конкурентоспособности и экономической устойчивости страны в условиях выявленных изменений.

Научная новизна и оригинальность: исследование рассматривает взаимосвязь между конкурентоспособностью, устойчивостью и экономической безопасностью через призму бизнес-среды и ее возможностей развивать производственную деятельность для удовлетворения потребностей граждан и предпринимателей-партнеров, как местных, так и иностранных. Аналогичным образом, исследование разрабатывает системную основу, которая анализирует механизмы взаимодействия между различными факторами принятия решений и их влияние на предпринимательскую среду и ее эффективность. Оригинальность работы отражается в комплексном или системном анализе взаимозависимости множества социально-экономических, политических и геополитических факторов и их влияния на потенциал роста национальной экономики в целом и деловой среды в частности.

Теоретическая и практическая значимость работы: сводится к тому, что определены основные факторы, влияющие на экономические показатели бизнес-среды Республики Молдова. Кроме того, разработана основа системного анализа экономической безопасности страны, в которой эффективность предпринимательства рассматривается как основной фактор. На основе этого системного анализа можно разработать экономическую политику, способствующую устойчивому развитию национальной экономики.

Внедрение научных результатов подтверждено двумя сертификатами внедрения, полученных от Торгово-Промышленной Палаты Республики Молдова и от «Export Partners» SRL (Gateway&Partners Молдова).

Lista tabelelor

Tabelul 1.1. Dimensiunile competitivității economice în cadrul indicilor de rigoare.....	25
Tabelul 1.2. Sinteza efectuată de Sánchez et al. (2015) privind legăturile dintre politici și diferitele dimensiuni ale rezilienței.....	34
Tabelul 2.1. Competitivitatea economică a Republicii Moldova conform Indicelui Competitivității Globale din 2019.....	55
Tabelul 2.2. Competitivitatea antreprenorială a Republicii Moldova conform Indicelui Ușurinței de a face Afaceri din 2020.....	57
Tabelul 2.3. Indicele Inovațional Global al Republicii Moldova pentru anul 2021.....	59
Tabelul 2.4. Indicele rezilienței economice, anul 2022 – scoruri generale.....	63
Tabelul 2.5. Indicele rezilienței economice, anul 2022 – scoruri ale factorilor economici.....	64
Tabelul 2.6. Indicele rezilienței economice a Republicii Moldova – scoruri ale factorilor de calitate de risc.....	65
Tabelul 2.7. Indicele rezilienței economice a Republicii Moldova, scoruri ale factorilor lanțului de aprovizionare.....	66
Tabelul 2.8. Indicii de Vulnerabilitate și Reziliență.....	67
Tabelul 2.9. Produsul intern brut pe cap de locuitor, prețuri constante, paritatea puterii de cumpărare; dolar internațional 2017.....	69
Tabelul 2.10. Populație, milioane de persoane.....	71
Tabelul 2.11. Economii naționale brute, procente din PIB.....	72
Tabelul 2.12. Soldul contului curent, procente din PIB.....	73
Tabelul 2.13. Împrumuturile/creditare nete ale administrației publice, procente din PIB.....	75
Tabelul 2.14. Investiții totale, procente din PIB.....	76
Tabelul 3.1. Descrierea primului set de variabile folosite în analiza corelațiilor, rangul 1 – cea mai bună performanță, rangul – 148 cea mai modestă performanță.....	81
Tabelul 3.2. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența cheltuielilor guvernamentale și protecția investitorilor.....	83
Tabelul 3.3. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența cheltuielilor guvernamentale, impozitarea profitului și protecția investitorilor.....	84
Tabelul 3.4. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența competiției locale, cadrului legal, politici antimonopol.....	85
Tabelul 3.5. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența competiției locale, cadrului legal, politici antimonopol.....	86
Tabelul 3.6. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența mediului macroeconomic, instituțiilor, combaterea de mită.....	88
Tabelul 3.7. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența mediului macroeconomic, instituțiilor, combaterea de mită.....	89

Tabelul 3.8. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența infrastructurii, infrastructurii aeriene, calității drumurilor.....	91
Tabelul 3.9. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența infrastructurii, infrastructurii aeriene, calității drumurilor.....	92
Tabelul 3.10. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența instituțiilor de cercetare, colaborării dintre universități-industrie.....	93
Tabelul 3.11. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența instituțiilor de cercetare, colaborării dintre universități-industrie.....	94
Tabelul 3.12. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența sistemului educațional, protecției proprietății intelectuale, de pregătire tehnologică, inovațională generală.....	97
Tabelul 3.13. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența sistemului educațional, protecției proprietății intelectuale, de pregătire tehnologică, inovațională generală.....	98
Tabelul 3.14. Descrierea setului doi de variabile folosite în analiza corelațiilor, percentile (100- cea mai bună performanță, 1- cea mai slabă performanță).....	100
Tabelul 3.15. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate.....	102
Tabelul 3.16. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni de stabilitate politică.....	103
Tabelul 3.17. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei.....	104
Tabelul 3.18. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu.....	105
Tabelul 3.19. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept.....	107
Tabelul 3.20. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni control al corupției.....	108
Tabelul 3.21. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate și indicele de performanță în termeni de stabilitate politică.....	109
Tabelul 3.22. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate și indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei.....	110
Tabelul 3.23. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate și indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu.....	111
Tabelul 3.24. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate și indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept.....	112

Tabelul 3.25. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate și indicele de performanță în termeni de control al corupției.....	112
Tabelul 3.26. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de stabilitate politică și indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernancei.....	113
Tabelul 3.27. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de stabilitate politică și indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu.....	114
Tabelul 3.28. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de stabilitate politică și indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept.....	114
Tabelul 3.29. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de stabilitate politică și indicele de performanță în termeni de control al corupției.....	115
Tabelul 3.30. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernancei și indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu.....	116
Tabelul 3.31. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernancei și indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept.....	116
Tabelul 3.32. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernancei și indicele de performanță în termeni de control al corupției.....	117
Tabelul 3.33. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu și indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept.....	118
Tabelul 3.34. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu și indicele de performanță în termeni de control al corupției.....	118
Tabelul 3.35. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept și indicele de performanță în termeni de control al corupției.....	119
Tabelul 3.36. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate, indicele de performanță în termeni de stabilitate politică, indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernancei, indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu, indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept, indicele de performanță în termeni control al corupției și interacțiunile dintre toți acești indicatori.....	121
Tabelul 3.37. Venituri fiscale (% din PIB)	124
Tabelul 3.38. Rangul după Indicele de Percepție al Corupției.....	125

Lista figurilor

Figura 1.1. Determinanții avantajelor competitive ale țărilor.....	20
Figura 1.2. Anatomia clusterului de vinificație în California.....	21
Figura 1.3. Factorii care condiționează productivitatea regională vizați în cadrul politicii de competitivitate regională în Regatul Unit.....	23
Figura 1.4. Structura evaluării riscului de dezastru al bunăstării.....	29
Figura 1.5. Răspunsuri stilizate a unei economii regionale către un șoc economic major.....	31
Figura 1.6. Riscuri asociate cu efecte adverse a șocurilor externe și interne.....	32
Figura 1.7. Securitatea economică determinată de competitivitate și reziliență.....	53
Figura 2.1. Expunerea la riscuri asociate cu calamități naturale.....	62

Lista abrevierilor

ANACEC - Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare

AA – Acordul de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană

C&D- Cercetare și dezvoltare

FMI – Fondul Monetar Internațional

PIB – Produsul Intern Brut

PPC – Paritatea Puterii de Cumpărare

RM – Republica Moldova

SUA – Statele Unite ale Americii

TIC - Tehnologiile Informației și Comunicațiilor

UE – Uniunea Europeană

ZLSAC - Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei cercetate. Republica Moldova se confruntă cu multiple provocări politice și economice care subminează dezvoltarea țării. Deși multe dintre provocări țin de factorii decizionali externi, respectiv nu pot fi rezolvate fără o cooperare internațională extinsă, marea majoritate dintre ele țin direct de societatea noastră. Prezenta teză evaluează rolul competitivității și rezilienței activităților economice, inclusiv ale mediului de afaceri național, ca factori ce determină capacitatea de creștere și securitatea economică a țării.

În prezent, relevanța temei cercetate devine tot mai accentuată având în vedere situația regională dificilă cauzată de războiul dintre Ucraina și Rusia. În această privință, Republica Moldova este un stat vulnerabil care dispune de resurse materiale limitate. Situația devine și mai dificilă dacă se ia în considerație conflictul înghețat din regiunea transnistreană, care reprezintă un risc major pentru economia națională. Contextul regional al țării este unul foarte complicat, iar autoritățile Republicii Moldova se găsesc într-o situație extrem de dificilă.

Competitivitatea și reziliența economiei naționale sunt sub o presiune extrem de ridicată, și de aceea analiza acestor dimensiuni ca factori ai securității economice a țării este tot mai necesară în vederea depășirii consecințelor crizei regionale și pentru a accelera dezvoltarea economică a țării. Consecințele războiului dintre Ucraina și Rusia care este în plină desfășurare au avut un impact negativ global semnificativ, spre exemplu asupra securității alimentare sau energetice mondiale, au afectat negativ chiar și cele mai puternice economii europene. Impactul negativ este și mai mare pentru Republica Moldova, deoarece țara reprezintă o economie relativ mică, iar războiul are loc chiar la hotarele ei. În acest context, țara necesită și mai mult politici și reforme social economice ce ar stimula competitivitatea și reziliența mediului de afaceri. Războiul nu trebuie să oprească țara din procesul ei de transformare calitativă prin implementarea reformelor ce ar ridica competitivitatea și reziliența economiei naționale.

Situația regională va impune un context extrem de complicat de dezvoltare pentru Republica Moldova și în viitorul mai mult sau mai puțin îndepărtat. Consecințele războiului vor fi resimțite pentru o perioadă semnificativă de timp. Este de o importanță decisivă ca societatea să se adapteze la noile realități și să nu renunțe la schimbările necesare pentru a stimula dezvoltarea țării în direcția corectă, spre exemplu, prin implementarea reformelor pentru îmbunătățirea eficienței instituțiilor ca fundament necesar pentru funcționalitatea mecanismelor economiei de piață.

Parteneriatul cu Uniunea Europeană este avantajul cel mai important al Republicii Moldova care trebuie dezvoltat în vederea depășirii crizei regionale, dar și a problemelor mai persistente precum sunt sărăcia și corupția. Moldova a înregistrat un progres semnificativ în relațiile sale cu

Uniunea Europeană în ultima perioadă ce deschide oportunități mari pentru populație și mediul de afaceri local, dar impune și noi standarde de competiție, mai ridicate decât cele ce există în țară acum. În acest context, îmbunătățirea competitivității și rezilienței economice a țării este tot mai necesară. Odată ce cooperarea noastră cu UE devine tot mai complexă, nivelul de competiție din partea mediului de afaceri European va crește gradual. Noi trebuie să ne adaptăm la noile condiții competitive prin implementarea reformelor ce ar stimula competitivitatea și reziliența economică a statului.

În acest context, **problema științifică** pe care această lucrare o abordează se referă la conceptualizarea competitivității și a rezilienței economice și determinarea rolurilor acestora pentru securitatea economiei naționale având în vedere condițiile economice influențate de situația geopolitică regională extrem de complicată, dar și de problemele persistente din țară precum sărăcia și corupția.

Literatura științifică utilizată ca fundament metodologic și teoretic. Această teză folosește contribuțiile anterioare ale diverșilor cercetători precum Michael Porter, Daron Acemoglu, Alberto Ades, Toke Aidt, Olivier Armantier, Nicholas Bloom, David McKenzie, R. Boschma. Dintre cercetătorii din Republica Moldova, această teză folosește contribuțiile lui Grigore Belostecinic, Natalia Lobanov, Boris Chistruga, Dumitru Moldovan, Corneliu Guțu, Larisa Dodu-Gugea, Valeriu Prohnițchi, Adrian Lupușor. În special, pe direcția competitivității economice, această lucrare are la bază analizele academicianului Grigore Belostecinic și cercetătorului conferențiar Corneliu Guțu care au analizat profilul de competitivitate economică al Republicii Moldova pe parcursul a mai mult de un deceniu, rezultatele cercetărilor fiind publicate în mai multe ediții ale renumitului Raport Global de Competitivitate elaborat de Forumul Economic Mondial.

Scopul și obiectivele cercetării. Acest studiu are ca scop fundamental definirea unui cadru strategic național al securității economice a Republicii Moldova și determinarea instrumentelor relevante de politică economică de promovare a acesteia. Cercetarea dezvoltă o analiză aprofundată a relațiilor dintre competitivitatea și reziliența economică a Republicii Moldova ca factori esențiali ai securității economice în contextul schimbărilor regionale și globale prin aplicarea unei cercetări economice riguroase fundamentată pe considerente teoretice, metodologice și practice relevante și comprehensive. În acest sens, studiul este orientat către promovarea antreprenoriatului ca o modalitate de a îmbunătăți competitivitatea și de a spori capacitatea economiei de a face față schimbărilor regionale și globale. Promovarea rezilienței economice este la fel de importantă pentru asigurarea securității economice. Capacitatea unei economii de a se adapta rapid la schimbări sau de a face față evenimentelor neașteptate este

esențială pentru evitarea unor efecte negative asupra economiei, precum și pentru menținerea stabilității și a creșterii economice pe termen lung. Prin urmare, acest studiu este conceput pentru a ajuta Republica Moldova să își asigure o economie dinamică mai competitivă și mai rezilientă, și prin urmare cu un grad de securitate mai ridicat.

Obiectivele specifice sunt: 1. stabilirea cadrului conceptual-teoretic al securității economice; 2. identificarea principalelor schimbări regionale și globale, dar și estimarea impactului potențial ale acestora asupra securității economice a țării; 3. evaluarea competitivității economice a Republicii Moldova prin intermediul mai multor factori, atenție deosebită fiind acordată mediului de afaceri, capacităților antreprenoriale și inovaționale ca fundament al competitivității; 4. asigurarea unui fundament statistic, matematic și econometric care ar facilita înțelegerea dependenței dintre competitivitate și reziliență, pe de o parte, și securitate economică, pe alta; 5. analiza principalelor măsuri care pot fi întreprinse pentru ridicarea competitivității și rezilienței economice a țării în contextul schimbărilor identificate.

Ipoteza de cercetare. Competitivitatea și reziliența economică sunt factori fundamentali care determină consolidarea securității economiei naționale. Un mediu de afaceri competitiv și bine dezvoltat poate ajuta Republica Moldova să înregistreze o creștere economică ridicată și sustenabilă. Reziliența, în schimb, este un factor ce favorizează mediul antreprenorial să reziste fluctuațiilor economice, crizelor și altor evenimente negative ce afectează economia națională.

Metodologia cercetării științifice. Prezenta cercetare este una aplicată bazată pe date empirice ce construiește modele econometrice aplicate pentru Republica Moldova în materie de competitivitatea și reziliența economică. Caracterul acestei cercetări este unul evaluativ bazat pe o analiză de corelație. Ca primă etapă a analizei se evaluează performanța comparativă a Republicii Moldova în materie de competitivitatea economică sectorială. Această evaluare se bazează pe o analiză aprofundată a indicatorilor specifici de performanță a țării ce țin de business, economie și comerț. Se analizează factorii decisivi, și anume performanțele instituțiilor țării pe diverse dimensiuni să asigure un mediu favorabil de activitate pentru businessul local.

A doua etapă a cercetării presupune analiza rezilienței economiei naționale. Se ia în vedere contextul schimbărilor regionale și globale. Se determină un șir întreg de factori, precum și evenimente, ce definesc contextul strategic și operațional de securitate economică al Republicii Moldova. A treia etapă stabilește relația de corelație dintre competitivitate și reziliență economică, pe de o parte, și securitatea economică națională, pe alta.

Abordarea inductivă se aplica pentru crearea unui nou model de asigurare a securității economice a R. Moldova care ar putea fi generalizat și pentru alte state cu condiții similare. Se identifică sectoarele economice prioritare și instituțiile cheie pentru dezvoltarea economică a țării.

Acest model trebuie să ofere un fundament teoretic eficient pentru promovarea politicilor economice de către autoritățile din Republica Moldova. Abordarea sistemică, la fel de importantă, are la bază cercetarea relațiilor dintre obiectele sistemului, și anume componentele competitivității, rezilienței și securității economice. La fel, se cercetează obiectivele sistemului, și anume măsurile de politici economice promovate pentru creșterea competitivității, rezilienței și securității economice. Ambele abordări stau la baza modelului teoretic de asigurare și îmbunătățire a securității economice naționale pentru asigurarea prosperității țării.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării constă în faptul că cercetarea abordează relația dintre competitivitate, reziliență și securitate economică prin prisma mediului de afaceri și capacităților acestuia de a dezvolta activități productive pentru satisfacerea nevoilor cetățenilor și ale antreprenorilor parteneri, fie locali sau externi. La fel, studiul dezvoltă un cadru sistemic care analizează mecanismele de interacțiune dintre diverși factori decizionali și influența acestora asupra mediului antreprenorial și a performanței acestuia. Originalitatea lucrării se reflectă prin modul comprehensiv sau de sistem de analiză a interdependenței dintre multitudinea de factori socio-economici, politici și geopolitici și impactul lor asupra potențialului de creștere al economiei naționale în general și al mediului de afaceri în particular. Studiul pune accentul pe competitivitatea mediului de afaceri și pe reziliența economică ca fundament al securității economiei naționale. Cercetarea urmează să completeze sistemul de relații ce definește securitatea economică care în prezent se concentrează mai mult pe dimensiunea politică și pe dimensiunea relațiilor internaționale și mai puțin pe competitivitatea și reziliența mediului de afaceri intern al Republicii Moldova. Anume competitivitatea și reziliența mediului de afaceri joacă un rol crucial pentru dezvoltarea economiei naționale, forța motrice fiind antreprenorii și angajații sectorului privat.

Semnificația teoretică se rezumă la definirea dependenței securității economice a țării de competitivitatea și reziliența economiei naționale. Se determină rolul sistemic al mediului de afaceri ca fundament al dezvoltării economice. Mai mult, se analizează căile prin care competitivitatea și reziliența afectează securitatea economică, dar și se definesc măsurile de politică economică care ar putea îmbunătăți capacitățile de producere ale businessului din Republica Moldova. Astfel, se caracterizează în detaliu legăturile sistemice relevante pentru a dezvolta politici eficiente de consolidare a securității economice a Republicii Moldova.

Valoarea aplicativă a lucrării se rezumă la faptul că se identifică factorii principali care afectează performanța economică a mediului de afaceri din Republica Moldova, exprimată prin nivelul de competitivitate și reziliență economică ale acestuia. Mai mult de atât, se dezvoltă o analiză sistemică a securității economice a țării și se subliniază ca factor determinativ eficiența

antreprenorială. În baza acestei analize de sistem se pot dezvolta politici economice care să încurajeze dezvoltarea sustenabilă a economiei naționale. În acest context, atenția principală se acordă capacității businessului autohton de a concura eficient pentru piețele locale și cele internaționale, dar în același timp, de a rezista șocurilor economice ciclice sau de caracter imprevizibil.

Rezultatele științifice principale care se propun spre susținere sunt: 1. Au fost dezvoltate modele econometrice ce analizează impactul diversilor indicatori ce reflectă competitivitatea și reziliența economică asupra produsului intern brut pe cap de locuitor ca indicator general al securității economice. 2. Au fost calculate corelațiile, cu efecte statistice fixe, dintre competitivitate, reziliență și securitatea economică. 3. Au fost identificate câștigurile economice pe care Republica Moldova le-ar obține dacă aceasta și-ar îmbunătăți competitivitatea și reziliența economică. 4. Au fost formulate recomandări pentru îmbunătățirea performanței și securității economice a Republicii Moldova.

Implementarea rezultatelor științifice se atestă prin două certificate de implimentare obținute de la Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova și de la „Export Partners” SRL (Gateway&Partners Moldova).

Publicații privind tema tezei: unele dintre rezultatele cercetării au fost publicate în cadrul a 30 publicații. Dintre acestea, 11 articole au fost publicate în jurnale internaționale recenzate indexate în bazele de date Web of Science și SCOPUS, 5 articole au fost publicate în reviste din alte baze de date acceptate de către ANACEC și 7 articole în cadrul unor culegeri de lucrări din cadrul unor conferințe științifice. Rezultatele au fost discutate în cadrul a trei conferințe internaționale, și anume conferința științifică internațională anuală „Competitivitate și Inovare în Economia Cunoașterii”, 23-24 septembrie 2022, ASEM, Chișinău; conferința științifică internațională „Dezvoltarea prin cercetare și inovare - 2022”, ediția a III-a, conferință online pentru cercetători, doctoranzi și postdoctoranzi, 26 august 2022, Chișinău; și conferința științifică internațională „Creșterea economică în condițiile globalizării”, Institutul Național de Cercetări Economice, 12-13 octombrie 2022, Chișinău.

Volumul și structura tezei este următoarea: adnotare, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie (196 titluri), 141 de pagini de text de bază, 54 tabele, 8 figuri, 63 ecuații econometrice și 6 anexe.

Capitolul 1 „Aspecte teoretico-metodologice a competitivității și rezilienței economice ca factori determinanți ai securității economice” discută competitivitate și reziliență economică precum și securitate economică. Acest capitol descrie amănunțit fiecare dintre aceste trei concepte cheie. Plus la aceasta, determină factorii principali care afectează interdependența dintre aceștia.

La fel, capitolul discută abordarea acestor concepte în literatura economică de specialitate, remarcând aspectele cheie și cele mai relevante pentru situația din Republica Moldova. În final, acest capitol discută un model teoretic de interdependență dintre competitivitate, reziliență și securitate economică.

Capitolul 2 „Evaluarea competitivității și rezilienței economice a Republicii Moldova” efectuează o evaluare aprofundată a competitivității economice a Republicii Moldova prin prisma mediului de afaceri, capacităților antreprenoriale și a celor inovaționale. La fel, el face o evaluare aprofundată a rezilienței economice a Republicii Moldova prin prisma mediului de afaceri, capacităților antreprenoriale și inovaționale. Prin urmare, capitolul derivă implicațiile competitivității și rezilienței pentru securitatea economică a Republicii Moldova în contextul schimbărilor regionale și globale. Astfel, se definește un cadru sistemic de interacțiune dintre competitivitate, reziliență și securitate economică evidențiindu-se aspectele relevante pentru economia Republicii Moldova.

Capitolul 3 „Măsuri de consolidare a competitivității, rezilienței și securității economice” calculează empiric corelația dintre diverși indicatori ce se referă la competitivitate, reziliență și securitate economică. La fel, acesta derivă măsuri de consolidare a potențialului competitiv și de reziliență economică, precum și a securității economice a Republicii Moldova. Mai mult de atât, el definește cadrul strategic de consolidare a relațiilor Republicii Moldova cu Uniunea Europeană ca principal partener economic al țării.

Fiecare dintre capitole formulează concluzii specifice fiecărui capitol. **Concluziile generale și recomandările** identifică aspectele principale care trebuie considerate pentru a îmbunătăți securitatea economică a Republicii Moldova abordată prin prisma eficienței mediului de afaceri, cadrului instituțional, și având în vedere contextul internațional.

Cuvintele cheie care sunt asociate acestei teze sunt: competitivitate, reziliență, securitate, antreprenariat, eficiență instituțională, investiții, capital fizic, capital uman.

1. ASPECTE TEORETICO-METODOLOGICE A COMPETITIVITĂȚII ȘI REZILIENȚEI ECONOMICE CA FACTORI DETERMINANȚI AI SECURITĂȚII ECONOMICE

1.1 Competitivitatea economică: aspecte teoretico-metodologice și implicații pentru sistemul economic

Conform lui Delgado et al (2012), o economie nu se poate dezvolta dacă instituțiile nu sunt funcționale. Mai mult, autorii subliniază că nivelul de competitivitate economică depinde nemijlocit și de productivitatea medie a muncitorilor. Există trei piloni de bază care determină nivelul de competitivitate economică, și anume: infrastructura socială și instituțiile politice, politica monetară și cea fiscală, și mediul microeconomic. Acești piloni influențează capacitatea economiei de a atrage și reține investiții interne și externe. Ei influențează și eficiența economică a investițiilor.

Factorii macroeconomici, precum infrastructura socială, instituțiile politice și politica monetară, stabilesc condițiile generale ce determină indirect productivitatea întreprinderilor. Spre exemplu, într-un mediu birocratizat, companiile vor avea costuri mai mare, ceea ce le va reduce veniturile. Factorii microeconomici, spre exemplu uzul practicilor avansate de management în întreprinderi, depind de politicile economice ce stimulează sau reduc motivația businessului de a dezvolta afaceri productive, depind de nivelul concurenței și de disponibilitatea resurselor și capitalului uman.

Conform lui Porter (1990), competitivitatea unei țări depinde de capacitatea sectorului industrial de a inova și de a implementa noi tehnologii. Avantajele competitive sunt create și menținute printr-un proces complex de interacțiune dintre valorile naționale, cultură, structuri economice, instituții și contextul istoric. Aceste condiții pot fi rezumate în cadrul a 4 tipuri de factori care determină nivelul de competitivitate al unei economii (Figura 1.1). Primul aspect este definit de înzestrarea economiei cu factori de producere unde se include și disponibilitatea de resurse de muncă calificată ce influențează abilitatea businessului de a concura în cadrul unei industrii.

Al doilea aspect, și anume condițiile de cerere, determină tipologia produselor sau a serviciilor care sunt căutate pe piața locală. Al treilea aspect denotă prezența în cadrul economiei al industriilor complexe care să poată genera produse ce sunt competitive pe piața internațională. Al patrulea aspect cuprinde capacitatea națiunii de a crea condiții favorabile din punct de vedere

al antreprenoriatului, ca spre exemplu ușurința cu care se formează noile companii, cum acestea sunt conduse și cât de prielnică este natura rivalității economice dintre firme.

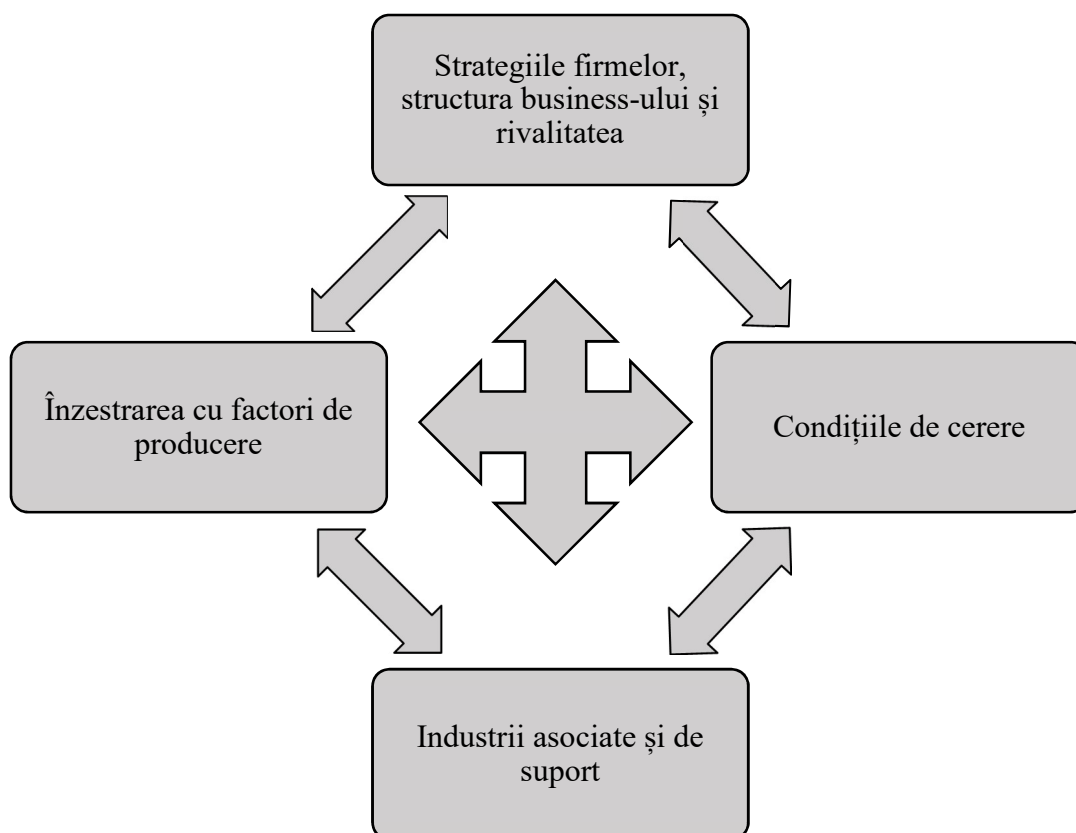

Figura 1.1. Determinanții avantajelor competitive ale țărilor.

Sursă: elaborat de autor în baza lui Porter (1990).

Conform lui Aiginger (2006), conceptul de competitivitate economică ilustrează capacitatea națiunilor de a crea bunăstare. Acest fapt este legat nemijlocit de eficiența de proces și de rezultat. Competitivitatea este legată nu numai de bunăstarea socială, dar și de capacitatea de a inova și înregistra progres tehnologic, acestea trebuie privite în ansamblu. Competitivitatea economică este legată de asemenea și de prețuri, cote de piață și balanța comercială.

Mai mult, clusterelor economice joacă și ele un rol fundamental pentru competitivitate. Acestea se rezumă la o concentrare masivă a unor activități economice de același tip, într-un mod sau altul interdependente. Clusterelor oferă avantaje economice serioase care facilitează activitățile de afaceri. Spre exemplu, aceste avantaje pot lua forma unor relații mutual convenabile, unor fluxuri de informații, sau a unei concentrări de resurse necesare pentru desfășurarea businessului ca resursele umane calificate. Astfel, localizarea în cadrul acestor clusterelor poate deveni o condiție esențială a succesului economic al afacerilor (Porter, 1998).

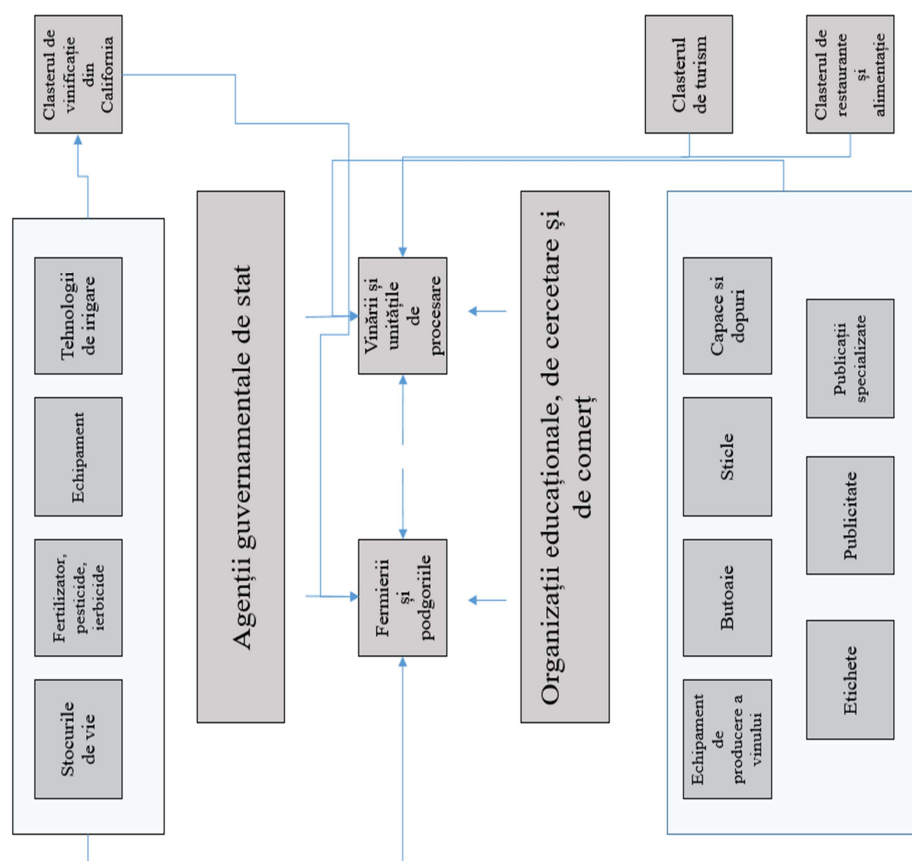

Figura 1.2. Anatomia clusterului de vinificație în California.

Sursă: elaborat de autor în baza lui Porter (1998).

Figura 1.2 prezintă un exemplu referitor la clusterul de vinificație din California, Statele Unite ale Americii. După cum se poate observa, clusterul este afectat nemijlocit de factorii de producție direcți precum podgoriile și resursele umane implicate. Dar în același timp, acesta este legat de o varietate întregă de factori spre exemplu: producătorii de echipament de prelucrare a vinului (capace și dopuri, sticle, etc.), serviciile de publicitate, publicațiile specializate.

Totodată, clusterul de vinificație din California este interdependent de clusterul de restaurante și alimentație sau cel de turism. Astfel, clusterelor se interconectează cu o multitudine de industrii care în ansamblu determină nivelul de competitivitate al unei economii, ele definesc nemijlocit nivelul de productivitatea pe care poate să-l înregistreze firmele (Porter, 1998).

Conform lui Fagerberg (1996), competitivitatea internațională a unei țări nu este o noțiune complexă. Competitivitatea, în general, reflectă capacitatea unei economii de a asigura sau nu un nivel de viață ridicat cetățenilor comparativ cu alte țări. În același timp, competitivitatea poate fi asociată cu eficiența participării țării în cadrul comerțului extern.

La fel, Fagerberg (1996) subliniază că există trei piloni centrali ce reflectă potențialul competitiv al unei economii. Primul pilon este reprezentat de investițiile în cercetare-dezvoltare care denotă potențialul inovativ al țării și capacitatea ei de creștere. Mărimea pieței este al doilea pilon care afectează nemijlocit competitivitatea, acest factor este relevant în special pentru industriile tehnologic intensive. Al treilea pilon este legat de eficiența efectelor indirecte de tip “spillover” a rezultatelor cercetării-dezvoltării către industrii, altele decât cele țargetate inițial. Competitivitatea nu trebuie privită ca un joc cu sumă zero, unde cineva câștigă și altul pierde. Susținerea difuziunii inovației și tehnologiilor în unele cazuri poate avantaja toate părțile.

Unul dintre factorii care determină nivelul de bunăstare al unei națiuni este capitalul managerial. Firmele care duc lipsă de capital managerial înregistrează performanțe economice mult mai joase (Bruhn *et al*, 2010). Mai mult, Bloom *et al* (2010) subliniază că firmele în țările în curs de dezvoltare sunt gestionate mai puțin eficient. Acest fapt are un impact negativ puternic asupra nivelului de productivitate. Managementul eficient este în special important în cadrul companiilor mai mari care dispun de mai mult de 100 de angajați. Acestea sunt complicate din punct de vedere al gestionării operaționale și necesită practici manageriale formalizate și avansate. În același timp, un factor care reduce capacitatea firmelor de creștere, care afectează cel mai des firmele mai mici, este constrângerea financiară. Firmele mai mari, deși reușesc să treacă peste constrângerile financiare, nu reușesc să descentralizeze eficient procesele de luare a deciziilor. În țările în curs de dezvoltare, proprietarii de întreprinderi deseori nu deleghează procesele decizionale către manageri din frica de a nu fi expropriați, fapt ce limitează potențialul de creștere al întreprinderilor.

Există un aspect important care reflectă competitivitatea economică internă a unei economii. Acest aspect se referă la așa numitul concept al competitivității regionale care ține de zone teritoriale, orașe și arii urbane precum zonele metropolitane. Acest concept reflectă cauzile de ce regiunile sau orașele diferă în termeni de prosperitate. Mai mult de atât, este important să deosebim conceptul de competitivitate de competiție. Competitivitatea regională are o conotație mai bogată care ține de noțiunea mai largă a prosperității, aceasta se deosebește de competiția pentru cote de piețe sau resurse (Kitson *et al*, 2004).

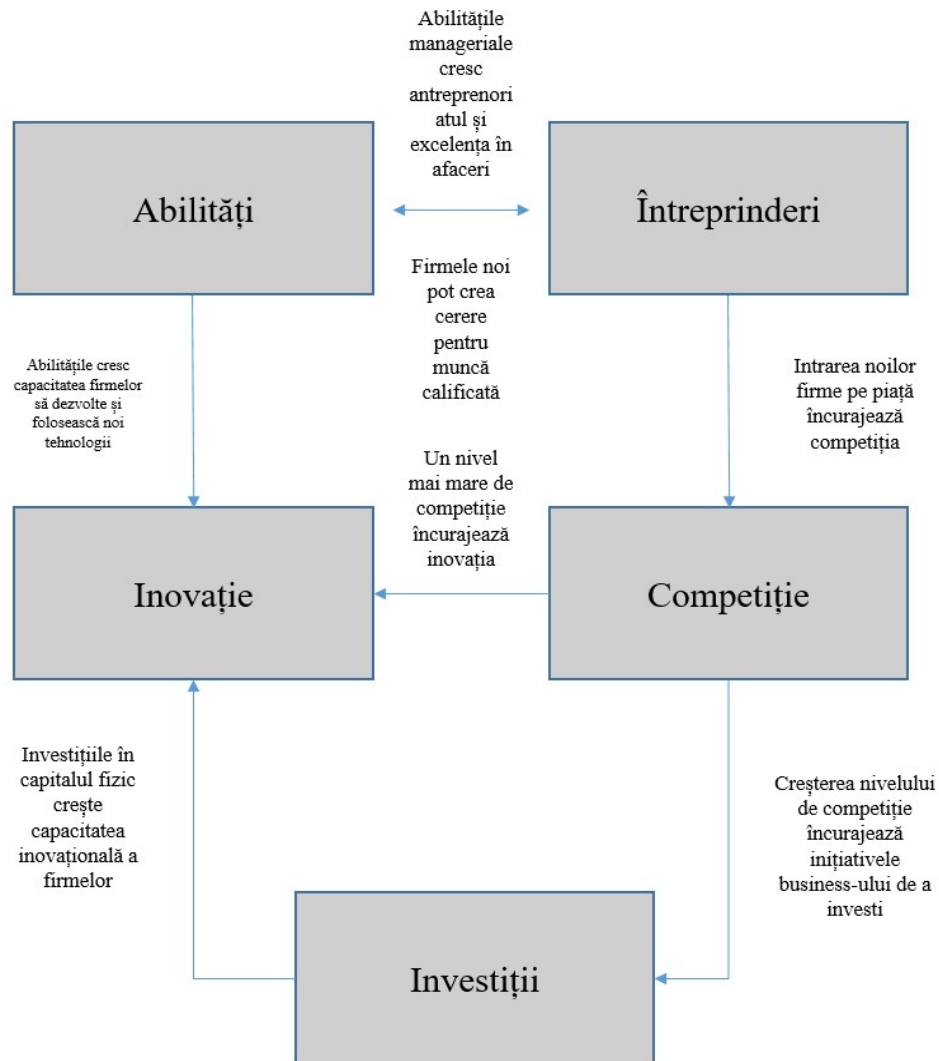

Figura 1.3. Factorii care condiționează productivitatea regională vizați în cadrul politicii de competitivitate regională în Regatul Unit.

Sursă: elaborat de autor în baza lui Kitson *et al* (2004) și Treasury (2006).

Figura 1.3 oferă un exemplu ce reflectă abordarea competitivității regionale în cadrul politicilor economice. Astfel, există 5 factori cheie care stimulează productivitatea regională, și anume capitalul uman, ilustrat prin abilitățile antreprenoriale, întreprinderile și nivelul de competiție dintre acestea, investițiile pe care le efectuează întreprinderile, precum și inovațiile create de acestea. Cadrul relațiilor dintre acești 5 factori este foarte complex.

Astfel, pentru a crea inovații este nevoie de abilități și resurse financiare alocate în această privință, precum și un număr mai mare de firme care activează în cadrul economiei. Numărul întreprinderilor condiționează intensitatea competiției dintre firme, iar competiția la rândul ei determină cantitatea de investiții care se alocă. Abilitățile afectează eficiența economică a firmelor

și calitatea inovațiilor. La fel, firmele și cultura de afaceri din cadrul acestora determină calitatea și cantitatea abilităților create. După cum se poate observa, contextul relațional este definit de eficiența interacțiunii dintre acești factori.

Conform studiului efectuat de Berger (2011), s-au identificat 9 dimensiuni din 32 care au un nivel de relevanță ridicat ce caracterizează competitivitatea economică regională (Tabelul 1.1.). Printre aceste dimensiuni se numără resursele umane (rata de angajare), capacitatea inovațională, calitate forței de muncă, calitatea sistemului educațional, mărimea aparatului public, povara birocratică, povara impozitară, disponibilitatea resurselor financiare și competitivitatea exporturilor.

O regiune pentru a înregistra un nivel de competitivitate ridicat, trebuie să dispună de resurse umane. Resursele umane alcătuiesc fundamentul economiei. Ele sunt implicate direct în activități productive și reprezintă un factor important pentru dezvoltarea economică. Prezența unui sistem educațional performant este la fel importantă, căci sistemul asigură transmiterea cunoștințelor și abilităților necesare activităților economice productive.

Prezența unui mediu administrativ eficient este la fel relevantă, deoarece el poate stimula sau diminua intensitatea activităților economice prin diverse modalități, spre exemplu regulamente, controale, etc. Un alt factor de importanță mare este povara impozitară. Aceasta are un efect direct asupra productivității. Un nivel ridicat de impozitare descurajează inițiativa antreprenorială. Disponibilitatea și costul resurselor financiare condiționează și ele competitivitatea regională (Tabelul 1.1.).

Un cost mai mic al creditelor investiționale poate impulsiona dezvoltarea economică. Pe lângă acesta, capacitate inovațională joacă și ea un rol important ce determină viteza de schimbare și implementare a tehnologiilor noi în cadrul economiei. Este important să se sublinieze că tehnologiile noi au un impact direct asupra productivității economice. În final, accesul de piață este la fel foarte relevant.

Regiunile care se află în apropierea orașelor mai mari și a zonelor economice puternic dezvoltate dispun de avantaje mari de acces către consumatori. Regiunile mai puțin populate care se află în zone periferice și îndepărtate au un acces de piață mult mai mic și respectiv, ratele de creștere economică aici vor fi mai mici. În ansamblu, zonele metropolitane, în marea lor majoritate, dispun de aceste avantaje economice. Astfel, ele înregistrează un nivel mai ridicat de competitivitate (Tabelul 1.1.).

Tabelul 1.1. Dimensiunile competitivității economice în cadrul indicilor de rigoare

Dimensiune / denumirea indicelui	Indicele de competitivitate a Regatului Unit	Indicele de competitivitate a cunoștințelor mondiale	Indicele de competitivitate a Land-urilor germane	Raportul de competitivitate de stat	Libertatea Economică a Americii de Nord	Indicele noi economii de stat	Indicele de supraviețuire a întreprinderilor mici	Indicele costului afacerii în America de Nord	Acoperire în cadrul indicilor
Resursele naturale									0%
Performanța economică	✓		✓			✓			38%
Rata de angajare sau de șomaj	✓	✓	✓	✓			(✓)		63%
Reglementarea pieții muncii				(✓)	(✓)		(✓)		38%
Costul resurselor de muncă			(✓)						25%
Productivitatea economică	✓	✓							25%
Capital uman						✓			13%
Capacitatea inovațională, patente, investiții cercetare dezvoltare	✓	✓	✓	✓		✓			63%
Calitatea resurselor de muncă	✓	✓	✓	✓		✓			63%
Calitatea instituțiilor educaționale	✓		✓	✓		(✓)			50%
Stabilitatea socială și politică			✓						13%
Rata bancară de bază				✓					13%
Datoria guvernamentală (regională, locală)			✓	(✓)					25%
Administrarea publică (mărimea sau pondere)			✓	✓	✓		✓		50%
Povara birocrăției			(✓)		(✓)	(✓)	(✓)		50%
Povara impozitară			✓	✓	✓		✓	✓	63%
Infrastructura fizică				✓			(✓)		25%
Tehnologii informaționale și de comunicații		✓		✓		✓			38%
Antreprenoriat	✓			✓		✓			38%
Solvabilitatea firmelor / performanța loc			✓			✓			25%
Capitalul financiar, capital privat, investiții străine directe		✓	✓	✓		✓			50%
Exporturi	✓		✓	✓		✓			50%
Cererea regională, puterea de cumpărare	✓	✓							25%
Sărăcia, inegalitatea			✓	✓					25%
Inflație									0%
Sănătate și condițiile sanitare				✓					25%
Ecologia				✓					13%
Calitatea vieții, bunăstării									0%
Corupția									0%
Criminalitatea			✓	✓			✓		38%
Atitudinile și valorile în general									0%
Populația, creșterea populației			(✓)						13%

Sursă: adaptat de autor în baza lui Berger (2011).

Notă: parantezele se aplică dacă indicile nu se potrivește în totalitate cu definiția.

Competitivitatea economică trebuie abordată luând în vedere caracterul ei evolutiv, fie a firmelor sau a regiunilor. În acest sens istoria este un factor determinant. Acest fapt trebuie văzut

prin prisma rutinelor economice, un concept care definește ansamblul de relații economice deja stabilite între firme care influențează eficiența deciziilor luate de către agenții economici, tipurile de activități efectuate și strategiile pe care antreprenorii le urmează, inclusiv și modul în care firmele percep oportunitățile (Boschma, 2004).

Există o dependență puternică a competitivității urbane și regionale de investițiile strategice în calitatea mediului urban. Accentul trebuie să fie pus pe calitatea locației ca destinație pentru producere, un aspect care trebuie să aibă în vedere măsura în care mediul social favorizează întreprinderile și activitățile umane (Donald, 2001).

Salariul care se plătește în cadrul unei economii este cel mai relevant indicator al competitivității economice care direct reflectă și standardele de viață. Un alt indicator al performanțelor economice se referă la creșterea ratei de angajare. O economie competitivă crează locuri de muncă bine plătite. Mai mult, aceasta are o activitate inovațională mai pronunțată, spre exemplu, economiile competitive generează mai multe patente (Porter, 2003).

Competitivitatea internațională a țărilor este nemijlocit legată de capacitatea acestora de a dezvolta și aplica politici economice orientate spre interesul național, în special în ceea ce ține rata de angajare și creșterea economică, fără a intra în dificultăți legate de balanța de plăți. Un element foarte important al competitivității internaționale ține de dezvoltarea tehnologică. Un rol deosebit în această privință este legat de investiții care direct duc la creșterea capacităților de producere. Mai mult, procesele de difuzie a inovațiilor în economie trebuie stimulate (Fagerberg, 1988).

Conform lui Stevans *et al*, (2012), performanța economică este o componentă importantă ce ține de competitivitate. Ea este influențată de mărimea economiei domestice, comerțul internațional, investițiile internaționale, capacitatea economiei de a crea și susține locuri de muncă bine plătite și stabilitatea prețurilor. Un alt pilon al competitivității economice este eficiența guvernamentală reflectată prin prisma eficienței cheltuielilor publice, politicii fiscale și capacității ei de a stimula activitățile productive. La fel, un rol deosebit în această privință îl are politicile de afaceri și modul în care ele stimulează competiția între firme.

Un alt aspect al competitivității economice este legat de performanța businessului. Spre exemplu, competitivitatea depinde nemijlocit de productivitatea economică, eficiența politicilor în domeniul muncii și disponibilitatea resurselor de muncă. Alți factori la fel de importanți sunt resursele financiare, practicile manageriale, atitudinile și valorile predominante în cadrul societății. Nu trebuie să se neglijeze și importanța infrastructurii, fie cea mai elementară precum drumuri, canalizare și electricitate, dar și infrastructura tehnologică, științifică. Mai mult, crește tot mai mult valoarea mediului și sănătății, dar și al sistemului educațional (Stevans *et al*, 2012).

În ceea ce privește evaluarea competitivității economice a Republicii Moldova, cercetări comprehensive și foarte detaliate au fost efectuate de către academicianul și profesorul universitar Grigore Belostecinic și de către conferențiarul cercetător Corneliu Guțu. Cercetătorii au depus o muncă științifică colosală pe parcursul a mult de un deceniu, rezultatele acestei munci fiind publicate în mai multe ediții a Raportului de Competitivitate Global, cea mai relevantă, ilustră și prestigioasă publicația în domeniul competitivității economice la nivel global (World Economic Forum, (2010) până în (2020)). Rezultatele cercetărilor stau la baza analizei mele a competitivității economice a Moldovei.

Lobanov (2016) subliniază ideea că competitivitatea economică a țărilor pe plan internațional trebuie să ia în vedere interesele comerciale domestice, nivelul concurențial local și puterea economică a mediului de afaceri. Belostecinic *et al* (2014) subliniază faptul că Republica Moldova este caracterizată de un nivel ridicat de dependență comercială de anumite piețe, fapt ce nu favorizează securitatea economică a statului.

Belostecinic *et al* (2020) menționează că Republica Moldova riscă să rămână în urma în ceea ce ține competitivitatea economică, ceea ce impune riscuri sociale și economice considerabile. Fotea & Guțu (2016) remarcă că în contextul unei „economii a cunoașterii” globală și contemporană, instituțiile de învățământ superior contribuie la competitivitatea economică a regiunilor și națiunilor prin desfășurarea de activități de învățământ superior de calitate și inovare. Belostecinic & Guțu (2008) subliniază că competitivitatea economică depinde de performanțele la export, iar ultima trebuie să se bazeze pe avantaje competitive, pe dezvoltarea capacităților și competențelor și pe crearea unei economii capabile să se dezvolte. Belostecinic (2006a) menționează că competitivitatea țării depinde de competitivitatea companiilor ce activează pe piața națională, iar evaluarea competitivității unei companii de pe piață sau de pe un anumit segment de piață se bazează pe o analiză detaliată a potențialului companiei, a posibilităților tehnologice, de producție și a celor financiare etc.

Belostecinic (2016) menționează că Republica Moldova înregistrează intrări anuale de capital sub formă de investiții străine directe modeste ceea ce reduce potențialul de creștere a țării, iar țara are nevoie de politici economice mai liberale și proactive în atragerea investițiilor străine directe. Investițiile străine directe joacă un rol important pentru competitivitatea națională, dar acest fapt depinde în mare măsură de oferirea unui mediu economic adecvat pentru antreprenori și mediul de afaceri local. Idei similare sunt subliniate în Belostecinic (2005, 2006b) care adaugă că este nevoie și de impulsivitatea a investițiilor locale, dar și internaționale, inclusiv în orașele mai mici ale țării (Belostecinic, 2006c). Belostecinic (2007a) remarcă încă din anul 2007 că dezvoltarea competitivității trebuie să devină un obiectiv strategic al țării. O atenție deosebită

trebuie să fie oferită dezvoltării capitalului uman și inovațional (Belostecinic, 2007b). Asigurarea unei economii de piață eficientă și competitivă trebuie să aibă la bază și un sistem financiar stabil și previzibil, acest lucru având o importanță strategică (Belostecinic, 2013b).

Belostecinic (2013a) subliniază faptul că creșterea competitivității economice este o condiție esențială pentru accelerarea procesului de integrare Europeană. Gutu (2014a) remarcă că competitivitatea economică este dependentă de dinamica factorilor macroeconomici precum capacitatea inovațională, dar și transparența și eficiența aparatului de stat. Burlacu *et al* (2018) menționează că globalizarea aduce multe provocări și ar trebui întreprinse măsuri de consolidare a competitivității economice pentru a face față acestor provocări. Gutu (2014b), la fel, remarcă că competitivitatea economică este un factor decisiv pentru creșterea economică.

Moldovan (2010) sugerează cu succesul economic al Poloniei a fost în faptul că nu s-a încercat să se adapteze capitalismul la realitățile Poloniei din anii 90, ci s-a implementat modelul economic deja existent în occident. Dodu-Gugea (2012) recomandă îmbunătățirea mediului de afaceri pentru creșterea economică a țării.

În același timp, se subliniază faptul că existența conflictului înghețat în Transnistria diminuează capacitatea țării de a beneficia de ZLSAC (Prohnițchi și Lupușor, 2013). Ce ține de cercetările proprii, Ignatov (2018) determină că inovațiile ce sunt generate de către mediul de afaceri joacă un rol important pentru dezvoltarea economică. Mai mult, politicile liberale au capacitatea de a impulsiona dezvoltarea economică prin inovații și antreprenoriat (Ignatov, 2017; Ignatov, 2018b). Deasemenea, Sîrbu *et al* (2017) au determinat că politicile inovaționale și antreprenoriatul sunt factori ce stimulează creșterea economică.

Crudu și Ignatov (2016, 2016b) au concluzionat că calitatea de membru al Uniunii Europene joacă un rol important pentru dezvoltarea economică a țărilor noi integrate, inclusiv dezvoltarea industrială. Mai mult de atât, Crudu și Ignatov (2017, 2017b, 2017c, 2017d) concluzionează că Uniunea Europeană joacă un rol deosebit pentru dezvoltarea Republicii Moldova, inclusiv a instituțiilor și economiei de piață. Crudu *et al*, (2018) a subliniat rolul schimbului comercial pentru creșterea economică.

Sîrbu *et al* (2018) au determinat că inovațiile generate de sectorul de afaceri sunt importante pentru o competitivitate economică ridicată având în vedere concurența economică globală, iar Sîrbu *et al* (2017b) concluzionează că inovațiile sunt importante pentru dezvoltarea sectorului energetic. Ignatov (2018c, 2019, 2019b) au remarcat că țările Europei de Est au nevoie de politici de stimulare a mediului de afaceri pentru a impulsiona competitivitatea lor economică, precum și de consolidarea infrastructurii și eficienței instituționale. Ignatov (2019c, 2019d) remarcă

necesitatea reducerii nivelului de birocratizare al economiei pentru a stimula dezvoltarea economică.

1.2 Reziliența economică: concepte, instrumente de măsurare și relevanță în contextul sistemului economic

Reziliența economică se reflectă prin capacitatea agregată a tuturor firmelor de a rezista șocurile economice de orice natură și de a depăși în timp util consecințele acestor șocuri. Conform unui studiu efectuat de Hallegatte (2014), s-a concluzionat că costurile economice (spre exemplu cele legate de dezastrele naturale) nu reprezintă o măsură care poate caracteriza în totalitate impactul economic al șocurilor. Este important să se ia în vedere impactul asupra producerii, venitului și consumului în cadrul de sistem.

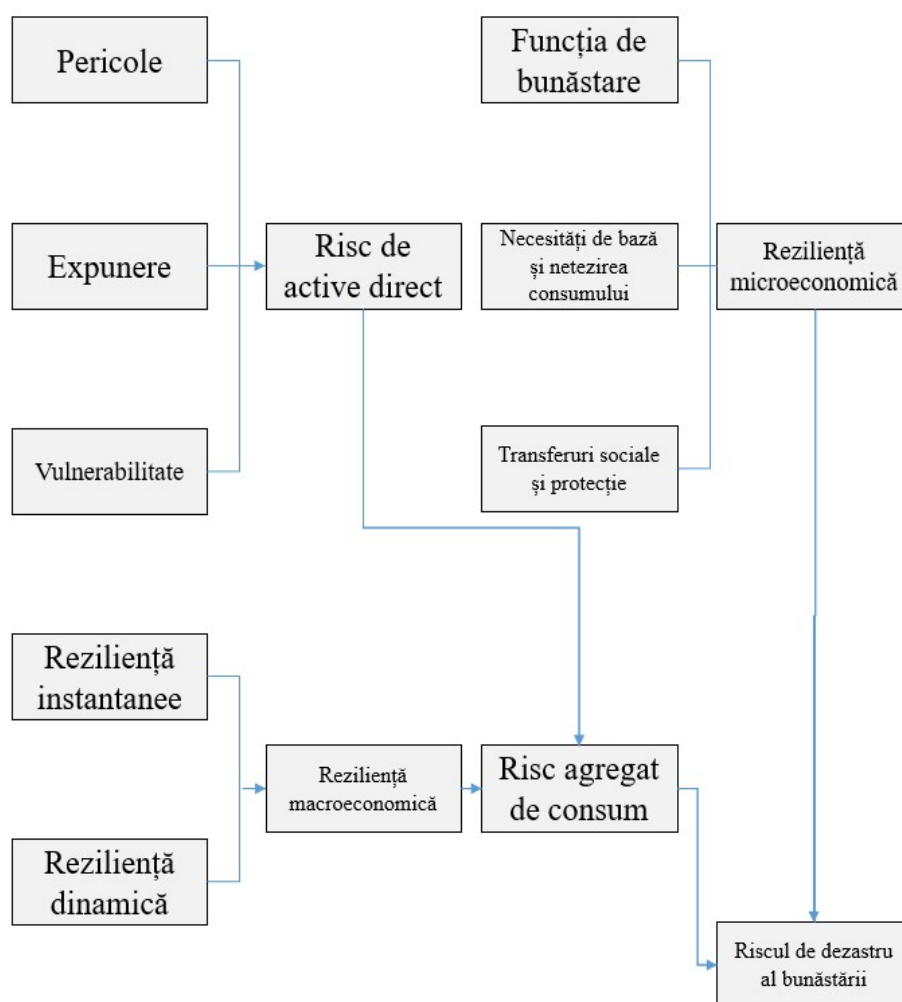

Figura 1.4. Structura evaluării riscului de dezastru al bunăstării.

Sursă: adaptat de către autor în baza lui Hallegatte (2014, p. 3).

În Figura 1.4. este prezentată structura evaluării riscului de dezastru al bunăstării cu toate legăturile aferente. Astfel, se poate observa că există un șir larg de factori care influențează modul în care șocurile economice afectează sistemul de relații. În acest context se poate sublinia importanța rezilienței macroeconomice și microeconomice, ultima ține nemijlocit de capacitățile firmelor de a se opune șocurilor economice, pe când prima se referă la capacitate mecanismelor economice existente de a ajuta firmele la depășirea consecințelor acestor șocuri. În acest context, reziliența instantanee reprezintă capacitatea de a limita pierderile din contul resurselor capitale, iar rezistența dinamică definește capacitatea de a depăși consecințele șocurilor într-un timp util.

Dacă avem o abordare generală asupra rezilienței economice, atunci putem sublinia faptul că ea reflectă capacitatea unei economii de a se reîntoarce la tendința de creștere economică de lungă durată, având în vedere timpul necesar pentru a reveni la această tendință după șoc după cum este prezentat în Figura 1.5. Panelul (a) reflectă o economie care are capacitatea de ași reveni relativ ușor după incidența șocului economic. Acest fapt denotă existența unor mecanisme eficiente de a rezista hazardului și de a absorbi consecințele lui. Această economie astfel va fi una rezilientă din punct de vedere economic.

Panelul (b) denotă o economie care nu a reușit să depășească, din diverse motive, unele dintre consecințe ale șocului economic. Tendința de creștere de lungă durată fiind permanent afectată în termeni absoluți. Această economie a rezistat șocului economic, dar totuși coborând la un nivel economic mai inferior celui care a precedat acest eveniment nefavorabil. Panelul (c) reflectă o situație în care o economie dispune de o reziliență economică redusă, precum și o rezistență economică slabă. Ea nu a putut ameliora consecințele șocului economic într-un mod eficient.

Mai mult de atât, s-au generat procese economice nefavorabile care au adâncit scăderea economică. Astfel, șocul nu numai a cauzat trecerea la un nivel economic de creștere inferior, dar și a schimbat tendința de creștere înrăutățind perspectivele de viitor. Un exemplu relevant în această privință poate fi creșterea ratei de criminalitate după o criză economică care afectează și mai mult perspectivele de dezvoltare ale unei țări. Panelul (d) a Figurii 1.5 denotă o economie rezilientă și rezistentă care a reușit să gestioneze consecințele șocurilor economice. Mai mult, având în vedere că nu toate economiile au rezistat, aceasta a reușit să profite de pe urma noilor oportunități create înregistrând o tendință de creștere mai favorabilă.

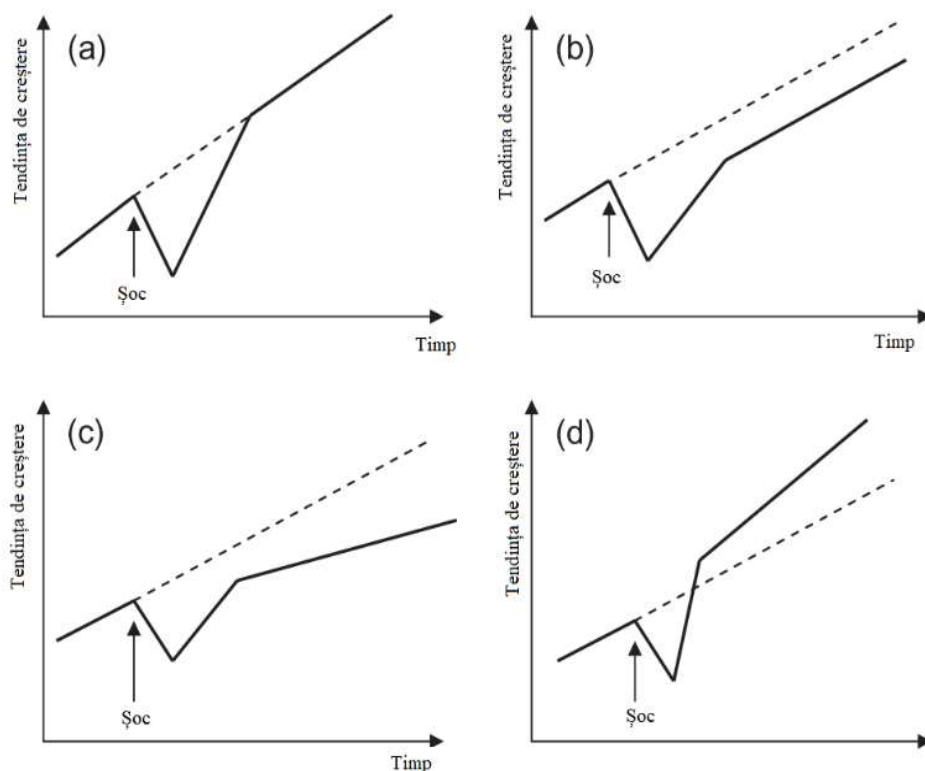

Figura 1.5. Răspunsuri stilizate a unei economii regionale către un șoc economic major.
Sursă: adaptat de către autor în baza lui Simmie and Martin (2010, p. 29).

Reziliența economică se referă direct la abilitatea unei sistem de a-și reveni după incidența unui șoc economic. Mai mult, conceptul mai cuprinde și rezistența la șoc și capacitatea de a evita șocurile economice în viitor. În acest context, sistemul de interacțiune dintre reziliență și particularitățile economiei naționale este caracterizat în Figura 1.6. Vulnerabilitatea economică este definită de nivelul expunerii față de șocurile interne și externe. Acestea la rândul lor sunt definite de nivelul securității economice care este prevalent în cadrul economiei.

Factori relevanți ce afectează reziliența economică a Republicii Moldova este conflictul militar înghețat din regiunea transnistreană și războiul care actualmente este în desfășurare dintre Ucraina și Rusia. Acești factori au un impact negativ mare asupra rezilienței economice care ridică puternic gradul de incertitudine economică, majorând astfel riscurile de business. Alți factori relevanți se referă la dependența de comerțul internațional (exporturi și importuri) care leagă economia națională de incidența crizelor economice internaționale.

Nu în ultimul rând, un rol important îl joacă calamitățile naturale sau incidentele tehnogene. Acestea au capacitatea de a cauza daune economice considerabile și sunt în special periculoase pentru economiile mici. În acest context, reziliența economică definește capacitatea de a gestiona șocurile și de a contracara consecințele acestora. Aceste capacități sunt direct legate de politicile

economice pe care le promovează statul, calitatea guvernăntei și managementului public, existența de parteneriate publice-private eficiente, etc. Roluri deosebite le au și nivelul de coeziune, incluziune și solidaritate socială. Acești factori au un impact direct asupra eficienței aplicării politicilor economice. În acest context, populația poate gestiona șocurile economice mult mai eficient.

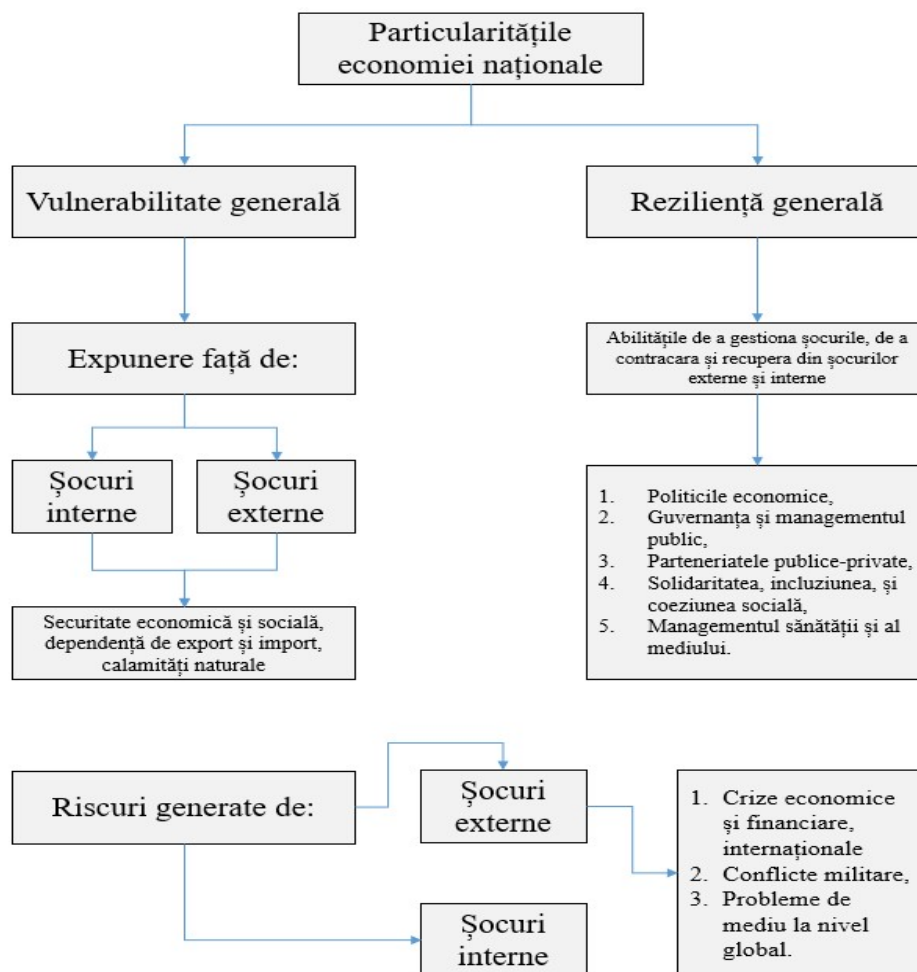

Figura 1.6. Riscuri asociate cu efecte adverse a șocurilor externe și interne.

Sursă: adaptat de către autor în baza lui Zaman și Vasile (2014, p. 10).

În final, reziliența economică este definită de eficiența instituțională, în special ce ține de sistemul de sănătate. După cum a demonstrat pandemia recentă COVID-19, țările care dispun de sisteme de sănătate eficiente reușesc să înregistreze mult mai puține decese legate de pandemie. În aceeași ordine de idei, se poate sublinia și importanța mediului înconjurător. Acesta definește

capacitatea economiei de a genera bunăstare sustenabilă fără a reduce capacitatea generațiilor viitoare de a beneficia de condiții de viață ridicate.

Este important să se sublinieze că nu toate șocurile pot fi prognozate. Astfel, în cadrul politicilor economice trebuie incluse marjele de risc. Mai mult, existența rezervelor de alimente, resurse de primă necesitate pentru procesele economice, dar și de alte elemente esențiale, poate oferi rezerve de timp util pentru factorii de luare a deciziilor pentru dezvoltarea unor răspunsuri bine calculate pentru șocurile socio-economice, fie ele de natură internă sau de cea externă (crize militare, economice, pandemice și financiare, probleme de mediu la nivel global). Trebuie să se ia în considerație că măsurile de politici economice trebuie ajustate permanent în dependență de factorii de risc iminenți și potențiali.

O analiză efectuată de Sánchez *et al* (2015) sintetizează legăturile dintre politicile economice și trei dimensiuni ale rezilienței economice (vulnerabilitatea, rezistența și recuperarea), după cum este prezentat în Tabelul 1.2. și în Anexa 1. Astfel, politicile economice includ politică monetară, cea fiscală, a pieței financiare, politica impozitară, cea a pieței muncii, a pieței produselor, a sistemului de falimentare a companiilor și politica gospodăriilor casnice. Spre exemplu, o politică monetară acomodativă, în special când aceasta se desfășoară pentru o perioadă mai lungă de timp, poate suprastimula creditarea și asumarea excesivă de riscuri economice de către firme sau persoane.

Acest fel de politici economice poate aduce la crearea de dezechilibre cu un impact economic de lungă durată detrimental. O politică fiscală echilibrată poate reduce acumularea de vulnerabilități în sectorul public. Astfel, în perioadele de creștere economică, veniturile bugetare care vin peste așteptări ar trebui economisite și nu direcționate spre cheltuieli publice. Astfel, se formează rezerve economice care pot fi implicate pentru creșterea rezilienței economice în timpul declinului. Un alt mod prin care se poate favoriza reziliența economică este creșterea rezervelor de capital ale băncilor. Acestea fac băncile mai rezistente la șocurile economice atenuând impactul negativ ale acestora.

Este important să se sublinieze că nu toate șocurile pot fi prognozate. Astfel, în cadrul politicilor economice trebuie incluse marjele de risc. Mai mult, existența rezervelor de alimente, de resurse de primă necesitate pentru procesele economice, dar și de alte elemente esențiale, poate oferi rezerve de timp util pentru factorii de luare a deciziilor pentru dezvoltarea unor răspunsuri bine calculate pentru șocurile socio-economice, fie ele de natură internă sau de cea externă (crize militare, economice, pandemice și financiare, probleme de mediu la nivel global). Trebuie să se ia în considerație că măsurile de politici economice trebuie ajustate permanent în dependență de factorii de risc iminenți și potențiali.

Tabelul 1.2. Sinteza efectuată de Sánchez et al. (2015) privind legăturile dintre politici și diferitele dimensiuni ale rezilienței.

Politica	Vulnerabilitate	Rezistență	Recuperare
Monetară	<p>Dezechilibre din sectorul financiar: prin prețul creditului și politicile de bilanț, băncile centrale influențează asumarea riscurilor și efectul de levier în sectorul financiar.</p> <p>Dezechilibre din sectorul nefinanciar: prețul creditului afectează nivelul de îndatorare al gospodăriilor și al firmelor.</p> <p>Dezechilibre ale pieței activelor: prin prețul creditului, băncile centrale pot influența formarea bulelor de preț al activelor</p>	<p>Politica monetară expansionistă stimulează cererea agregată prin, de ex. dobânzi mai mici și acces mai ușor la credit.</p> <p>Măsurile neconvenționale de politică monetară pot stimula cererea agregată atunci când canalele tradiționale de transmisie monetară sunt afectate, de ex. deoarece rata de politică este la limita inferioară zero sau piețele de credit sunt înghețate.</p>	<p>Politica monetară expansionistă scurtează recesiunile prin creșterea cererii, dar este mai puțin eficientă într-o criză financiară, când bilanțurile sectorului privat și canalul de transmitere a politicii monetare sunt afectate.</p> <p>Măsurile neconvenționale de politică monetară pot stimula cererea agregată atunci când canalele tradiționale de transmisie monetară sunt afectate, de ex. deoarece rata de politică este la limita inferioară zero sau piețele de credit sunt înghețate.</p>
Fiscală	<p>Dezechilibre din sectorul public: poziția fiscală influențează sustenabilitatea datoriei și riscul de solvabilitate.</p> <p>Dezechilibre din sectorul public: cadrele fiscale pot ajuta politica fiscală să devină mai durabilă, previzibilă și contraciclică și să reducă incertitudinea bugetară.</p> <p>Dezechilibre din sectorul extern: modificările în soldul bugetului guvernamental vor modifica economiile totale și, prin urmare, contul curent, reflectând dovezi că echivalența ricardiană se menține doar parțial.</p> <p>Dezechilibre din sectorul extern: cheltuielile sociale (în special pentru</p>	<p>Stabilizatorii automați asigură stabilizarea în timp util, țintită și temporară.</p> <p>Regulile privind cheltuielile pot contribui la constituirea rezervelor fiscale în perioadele de boom, creând mai mult spațiu fiscal în perioadele de recesiune.</p> <p>Politica fiscală discreționară poate stimula cererea agregată pe termen scurt. În circumstanțe normale, cel mai mare impact pe termen scurt asupra cererii agregate este probabil să vină din măsurile de cheltuieli guvernamentale, mai degrabă decât din cele legate de transferuri sau reduceri de taxe. Multiplicatorii fiscali sunt mai mari atunci când politica monetară este constrânsă de limita inferioară zero a ratelor</p>	<p>Stabilizatorii automați puternici (de exemplu, impozitarea progresivă și beneficiile sociale de lungă durată) pot afecta creșterea.</p> <p>Politica fiscală discreționară poate stimula cererea agregată pe termen scurt și poate consolida redresarea. În circumstanțe normale, cel mai mare impact pe termen scurt asupra cererii agregate este probabil să vină din măsurile de cheltuieli guvernamentale, mai degrabă decât din cele legate de transferuri sau reduceri de taxe.</p>

	asistența medicală) afectează rata de economisire prin economii de precauție care influențează contul curent.	dobânzilor nominale; canalele politicii monetare sunt împiedicate de un sector financiar slab; sau economia este în recesiune.	
--	---	--	--

Sursă: adaptat de către autor în baza lui Sánchez et al. (2015, p. 43-45).

Conform lui Martin & Sunley (2015), reziliența economică poate fi abordată prin prisma a trei perspective, și anume, prima, abilitatea de a reveni de la șocuri, a doua de a absorbi șocurile și a treia de a le anticipa. Prima perspectivă subliniază importanța vitezei de recuperare, a doua pune accentul pe stabilitatea sistemului, funcțiunea și identitatea acestuia, pe când a treia subliniază importanța adaptabilității sistemului la noile realități economice.

Reziliența reprezintă capacitatea de răspuns a sistemului economic la schimbările socio-economice care au loc în cadrul statului. Ea se caracterizează prin elasticitate, adică capacitatea de a reveni la starea inițială după șocul economic. Mai mult de atât, aceasta se caracterizează prin flexibilitate, persistență și abilitatea de a se transforma (Modica și Reggiani, 2015). Diferențele spațiale de reziliență economică pot fi explicate printr-un set comprehensiv de factori ce include diversificarea economică, participarea în cadrul comerțului internațional, și disponibilitatea capitalului uman și social (Di Caro, 2017).

Reziliența economică trebuie abordată prin prisma mai multor indicatori. Astfel, nu trebuie să se ia în vedere doar producerea sau nivelul total de bunăstare care a fost creat. Este important să se ia în considerație și capacitatea economiei de a păstra locurile de muncă (Sensier *et al*, 2016). Mai mult, capacitatea țărilor să inoveze este foarte mult legată de reziliența lor economică, statele mai inovative demonstrând o reziliență economică mai pronunțată (Bristow și Healy, 2018).

De asemenea, performanța antreprenorială este un factor fundamental pentru reziliența economică. Aceasta promovează diversificarea economică și consolidează capacitatea de creștere. Antreprenoriatul este un factor important ce stimulează capacitățile de restructurare a producerii, asigurând flexibilitate economiei. Reziliența antreprenoriatului, astfel, este un factor determinativ pentru toată economia (Williams și Vorley, 2014).

1.3. Securitatea economică: definiții, dimensiuni și factori determinanți

Securitatea economică a unui stat reflectă capacitatea acestui stat de a-și dezvolta politicile economice într-un mod ce corespunde cel mai bine intereselor țării. Mai mult, ea presupune pârghii eficiente în gestionarea riscurilor economice și reducerea impactului lor negativ. Pe lângă aceasta, un nivel ridicat de securitate economică presupune un nivel eficient de interacțiune dintre guvern,

mediul de afaceri și cetățeni. Reglementarea tuturor proceselor economice are ca scop protejarea interesului economic al majorității cetățenilor.

Conform lui Munteanu (2016), securitatea economică include mai multe dimensiuni. La nivel microeconomic, adică cea a individului, securitatea economică reflectă nivelul bunăstării personale. La nivel macroeconomic, securitatea economică reflectă creșterea puterii economiei naționale. În același timp, Maiseyenko (2012) determină importanța contextului regional pentru asigurarea securității economice.

Prezenta teză reflectă securitatea economică prin intermediul a trei dimensiuni. Prima dimensiune este eficiența și securitatea energetică ce este o condiție esențială a securității economice ale unei economii. Dacă nu există o sursă sigură de energie, atunci statul cât și cetățenii și antreprenorii nu își pot promova interesele economice într-un mod eficient. Statul poate ceda din interesele naționale fundamentale pentru a obține energie. Antreprenorii pot să întâlnească costuri mai mari ce îi fac mai puțin productivi, astfel mai puțin competitivi pe piețe. Pentru cetățeni, lipsa unei surse de energie sigură le poate reduce considerabil puterea de cumpărare.

A doua dimensiune a securității economice este performanța instituțională ce reflectă eficiența proceselor de interacțiune dintre diverși membri ai societății. Fără instituții și regulamente transparente, eficiente și funcționale, economia națională nu poate funcționa corespunzător. Se crează precedente precum corupția ce diminuează potențialul de creștere economică, și respectiv securitatea economică.

A treia dimensiune a securității economice este democrația, pacea și lipsa conflictelor regionale ca factori esențiali ai dezvoltării economice. Dacă mediul extern învecinat este instabil, atunci și activitățile economice devin mai riscante și respectiv mai costisitoare, ce diminuează securitatea economică. O discuție mai aprofundată a acestor 3 dimensiuni este prezentată mai jos.

1.3.1. Eficiența și securitatea energetică - condiție esențială a securității economice ale unei economii

Conform lui Fowlie et al (2015), este foarte important ca autoritățile să dezvolte programe informaționale comprehensive pentru a motiva gospodăriile casnice să adopte inițiativele guvernamentale de îmbunătățire a eficienței consumului de energie. Lipsa de atenție și atitudine corespunzătoare din partea populației referitor la eficiența energetică poate cauza descreșterea considerabilă a randamentului energetic.

Palmer & Walls (2015) subliniază că eficiența energetică a unei gospodării casnice poate fi negativ afectată de lipsa de atenție pentru izolarea termică (uși, ferestre) și pentru randamentul

utilajului de încălzire, de exemplu al sobelor. În această privință se recomandă efectuarea auditului energetic de către experții în domeniu. Guvernul ar trebui să stimuleze aceste inițiative.

Îmbunătățirea eficienței energetice este una dintre opțiunile principale ca să se reducă cererea de energie convențională și emiterea de gaze cu efecte de seră. Totuși, există o multitudine de factori care împiedică introducerea tehnologiilor moderne de îmbunătățire a randamentului energetic. Acești factori, printre altele, includ: lipsa de informații, resurse financiare și de conștientizare a beneficiilor tehnologiilor moderne. Se recomandă furnizarea informațiilor țargetate și efectuarea auditelor energetice pentru a economisi consumul de energie, pentru a îmbunătăți productivitatea, dar și pentru a reduce emisiile de carbon (Hochman și Timilsina, 2017).

Introducerea unui rating energetic pentru clasificarea eficienței energetice a clădirilor poate fi utilă pentru îmbunătățirea consumului energetic. Mai mult, experiența Irlandei arată că clădirile listate într-un astfel de rating aduce creșterea valorii imobilului. Acest fapt este în special util atunci când clădirile sunt localizate în zone mai puțin valoroase din punct de vedere imobiliar (Hyland *et al*, 2013).

Ratingurile energetice sunt foarte utile pentru stimula sau reduce prețurile pentru case. Casele care au rating energetic mai mare pot fi vândute mai scump pe piața imobiliară ce aduce avantaje semnificative pentru proprietate. În acest cadru, eficiența energetică trebuie să fie reflectată cât mai exact pentru a oferi semnale clare participanților pe piață în ceea ce privește capacitatea unui sau altui imobil să consume și să conserveze resursele energetice (Fuerst *et al*, 2015).

Totuși, adoptarea unor măsuri clare de rating energetic poate fi îngreunată de refuzul reprezentanților gospodăriilor casnice de a participa în astfel de inițiative. Motivul care determină evitarea evaluării eficienței energetice este complacerea proprietarilor cu condiția fizică, performanța termică și estetica componentelor existente ale clădirilor. Mai mult, eficiența energetică a clădirilor trebuie abordată în ansamblu, începând cu creșterea eficienței izolării termice ale ferestrelor și terminând cu izolarea termică a pereților și tavanelor (Nair *et al*, 2010).

Legarea eficienței energetice și a altor indicatori de sustenabilitate poate avantaja considerabil prețurile imobiliare și prețurile de tranzacționare ale caselor. Totuși, este important ca aceasta să aibă un caracter corect și imparțial (Fuerst și Warren-Myers, 2018). Prețurile joase pentru energie pot servi ca factori care să descurajeze implementarea măsurilor de ridicare a eficienței energetice. Acestea joacă rolul unor subsidii artificiale ce distimulează factorii decizionali să întreprindă măsuri corecte din punct de vedere a eficienței energetice.

Inițiativele guvernamentale care doresc creșterea eficienței energetice trebuie să internalizeze costurile, spre exemplu cele de mediu, prin introducerea unor taxe relevante, cum ar

fi taxele de carbon (Adetutu, 2014). Se recomandă dezvoltarea de modele capabilă să prezică consumul de energie având în vedere elasticitatea de preț al acestuia.

Consumătorii sunt dispuși să-și micșoreze consumul de combustibil în unele cazuri, iar în altele ei pot să prefere să caute alternative mai ieftine, acest fapt duce la creșterea costurilor de tranzacție, ce duce la creșteri de ineficiență economică. Introducerea schimbărilor de preț trebuie să ia în vedere aceste efecte negative (Yatchew și Joungyeo, 2001).

Implementarea măsurilor de mediu trebuie să ia în vedere costurile de adaptare pe care antreprenorii vor trebui să le plătească. Spre exemplu, în industrie costurile fixe sunt foarte ridicate și ajustarea acestora la noile politici pot fi o povară foarte mare ce inevitabil reduc eficiența economică a întreprinderilor. De aceea, trebuie să se acorde o atenție deosebită la structura producerii (Ryan, 2012). Mai mult, eficiența energetică depinde foarte mult de structura consumului și reglementarea acestuia (Wolak, 2011).

Adițional, este important ca metodele de construcție, eficiente din punct de vedere energetic, să fie promovate la nivelul societății. Este nevoie să se ia în vizor întregul lanț de aprovizionare ce ține de construcții, de la industrie până la edificarea finală. Se recomandă de asemenea ca să se considere alți factori precum modificările condițiilor economice, caracteristicile pieței imobiliare și prezența capitalului uman. Scopul final este difuzarea tehnologiilor de construcție eficiente din punct de vedere energetic și îmbunătățirea acestora în timp (Kok *et al.*, 2011).

Este decisiv ca politicile ce intenționează îmbunătățirea randamentului energetic să motiveze agenții decizionali să implementeze măsuri care să fie justificate în vederea reducerii ineficienței investiționale. Cu alte cuvinte, orice implementare de noi tehnologii în domeniul energetic trebuie să atingă obiectivele de lungă durată ce țin de productivitatea economică generală (Allcott și Greenstone, 2012).

Modelarea precisă a consumului de energie este foarte importantă pentru creșterea eficienței energetice. Aceasta este relevantă pentru reducerea decalajului dintre consum și ofertă, deseori afectat de către imperfecțiunile existente pe piața energetică (Koopmans și Willem te Velde, 2001). Mai mult, guvernul trebuie să asigure condiții prielnice pentru a favoriza adoptarea și implementarea tehnologiilor noi în economie, inclusiv în domeniul energetic (Belostecinic *et al.*, 2011).

Multe inițiative sunt întreprinse pentru a îmbunătăți eficiența energetică, dar uneori rezultatele sunt limitate. O cauză semnificativă a acestui aspect este reprezentată de fluxul inconsistent de informații. Pentru a aborda această problemă, este necesară implementarea unor politici și strategii care să vizeze direct promovarea conștientizării asupra importanței elaborării și punerii în practică a planurilor pentru reducerea pierderilor de energie (Ramos *et al.*, 2015).

Guvernul poate interveni pentru a motiva gospodăriile casnice să schimbe utilajele și infrastructura energetică învechită și puțin eficientă cu utilaje și echipamente noi. Totuși, aceste schimbări de infrastructură trebuie să fie planificate pentru un termen de lungă durată și necesită și participarea activă a gospodăriilor casnice (Alberini și Bigano, 2015).

Conservarea energiei și creșterea eficienței acesteia devine o prioritate tot mai semnificativă pentru multe țări. Indicatorii ce măsoară gradul randamentului energetic trebuie să reflecte esențial indicatorii economico termodinamici și indicatorii de eficiență energetică fizică și termodinamică. Cu alte cuvinte, eficiența energetică nu se măsoară exclusiv economic sau fizic, ci cuprinde ambele concepte (Bor, 2008).

Îmbunătățirile eficienței energetice pot avea un caracter temporar. Dacă s-a înregistrat o creștere a eficienței energetice, după o anumită perioadă de timp ea poate scădea. Acest fenomen se datorează așa-numitului efect de recul. Factorii decizionali trebuie să aibă în vedere acest fenomen pentru a elabora politici de lungă durată sustenabile și justificate din punct de vedere economic (Orea *et al*, 2015).

Eficiența energetică este îndeaproape legată de intensitatea energetică, care se calculează în general ca raportul uzului total de energie la produsul intern brut. Totuși, intensitatea energetică nu totdeauna reflectă precis eficiența sa, având în vedere influența factorilor generali precum structura economiei, clima, eficiența utilizării resurselor, comportamentul consumătorilor și progresul tehnico-științific. Această legătură dintre eficiența și intensitatea energetică depinde de caracteristicile locale, inclusiv cele economice, politice și geo-economice (Filippini și Hunt, 2016).

Dependența energetică poate pune sub risc ridicat unele economii. De aceea, pentru o dezvoltare economică sustenabilă, se recomandă să se îmbunătățească eficiența consumului de energie. Eficiența consumului de energie este, la fel, relevantă pentru minimizarea impactului negativ asupra mediului (Tsani, 2010). Studiile referitoare la eficiența energetică trebuie să fie prioritizate atunci când se dorește îmbunătățirea și sporirea dinamicii acesteia. Unele dintre cele mai des folosite metode de studiu se referă la experimentele sociale științifice. De aceea se recomandă ca experimentele să fie bine documentate, bazate pe informații cuprinzătoare.

Uneori, este necesar să motivăm participarea persoanelor în studiile privind eficiența consumului de energie prin acordarea de stimulente, cum ar fi subvenții, reduceri de preț sau recompense ulterioare. Statul poate interveni, de asemenea, prin oferirea altor stimulente, precum publicitate și materiale promoționale. Concurența joacă un rol crucial în menținerea productivității diverselor grupuri care efectuează experimente legate de eficiența energetică (Vine *et al.*, 2014).

Eficiența energetică este unul dintre factorii determinanți ai productivității și capacităților mediului de afaceri de a exporta pe piețele internaționale. În această privință, nu trebuie neglijate

măsurile de motivare ce țin nu numai de sectorul energetic. Spre exemplu, inițiativele de stimularea a mediului de afaceri pot include măsuri de creștere a liberalizării comerțului internațional. Există și posibilitatea ca impunerea unor reglementărilor mai aspre ce țin de mediul înconjurător, la fel, poate ridica eficiența energetică (Montalbano și Nenci, 2019).

Investițiile în cercetare și dezvoltare (research and development) sunt un factor foarte relevant pentru impulsivitatea eficienței energetice. Investițiile în educație și capitalul fizic productiv la fel produc efecte pozitive pentru eficiența energetică. Mai mult, regiunile care dispun de resurse financiare limitate nu pot crește eficiența energetică doar prin măsuri precum ridicarea prețurilor la energie. În schimb, liberalizarea piețelor ajută la creșterea eficienței energetice (Du *et al.*, 2016).

Firmele mari au capacitatea de a îmbunătăți eficiența energetică mai ușor în comparație cu cele mici. În această privință, impunerea unor taxe de energie poate contribui la sporirea eficienței acestora. Studiile arată că impactul taxelor de energie este mai semnificativ atunci când vizează sectoarele bazate pe energia convențională, cum ar fi cea fosilă, dar și pe cea regenerabilă. Trebuie să se menționeze că eficiența se măsoară ca randamentul economic al consumului pe unitate de utilitate. Taxele de carbon (CO₂) și subvențiile de preț pentru consumul redus de combustibil convențional reprezintă alte măsuri importante pentru creșterea eficienței energetice (Zhang *et al.*, 2016).

Piețele energetice trebuie să fie competitive, având mecanisme instituționale puternice pentru a echilibra puterea de piață a jucătorilor dominanți. Echilibrul dintre acești jucători asigură o reziliență economică semnificativă pentru piața energetică. Nu ar trebui să ne îngrijoreze creșterea prețurilor. În schimb, este esențial ca mecanismele de promovare a eficienței energetice să funcționeze în mod echilibrat pentru a compensa aceste creșteri de prețuri. Cu alte cuvinte, dacă prețurile cresc, este important să existe posibilitatea de a reduce consumul, menținând totuși același randament economic (Wilson, 2002).

Taxele pot fi un factor motivant puternic pentru creșterea eficienței energetice. Mai mult, trebuie să se ia în vedere diferențele dintre combustibili. De exemplu, consumul de cărbune poate dauna mediului și activităților economice mult mai mult decât consumul de produși petrolieri. De aceea, cei care consumă mai mult cărbune trebuie să suporte mai multe taxe comparativ cu cei care folosesc petrol în circuitul economic al lor. Există și diferite nivele de substituibilitate dintre diverse resurse energetice. Ele la fel trebuie să se ia în vedere pentru elaborarea politicilor de creștere a randamentului energetic (Golosov, 2014). În principiu, nu există niciun conflict între obiectivul de atingere a unui nivel mai ridicat de eficiență energetică și reducerea consumului de energie.

Emisiile de CO₂ pot fi eficient reduse prin aplicarea mijloacelor de politică economică. Cu alte cuvinte, întreprinderile mici, mijlocii, și mai mari pot veni cu inițiative de reducere a consumului de combustibili fosili, iar guvernele pot subvenționa astfel de reajustări. Acumularea experiențelor tuturor participanților de pe piață este foarte importantă pentru impulsivitatea schimbărilor de atitudine față de politica energetică (Feijoó *et al*, 2002).

Cererea de energie, precum și eficiența uzului acesteia, sunt factori determinanți ce motivează decarbonizarea piețelor de energie. Este important ca să se modernizeze și să se ajusteze standardele instituționale care să permită ajustarea pieței de energie la noile condiții de consum și siguranță. Trebuie să se ofere prioritate surselor regenerabile pentru a impulsi procesul de decarbonizare care trebuie să meargă pas cu pas cu politicile de creștere a eficienței energetice (Mier și Weissbart, 2020).

Este relevant ca autoritățile să adopte politici ajustate local în ce privește stimularea consumului de energie din surse regenerabile. Există efecte de răspândire a beneficiilor și pentru regiunile învecinate. Totuși, aceste efecte sunt modeste în mărime, majoritatea beneficiilor rămânând localizate (Holland *et al*, 2016).

Efectul de mediu a consumului de combustibili fosili depinde de nivelul de venit pe cap de locuitor, fiind proporțional cu acesta. În această privință, proporția de relație depinde de următorii trei factori: (i) actualizarea, (ii) elasticitatea prejudiciului preconizat (câte procente din fluxul economic se pierde având în vedere o unitate suplimentară de carbon în emisă în atmosferă) și (iii) absorbția carbonului din atmosferă. Mai mult, se subliniază că cărbunele are un efect negativ asupra venitului mult mai mare decât cel al produșilor petrolieri, în mare măsură datorită abundenței sale și caracteristicilor chimice (Golosov *et al*, 2014).

Se presupune că consumul de gaze naturale are efecte pozitive asupra reducerii nivelului de emisie a gazelor cu efect de seră, cum ar fi dioxidul de carbon. În acest sens, Zhao *et al.* (2022) confirmă existența curbei Kuzneț de mediu. Reglementările de mediu pot stimula consumul de gaze naturale, dar în același timp pot schimba structura consumului de combustibili. De exemplu, acestea nu neapărat vor crește consumul de combustibili mai curați din punct de vedere ecologic, dar pot reduce consumul de cărbune, ale căror efecte negative asupra mediului sunt mult mai pronunțate decât cele ale gazelor naturale. Există și diferențe regionale în ceea ce privește efectele politicilor de reglementare a consumului de energie și impactul acestora asupra mediului (Zhao *et al.*, 2022). Aceste diferențe trebuie bine analizate pentru politici eficiente.

Amenințarea schimbărilor climatice devine tot mai pronunțată și are tot mai mult un caracter global. Acest fapt motivează guvernele multor țări să întreprindă acțiuni tot mai insistente pentru a minimiza și reduce impactul negativ al acestor schimbări. În marea lor majoritate, aceste

schimbări sunt determinate de către activitățile economice cu caracter industrial. Implementarea măsurilor combinate, ce cuprind ridicarea nivelului randamentului energetic și mărirea ponderii surselor alternative, poate avea impact pozitiv asupra diminuării impactului negativ asupra mediului ale activităților industriale (Kim și Kim, 2012).

1.3.2. Eficiența instituțională - condiție esențială a securității economice ale unei economii

Aidt (2003) sugerează că există mai multe tipuri de corupție: corupția eficientă ce are ca scop să elimine bariere, de exemplu, barierele legate de comerț precum tarifele comerciale. Al doilea tip de corupție este corupția cu un „principe” binevoitor. Această corupție apare atunci când acest „principe” deleghează împuternicirile sale către un agent nebinevoitor. Spre exemplu, acest tip de corupție însoțește mediul politic. Al treilea tip de corupție este cea ce are un „principe” nebinevoitor care formează instituții și proceduri menite să extragă rente din societate. Acest tip de corupție se auto întărește odată ce „principele” nebinevoitor concentrează puterea decizională. Indiferent de tipul corupției, aceasta afectează negativ procesele economice din cadrul statelor. Saastamoinen și Kuosmanen (2014) concluzionează că cercetările legate de impactul corupției sunt foarte populare, deși greu de realizat din mai multe motive printre care și dificultatea măsurării corupției.

Exercițiul electoral este unul foarte important pentru a combate corupția instituțională. Anume competiția mai multor reprezentanți politici generează efecte pozitive care stimulează transparența instituțională de lungă durată. Asigurarea independenței organelor electorale este importantă pentru a minimiza riscul fraudării alegerilor (Callen și Long, 2015).

Izolarea geografică poate reduce considerabil nivelul de responsabilitate publică care stimulează creșterea nivelului de corupție. Cu cât există mai multă interacțiune dintre diverși factori politici, economici și sociali, cu atât crește posibilitatea ca rețelele de corupție să fie deconspirate, și ulterior distruse. Mai mult, cu cât alegătorii sunt mai puțin interesați de politică și aspectele asociate acesteia, ca spre exemplu aspectele bugetare, cu atât crește și riscul corupției, iar nivelul calității serviciilor publice scade. De aceea, se recomandă implicarea activă a cetățenilor în procesul electoral și post-electoral (Campante și Do, 2014).

Ferraz & Finan (2011) subliniază că exercițiul electoral este foarte important pentru combaterea corupției. Autorii sugerează că dacă primarii pot fi realeși în funcție de mai multe ori, ei vor fi mai transparenți și mai puțin corupți. Dacă primarii nu pot fi realeși, probabilitatea ca ei să fie mai corupți crește considerabil. Această probabilitate crește și mai mult în lipsa unui sistem judiciar eficient și unde oamenii au acces redus la informație. În general, exercițiile electorale ce

pun accent pe responsabilitatea politică joacă un rol crucial în constrângerea corupției politicienilor.

Controlul corupției depinde în marea majoritate a cazurilor de eficiența instituțiilor. Statele care dispun de sisteme electorale eficiente au mai puțină corupție ca statele unde aceste mecanisme nu funcționează atât de eficient (Persson, 2002). Țările care dispun de sisteme democratice mai eficiente au capacitatea și mecanismele instituționale care să reducă corupția. Nivelul mai mare de prosperitate la fel reduce nivelul de corupție și stimulează eficientizarea instituțiilor politice. Contrar așteptărilor, un nivel mai mare de libertate economică în lipsa transparenței politice, sau cu alte cuvinte, reducerea restricțiilor economice în lipsa transparenței politice, nu are capacitatea de a reduce nivelul de corupție (Persson, 2002). Dezvoltarea economică poate reduce nivelul de corupție, o condiție esențială în această privință fiind dezvoltarea instituțiilor democratice (Billger și Goel, 2009).

Calitatea guvernanței și nivelul corupției sunt inevitabil legate de potențialul de creștere economică a națiunilor. Responsabilitatea politică joacă un rol foarte important în această privință. În cadrul economiilor care nu dispun de regime politice caracterizate de o responsabilitate politică mare, corupția aduce detrimente economice considerabile. În același timp, în cadrul economiilor ce dispun de regime politice democratice, corupția poate fi eliminată prin mecanisme electivă (Aidt *et al*, 2008).

Libertatea presei joacă un rol foarte important pentru dezvoltarea economică prin reducerea nivelului de corupție. O presă liberă reprezintă un instrument foarte puternic contra corupției și determină eradicarea acesteia. Țările cu cea mai pronunțată libertatea presei dispun de un nivel de corupție mult mai mic, relația cauză-efect fiind următoarea: mai multă libertatea a presei mai puțină corupție (Brunetti și Weder, 2003).

Belostecinic (2009a) menționează că dezvoltarea unei strategii naționale pentru stimularea creșterii economice este importantă pentru a putea crea mecanisme de contrabalansare a factorilor endogeni și exogeni de risc socio-politici. Dezvoltarea țării într-un mod sistematic trebuie să se bazeze pe creșterea capitalului uman și pe constituirea unei colaborări favorabile dintre mediu de afaceri, stat și comunitatea academică care să amplifice efectul pozitiv al cunoașterii umane prin răspândirea bunelor practici și cunoștințelor în societate (Belostecinic, 2009b; Belostecinic, 2011).

Educația și dezvoltarea capitalului uman sunt elemente de bază a securității unui stat, căci ele asigură funcționalitatea societății și definesc potențialul de creștere (Jomir & Belostecinic, 2022), iar universitățile trebuie să fie centre principale de generare a capitalului uman și cunoștințe în societate care să faciliteze dezvoltarea unei țări în contextul globalizării și presiunii tehnologice în creștere (Belostecinic *et al*, 2021).

Succesul economic depinde în mare măsură de inovații și de eficiența folosirii resurselor în economie (Belostecinic & Duca, 2016), un rol deosebit fiind jucat de mediul regulatoriu și instituțional, ce trebuie în special să sprijine concurența sănătoasă (Belostecinic et al, 2014). Nu trebuie să fie neglijat și rolul digitalizării în acest context, rolul ei devenind tot mai important în cadrul economiei (Belostecinic & Jomir, 2023). Educația și dezvoltarea capitalului uman sunt elemente de bază a securității unui stat, căci ele asigură funcționalitatea societății și definesc potențialul ei de creștere (Jomir & Belostecinic, 2022). Universitățile trebuie să fie centre principale de formare a capitalului uman și de a genera cunoștințe în societate care să faciliteze dezvoltarea unei țări în contextul globalizării și presiunii tehnologice în creștere (Belostecinic et al, 2021).

Dezvoltarea economică condiționează și schimbarea paradigmatelor care determină stilul de educare a copiilor, o dezvoltare economică mai mare stimulând un stil mai puțin autoritar. În țările dezvoltate care dispun de o inegalitate mai mică, părinții pun accentul pe valorile care stimulează o gândire mai independentă și mai bogată din punct de vedere a imaginației. În țările unde inegalitatea este mai mare, părinții pun accentul pe o muncă asiduă mai mare. Există o corelație directă dintre stilul autoritar de educare a copiilor și corupție. Acolo unde părinții sunt mai permisivi, țările sunt mai puternice din punct de vedere a separării puterilor în stat și dispun de un nivel de corupție mai redus (Doepke și Zilibotti, 2017).

Corupția instituțională poate diminua considerabil capacitatea statelor de a beneficia din comerțul internațional. Acestea pot fi comparate cu niște bariere tarifare adiționale care descurajează schimburile economice dintre state. Eliminarea tarifelor poate reduce nivelul de corupție prin simplificarea procedurilor de vamă la export sau import (Sequeira, 2016).

În multe țări în curs de dezvoltare, fenomenul corupției stimulează angajarea în sectorul public prin intermediul plăților de mită, care pot ajunge la echivalentul a 17 salarii lunare. Cu toate acestea, concluzia relevată este că există o diferență semnificativă în calitatea personalului angajat pe baza mitelor comparativ cu cel angajat pe criterii de merit (Weaver, 2021). Măsurarea nivelului de corupție se dovedește a fi o provocare din perspectivă empirică. Totuși, există o metodă care permite măsurarea sau cel puțin evaluarea probabilității de corupție, bazată pe nivelul rentelor pe care o țară le poate oferi în cazul preluării puterii.

În țările unde întreprinderile locale sunt protejate de concurență străină, nivelul de corupție este de obicei mai mare. Spre exemplu, aproape o treime dintre diferențele de corupție dintre Italia și Austria pot fi explicate de expunerea relativ mai mică a întreprinderilor din prima țară către concurența din străinătate (Ades și Di Tella, 1999).

Rolul stabilității politice pentru dezvoltarea economică este incontestabil, cel puțin la prima vedere. Însă, dacă întreprindem o analiză mai comprehensivă în această direcție, atunci rolul stabilității politice este ambiguu. Într-un mediu lipsit de corupție, un mediu politic instabil aduce detrimente economice. Însă, într-un mediu corupt, o stabilitate politică mai mică poate aduce beneficii, fiindcă aceasta destabilizează regimul politic existent (Fredriksson și Svensson, 2003).

Calitatea instituțiilor este foarte importantă pentru dezvoltarea economică. Acesta influențează procesele de alocare a beneficiilor generate în societate către toți agenții care formează această societate. Mai mult, țările care au instituții mai bune, adică mai puțin corupte și birocratizate, înregistrează o atractivitate investițională mai mare și mai pronunțată comparativ cu țările cu instituții mai slabe. O corupție mai mică motivează și o acumulare de capital uman mai mare ce stimulează o creștere economică mai rapidă și viabilă (Guetat, 2006).

Guvernanța implică interacțiunea multor factori care determină eficiența acesteia (Dixit, 2003, Baldi și Vannoni, 2017). Participarea alegătorilor mai tineri poate avea un efect pozitiv asupra politicii bugetare și eficienței acesteia (Song *et al*, 2012). Eficiența guvernării depinde în mare parte de omogenitatea socială. Spre exemplu, în comunitățile cu diferențe semnificative între membrii acesteia (ex. diferențele de etnie), procesul decizional este îngreunat, fapt ce reduce eficiența procesului de luarea a deciziilor (Dippel, 2014). Nivelul ridicat de corupție poate afecta negativ eficiența acumulării capitalului privat de către agenții economici. Aceasta scade nivelul eficienței guvernantei ce descrește dezvoltarea economică (Everhart *et al*, 2009).

Diferențele culturale joacă un rol extrem de important în motivarea sau descurajarea corupției. Spre exemplu, într-un studiu s-a cercetat cum reprezentanții Organizației Națiunilor Unite care provin din diferite țări se comportă în New York. S-a constatat că reprezentanții ce provin din state care sunt listate printre cele mai corupte state din lume de diverse organizații, iau mai multe tichete administrative pentru parcare încorectă (pe care nu trebuie să le plătească datorită imunității diplomatice) decât reprezentanții statelor listate mai favorabil. Odată ce s-a înăsprit legea cu privire la aceste tichete, reprezentanții țărilor corupte au început să parcheze corect. Astfel, normele culturale și aplicarea legilor sunt factori importanți ce determină nivelul de corupție (Fisman și Miguel, 2007).

Chiar și sexul celor care se află în poziția unui factor decizional afectează modul în care se distribuie bunurile publice. Spre exemplu, un studiu referitor la unele regiuni din India concluzionează că sexul feminin și cel masculin tind să investească resursele bugetare publice în domeniile în care aceștia au un interes mai mare din punct de vedere al infrastructurii. De exemplu, primul sex investește mai mult în drumuri și apă potabilă (aspecte care favorizează mai mult sexul feminin în acele regiuni), iar al doilea în educație (aspecte care favorizează mai mult sexul

masculin în acele regiuni) (Chattopadhyay și Duflo, 2004). Vârsta, aderența religioasă și etica de muncă mai pronunțată are capacitatea să diminueze corupția sau probabilitatea de a accepta mită. Sexul nu are o influență asupra probabilității ca mită să fie acceptată (Armantier și Boly, 2011).

1.3.3. Democrația, pacea și lipsa conflictelor regionale - condiție esențială a securității economice ale unei economii

Dezvoltarea economică este puternic afectată de riscul conflictelor militare și tensiunilor politice, acestea aducând pierderi de oameni, infrastructură și bunăstare socială. Stabilitatea regională și concentrarea pe dezvoltarea economică sunt două dintre cele mai importante condiții pentru creșterea nivelului de viață și pentru progresul social-economic (Trebbi și Weese, 2019).

În timpul crizelor economice crește considerabil probabilitatea de izbucnire a conflictelor militare. Factorii economici sunt unele dintre cele mai frecvente cauze ale războaielor, deseori camuflați prin cauze politice sau istorice (Miguel et al, 2004). Conflictelor militare regionale sunt asociate cu jertfe umane și distrugerii economice considerabile ce subminează potențialul de creștere economică al țărilor pentru generații întregi (Goldberg, 2018).

Stabilirea unei parități de putere între părțile aflate în conflict poate reduce temporar forța beligerantă. Totuși, acest fapt se înregistrează doar în prima fază a războiului, în etapele următoare, această forță mai degrabă crește (Fetzer et al, 2021). Conflictelor civile au tendința de a se difuza în afara țărilor combatante. Conflictelor generează fenomene economice și sociale ce reduc capacitatea țărilor de a controla frontierele (Silve și Verdier, 2018). Există tendința că după finalizarea conflictelor militare, populația conștientizează rolul important al educației, astfel, accesul către educație devine mai ușor, democratizat și fezabil pentru oameni, fiindcă anume educația este un instrument al evitării conflictelor și consecințelor acestora în viitor (Bound și Turner, 2002).

Șocurile economice tind să afecteze economiile prin diverse canale. Spre exemplu, susținerea industriilor care se bazează pe producerea bunurilor intensive în resurse de muncă manuală poate descrește probabilitatea ca muncitorii să părăsească locurile de muncă și să se asocieze grupurilor militante. Industriile extractive, de exemplu cele care produc petrol, trebuie monitorizate mai atent deoarece ele reprezintă obiective economice foarte atractive pentru părțile combatante care doresc să acapere controlul asupra acestor obiective economice pentru a obține rentele economice asociate. Structura fiscală este la fel relevantă pentru controlul și prevenirea conflictelor militare (Dube și Vargas, 2013).

Șocurile economice reprezintă un factor semnificativ în generarea tensiunilor sociale și a conflictelor militare, iar această dinamică nu este nouă sau limitată doar la timpurile actuale. Această tendință se regăsește pe o scară largă în istoria umanității și în diverse regiuni geografice. De exemplu, cercetările arată că șocurile economice, precum cele cauzate de secete, au contribuit în trecut la intensificarea conflictelor sino-nomadice. Această observație explică în mare măsură persistența conflictelor la nivel global și complexitatea abordării lor în prezent (Bai și Kai-sing Kung, 2011). În multe situații, șocurile economice conduc la accentuarea tensiunilor sociale interne, iar în astfel de contexte, se remarcă adesea o creștere a influenței autorităților religioase (Chaney, 2013).

Cheltuielile militare sunt un factor minor în motivarea creșterii economice durabile. Există modalități de stimulare a venitului public mult mai eficiente care pot aduce un impact social mai mare și mai consistent. Astfel, guvernele au opțiuni mult mai bune de a distribui cheltuielile publice care pot avea o influență mai pronunțată în stimularea creșterii economice (Wijeweera și Webb, 2011).

Impactul negativ al cheltuielilor militare este detrimental proceselor economice interne în special atunci când economia se confruntă cu volatilitate economică ridicată. Guvernele trebuie să se focuseze în balansarea cheltuielilor militare având în vedere prioritățile de creștere economică de lungă durată și mărirea eficienței economice generale (Menla și Dimitraki, 2014).

Conflictele militare aduc cheltuieli economice considerabile pe care societatea trebuie să le suporte. S-a demonstrat că societățile democratice tind să aloce mai multe resurse pentru sectorul militar atunci când se înregistrează situații politice complicate. Anume această abordare aduce un avantaj comparativ regimurilor politice democratice asupra regimurilor autocrate, care deseori cheltuie mulți bani pe sectorul militar pe timp de pace (De Mesquita *et al*, 1999). Mai mult, cheltuielile militare nu stimulează dezvoltarea economică a țărilor cu un nivel de dezvoltare modest (Kollias și Paleologou, 2019).

Regimurile politice influențează politică bugetară a statelor. De exemplu, în țările unde președintele domină sistemul politic, cheltuielile militare sunt mai mari comparativ cu țările unde regimul dominant este cel parlamentar. Mai mult, țările democratice tind să cheltuie mai puțin pe domeniul militar că țările unde regimul politic este autocrat (Albalade et al, 2012).

Uneori, cheltuielile alocate pentru procurarea munițiilor pot să nu fie la un nivel optim în comparație cu punctul de echilibru. Cu toate acestea, în situații de amenințare iminentă, aceste cheltuieli cresc semnificativ pentru a compensa discrepanța de echilibru (Chang et al., 1996). Instabilitatea politică exercită un impact negativ semnificativ asupra dezvoltării economice. Acest fenomen generează alocări de resurse ineficiente din punct de vedere economic, reducând astfel

potențialul economic care ar putea fi atins în absența instabilității. În plus, cheltuielile militare sunt ele însuși ineficiente din punct de vedere economic, mai ales când obiectivele pe termen lung vizează creșterea nivelului de bunăstare. Instabilitatea politică și cheltuielile militare reprezintă costuri semnificative pentru orice economie și necesită abordări riguroase (Maher și Zhao, 2021).

Alianțele militare pot beneficia pe toți participanții, dar trebuie să se ia în vedere că acestea nu sunt coaliții unitare uniforme. Cu alte cuvinte, la un moment dat acestea se pot rupe în momentele când aderența către o alianță sau alta devine mai puțin avantajoasă. Membrii acestora totdeauna acționează în mod strategic unul față de altul și acesta definește modul de desfășurare a conflictelor în viitor. Dacă aliații sunt puternici, atunci puterea combatantă a unui membru scade. Dacă adversarii depun eforturi combatante mai mari, acest fapt tinde să accentueze efortul combatant al contrapărților ce participă în alianțe (König *et al*, 2017). De multe ori se demonstrează că părțile implicate în conflicte militare acționează având în vedere suportul pe care ei îl pot obține de la alte părți care par mai puțin interesate în desfășurarea conflictelor în cauză, dar care au responsabilități față de contrapărțile implicate. Astfel, magnitudinea conflictelor poate crește foarte mult și poate să implice mai multe părți, iar impactul negativ al acestor conflicte crește considerabil (Moscona *et al*, 2020).

Activitatea investițională poate fi un factor foarte important să reducă probabilitatea războaielor. De exemplu, s-a constatat că dacă oamenii investesc mai des în hârtii de valoare, ei au tendința să voteze partidele politice care au incluse în programele lor electorale abordări pacifiste mult mai pronunțate. Acest fapt se explică prin tendința investitorilor de a evita riscurile asociate cu conflictele militare ce reduc considerabil profitabilitatea hârtiilor de valoare (Jha și Shayo, 2019).

Comerțul internațional poate reduce probabilitatea conflictelor regionale, dar nu elimină complet acest risc. Într-un mediu caracterizat de imperfecțiuni de informație, entitățile, fie ele țări sau regiuni, care au un nivel mai ridicat de schimburi comerciale tind să fie implicate în conflicte mai puțin des. Acest lucru se datorează faptului că fiecare conflict implică costuri comerciale semnificative, reducând astfel nivelul general de venit. Cu toate acestea, țările cu o deschidere mai mare la comerț global au tendința de a se implica mai frecvent în conflicte militare, deoarece costurile bilaterale ale comerțului sunt relativ mai mici pentru acestea (Martin *et al.*, 2008).

Capacitățile statelor de a asigura o economie de piață puternică determină capacitatea lor de a ridica venituri bugetare. Statele mai slabe din punct de vedere instituționale tind să fie implicate în conflicte militare mai des, dispun de o instabilitate politică mai mare și sunt mai vulnerabile din punct de vedere economic. O capacitate a statelor de a asigura o economie de piață mai slabă

condiționează stagnarea economică și reducerea nivelului de prosperitate a economiei (Besley și Persson, 2010).

Acordurile regionale comerciale au capacitatea de a genera importante beneficii economice pentru părțile aderente. Anume aceste beneficii economice motivează creșterea integrării economice și reduce considerabil probabilitatea apariției conflictelor militare cu impact distructiv asupra relațiilor dintre partenerii comerciali. Cu alte cuvinte, întreruperea cooperării economice din motive anterior menționate aduce imense costuri economice care nu sunt fezabile din punct de vedere al dezvoltării de lungă durată. Astfel, comerțul internațional este un factor principal care motivează pacea și stimulează implicarea tuturor părților în dezvoltarea proiectelor comune cu impact economic pronunțat (Martin *et al*, 2012).

Este esențial să se dezvolte un model clar pentru prognozarea eficientă a prevenirii conflictelor militare (Bester și Konrad, 2004). În unele situații, eforturile diplomaților pot să nu fie suficiente pentru a preveni izbucnirea conflictelor militare. Atunci când aceste eforturi se dovedesc a fi insuficiente, guvernele de multe ori recurg la mobilizarea atenției publice prin demonstrarea capacităților militare și participarea la exerciții de pregătire riguroase. Un factor important care poate opri astfel de acțiuni este implicare publicului care să critice și să consemneze astfel de exerciții aducând critică liderilor implicați. În multe cazuri se înregistrează astfel de inițiative, dar deseori eforturile nu sunt suficiente pentru a opri o escalare (Fearon, 1994).

Polarizarea etnică este un determinant puternic al conflictelor militare civile. Un efect similar îl are și polarizarea religioasă în condițiile intervențiilor militare străine (Abu-Bader și Ianchovichina, 2019). Polarizarea societății este o cauză importantă ce generează o probabilitate mai mare de izbucnire a conflictelor militare. De exemplu, dacă există diferențe consistente în termeni de etnie, există și riscul ca tensiunile să crească până la momentul în care conflictul militar este iminent. Anume polarizarea în bază de aderență către o etnie sau alta poate cauza războaie, care subminează dezvoltarea economică și prosperitatea societății. Totuși, trebuie să se ia în vedere că polarizarea nu are de-a face cu fracționalizarea etnică, ultima duce mai rar la conflicte (Montalvo și Reynal-Querol, 2005).

Fracționalizarea etnică este la fel un predictor al conflictelor militare, pe lângă polarizarea etnică, totuși nu atât de semnificativă. În același timp, bunăstarea afectează conflictele într-un mod negativ, însă discuțiile cu privire la împărțirea bunurilor publice alimentează aceste conflicte. Coeziunea dintre membrii grupurilor implicați în conflicte ca părți beligerante reprezintă un factor care contribuie la accentuarea distanței dintre aceste grupuri, conducând la o creștere a tensiunilor sociale (Esteban *et al.*, 2012). Heterogenitatea în ceea ce privește mediul cultural este un element

crucial care favorizează cooperarea socială pentru a obține efecte economice optime, în scopul maximizării produsului social și menținerii echilibrului (Bowles, 2020).

Conflictele militare, pe parcursul istoriei în Europa, au condiționat urbanizarea acesteia. Orașele au fost puncte mai puțin expuse riscurilor militare și de aceea au devenit puncte foarte puternice de atracție a populației condiționând concentrarea urbană a acesteia (Dincecco și Onorato, 2016). Sistemele constituționale democratice au capacitatea inerentă de a mitiga conflictele interne, stimulând rezolvarea disputelor de diferit fel într-un mod pașnic. Cu alte cuvinte, democrația este un determinant puternic al păcii, ce favorizează detensionarea conflictelor prin mecanisme instituționale menite să asigure un echilibru social durabil. În același timp, situația de pace stimulează eficiența democratizării și mărește beneficiul social în care toate părțile sunt cointeresate (Kim și Rousseau, 2013).

Instituțiile dezvoltate reprezintă factori esențiali pentru o creștere economică semnificativă. Ele contribuie la reducerea costurilor asociate cu procesele economice din cadrul unei economii. În absența instituțiilor eficiente, procesele economice se confruntă cu dificultăți majore, diminuând astfel perspectivele de creștere a productivității. Astfel, construirea și ajustarea instituțională devin imperative pentru o creștere economică sustenabilă (Acemoglu et al., 2001). Statele s-au implicat în conflicte militare pe parcursul întregii istorii. Aceste conflicte au influențat foarte mult dezvoltarea instituțiilor moderne, în special cele legate de politica financiar fiscală. Se demonstrează că țările care dispun de instituții fiscale mai eficiente, dispun de o productivitate pe angajat mult mai mare (Dincecco și Prado, 2012).

Statele trebuie să lucreze intens la dezvoltarea capacităților de descurajare a conflictelor militare prin instituirea mecanismelor adaptate ce să stimuleze cooperarea pentru atingerea obiectivelor economice comune. Totuși, atingerea scopurilor de cooperare devine imposibilă atunci când agenții implicați în procesul de luare a deciziilor deviază de la strategiile mutual convenabile. Există o multitudine de modele care prognozează comportamentul decizional al factorilor de influență. Ele trebuie folosite în ansamblu pentru a obține rezultate previzibile mai exacte (Huth și Russett, 1993).

Colaborarea în cadrul societății reprezintă un element cheie pentru succesul economic. Capacitatea de a construi relații solide este deosebit de importantă atunci când se urmărește o dezvoltare durabilă pe termen lung. Implicarea instituțiilor de stat în crearea acestor legături de încredere este esențială și justifică organizarea formală a tuturor proceselor economice, generând beneficii pozitive pentru toți membrii societății. Astfel, colaborarea la nivel local devine un instrument crucial în gestionarea disputelor sociale și contribuie la avansul progresului social (Dell et al., 2018).

Valorile politice democratice au puterea de a stimula progresul societăților dezvoltate prin crearea de soluții potrivite pentru rezolvarea conflictelor, soluții bazate pe principii umaniste, care descurajează recurgerea la forța militară împotriva altor regimuri democratice. În mod deosebit, liberalismul contribuie la stabilirea unor echilibre socio-politice care aduc beneficii reciproce pentru toate părțile implicate în procesele politico-economice (Owen, 1994).

Democrația duce la evitarea războaielor. Acest fapt se datorează schimbărilor de paradigmă ce se referă la percepția moralității și riscurilor (Tomz și Weeks, 2013). Pe parcursul activității mele am efectuat mai multe cercetări ce țin de consolidarea securității economice. Astfel, Ignatov (2019e, 2021) analizează dinamica securității economice a Uniunii Europene și determină factorii principali care o influențează. Ignatov (2020) determină că performanța antreprenorială joacă un rol deosebit în consolidarea securității economice, iar Ignatov (2018d) concluzionează că politica externă a Uniunii Europene necesită îmbunătățiri, inclusiv în relație cu Republica Moldova. Mai mult, Ignatov (2016) face o analiză a securității energetice, ca factor esențial pentru securitatea economică, iar Ignatov (2020b) aprofundează aceste concluzii împreună cu Ignatov (2019f).

1.4. Concluzii la Capitolul 1

Competitivitatea economică este un factor determinativ al dezvoltării economice a statului. La baza competitivității economice se află o multitudine de factori ce determină nivelul de productivitate al proceselor economice. Competitivitatea, pe lângă productivitate, conține mai mulți factori printre care se numără existența clusterelor economice, eficiența instituțională și nivelul de atractivitate economică pentru investiții atât interne, cât și internaționale.

Cel mai important component al competitivității economice al unei economii este competitivitatea mediului de afaceri. Anume antreprenorii și sectorul de business generează venit economic predestinat spre satisfacerea nevoilor tuturor consumătorilor de bunuri și servicii. Rolul statului este să asigure condiții prielnice de activitate pentru mediul de afaceri, și să stimuleze procesele economice menite să ridice productivitatea economică, cu respectarea standardelor de siguranță.

Reziliența economică este conceptul ce caracterizează nivelul de rezistență la impactul negativ al șocurilor economice de orice natură, fie ciclice sau cele imprevizibile. Mai mult, conceptul cuprinde și capacitatea de revenire și recuperare a proceselor economice care au fost afectate de șocuri economice. Reziliența economică are mai multe dimensiuni. Prima dimensiune este capacitatea sectorului de afaceri de a-și finanța activitatea și a-și asigura rezerve necesare să se depășească situații de criză. A doua dimensiune este capacitatea statului de a asigura sectorul de afaceri cu politici economice flexibile menite să minimizeze impactul negativ al șocurilor

economice. Aceste politici trebuie să îmbine măsurile de stimulare prin oferirea mijloacelor de finanțare ieftine, dar în același timp și măsurile restrictive, atunci când o întreprindere obține o influență mai mare pe piața economică din țară.

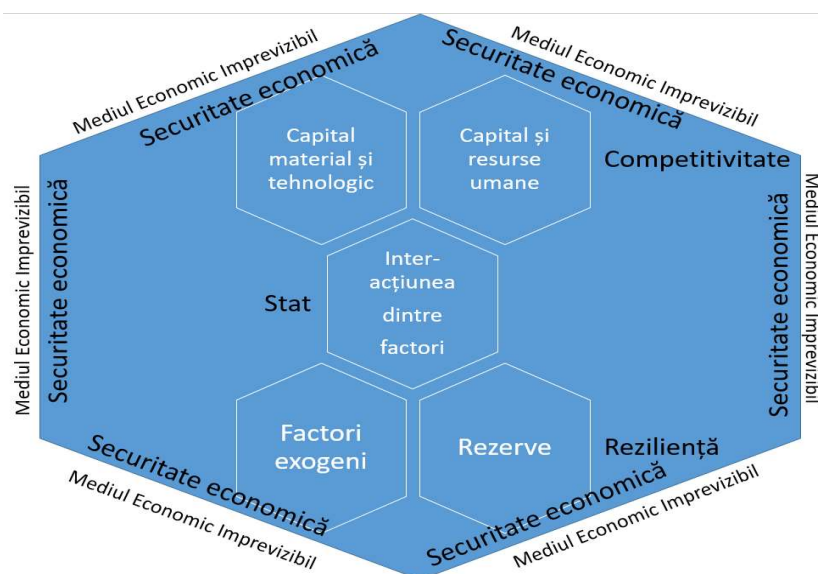
Securitatea economică este strâns legată de capacitatea mediului de afaceri de a fi competitiv atât pe piața internă, cât și pe cele internaționale. Rolul statului constă în furnizarea unui cadru instituțional propice pentru a încuraja activitățile productive și creșterea economică. O altă dimensiune a securității economice este reziliența economică. Ea definește capacitatea de a compensa pierderile provocate de eventualele șocuri economice. Atât statul, cât și sectorul de afaceri trebuie să acumuleze rezerve economice pentru a preveni agravarea impactului negativ al acestor șocuri. Mai mult, statul trebuie să combine măsurile stimulative și cele restrictive de politică economică pentru a susține recuperarea economică în caz de necesitate.

În acest context, statul devine un coordonator al proceselor economice, cu intervenție cât mai redusă în producere. Scopul principal este asigurarea funcționalității mediului de afaceri, iar în contextul Republicii Moldova, statul trebuie să contribuie la dezvoltarea sectorului mic și mijlociu de afaceri.

Prin urmare, prezentul capitol determină teoretic existența unei relații puternice între competitivitate și securitatea economiei naționale, dar și reziliența și securitatea economiei naționale. Competitivitatea determină capacitatea economiei naționale de a ține pasul de creștere cu celelalte țări, astfel competitivitatea reflectă capacitatea economiei de creștere în condițiile existenței unei concurențe economice acerbe pentru atragerea oamenilor, resurselor și tehnologiilor în procesele economice. Reziliența determină capacitatea economiei de a rezista șocurilor economice și de a conserva reușitele și succesele economice deja obținute, ca spre exemplu un nivel tehnologic ridicat sau un nivel ridicat al capitalului uman. Reziliența este foarte importantă în condițiile existenței de riscuri strategice pentru mediul de afaceri, fie de proveniență internă, precum riscurile asociate capacității de plată, dar și cele externe.

Figura 1.7. prezintă o relația teoretică dintre competitivitate și reziliență, pe de o parte, și securitate economică pe de altă parte. Astfel, se constată teoretic că competitivitatea economică depinde în mare parte de abundența capitalului și resurselor umane, precum și de abundența capitalului și resurselor materiale. Reziliența economică depinde de existența rezervelor, fie ele financiare sau materiale și de numeroși factori exogeni ce determină probabilitatea apariției unui șoc fie economic, social sau natural. Acești factori sunt în afara controlului uman și nu pot fi prezși sau evitați, dar consecințele impactului acestora pot fi ameliorate mai mult sau mai puțin.

Figura 1.7. Reprezentarea stilizată a securității economice determinată de competitivitate și reziliență.

Sursă: elaborat de autor în baza analizei relației teoretice dintre competitivitate și reziliență, pe de o parte, și securitate economică pe de altă parte.

Un rol central în acest sistem de relații teoretice îl joacă factorul interacțiunii dintre aceste dimensiuni care determină o eficiență mai mică sau mai mare a întregului sistem. În mare parte, interacțiunea dintre acești factori este determinată de instituțiile politice, economice și sociale existente și în aceeași măsură de legile ce guvernează sistemul de relații dintre acestea. Statul este singura entitate capabilă să intervină în acest sistem prin ajustarea legilor, stabilirea sau lichidarea instituțiilor, etc. Anume competitivitatea și reziliența determină un cadru de funcționalitatea economică unde toți participanții, și anume firmele, angajații și statul înregistrează un nivel de securitate economică ridicat definit printr-un mediu economic previzibil și economic eficient cu riscuri minime și potențial amortizabile. Tot ce stă în afara zonei de securitate economică presupune riscuri majore ce pot aduce detrimente economice considerabile pentru toți participanții.

Zona de securitate economică poate fi mărită prin creșterea celulelor factorilor fundamentali, fie prin acumulare de capital material și tehnologic, acumularea de rezerve, creșterea capitalului uman sau prin mărirea eficienței interacțiunii dintre acești factori. Natura influenței factorilor exogeni este incertă, deoarece impactul lor poate fi atât pozitiv (identificarea de noi surse de energie mai ieftină spre exemplu sau ale unei noi tehnologii), cât și negativ (declanșarea unei crize economice), iar beneficiul sau detrimentul lor poate fi cunoscut odată cu împlinirea faptului în cauză.

2. EVALUAREA COMPETITIVITĂȚII ȘI REZILIENȚEI ECONOMICE A REPUBLICII MOLDOVA

2.1 Evaluarea competitivității economice a Republicii Moldova prin prisma mediului de afaceri, capacităților antreprenoriale și inovaționale

Conform Raportului de Competitivitate Global 2019, Republica Moldova s-a poziționat pe locul 86 din 141 în 2019 în ceea ce ține de competitivitatea sa economică (Tabelul 2.1.). Punctele forte ale țării ce ține de competitivitate sunt adoptarea tehnologiei informației și a comunicațiilor unde țara se poziționează pe locul 48 global precum și resursele de forță de muncă unde Republica Moldova se clasează pe locul 56 global. Trebuie să se sublinieze că profilul de țară al Republicii Moldova în materie de competitivitate economică a fost elaborat de către Academicianul și Profesorul universitar Grigore Belostecinic și Conferențiarul cercetător Corneliu Guțu din cadrul Academiei de Studii Economice a Moldovei. Acești cercetători au analizat în detaliu profilul de competitivitate economică al Republicii Moldova pe parcursul a mai mult de un deceniu, iar produsul cercetărilor lor au fost publicate în diferite ediții ale prestigiosului Raport de Competitivitate Global (World Economic Forum, (2010) până în (2020)).

În baza clasamentului prezentat în Tabelul 2.1, se poate menționa că punctele vizibile slabe ale Moldovei sunt mărimea economiei și a pieței domestice. Aici Moldova se regăsește pe locul 127 din 141 țări incluse în clasament. În acest context, accesul către piața Uniunii Europene prin Zona de Liber Schimb Aprofundată și Cuprinzătoare poate compensa acest dezavantaj. În baza Tabelului 2.1., se poate remarca că un alt punct slab este stabilitatea sistemului financiar, Moldova ocupând locul 124. Problemele grave din acest sector au culminat odată cu așa numitul “Furtul Miliardului” care a subminat sistemul financiar în 2014. Războiul ruso-ucrainian care este în plină desfășurare la momentul scrierii acestei teze la fel pune o presiune enormă pe sistemul financiar din țară.

Competitivitatea economică a Republicii Moldova este la fel afectată de capacitatea redusă a țării de inovare. În această proiecție, țara se poziționează pe locul 109. Moldova dispune de o stabilitate macroeconomică redusă plasându-se pe locul 94 precum și de un sistem de sănătate modest unde statul la fel se clasează pe locul 94 la nivel global. Prima dintre aceste doua dimensiuni va avea de suferit foarte mult de pe urma războiului ruso-ucrainian, un fapt ce va îngreuna dezvoltarea Republicii Moldova în lipsa suportului economic internațional. Instituțiile statului (locul 81) precum și infrastructura (locul 76) sunt arii unde, la fel, este necesară consolidarea eforturilor pentru îmbunătățirea competitivității economice a statului. Una dintre

dimensiuni care poate fi consolidată cu un nivel de efort relativ mic este capacitatea businessului de a activa (locul 68). În acest domeniu poate fi implementată o legislație permisivă care să aibă ca scop stimularea activităților economice. Alte dimensiuni sunt piața produselor și abilitățile forței de muncă, aici Moldova se poziționează la mijlocul clasamentului (locul 68 și 74 respectiv).

Tabelul 2.1. Competitivitatea economică a Republicii Moldova conform Indicelui Competitivității Globale din 2019.

		Scorul												
		Favorabilitatea Mediului			Capital Uman		Funcționalitatea piețelor			Ecosistemul Inovațional				
Lider		Singapore	Finlanda	Singapore	Korea	«33»*	«4»*	Elveția	China (Hong Kong)	Singapore	China	China	SUA	Germania
	100													
	90													
	80													
	70					73	72							
	60			66	67			61		62			60	
	50	57							55					
	40		51									47		
	30											36		
	20													
	10													
	0													
Dimensiune		General	Instituții	Infrastructură	Adoptarea Tehnologiilor Informaționale	Stabilitatea Macroeconomică	Sănătate	Abilități și calificare	Piața produselor	Piața muncii	Sistemul Financiar	Măritarea pieței locale	Dinamismul mediului de afaceri	Capacitatea inovativă
Rangul țării		86	81	76	48	94	94	74	68	56	124	127	68	109

Sursă: Elaborat de autor în baza informațiilor furnizate de World Economic Forum (2019, p. 390).

*Numărul de state.

Din câte se poate observa, competitivitatea economică a Republicii Moldova conform Indicelui Competitivității Globale este destul de modestă. Republica Moldova prin eforturi diplomatice, de exemplu, prin semnarea Acordului de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător cu Uniunea Europeană, și prin primirea statutului de țară candidat, poate depăși unele dificultăți ce țin de dimensiunile mici ale economiei naționale. Totuși, este necesară o abordare de sistem care să vizeze toate aspectele începând cu întărirea instituțiilor și finalizând cu implementarea reformelor care să sprijine activitatea de afaceri.

Conform Indicelui Ușurinței de a face Afaceri din 2020, Moldova se poziționează pe locul 48 din 190 de economii incluse în clasament (World Bank Group, 2020). Moldova excelează în materia ce ține de ușurința de a porni o afacere unde țara noastră se poziționează pe locul 12 (Tabelul 2.2.). La fel, Republica Moldova înregistrează rezultate bune ce țin de ușurința plăților de impozite și ce țin de comerțul transfrontalier. Pe aceste doua dimensiuni Moldova se clasează pe locul 33 și respectiv 38. Rezultate și mai bune țara înregistrează pe domeniul ce ține de înregistrarea proprietăților.

Rezultate mai modeste sunt înregistrate în domeniile ce țin de obținerea unor credite bancare (locul 48) și protejarea investitorilor minoritate (locul 45). Rezultate mai slabe sunt înregistrate în domeniul rezolvării insolvenței (locul 67) și aplicării contractelor (locul 62). Ce mai problematică dimensiune unde Republica Moldova înregistrează cele mai slabe rezultate este obținerea permiselor de construcție. Pe această dimensiune statul se poziționează pe locul 156.

Indicele Inovațional Global furnizează o analiză aprofundată a dimensiunilor competitivității economice a Republicii Moldova abordată prin prisma a mai multor aspecte, după cum este prezentat în Tabelul 2.3. Amintim că acest indice pentru anul 2021 evaluează competitivitatea inovațională pentru 132 de economii. În ceea ce privește instituțiile, Republica Moldova raportează o performanță modestă. Totuși, calitatea mediului de reglementare este relativ bună comparativ cu alte țări care fac parte din grupul țărilor cu venit mediu inferior. Mai mult, mediul de afaceri este la fel destul de bun având în vedere aceleași țări, iar la capitolul ușurinței de a începe o afacere, Republica Moldova este unul dintre liderii globali.

La capitolul ce ține de capitalul uman și de cercetare, țara noastră se clasează pe locul 77 din 132 de economii, care la fel este o performanță destul de modestă. Totuși, țara este foarte bine poziționată la capitolul alocării resurselor financiare ca pondere în PIB ce ține de educație, poziționându-se pe locul 13 din 132 de economii.

Situația Republicii Moldova ce ține de infrastructură este nefavorabilă chiar și comparativ la țările din grupul cu venit mediu inferior (Tabelul 2.3.). Moldova se poziționează pe locul 82 din 132 de țări la această dimensiune. În același timp, țara înregistrează avantaje, comparativ cu aceleași țări cu venit mediu inferior, în ceea ce ține tehnologiile informației și comunicației. Accesul la aceste tehnologii, uzul, disponibilitatea serviciilor guvernamentale și e-participarea cetățenilor sunt la un nivel decent. Însă infrastructura generală și performanța logistică, totul ce ține de drumuri, sunt foarte slabe. Mai mult, și intensitatea energetică, anume venitul per unitate de energie consumată, este de asemeni destul de slabă. În raport cu țările cu venit mediu inferior, țara noastră înregistrează o performanță relativ bună ce ține performanța de mediu înconjurător.

Rafinamentul pieței (sau a mecanismelor economiei de piață) este modest. În acest context, dimensiunile care sunt particular de vulnerabile includ scara pieței locale și capacitatea de creditare. Problemele din sectorul creditar au atins apogeul odată cu Furtul Miliardului, când aproximativ un miliard de dolari au fost sustrasi din sistemul financiar local. Această situație a pus întreaga țară într-o situație dificilă și a reprezentat o problemă existențială pentru sistemul său financiar.

Rafinamentul sectorului de afaceri în Republica Moldova este destul de modest. Țara ocupă poziția 87 pe această dimensiune (conform Tabelului 2.3). Situația este deosebit de precară în ceea ce privește capacitatea de inovare, colaborarea în cercetare și dezvoltare universitate-industrie, precum și starea dezvoltării clusterului inovațional și adâncimea acestuia. În același timp, în comparație cu alte țări din grupul statelor cu venit mediu inferior, Republica Moldova se situează relativ bine în ceea ce privește activitatea patentată raportată la PIB.

Mai mult de atât, ceea ce avantajează Moldova pe dimensiunea rafinamentului pieții sunt următoarele aspecte: angajarea intensivă în cunoștințe, numărul de firme care oferă formare formală și numărul femeilor angajate cu diplome avansate. Astfel, există dimensiuni de unde Republica Moldova poate porni să își consolideze performanța inovațională. La capitolul creării de cunoștințe, Republica Moldova are o poziționare relativ bună, ocupând locul 34 din 132 (Tabelul 2.3.). Mai mult, Moldova este un lider global în ceea ce ține brevete după origine per miliarde PPC PIB, dar și modele de utilitate în funcție de origine per miliard de dolari PPC PIB. Însă impactul aplicativ al acestei creații de cunoștințe este destul de modest, un fapt ce constituie un dezavantaj.

Comparativ cu alte țări din grupul statelor cu venit mediu inferior, performanța Moldovei la rezultate de cunoștințe și tehnologie este relativ slabă. Dar, există un domeniu din această ramură de categorizare la care țara înregistrează rezultate foarte bune și anume exporturi de servicii legate

de tehnologia informației și comunicației ca pondere în comerțul internațional total. Aici Moldova se poziționează pe locul 15.

La capitolul ieșiri creative, Republica Moldova raportează o performanță relativ slabă comparativ cu alte state din grupul statelor cu nivel de venit mediu inferior. Însă există dimensiuni unde statul are performanțe remarcabile și anume mărci comerciale în funcție de origine per miliard PPC\$ de PIB, desene și modele industriale după origine per miliard PPC de PIB și crearea aplicațiilor mobile per miliard PPC\$. Pe aceste dimensiuni Republica Moldova se poziționează pe locurile 14, 9 și 20 respectiv (Tabelul 2.3.). Mai mult, Moldova este unul dintre liderii din cadrul grupului de țări la capitolul creativității online. Această dimensiune are un potențial foarte atractiv pentru țara noastră.

Astfel, performanța inovațională a Republicii Moldova conform Indicelui Inovațional Global este modestă la general, însă există dimensiuni foarte importante la care Moldova înregistrează rezultate foarte bune, chiar numărându-se printre liderii globali. În particular, țara are o bază bună legată de tehnologiile informației și comunicației care oferă multiple oportunități pentru businessul local de a se dezvolta sau de a ieși pe piața internațională, în special cu oferte legate de tehnologiile digitale. În același timp, țara raportează probleme în ceea ce ține instituțiile și funcționalitatea acestora, infrastructura fizică și piața locală mică.

Tabelul 2.3. Indicele Inovațional Global al Republicii Moldova pentru anul 2021

Dimensiunea	Rang	5. Rafinament în afaceri	87
1. Instituții	81	5.1 Lucrători cu cunoștințe	67
1.1. Mediul politic	92	5.1.1 Angajarea intensivă în cunoștințe, %	46
1.1.1. Stabilitate politică și operațională	80	5.1.2 Firme care oferă formare formală, %	33
1.1.2. Eficacitatea guvernului	93	5.1.3 Cheltuieli brute pentru cercetare și dezvoltare realizate de întreprinderi, % PIB	76
1.2. Mediul de reglementare	95	5.1.4 Cheltuieli brute pentru cercetare și dezvoltare finanțate de întreprinderi, %	72
1.2.1. Calitatea reglementării	70	5.1.5 Femeile angajate cu diplome avansate, %	42
1.2.2. Statul de drept	84	5.2 Legături de inovare	119
1.2.3. Costul concedierii	101	5.2.1 Colaborarea cercetare și dezvoltare universitate-industrie	116
1.3. Mediul de afaceri	49	5.2.2 Starea dezvoltării clusterului și adâncimea	126
1.3.1. Ușurința începerii unei afaceri	12	5.2.3 Cheltuieli brute pentru cercetare și dezvoltare finanțate de străinătate, % PIB	75
1.3.2. Ușurință în rezolvarea insolvenței	62	5.2.5 Familii de brevete/miliard de dolari PPC PIB	45
2. Capitalul uman și cercetare	77	5.3 Absorbția cunoștințelor	82
2.1. Educație	63	5.3.1 Plăți de proprietate intelectuală, % comerț total	66
2.1.1. Cheltuieli pe educație, % din produs intern brut	13	5.3.2 Importuri de înaltă tehnologie, % comerț total	67
2.1.2. Finanțare guvernamentală/elev, secundar, % produs intern brut /cap	18	5.3.3 Importuri de servicii tehnologiile informației și comunicațiilor, % comerț total	35
2.1.3. Timpul de viață școlară, ani	96	5.3.4 Intrări nete de investiții străine directe, % PIB	60

2.1.4 Scorul PISA (Programme for International Student Assessment) la citire, matematică și științe	51	5.3.5 Talent în cercetare, % în afaceri	69
2.1.5 Raportul elevi per profesor, secundar	31	6. Rezultate de cunoștințe și tehnologie	54
2.2 Învățământul terțiar	70	6.1 Crearea de cunoștințe	34
2.2.1 Înmatriculare terțiară, % brut	75	6.1.1 Brevete după origine/miliarde PPC PIB	31
2.2.2 Absolvenți în știință și inginerie, %	40	6.1.2 Brevete conform Tratatului de Cooperare în Domeniul Brevetelor după origine/miliard PPP\$ PIB	59
2.2.3 Mobilitate terțiară de intrare, %	41	6.1.3 Modele de utilitate în funcție de origine/miliard de dolari PPC PIB	1
2.3 Cercetare și dezvoltare (C&D)	84	6.1.4 Articole științifice și tehnice/bn PPC\$ PIB	98
2.3.1 Cercetători, cercetători, echivalent normă întreagă (pe milion de populație)	59	6.1.5 Documente citate H-index	96
2.3.2 Cheltuieli brute pentru cercetare și dezvoltare, % PIB	87	6.2 Impactul cunoașterii	104
2.3.3 Investitori corporativi mondiali în cercetare și dezvoltare, primii 3, mil. USD	41	6.2.1 Creșterea productivității muncii, %	84
2.3.4 Clasamentul universitar QS (Quacquarelli Symonds), top 3	74	6.2.2 Afaceri noi/a-a pop. 15-64	59
3. Infrastructură	82	6.2.3 Cheltuieli cu software, % PIB	87
3.1 Tehnologiile informației și comunicațiilor (TIC)	62	6.2.4 Certificate de calitate ISO 9001/miliard PPP\$ PIB	81
3.1.1 Accesul la tehnologiile informației și comunicațiilor	68	6.2.5 Producția de înaltă tehnologie, %	70
3.1.2 Utilizarea tehnologiile informației și comunicațiilor	73	6.3 Difuzarea cunoștințelor	51
3.1.3 Serviciul online al guvernului	52	6.3.1 Încasări de proprietate intelectuală, % comerț total	63
3.1.4 E-participarea	55	6.3.2 Complexitatea producției și exportului	70
3.2 Infrastructura generală	95	6.3.3 Exporturi de înaltă tehnologie, % comerț total	74
3.2.1 Producția de energie electrică, gigawați ore per milion de locuitori	90	6.3.4 Exporturi de servicii TIC, % comerț total	15
3.2.2 Performanța logistică	108	7. Ieșiri creative	53
3.2.3 Formarea brută de capital, % din produs intern brut	41	7.1. Active intangibile	34
3.3 Durabilitatea ecologică	105	7.1.1 Mărci comerciale în funcție de origine/miliarda PPP\$ PIB	14
3.3.1 Produs intern brut /unitatea consumului de energie	107	7.1.2 Valoarea globală a mărcii, top 5.000, % PIB	80
3.3.2 Performanța de mediu	76	7.1.3 Desene și modele industriale după origine/miliard PPC PIB	9
4. Rafinamentul pieței	74	7.1.4 TIC și crearea modelului organizațional	87
4.1 Credit	94	7.2 Bunuri și servicii creative	88
4.1.1 Ușurința de a obține credit	44	7.2.1 Exporturi de servicii culturale și creative, % comerț total	32
4.1.2 Credit intern către sectorul privat, % din produs intern brut	105	7.2.2 Filme de lung metraj naționale/mn pop. 15-69	101
4.1.3 Credite brute de microfinanțare, % din produs intern brut	30	7.2.4 Tipărire și alte suporturi, % producție	74
4.2 Investiții	38	7.2.5 Exporturi de bunuri creative, % comerț total	97
4.2.1 Ușurința de a proteja investitorii minoritari	44	7.3 Creativitate online	60
4.2.4 Beneficiari de capital de risc, numărul de tranzacții cu capital de risc investite (per miliard de PPC \$ PIB, medie pe trei ani)	42	7.3.1 Domenii de nivel superior generice/a-lea pop. 15-69	75
4.3 Comerț, diversificare și scară de piață	86	7.3.2 Domenii de nivel superior generice cu cod de țară/a-lea pop. 15-69	66
4.3.1 Rata tarifară aplicată, medie ponderată, %	71	7.3.3 Editări Wikipedia/milioane populație 15-69	75
4.3.2 Diversificarea industriei interne	78	7.3.4 Crearea aplicațiilor mobile /miliard PPC\$	20

Sursă: Elaborat de autor în baza informațiilor furnizate de Dutta *et al* (2021, p. 141).

Deși piață locală mică poate fi îmbunătățită prin intermediul Acordului de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător cu Uniunea Europeană, celelalte dimensiuni solicită o implicare mai activă în ce privește reformele economice. La general, Republica Moldova se poziționează pe locul 59 din 132 de economii acoperite de Indicele Inovațional Global. Există un potențial puternic ca țara să-și îmbunătățească această performanță prin promovarea unei legislații încurajatoare pentru afaceri și activitățile aferente, precum și prin investiții în capitalul uman și cel fizic.

2.2 Evaluarea rezilienței economice a Republicii Moldova prin prisma mediului de afaceri, capacităților antreprenoriale și inovaționale

Atunci când abordăm subiectul rezilienței economice, trebuie în primul rând să cunoaștem riscurile economice la care este expusă o economie sau alta. Conform Figurii 2.1. se poate observa că Republica Moldova este o țară care este relativ puțin expusă la riscurile asociate cu calamitățile naturale. Totuși, există o serie de vulnerabilități care pot pune în dificultate eficiența mediului de afaceri atât și securitatea economică a țării.

Printre aceste vulnerabilități se numără în primul rând riscurile asociate secetei (World Bank Group, 2020b). Acest risc poate avea un impact deosebit de distructiv asupra economiei naționale având în vedere faptul că Republica Moldova este un stat al cărui economie este strâns legată de agricultură. Acest risc își poate accentua caracterul în viitor datorită schimbărilor climatice nefaste globale. Circa 30% din populație este angajată în agricultură, iar episoadele de secetă pot diminua considerabil venitul acestei ramuri a economiei naționale (World Bank Group, 2020b).

Un alt risc legat de condițiile naturale care poate afecta economia națională sunt cutremurile de pământ. Acest risc poate distruge capitalul fizic, în special clădirile, astfel implicând daune considerabile mediului de afaceri din țară (World Bank Group, 2020b). Numai în sectorul de construcții daunele provocate de un cutremur major s-ar putea ridica la 5.8 miliarde de dolari SUA, o povară extrem de grea pentru economia națională.

Printre alte riscuri climatice se numără și inundațiile care pot afecta anumite regiuni din Republica Moldova care sunt expuse. În anul 2010, Republica Moldova s-a confruntat cu unele dintre cele mai puternice inundații din istoria țării, populației fiind produse daune în valoare de aproape 42 milioane de dolari SUA (Agora.md, 2018).

Un impact deosebit de distructiv asupra economiei naționale a Republicii Moldova îl are și războiul dintre Ucraina și Rusia care este în desfășurare la momentul scrierii acestei teze. Pe lângă fluxul imens de refugiați care implică o presiune deosebită asupra autorităților naționale, Ucraina și Rusia sunt doi dintre cei mai mari parteneri comerciali ai țării. Aceste state sunt importante

pentru țara noastră în special în ceea ce ține de resursele energetice și produsele alimentare, două categorii de produse care sunt esențiale pentru securitatea economică a țării.

Acest șoc economic este o încercare foarte serioasă asupra rezilienței economice și securității economiei Republicii Moldova. Evenimentele care sunt în derulare ridică foarte mult riscul de țară, un fapt care urmează să persiste pentru o perioadă mai lungă. Această situație va face mai dificilă activitatea investițională în țară și va crește costurile economice pentru populație și mediul de afaceri.

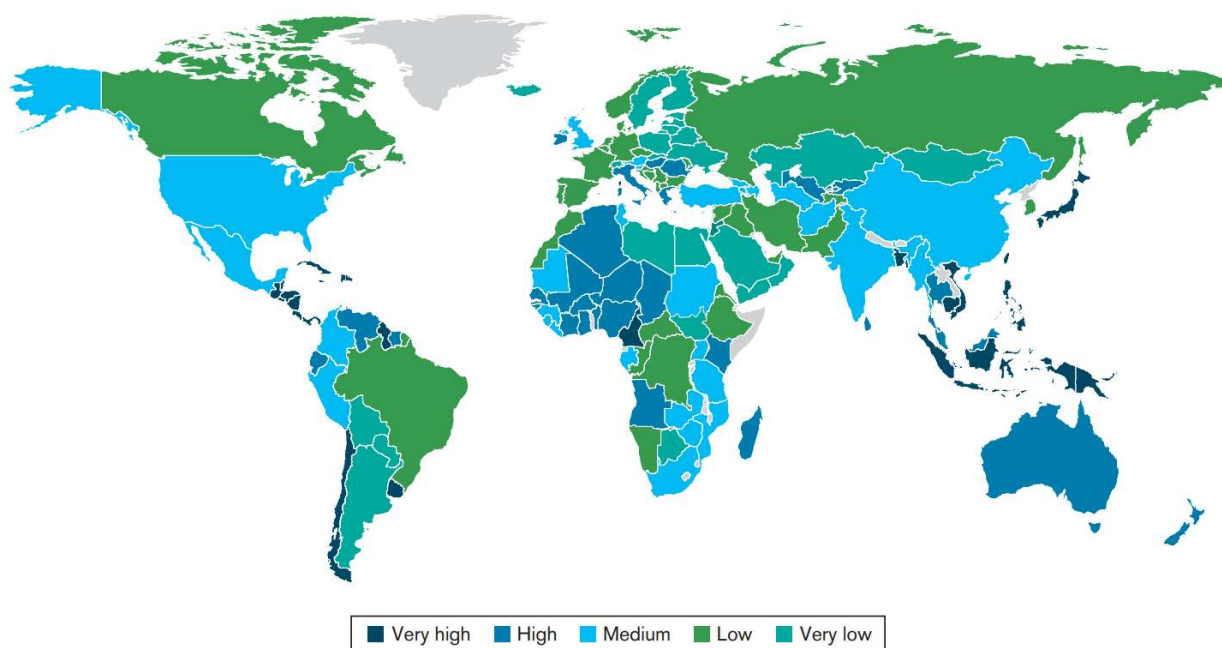

Figura 2.1. Expunerea la riscuri asociate cu calamități naturale.

Sursă: World Trade Organisation (2021, p. 25).

Conform Indicelui rezilienței economice (Tabelul 2.4.), Republica Moldova se poziționează pe locul 84 dintre 130 de țări incluse în clasament. Este o performanță generală destul de modestă, iar reziliența economică a țării este similară următoarelor țări precum: Georgia, Armenia și Ucraina. Reziliența relativ redusă a economiei naționale crește riscurile asociate activităților economice precum stabilitatea lanțurilor logistice, climatul politico-economic, etc.

Mai mult, se semnalează existența unor riscuri crescute legate de probabilitatea incidenței evenimentelor disruptive. În acest context, cel mai semnificativ pericol vine din incertitudinea economică asociată războiului dintre Ucraina și Rusia. Astfel, oamenii de afaceri care planifică să desfășoare activități în Republica Moldova trebuie să aloce resurse financiare suplimentare pentru a acoperi posibilitățile de întrerupere a lanțurilor logistice, spre exemplu.

Tabelul. 2.4. Indicele rezilienței economice, anul 2022 – scoruri generale.

Țară	Rangul de țară	Scorul de țară	Scorul Economic	Scorul calității de risc	Scorul lanțurilor de aprovizionare
Albania	94	39.8	32.0	42.0	45.1
Armenia	85	42.5	36.3	44.6	45.6
Azerbaijan	90	41.1	26.9	55.0	42.4
Bulgaria	47	60.8	44.8	77.0	54.7
Croația	41	66.6	51.0	81.0	59.3
Estonia	28	77.2	62.9	84.5	70.1
Georgia	81	45.2	29.8	52.4	50.7
Grecia	45	62.3	48.9	71.0	59.0
Kazakhstan	61	53.0	31.0	66.3	56.3
Letonia	42	66.5	56.3	82.5	54.0
Lituania	31	74.9	62.2	83.8	66.4
Moldova	84	43.7	32.3	57.9	41.7
Polonia	25	80.3	57.4	99.4	70.4
România	38	68.1	56.0	80.6	59.1
Ucraina	75	46.8	21.4	69.7	48.3

Sursă: adaptat de autor în baza FM Global (2022). Rangurile tuturor țărilor incluse în clasament sunt prezentate în Anexa 2.

Conform Tabelului 2.5. se poate observa că pe dimensiunea pur economică, reziliența economiei naționale este relativ mai bună, țara se poziționează pe locul 77 din 130 de țări incluse în clasament. Pe această dimensiune, țara noastră se poziționează alături de state precum Albania, Georgia și Kazahstan. Factorii care condiționează o reziliență relativ redusă a țării noastre comparativ cu altele sunt productivitatea muncii mică, riscurile politice, intensitatea energetică joasă, adică venitul mediu pe unitate de energie folosită, precum și nivelul redus al cheltuielilor din domeniul sănătății.

La nivelul productivității țara noastră scoruri similare cu cele ale statelor precum Albania, Armenia, Azerbaidjan și Georgia. La nivelul riscurilor politice, Republica Moldova acumulează scoruri similare cu cele ale statelor precum Armenia, Azerbaijan, Georgia și Kazahstan. Ce ține de intensitatea energetică, Moldova are scoruri similare cu cele ale statelor precum Armenia, Azerbaijan, Bulgaria și Grecia. Trebuie să subliniem faptul că țările ce au ierni geroase, de obicei au și o intensitate energetică mai redusă deoarece ele sunt nevoite să cheltuie resurse considerabile pentru încălzire.

Ce ține de creșterea urbanizării, țara acumulează scoruri similare cu cele ale statelor precum Bulgaria, Grecia, Lituania și România. Pe domeniul cheltuielilor de sănătate, Moldova acumulează

scoruri similare cu cele ale țărilor precum Albania, Azerbaidjan, Georgia, Kazakhstan și Ucraina. Astfel, se poate sublinia faptul că Republica Moldova dispune de o reziliență economică relativ modestă fapt care reduce nivelul de atractivitate pentru desfășurarea activităților economice de către mediul de afaceri local sau internațional.

Tabelul. 2.5. Indicele rezilienței economice, anul 2022 – scoruri ale factorilor economici.

Țară	Rangul Economic	Scoruri ale Factorilor Economici				
		Productivitate	Risc Politic	Intensitate Energetică	Urbanizarea	Cheltuieli de sănătate
Albania	78	11.3	61.4	82.6	45.8	6.1
Armenia	66	10.7	43.4	70.1	88.7	14.3
Azerbaidjan	94	11.1	39.1	69.8	69.4	5.0
Bulgaria	52	19.6	72.1	65.9	80.9	16.0
Croația	46	23.8	75.8	79.2	73.7	19.4
Estonia	22	32.4	78.6	88.0	87.5	23.5
Georgia	87	12.2	47.2	67.4	69.3	8.3
Grecia	49	24.3	62.5	74.7	83.1	21.7
Kazakhstan	83	21.3	51.9	46.9	86.0	6.5
Letonia	39	26.2	71.8	82.0	91.7	18.7
Lituania	24	32.5	83.0	82.5	85.6	25.2
Moldova	77	10.3	47.6	68.3	80.0	7.3
Polonia	37	28.7	74.9	77.4	93.9	19.7
România	40	25.9	75.3	84.6	85.5	17.0
Ucraina	105	10.2	27.1	47.5	89.1	7.8

Sursă: adaptat de autor în baza FM Global (2022).

O altă dimensiune a rezilienței economiei naționale ține de calitatea riscului (Tabelul 2.6.). Pe această dimensiune, Republica Moldova se clasează pe locul 74 din 130 de economii alături de țări precum Armenia, Azerbaidjan și Georgia. Prima dimensiune a calității de risc este formată din expunerea la riscul seismic. Aici țara noastră acumulează un scor similar țărilor precum Albania, Armenia, Azerbaidjan, Georgia și Grecia, fiind un stat care este destul de mult expus la riscurile asociate cu incidența cutremurilor. A doua dimensiune este expunerea la risc de natură climaterică, unde Moldova acumulează un scor similar cu alte state precum Albania, Azerbaidjan, Croația, Kazahstan, Letonia, Lituania, România și Ucraina.

A treia dimensiune a calității de risc ține de calitatea riscului de climă, unde țara noastră acumulează un scor similar statelor precum Estonia, Grecia și Ucraina. A patra dimensiune este

calitatea aplicării regulamentelor ce țin de incendii. Pe această dimensiune, statul acumulează un scor similar cu cel al statelor precum Azerbaidjan, Estonia, Letonia, Lituania și Ucraina.

A cincea dimensiune este calitatea riscului cibernetic, unde Moldova acumulează un scor similar țărilor precum Bulgaria, Georgia, România și Ucraina. Prin urmare, se poate remarca că Moldova este destul de mult expusă acestor riscuri, iar intensitatea acestora este relativ ridicată fapt ce diminuează reziliența economică a țării.

Tabelul 2.6. Indicele rezilienței economice a Republicii Moldova – scoruri ale factorilor de calitate de risc.

	Rangul conform calitatea riscului	Scoruri ale factorilor de calitate de risc				
		Expunerea la risc seismic	Expunerea la risc climatic	Calitatea riscului climatic	Calitatea riscului de incendii	Calitatea riscului cibernetic
Albania	107	0.0	83.5	0.7	20.0	63.8
Armenia	103	0.0	91.3	20.6	20.0	49.7
Azerbaidjan	82	0.0	80.1	20.6	40.0	89.2
Bulgaria	40	1.8	93.2	80.1	100.0	66.9
Croația	30	1.1	85.7	100.0	80.0	92.4
Estonia	23	100.0	89.4	60.3	40.0	99.5
Georgia	87	1.2	91.3	20.6	20.0	80.8
Grecia	47	0.0	92.2	43.3	75.1	93.9
Kazakhstan	52	77.6	84.8	20.6	20.0	93.0
Letonia	28	100.0	84.2	60.3	40.0	97.2
Lituania	25	100.0	88.3	60.3	40.0	97.9
Moldova	74	0.0	88.3	40.4	40.0	75.4
Polonia	2	98.2	90.6	92.2	90.9	93.8
România	32	7.4	88.0	91.0	98.7	75.9
Ucraina	50	86.6	88.1	40.4	40.0	65.4

Sursă: adaptat de autor în baza FM Global (2022).

Republica Moldova se poziționează pe locul 92 din 130 de țări conform rezilienței lanțurilor de aprovizionare (Tabelul 2.7.). State cu nivele similare a rezilienței lanțurilor de aprovizionare sunt Albania, Armenia, Azerbaidjan. Performanța modestă se explică prin rezultatele slabe ce țin de calitatea infrastructurii. Pe această dimensiune, Moldova acumulează un scor mic similar cu statele precum Albania, Kazahstan și Ucraina.

O a doua dimensiune care este legată de reziliența lanțurilor de aprovizionare este controlul corupției. Aici Republica Moldova acumulează scoruri similare cu cele ale țărilor precum

Armenia, Bulgaria, Georgia, Kazakhstan, România și Ucraina. Pe a treia dimensiune inclusă în analiza indicelui se include guvernanta corporativă. Printre statele care dispun de un nivel comparativ similar al guvernantei corporatiste cu cel al Republicii Moldova se includ Bulgaria, Croația, Estonia, Letonia, Polonia și România. În ceea ce privește vizibilitatea lanțului de aprovizionare, țara noastră acumulează un scor similar cu al statelor precum Azerbaidjan și Georgia.

Acest fapt sugerează că abilitatea de a urmări transporturile de-a lungul lanțului de aprovizionare este destul de redusă. Republica Moldova ocupă o poziție mai bună dacă se are în vedere timpul de funcționalitate a lanțului de aprovizionare, scorul acumulat de către țara noastră fiind similar statelor precum Albania, Georgia și Letonia.

Tabelul 2.7. Indicele rezilienței economice a Republicii Moldova, scoruri ale factorilor lanțului de aprovizionare.

		Scoruri ale factorilor lanțului de aprovizionare				
	Rangul lanțului de aprovizionare	Controlul corupției	Calitatea infrastructurii	Guvernanța corporativă	Vizibilitatea lanțului de aprovizionare	Actualitatea lanțului de aprovizionare
Albania	86	44.9	26.6	74.2	29.2	49.1
Armenia	84	62.0	41.6	66.3	22.6	36.2
Azerbaidjan	91	73.6	13.4	89.9	6.8	22.5
Bulgaria	59	64.8	33.6	73.7	44.2	53.8
Croația	49	74.9	46.0	63.0	44.0	65.6
Estonia	32	71.3	82.8	66.5	52.3	74.2
Georgia	71	59.4	56.3	84.2	11.8	38.3
Grecia	51	74.1	42.3	57.6	51.0	68.5
Kazakhstan	56	60.5	30.5	86.5	34.0	62.7
Letonia	62	71.6	59.6	68.6	34.4	35.5
Lituania	36	73.1	61.8	74.7	48.8	67.8
Moldova	92	57.3	25.7	67.7	9.6	47.6
Polonia	31	79.2	57.7	64.1	65.1	80.8
România	50	65.3	40.0	63.7	54.8	69.3
Ucraina	73	63.4	20.3	52.6	48.2	58.4

Sursă: adaptat de autor în baza FM Global (2022).

Tabelul 2.8. Indicii de Vulnerabilitate și Reziliență.

Rangul	Țară	Scorul de vulnerabilitate	Rangul de vulnerabilitate	Scorul de reziliență	Rangul de reziliență	Rangul	Țară	Scorul de vulnerabilitate	Rangul de vulnerabilitate	Scorul de reziliență	Rangul de reziliență
1	Elveția	9.1	1	7.3	27	49	Botswana	4.6	68	6.9	34
2	Malta	7	11	9.4	4	50	Kazakhstan	4.9	58	6.6	46
3	Japonia	6.7	13	9.4	2	51	Nicaragua	5.9	31	5.4	61
4	China	6.5	18	9.6	1	52	Brazilia	3	90	8.1	21
5	Germania	7.4	4	8	22	53	Bolivia	5.1	52	5.9	55
6	Belgia	7	10	8.3	16	54	Nepal	5.3	43	5.6	58
7	Singapore	7.5	2	7.5	25	55	Africa de Sud	4.3	77	6.7	43
8	Italia	6.4	20	8.6	9	56	Honduras	5.9	30	5	68
9	Slovenia	6.4	22	8.4	14	57	Mexic	3.3	89	7.5	24
10	Norvegia	6.3	25	8.5	13	58	Islanda	4	82	6.5	47
11	Coreea de Sud	6.4	23	8.1	20	59	Kyrgyzstan	5.2	49	5.3	62
12	India	5.7	37	8.8	6	60	Bosnia & Herzegovina	6	28	4.5	72
13	Hong Kong	7.3	7	6.8	36	61	România	5.5	39	4.8	71
14	Olanda	7.5	3	6.6	45	62	Croația	6.4	21	3.8	79
15	Danemarca	7.3	6	6.7	39	63	Serbia	5.8	34	4.3	74
16	Israel	7.4	5	6.7	42	64	Moldova	4.9	57	5.2	63
17	Lituania	5.9	32	8.2	19	65	Chile	4.6	67	5.5	59
18	Slovacia	5.4	41	8.6	10	66	Indonesia	4	79	6	54
19	Estonia	5.8	36	8.3	18	67	Azerbaijan	4.8	62	5.1	65
20	Statele Unite	4.6	70	9.4	3	68	Peru	5.5	40	4.4	73
21	Thailanda	5.4	42	8.5	11	69	Congo Rep. Dem.	4	80	5.7	56
22	Spania	5	56	8.8	7	70	Pakistan	4	83	5.7	57
23	Austria	6.5	19	7.2	29	71	Rwanda	4.8	63	4.8	69
24	Canada	6.6	14	6.9	33	72	Republica Dominicană	5.2	48	4.3	75
25	Arabia Saudită	7.1	8	6.4	49	73	Egipt	4.4	75	5	67
26	Malaysia	6.8	12	6.7	41	74	Albania	5.2	47	4.1	76
27	Letonia	5.2	50	8.3	17	75	Nigeria	3.9	84	5.1	64
28	Finlanda	6.6	16	6.8	38	76	Macedonia de Nord	5.9	29	3	89
29	Portugalia	4.8	61	8.5	12	77	Colombia	2.7	92	6.2	52
30	Franța	5.9	33	7.5	26	78	Uzbekistan	6.1	27	2.7	92
31	Luxembourg	7	9	6.3	51	79	Paraguay	5.1	51	3.6	84
32	Vietnam	6.5	17	6.6	44	80	Ucraina	4.7	64	3.9	77
33	Australia	4.4	74	8.7	8	81	Cambodia	4.9	59	3.6	83
34	Algeria	4.5	71	8.4	15	82	Kenya	4.7	65	3.7	82
35	Suedia	5.8	35	7	32	83	Ghana	4.5	72	3.8	81
36	Filipine	6.3	24	6.5	48	84	Gabon	4.5	73	3.5	85
37	Noua Zeelandă	3.4	88	9.3	5	85	Costa Rica	4	81	3.9	78
38	Grecia	5.1	53	7.3	28	86	Turcia	2.9	91	4.8	70
39	Republica Cehă	5.3	44	6.8	37	87	Armenia	4.6	69	3	90

40	Ungaria	5.1	54	7	30	88	Argentina	3.8	86	3.8	80
41	Rusia	4.3	76	7.7	23	89	Sri Lanka	3.9	85	3.3	86
42	Cipru	5.3	46	6.7	40	90	Belarus	4.1	78	2.9	91
43	Regatul Unit	5	55	6.9	35	91	El Salvador	4.7	66	2.3	95
44	Irlanda	4.9	60	7	31	92	Georgia	3.5	87	2.3	94
45	Bulgaria	5.6	38	6.2	53	93	Angola	2.5	94	3.3	87
46	Guatemala	6.6	15	5.1	66	94	Zambia	2.6	93	3.2	88
47	Bangladesh	6.2	26	5.4	60	95	Liban	1.2	95	2.3	93
48	Polonia	5.3	45	6.3	50						

Sursă: adaptat de autor în baza informațiilor Scope Group (2021).

Tabelul 2.8. prezintă indicii de vulnerabilitate și reziliență conform Scope Group (2021). După cum se poate observa Republica Moldova se poziționează pe locul 63 din 95 țări ce țin reziliența economică. Rezultate similare sunt raportate pentru următoarele țări care includ: Azerbaijan, Kârgâzstan, Nigeria, Honduras Scope Group (2021). Astfel, se poate sublinia faptul că performanța Republicii Moldova ce ține de reziliență este destul de modestă.

Un alt indicator este cel al vulnerabilității economice, unde Republica Moldova se poziționează pe locul 57, rezultate similare sunt raportate pentru Kazakhstan, Spania, Regatul Unit, Cambodia (Scope Group, 2021). Cele mai puțin vulnerabile economii includ Elveția, Singapore, Olanda și Germania, iar cele mai reziliente economii includ China, Japonia, Statele Unite ale Americii, Malta și Noua Zeelandă (Tabelul 2.8.).

2.3 Implicațiile competitivității și rezilienței pentru securitatea economică a Republicii Moldova în contextul schimbărilor regionale și globale

Competitivitatea economică este un element esențial al securității economiei naționale a Republicii Moldova. Aceasta este direct legată de nivelul bunăstare pe care îl înregistrează o economie sau alta ce este un factor esențial pentru securitatea economică. Cu alte cuvinte, o economie competitivă are și un grad de prosperitate mai mare, iar o economie mai bogată, ceteris paribus, este și o economie cu un nivel de securitate economică mai mare. Aceasta va dispune de o bază economică mai mare ce îi va permite să treacă peste dificultățile întâlnite mai ușor.

Tabelul 2.9. arată cum a evaluat dinamica bunăstării mai multor state inclusiv a Republicii Moldova pe parcursul anilor 2000-2020, cu pronosticuri până în anul 2026. Astfel, în anul 2000, Republica Moldova a înregistrat un nivel al PIB-ului ajustat la paritatea puterii de cumpărare similar celui din Georgia, Albania sau Armenia.

Poziția economică a țării a fost mult mai bună ca a țărilor din Asia mijlocie precum Tajikistan ce a avut un nivel al PIB-ului mult mai mic. Într-același timp, nivelul bunăstării țării a fost mult

mai inferior comparativ cu țările din Europa de Est, precum sunt Ucraina, Serbia, Bulgaria, România, Turcia, Croația sau Ungaria. În anul 2020 spre exemplu, nivelul de bunăstare al Republicii Moldova este de aproximativ 12 mii dolari ajustat la paritatea puterii de cumpărare.

Acest nivel este similar celui din Georgia, Ucraina, Armenia, Albania și mult mai mare comparativ cu Tajikistan. Poziția geografică în acest sens joacă un rol foarte important pentru dezvoltarea țării. Moldova se află la granița cu Uniunea Europeană. Totuși, țara rămâne mult în urma țărilor din afara Uniunii Europene precum Turcia, și țările UE precum România, Croația și Bulgaria.

Tabelul 2.9. Produsul intern brut pe cap de locuitor, prețuri constante, paritatea puterii de cumpărare; dolar internațional din 2017

	Albania	Armenia	Bulgaria	Croația	Georgia	Ungaria	Moldova	România	Serbia	Tajikistan	Turcia	Ucraina
2000	6039	3969	10259	18531	4874	19627	5057	12183	8625	1274	15199	7296
2001	6602	4373	11000	19416	5208	20471	5376	12834	9071	1380	14134	8007
2002	6922	5037	11722	20519	5557	21494	5810	13948	9721	1477	14864	8505
2003	7332	5764	12396	21670	6211	22445	6213	14385	10176	1596	15537	9388
2004	7768	6388	13263	21894	6618	23585	6685	15963	11123	1729	16853	10572
2005	8240	7338	14290	22822	7291	24632	7208	16817	12289	1807	18141	10982
2006	8781	8335	15340	23972	8037	25679	7572	18274	12968	1893	19160	11888
2007	9377	9512	16430	25210	9084	25769	7818	19713	13859	1997	19882	12939
2008	10158	10207	17507	25699	9364	26096	8440	22065	14705	2109	19783	13290
2009	10570	8792	17012	23843	9066	24382	7942	21047	14361	2143	18558	11328
2010	11017	8997	17241	23588	9702	24697	8514	20371	14524	2232	19805	11840
2011	11327	9415	18075	24295	10488	25246	9011	20857	14933	2344	21728	12526
2012	11507	10079	18246	23786	11263	25033	8958	21392	14903	2463	22497	12576
2013	11644	10388	18403	23746	11736	25558	9774	22283	15409	2586	24074	12612
2014	11875	10744	18863	23766	12262	26725	10269	23165	15238	2699	24929	12468
2015	12174	11074	19749	24541	12617	27805	10323	23942	15588	2798	26095	11292
2016	12597	11088	20653	25581	12960	28475	10856	25214	16193	2928	26599	11613
2017	13040	11974	21534	26776	13596	29802	11547	27220	16621	3070	28242	11943
2018	13577	12644	22358	27777	14242	31475	12263	28599	17464	3227	28661	12428
2019	13881	13638	23346	28732	14976	32953	12947	29962	18255	3400	28516	12903
2020	13436	12637	22489	26574	14078	31329	12263	28933	18173	3484	28868	12447
2021	14172	13453	23652	28471	15182	33720	13047	30961	19439	3590	31080	12945
2022	14844	14063	24842	30363	16036	35451	13971	32459	20395	3683	31726	13469
2023	15495	14680	25992	31807	16911	36809	15007	33705	21399	3762	32410	13983
2024	16118	15281	27095	33088	17807	37999	16163	34982	22344	3846	33102	14572
2025	16734	15891	28115	34045	18749	38999	17342	36230	23342	3933	33829	15215
2026	17375	16525	29088	34995	19739	40025	18541	37505	24382	4024	34586	15887

Sursă: adaptat de autor în baza Fondul Monetar Internațional (FMI) (2021).

Notă: Pronosticurile economice încep cu anul 2020 pentru toate economiile cu excepția a Republicii Moldova și a Tadjikistanului, pentru aceste țări pronosticurile încep cu anul 2019.

Până la începerea războiului dintre Ucraina și Rusia la 24 Februarie, pronosticurile referitoare la creșterea nivelului de bunăstare din Republica Moldova erau destul de optimiste, țara având posibilitatea să ajungă la un PIB de 18 mii dolari pe cap de locuitor, similar celui din Georgia, Armenia sau Ucraina. La acest capitol, o importanță deosebită o joacă reziliența economică a mediului de afaceri.

Această caracteristică economică este foarte importantă și desemnează capacitatea business-ului de ași reveni la nivelurile precedente șocului, care în cazul acesta este războiul ruso-ucrainean. Chiar și așa, nivelul PIB-ului prognozat este mult mai inferior țărilor precum România sau Ungaria. Diferența ajunge la aproape 20 mii dolari. Astfel, în contextul regiunii Europei de Est, Republica Moldova este o țară cu un nivel de bunăstare limitat ce constrânge competitivitatea și reziliența economică a țării, și astfel securitatea ei economică.

Un al doilea indicator relevant pentru evaluarea nivelului de competitivitate și reziliență economică a unei țări este dimensiunea populației. Acest indicator reflectă abilitatea economiei de a susține și oferi un nivel de trai acceptabil și benefic pentru cetățeni. Dacă o țară înregistrează o emigrație a populației sau are un nivel de mortalitate mai ridicat decât cel al natalității, aceste aspecte indică un nivel redus de competitivitate și reziliență economică. Acest lucru se datorează scăderii populației, semnificând că condițiile economice externe sunt mai atractive sau că cele interne nu sunt suficient de favorabile pentru a susține o creștere naturală a populației.

În contextul Europei de Est, Republica Moldova înregistrează unul dintre cele mai mari decline demografice. Astfel, numărul populației a scăzut cu aproape 300 mii oameni pe perioada 2000-2020, aceasta s-ar echivala cu 3 municipii Bălți. Pentru următorii 6 ani se mai prognozează pierderea a 200 mii de oameni.

Astfel, se prognozează că numărul de cetățeni va scădea la 2.4 milioane de oameni, comparativ cu aproximativ 4.2 milioane în anul 1991. Alte state din Europa de Est care înregistrează o scădere considerabilă a numărului de oameni sunt Bulgaria ce se prognozează să piardă circa 1.5 milioane de oameni în perioada 2000-2026, precum și România, 3.1 milioane. În același timp, Ucraina poate pierde 8.2 milioane de oameni.

Tabelul 2.10. furnizează datele ce țin de evoluția populației mai multor state din Europa de Est și Asia Centrală. Astfel, unele state practic nu înregistrează pierderi de populație, spre exemplu Armenia, iar Turcia și Tajikistan au creștere de populație. Spre exemplu, Turcia are o creștere a populație de mai mult de 20 milioane, iar Tajikistan de mai mult de 4 milioane. Trebuie să reamintim faptul că populația direct afectează competitivitate economică, precum și reziliența economică.

O economie care dispune de mai multe resurse umane este mai atractivă. Țări precum China au putut atrage investiții care au fundamentat ascensiunea economică doar datorită disponibilității de resurse umane. Aceasta este baza economică. Republica Moldova, de rând cu alte state din Europa de Est, întâlnesc dificultăți, căci acestea înregistrează pierderi colosale de resurse umane ce nu sugerează posibilități și oportunități de creștere economică impresionante. Astfel, statul este prins într-o situație economică dificilă unde creșterea economică este sub presiunea exodului migrațional.

Tabelul 2.10. Populație, milioane de persoane

	Albania	Armenia	Bulgaria	Croația	Georgia	Ungaria	Moldova	România	Serbia	Taijistan	Turcia	Ucraina
2000	3.1	3.1	8.2	4.4	4.1	10.2	2.9	22.4	7.5	6.2	64.7	48.7
2001	3.1	3.1	7.9	4.3	4.0	10.2	2.9	22.4	7.5	6.3	65.6	48.2
2002	3.1	3.1	7.8	4.3	4.0	10.2	2.9	21.8	7.5	6.4	66.4	47.8
2003	3.0	3.0	7.8	4.3	4.0	10.1	2.9	21.6	7.5	6.6	67.2	47.4
2004	3.0	3.0	7.8	4.4	3.9	10.1	2.9	21.5	7.5	6.7	68.0	47.1
2005	3.0	3.0	7.7	4.4	3.9	10.1	2.9	21.4	7.4	6.9	68.9	46.7
2006	3.0	3.0	7.7	4.4	3.9	10.1	2.9	21.3	7.4	7.0	69.7	46.5
2007	3.0	3.0	7.6	4.4	3.9	10.1	2.9	21.1	7.4	7.2	70.6	46.2
2008	2.9	3.0	7.6	4.4	3.8	10.0	2.9	20.6	7.4	7.3	71.5	46.0
2009	2.9	3.0	7.6	4.4	3.8	10.0	2.9	20.4	7.3	7.5	72.6	45.8
2010	2.9	3.0	7.5	4.4	3.8	10.0	2.9	20.3	7.3	7.6	73.7	45.6
2011	2.9	3.0	7.3	4.3	3.8	10.0	2.9	20.2	7.2	7.8	74.7	45.5
2012	2.9	3.0	7.3	4.3	3.7	9.9	2.9	20.1	7.2	8.0	75.6	45.4
2013	2.9	3.0	7.2	4.3	3.7	9.9	2.9	20.0	7.2	8.2	76.7	45.2
2014	2.9	3.0	7.2	4.2	3.7	9.9	2.9	20.0	7.1	8.4	77.7	42.8
2015	2.9	3.0	7.2	4.2	3.7	9.9	2.8	19.9	7.1	8.5	78.7	42.6
2016	2.9	3.0	7.1	4.2	3.7	9.8	2.8	19.8	7.1	8.7	79.8	42.4
2017	2.9	3.0	7.1	4.1	3.7	9.8	2.8	19.6	7.0	8.9	80.8	42.2
2018	2.9	3.0	7.0	4.1	3.7	9.8	2.7	19.5	7.0	9.1	82.0	42.0
2019	2.9	3.0	7.0	4.1	3.7	9.8	2.7	19.4	7.0	9.3	83.2	41.7
2020	2.9	3.0	6.9	4.0	3.7	9.8	2.6	19.3	6.9	9.5	83.6	41.5
2021	2.9	3.0	6.9	4.0	3.7	9.8	2.6	19.3	6.9	9.7	84.6	41.3
2022	2.9	3.0	6.8	4.0	3.7	9.8	2.5	19.3	6.9	9.8	85.6	41.1
2023	2.9	3.0	6.8	4.0	3.7	9.8	2.5	19.3	6.8	10.0	86.6	41.0
2024	2.9	3.0	6.8	3.9	3.7	9.8	2.5	19.3	6.8	10.2	87.6	40.8
2025	2.8	3.0	6.7	3.9	3.7	9.8	2.4	19.3	6.8	10.4	88.5	40.6
2026	2.8	3.0	6.7	3.9	3.7	9.8	2.4	19.3	6.8	10.5	89.5	40.5

Sursă: adaptat de autor în baza Fondul Monetar Internațional (2021).

Securitatea economică a statului Republica Moldova este în directă dependență de condițiile economice asigurate populației. În lipsa de resurse naturale, cetățenii rămân a fi cea mai importantă resursă economică, iar declinul demografic poate pune în mare dificultate perspectivele viitoare. Problema este prezentă în majoritatea statelor Est-europene. Integrarea Europeană a demonstrat că poate accelera creșterea economică, spre exemplu România și Ungaria. Pentru Republica Moldova, integrarea europeană poate asigura condițiile economice necesare ce să accelereze creșterea nivelului de venituri ale populației, astfel să se diminueze emigrarea moldovenilor.

Creșterea economică depinde de potențialul de finanțare a investițiilor în capital fix și extindere a activităților economice. Tabelul 2.11. prezintă nivelul de economisire pe care îl demonstrează populația din mai multe țări Est-europene, precum și din alte ca și din Republica Moldova.

Tabelul 2.11. Economii naționale brute, procente din PIB.

	Albania	Armenia	Bulgaria	Croația	Georgia	Ungaria	Moldova	România	Serbia	Taijistan	Turcia	Ucraina
2000	23.8	2.5	15.9	18.8	-76.5	21.1	18.0	19.4	8.6	13.4	21.3	23.7
2001	28.7	5.4	17.7	19.3	-69.5	20.7	21.5	19.6	21.2	8.7	21.4	25.5
2002	25.1	11.9	19.9	18.4	0.0	18.4	20.5	19.5	17.2	12.6	22.3	27.7
2003	26.2	18.2	18.7	19.1	22.6	16.3	16.6	18.5	14.9	13.3	20.7	27.7
2004	28.4	20.7	19.2	20.9	25.9	18.1	24.6	16.6	16.7	12.1	22.3	31.8
2005	27.8	25.8	18.3	19.8	23.5	18.1	23.3	14.2	14.3	2.0	23.6	25.5
2006	29.6	31.2	16.8	21.4	16.8	18.5	21.4	17.0	12.4	10.2	24.6	23.0
2007	23.8	30.8	9.8	21.2	13.6	17.0	22.9	17.8	8.7	-4.7	23.9	24.1
2008	17.6	29.6	15.0	20.2	5.2	17.4	23.1	21.6	6.4	3.4	24.6	20.4
2009	16.7	17.3	20.2	18.6	3.1	19.5	14.2	22.6	12.6	6.6	21.9	15.6
2010	20.0	15.8	20.9	19.0	10.8	20.8	16.7	21.8	11.6	7.7	21.8	18.7
2011	20.3	16.6	21.8	18.2	10.0	20.9	13.9	23.0	10.1	14.7	23.0	16.2
2012	19.7	12.8	21.1	17.0	14.4	20.9	16.8	22.1	8.2	9.0	23.4	13.6
2013	16.8	14.8	22.4	18.3	15.4	24.4	19.8	24.5	11.4	6.8	23.9	9.3
2014	13.4	13.3	22.8	19.2	15.3	24.6	20.2	24.5	10.9	12.5	24.9	9.5
2015	15.8	18.5	21.0	23.9	14.5	25.6	17.6	24.3	15.2	12.1	25.2	17.7
2016	16.8	17.0	22.1	23.2	17.7	25.6	18.5	21.8	15.2	16.4	25.0	20.2
2017	17.1	16.9	23.2	25.5	19.2	24.8	17.0	20.3	14.3	26.9	26.0	18.6
2018	17.1	15.4	22.2	25.3	21.4	26.9	15.3	18.1	17.8	16.2	27.7	15.3
2019	14.9	10.1	22.9	25.7	19.8	27.6	16.0	18.8	18.2	18.2	26.1	12.2
2020	14.4	14.2	18.3	25.3	13.7	27.5	17.5	19.3	18.9	23.1	26.9	11.5
2021	15.1	13.2	19.0	25.6	15.6	28.8	15.9	20.2	20.3	23.6	30.2	9.6
2022	14.7	12.9	20.4	26.2	17.0	29.4	15.1	20.2	19.8	18.5	28.8	13.6
2023	15.2	12.8	21.1	27.2	17.2	29.5	15.7	21.0	19.6	19.9	28.0	13.5
2024	15.5	12.9	21.6	28.0	17.2	29.8	16.9	21.5	19.4	21.3	27.5	14.0
2025	16.0	13.0	21.2	27.6	16.9	30.0	17.6	22.4	19.7	21.7	27.1	14.5
2026	16.5	13.4	21.5	27.2	16.7	30.0	18.1	22.8	20.1	22.2	27.0	15.4

Sursă: adaptat de autor în baza Fondul Monetar Internațional (2021).

Relativ la alte state, țara noastră are nivele comparabile ale economiilor (savings), finanțe care ulterior pot fi direcționate către investiții. Spre exemplu, pentru anul 2020 statul a înregistrat un nivel de economii de 17.5% din PIB. Nivelul este similar cu cel din Bulgaria, în jur de 18%. Totuși, există și state cu nivel mult mai mare, spre exemplu Turcia, aproape 27%, Tajikistan 23%, dar și Ungaria, 27.5%. Din acest punct de vedere, Republica Moldova raportează o performanță medie ca posibilitate de finanțare a investițiilor economice.

Tabelul 2.12. Soldul contului curent, procente din PIB.

	Albania	Armenia	Bulgaria	Croația	Georgia	Ungaria	Moldova	România	Serbia	Tajikistan	Turcia	Ucraina
2000	-7.1	-15.8	-3.1	-1.4	-5.6	-8.5	-7.5	-2.6	-1.9	-1.6	-3.6	4.6
2001	-6.3	-10.4	-3.6	-2.2	-6.0	-5.8	-1.8	-3.2	2.1	-4.9	1.9	3.7
2002	-10.2	-6.2	-0.6	-6.3	-6.3	-6.3	-1.2	-2.7	-3.9	-1.2	-0.3	7.5
2003	-7.7	-6.2	-3.4	-9.1	-9.4	-8.0	-6.6	-4.7	-7.2	-0.3	-2.4	5.8
2004	-5.8	-2.2	-4.3	-6.0	-6.8	-8.5	-1.8	-7.6	-13.2	-2.8	-3.5	10.7
2005	-9.1	-2.5	-9.4	-7.2	-10.8	-7.2	-7.6	-8.8	-8.0	-12.8	-4.1	2.9
2006	-6.7	-2.4	-15.3	-7.8	-14.8	-7.5	-11.3	-10.5	-9.1	-13.2	-5.6	-1.5
2007	-10.6	-7.4	-23.9	-7.8	-19.2	-7.4	-15.2	-13.6	-16.0	-32.2	-5.4	-3.7
2008	-15.8	-14.2	-22.1	-10.5	-21.4	-7.3	-16.1	-11.5	-19.9	-20.6	-5.1	-7.0
2009	-15.4	-16.5	-8.3	-6.6	-10.3	-0.8	-8.9	-4.7	-5.9	-14.4	-1.8	-1.5
2010	-11.3	-13.6	-1.7	-2.2	-9.8	0.2	-6.9	-5.3	-6.0	-10.3	-5.7	-2.2
2011	-12.9	-10.4	0.3	-1.7	-12.2	0.5	-10.1	-5.1	-8.1	-6.3	-8.9	-6.3
2012	-10.2	-10.0	-0.9	-1.8	-11.4	1.6	-7.4	-5.0	-10.8	-9.0	-5.4	-8.1
2013	-9.3	-7.3	1.3	-1.1	-5.6	3.5	-5.2	-0.9	-5.7	-10.4	-5.8	-9.2
2014	-10.8	-7.8	1.2	0.3	-10.2	1.2	-6.0	-0.3	-5.6	-3.4	-4.1	-3.9
2015	-8.6	-2.7		3.3	-11.8	2.3	-6.0	-0.8	-3.5	-6.1	-3.2	1.7
2016	-7.6	-1.0	3.1	2.2	-12.5	4.5	-3.5	-1.6	-2.9	-4.2	-3.1	-1.5
2017	-7.5	-1.5	3.3	3.5	-8.1	2.0	-5.7	-3.1	-5.2	2.2	-4.8	-2.2
2018	-6.8	-7.0	0.9	1.8	-6.8	0.3	-10.4	-4.6	-4.8	-5.0	-2.8	-3.3
2019	-7.6	-7.4	1.8	3.0	-5.5	-0.5	-9.3	-4.9	-6.9	-2.3	0.9	-2.7
2020	-8.9	-3.8	-0.7	-0.4	-12.5	-0.1	-6.7	-5.2	-4.3	4.2	-5.2	4.0
2021	-8.6	-2.9	0.5	-0.1	-10.0	0.6	-8.5	-5.7	-4.1	1.9	-2.4	-0.7
2022	-8.3	-4.0	0.3	-0.8	-7.6	0.9	-9.6	-5.5	-4.4	-1.9	-1.6	-2.4
2023	-8.2	-4.9	-0.2	-1.0	-6.2	1.5	-9.0	-5.2	-4.6	-1.9	-1.7	-3.3
2024	-8.2	-5.3	0.0	-0.6	-5.7	1.1	-8.2	-4.9	-4.9	-1.8	-1.7	-3.5
2025	-8.1	-5.5	0.1	-0.2	-5.6	0.7	-7.9	-4.7	-4.8	-1.7	-1.9	-3.8
2026	-7.9	-5.7	0.4	0.1	-5.5	0.7	-7.6	-4.5	-4.6	-1.7	-1.9	-4.0

Sursă: adaptat de autor în baza Fondul Monetar Internațional (2021).

Nivelul economiilor în țară este relativ mic dacă se dorește o creștere economică accelerată. Din perspectiva aceasta, competitivitatea economică și reziliența este medie, nici prea slabă, dar nici remarcabilă, dar insuficientă pentru a susține un ritm mai ager de creștere. În lipsa unui nivel

de economii mai mare, ritmul de dezvoltare va rămâne limitat. Spre exemplu, Croația, Ungaria și Turcia au nivele mult mai mari de economii. În perspectivă, economiile brute se văd în declin ce nu este foarte favorabil pentru securitatea economică, căci consumul în condițiile unui nivel de economii și investiții reduse, nu aduce performanțe economice ridicate.

Tabelul 2.12. prezintă soldul contului curent, procente din PIB. Acest indicator reflectă performanța internațională a unei țări. Contul curent este diferența dintre balanța comercială (exporturi minus importuri de bunuri și servicii), veniturile din producție și plățile de transfer (precum ajutorul extern). O economie performantă dispune de un sold curent pozitiv. După cum se poate observa în Tabelul 2.12., Republica Moldova a înregistrat pentru perioada anilor 2000-2019 un sold curent negativ. Acest fapt denotă o performanță economică internațională redusă.

Pentru perioada anilor 2020-2026 se prognozează la fel un sold curent negativ. Țările care dispun de rezultate de similare de sold curent sunt Serbia, Georgia, Albania, Armenia și România. Astfel, soldul negativ al contului curent este o caracteristică destul de răspândită în Europa de Est. Bulgaria și Croația, precum și Turcia, Ucraina și Tadjikistan (Asia Centrală) dispun de solduri curente mai balansate.

Un indicator foarte important care reflectă nivelul de securitate economică a unei țări este nivelul de îndatorare a acesteia. Tabelul 2.13. prezintă informația ce ține de împrumuturi/credite nete ale administrației publice, procente din PIB pentru perioada 2000-2026 (cu prognoze). După cum se poate observa, Republica Moldova aduna credite, căci în perioada de până la anul 2019, împrumuturile nete ale administrației publice ca pondere în PIB înregistrează valori negative.

Îndatorarea excesivă poate împovăra bugetul public și îngreuna creșterea economică și alocarea investițiilor către sectoare economice productive. Pentru perioada 2020-2026, valorile creditării se prognozează să crească. Acest fapt este caracteristic pentru mai multe țări din Europa de est precum România și Turcia. Totuși, un șir de state precum Bulgaria, Croația, Serbia și Ucraina au un nivel de împrumuturi mult mai reduse.

Competitivitatea, reziliența și securitatea economică sunt direct legate de nivelul de împovărare economică cu împrumuturi. O economie care este puternic îndatorată, va avea resurse și posibilități de finanțare mult mai reduse ce nu îi va permite să se redreseze într-un timp util. Astfel, în prezent, la acest capitol Moldova înregistrează nivele acceptabile, însă pronosticurile sunt destul de restrânse. Acest fapt poate afecta negativ nivelul de competitivitate, reziliență și securitate economică.

Tabelul 2.13. Împrumuturile/creditare nete ale administrației publice, procente din PIB.

	Albania	Armenia	Bulgaria	Croația	Georgia	Ungaria	Moldova	România	Serbia	Tajikistan	Turcia	Ucraina
2000	-7.8		-0.6	-5.5	-1.9	-3.0	-3.5	-4.0	-0.2	-5.6	-8.4	-3.2
2001	-6.8		-0.6	-5.8	-0.7	-4.1	-0.3	-3.2	0.4	-3.2	-11.7	-3.0
2002	-6.2		-0.6	-3.3	-0.2	-8.8	-1.2	-2.6	-2.6	-2.4	-11.3	-1.8
2003	-5.0		0.0	-4.5	-0.5	-7.1	0.5	-2.3	-2.7	-1.8	-7.6	-0.9
2004	-5.2		1.6	-5.0	3.6	-6.3	0.6	-3.4	0.1	-2.4	-4.1	-4.4
2005	-3.5	-2.0	2.2	-3.7	2.1	-7.8	1.4	-0.7	1.0	-2.9	-0.7	-2.3
2006	-3.3	-2.0	3.2	-3.1	3.3	-9.3	-0.4	-1.4	-0.9	1.7	-0.7	-1.4
2007	-3.2	-2.3	3.1	-2.2	0.8	-5.0	0.1	-3.0	-0.8	-5.5	-1.9	-2.0
2008	-4.9	-1.8	2.7	-2.8	-1.9	-3.6	-0.9	-4.6	-1.8	-5.1	-2.6	-3.1
2009	-6.6	-7.7	-0.9	-6.0	-6.4	-4.6	-6.4	-6.9	-3.4	-5.2	-5.8	-6.3
2010	-3.5	-5.0	-3.8	-6.5	-4.5	-4.4	-2.2	-6.4	-3.5	-3.0	-3.4	-5.8
2011	-3.5	-2.9	-1.8	-7.9	-0.8	-5.2	-2.1	-4.3	-3.9	-2.1	-0.7	-2.8
2012	-3.4	-1.5	-0.4	-5.3	-0.7	-2.3	-1.9	-2.5	-6.4	0.6	-1.8	-4.3
2013	-5.2	-1.6	-1.8	-5.3	-1.3	-2.6	-1.6	-2.5	-5.0	-0.9	-1.5	-4.8
2014	-5.5	-1.9	-3.7	-5.3	-1.8	-2.8	-1.6	-1.7	-5.8	-0.1	-1.4	-4.5
2015	-4.3	-4.8	-2.8	-3.2	-1.2	-2.0	-1.9	-1.4	-3.4	-2.0	-1.3	-1.2
2016	-0.7	-5.6	1.5	-0.8	-1.5	-1.8	-1.5	-2.4	-1.1	-9.0	-2.3	-2.2
2017	-1.4	-4.8	0.8	0.8	-0.5	-2.4	-0.6	-2.8	1.4	-6.0	-2.2	-2.3
2018	-1.3	-1.8	0.1	0.2	-0.8	-2.1	-0.8	-2.8	0.8	-2.8	-3.8	-2.2
2019	-2.0	-1.0	-1.0	0.3	-1.8	-2.1	-1.4	-4.6	0.0	-2.1	-5.6	-2.0
2020	-6.9	-5.4	-3.0	-7.4	-9.2	-8.1	-5.1	-9.6	-7.3	-4.4	-5.3	-6.0
2021	-6.7	-4.0	-3.7	-4.1	-6.5	-6.6	-4.3	-6.7	-6.5	-2.7	-4.9	-4.5
2022	-5.3	-2.6	-3.0	-2.7	-3.6	-5.9	-6.0	-5.6	-2.4	-2.5	-5.6	-3.5
2023	-3.7	-1.7	-1.5	-1.7	-2.6	-3.0	-4.8	-5.6	-1.1	-2.5	-5.9	-2.4
2024	-2.5	-1.3	-0.6	-1.0	-2.4	-2.3	-4.0	-5.5	-0.7	-2.5	-5.9	-2.4
2025	-2.2	-1.3	-0.3	-0.3	-2.3	-1.4	-3.5	-5.3	-0.7	-2.5	-6.0	-2.4
2026	-1.9	-1.3	0.0	-0.2	-2.2	-0.6	-3.5	-5.1	-0.7	-2.5	-6.2	-2.4

Sursă: adaptat de autor în baza Fondul Monetar Internațional (2021).

Tabelul 2.14. furnizează informații despre nivelul de investiții totale ca procente din PIB. Competitivitatea, reziliența și securitatea economică sunt direct reflectate în nivelul de investiții totale. Creșterea economică fără investiții nu poate avea loc. Investițiile totale ale Republicii Moldova raportate la PIB sunt comparabile cu alte țări din Europa de est, spre exemplu România,

Ungaria, Bulgaria and Croația. Nivelul atinge circa 25% din PIB. Investițiile sunt importante pentru a asigura competitivitatea economică și reziliența. Acestea sunt importante pentru a acumula capital, pentru a accelera productivitatea muncii. Spre exemplu, agricultura mecanizată este mult mai productivă ca cea de subzistență. Investițiile în capital productiv sunt un element foarte important al economiei.

Tabelul 2.14. Investiții totale, procente din PIB.

	Albania	Armenia	Bulgaria	Croația	Georgia	Ungaria	Moldova	România	Serbia	Taijikistan	Turcia	Ucraina
2000	30.8	18.2	19.0	20.2	27.1	28.0	25.5	19.7	10.7	15.0	23.7	19.8
2001	35.0	15.8	21.4	21.4	28.9	26.1	23.3	22.8	19.4	13.7	18.0	21.8
2002	35.3	18.2	20.5	24.7	26.0	25.5	21.7	22.2	21.4	13.8	21.1	20.2
2003	33.9	24.4	22.1	28.1	32.0	24.5	23.2	23.2	22.3	13.6	22.3	21.9
2004	34.2	22.9	23.4	26.9	32.7	26.8	26.4	24.2	30.1	14.9	25.0	21.1
2005	36.9	28.4	27.7	27.0	34.3	25.2	30.8	22.9	22.5	14.8	26.8	22.5
2006	35.7	33.6	32.1	29.2	31.6	25.7	32.7	27.5	21.8	23.4	29.3	24.5
2007	34.5	38.2	33.6	29.1	32.8	24.2	38.1	31.3	25.1	27.4	28.6	27.8
2008	33.4	43.8	37.0	30.7	26.6	24.5	39.2	33.1	26.5	24.1	28.7	27.4
2009	32.6	33.8	28.5	25.2	13.3	20.1	23.1	27.2	18.7	21.1	22.8	17.1
2010	31.3	29.4	22.7	21.1	20.5	20.4	23.6	27.1	17.8	18.0	26.8	20.9
2011	33.5	27.0	21.5	19.9	22.2	20.2	24.0	28.1	18.4	21.1	31.0	22.4
2012	29.8	22.8	22.0	18.8	25.9	19.2	24.2	27.0	19.2	18.0	28.1	21.7
2013	27.5	22.1	21.1	19.4	21.0	20.8	24.9	25.5	17.3	17.2	29.6	18.5
2014	27.3	21.0	21.6	18.9	25.4	23.3	26.2	24.8	16.7	16.0	29.0	13.4
2015	26.2	21.2	21.0	20.6	26.3	23.1	23.6	25.1	18.7	18.2	28.2	15.9
2016	25.5	18.0	19.0	21.0	30.2	21.0	22.0	23.4	18.1	20.6	28.0	21.7
2017	24.7	18.4	19.9	22.0	27.3	22.6	22.8	23.4	19.6	24.7	30.7	20.7
2018	24.3	22.4	21.3	23.4	28.1	26.5	25.6	22.8	22.7	21.2	29.4	18.6
2019	22.8	17.4	21.1	22.6	25.3	27.9	25.4	23.7	25.1	20.5	25.0	14.9
2020	20.7	17.9	19.0	25.6	26.2	27.5	24.2	24.5	23.2	18.9	31.9	7.5
2021	20.8	16.1	18.4	25.7	25.6	28.2	24.3	25.9	24.4	21.6	32.1	10.3
2022	19.6	16.8	20.0	27.0	24.6	28.5	24.7	25.7	24.2	20.5	30.4	16.0
2023	19.3	17.7	21.3	28.2	23.4	28.0	24.7	26.2	24.2	21.8	29.7	16.7
2024	18.7	18.2	21.6	28.5	22.9	28.6	25.1	26.5	24.3	23.1	29.2	17.5
2025	17.9	18.6	21.1	27.8	22.4	29.2	25.5	27.1	24.5	23.4	29.0	18.4
2026	17.2	19.1	21.1	27.2	22.2	29.3	25.7	27.3	24.7	23.9	28.9	19.4

Sursă: adaptat de autor în baza Fondul Monetar Internațional (2021).

Studiu de caz: Republica Croația

Republica Croația poate servi ca un exemplu relevant pentru Republica Moldova în ceea ce ține îmbunătățirea competitivității și rezilienței economice ca factori determinanți ai securității economice. Croația la începutul anilor 90 se află într-o situație similară cu cea a Republicii Moldova. Croația reușește să își obțină independența de la Iugoslavia după un război ce durează din 1991 până în 1995 care a luat viața a mii de civili și militari aducând un detriment socio-economic enorm. Situația Croației din anii 90 poate fi categorizată ca una extrem de complicată, mult mai complicată ca cea a Republicii Moldova, Croația fiind nevoită să se reconstruiască după un război devastator (de aproape 5 ani), dar în același timp, ca și țara noastră, fiind nevoită să construiască instituții democratice, să se dezvolte social și economic.

În anii 2000, Croația întreprinde un șir de reforme importante care să stimuleze dezvoltarea economică, democratizarea și lupta împotriva corupției. Republica Moldova în acești ani dacă deabia înregistrează progrese modeste pe aceste arii socio-economice. Ascensiunea Croației este impresionantă. În 2001, Croația a semnat un Acord de Asociere cu Uniunea Europeană, pe care Moldova îl va semna în 2014, a primit statutul de țară candidată în 2004 pe care Moldova îl va primi doar în 2022 ca urmare a invaziei Rusiei în Ucraina, și mai puțin datorită reformelor și progresului social economic. În 2005, Croația începe discuțiile de aderare, discuții pe care Moldova este tot mai apropiată de le începe la momentul dat.

Unii ar putea spune că Croația are o poziție geografică mai favorabilă, de aceea aceasta s-a integrat în UE și noi nu. Aici, trebuie să se menționeze că și Bosnia și Herțegovina are aceeași poziție geografică, cât și Macedonia. Nici una dintre aceste țări vecine ale Croației nu s-a integrat în UE, dar Croația a făcut-o. Rolul geografiei este doar o scuză pentru a motiva ezitarea efectuării reformelor strategice de interes național.

Elaborarea și implementarea reformelor în Republica Moldova începând cu anii 90, dar și în prezent este destul de anevoioasă și foarte mult ezitantă. Baccini și Urpelainen (2014) analizează principalele reforme făcute în Croația ce au fost cruciale pentru îmbunătățirea mediului socio-economic favorizând integrarea europeană a acestei țări. Prin urmare, prima reformă a fost cea administrativă. Să reformat aparatul birocratic pe baza principiilor economiei de piață. S-au pus accentul pe competiția dintre funcționarii publici, fapt ce a favorizat transparență și coordonare a politicilor.

O altă reformă a fost descentralizarea, s-au transferat mai multe împuterniciri de la guvernul central la cel local și regional, ce țin în special de educație, sănătate, protecție socială, afaceri urbane și infrastructură. O altă reformă a fost privatizarea, spre exemplu a Companiei de Telecomunicații din Croația de către Deutsche Telekom. Privatizările s-au făcut cu un scop

strategic de a aduce cele mai puternice companii mondiale pe piața din Croația pentru a impulsiona competiția și productivitatea. O altă reformă importantă se referă la implementarea unor reglementări stricte pentru atragerea Investițiilor Străine Directe, cu scopul de a atrage capital străin. Legile au fost dificile întâlnind o opoziție puternică însă au fost implementate. La fel, s-au implementat reforme ce țin de sectorul financiar și cel bancar, luând în vedere cele mai bune practici europene.

Croația a întâlnit multe dificultăți, însă guvernele progresiste au găsit motivație pentru a implementa reforme stricte, dar necesare pentru a impulsiona competitivitatea mediului de afaceri și reziliența economică, în special cea financiară. Ce-au făcut guvernele Republicii Moldova, în comparație? Reforma administrativă – nu s-a efectuat. Țara dispune de un sistem învechit de tip Sovietic care este deja depășit, nu numai economic dar și moral. Economia de piață șchiopătează per se. Nepotismul și cumătrismul sunt și în prezent niște probleme endemice în regiuni.

Descentralizarea – nu s-a făcut, iar regiunile dispun de împuterniciri limitate. În general, guvernarea locală are pârghii limitate, iar de exemplu repararea unor drumuri depinde nemijlocit de fondurile republicane. Privatizarea – s-a făcut în favorul unor indivizi în multe cazuri, și nu în favorul țării. Spre exemplu, s-a concesionat Aeroportul Internațional Chișinău de importanță strategică pentru țară unei companii care ridică multe semne de întrebare. Moldtelecomul nu a fost privatizat. S-a ezitat aducerea pe piața Republicii Moldova unor companii cu renume, ca în cazul telefoniei mobile.

Cu toate că Republica Moldova a avut numeroase schimbări de guverne, eforturile de a implementa reforme strategice menite să întărească competitivitatea și reziliența economică au fost limitate. Procesul de implementare a acestor reforme a fost caracterizat de o lentitudine și lipsă de entuziasm semnificative, conducând la un progres socio-economic modest. În prezent, Republica Moldova prezintă similarități mai degrabă cu state precum Bosnia și Herțegovina sau Macedonia, fiind departe de stadiul de dezvoltare atins de Croația. Proiecțiile pentru viitor sunt caracterizate mai degrabă de pesimism decât de optimism, având în vedere ritmul încet al implementării reformelor.

2.4. Concluzii la Capitolul 2

Nivelul de competitivitate economică al Republicii Moldova este relativ redus comparativ cu alte state a Europei de Est. Nivelul de competitivitate este condiționat de un mediu de afaceri slab dezvoltat. Acest fapt duce la o productivitate economică redusă, și respectiv la un venit economic limitat pentru populația țării. Competitivitatea țării devine tot mai restrânsă, cauză

principală fiind emigrarea masivă a forței de muncă, ce condiționează o disponibilitatea tot mai mică a resurselor umane și a capitalului uman.

Mediul de afaceri suferă de mai multe impedimente ce îi limitează capacitatea de creștere economică. Spre exemplu, instituțiile și mediul de reglementare este relativ ineficient comparativ cu alte state precum România sau Polonia, iar infrastructura deficientă distimulează și mai mult inițiativa individuală. Prin urmare, implicarea directă prin reglementare semnificativă, precum și existența lacunelor legislative care creează oportunități de influență ambiguă a aparatului de stat asupra mediului de afaceri, diminuează și mai mult capacitatea antreprenorilor de a desfășura activități.

Reziliența economică a statului este limitată. În primul rând, statul dispune de resurse economice limitate pentru a finanța recuperarea mai rapidă economică ca urmare a șocurilor ciclice și a celor imprevizibile. Astfel, capacitatea de intervenție este redusă, fapt ce aduce pierderi economice substanțiale. Mai mult, reglementarea economică este destul de ineficientă comparativ cu alte state din Europa de Est, spre exemplu, fapt ce diminuează capacitatea de acumulare a resurselor economice de către businessul mic și cel mijlociu.

Activitățile lor devin limitate și astfel și potențialul de acumulare a rezervelor devine la fel mic. Birocrația excesivă, contextul istoric și cel tradițional nu stimulează activitatea antreprenorilor, iar politicile statului nu sunt îndreptate spre stimulare, dar din contra distimulează inițiativa individuală. Acest fapt duce direct la diminuarea oportunităților economice, iar populația în lipsa acestora emigrează.

Securitatea economică a statului nostru este afectată de mai mulți factori. În primul rând, un impact negativ îl joacă războiul curent dintre Ucraina și Rusia, care la momentul scrierii acestei teze este în plină amploare. În al doilea rând, securitatea economică este afectată de politicile economice ce distimulează inițiativa individuală, prin urmare nivelul de antreprenoriat este limitat și astfel și venitul populației este mic.

Mai mult, implicarea birocratiei în activitatea businessului, în special a businessului mic și mijlociu, prin controale și tendințe de extorcare de rente ilegale, duce la refuzul antreprenorilor potențiali de a se angaja în activități productive.

La general, guvernul are o implicare destul de mare în economie, atât directă prin intermediul companiilor de stat, legislație, cât și indirectă prin interacțiunea în interes particular al funcționarilor cu businessmanii. Acest fapt duce nemijlocit la ezitarea oamenilor de a dezvolta proiecte economice și prin urmare, populația nu se angajează în activități productive. Acest lucru trebuie schimbat.

3. MĂSURI DE CONSOLIDARE A COMPETITIVITĂȚII, REZILIENȚEI ȘI SECURITĂȚII ECONOMICE

3.1 Corelația dintre competitivitate, reziliență și securitate economică

PIB-ul pe cap de locuitor este un indicator universal care reflectă nivelul de bunăstare al unei economii și nivelul de productivitate a acesteia. Acesta este indicatorul cel mai potrivit ca să reflecte nivelul securității economice al unei țări. Un stat care dispune de suficiente resurse financiare va fi totdeauna mai în siguranță ca un stat ce duce lipsă acestora, toți ceilalți factori fiind egali.

Simultan, competitivitatea economică și reziliența economică sunt reflectate prin intermediul a șaptesprezece indicatori ce caracterizează diverse aspecte ale organizării socio-economice și existența unui mediu propice pentru antreprenoriat. Tabelul 3.1 furnizează o sinteză a datelor utilizate în cadrul analizei empirice. Informațiile referitoare la acești șaptesprezece indicatori acoperă anii 2011, 2012, 2014 și 2015 și includ cel puțin 146 de țări. Mai jos este prezentată definiția originală în limba engleză a acestor indicatori, conform Băncii Mondiale (2022).

PIB-ul pe cap de locuitor, dolari SUA - GDP per capita, PPP (current international \$).

Rangul de cheltuieli guvernamentale - Wastefulness of government spending.

Rangul de protecție a investitorilor - Strength of investor protection.

Rangul de competiție locală - Intensity of local competition.

Rangul de cadru legal - Efficiency of legal framework in settling disputes.

Rangul de politică antimonopol - Effectiveness of antimonopoly policy.

Rangul mediului macroeconomic - Macroeconomic environment (3rd pillar).

Rangul general de instituții - Institutions (1st pillar).

Rangul de mită - Irregular payments and bribes.

Rangul de infrastructură - Infrastructure (2nd pillar).

Rangul de infrastructură aeriană - Quality of air transport infrastructure.

Rangul de calitate drumurilor - Quality of roads.

Rangul instituțiilor de cercetare - Quality of scientific research institutions.

Rangul colaborarea universității-industrie - University-industry collaboration in Research & Development.

Rangul sistemului educațional - Quality of the education system.

Rangul protecției proprietății intelectuale - Intellectual property protection.

Rangul de pregătire tehnologică - Technological readiness (9th pillar).

Rangul inovațional general – Innovation (12th pillar).

În Tabelul 3.1. este prezentată o descriere succintă a variabilelor implicate în analiza econometrică ce denotă relația dintre nivelul bunăstării din cadrul unei economii și diverși determinanți a acesteia.

Tabelul 3.1. Descrierea primului set de variabile folosite în analiza corelațiilor, rangul 1 – cea mai bună performanță, rangul – 148 cea mai modestă performanță.

Variables	Numărul de observări	Media	Devierea standard	Minim	Maxim
PIB-ul pe cap de locuitor, dolari SUA	567	20729	20889	682	141635
Rangul de cheltuieli guvernamentale	553	72	42	1	148
Rangul de protecție a investitorilor	546	66	41	1	146
Rangul de competiție locală	553	72	41	1	148
Rangul de cadrului legal	553	72	42	1	148
Rangul de politică antimonopol	553	72	42	1	148
Rangul mediului macroeconomic	553	72	42	1	148
Rangul general de instituții	553	72	42	1	148
Rangul de mită	553	72	42	1	148
Rangul de infrastructură	553	72	42	1	148
Rangul de infrastructură aeriană	553	72	42	1	147
Rangul de calității drumurilor	553	72	42	1	148
Rangul instituțiilor de cercetare	553	72	41	1	148
Rangul colaborarea universități-industrie	553	72	42	1	148
Rangul sistemului educațional	553	72	42	1	148
Rangul protecției proprietății intelectuale	420	72	42	1	148
Rangul de pregătire tehnologică	553	72	41	1	148
Rangul inovațional general	553	72	41	1	148

Sursa: procesarea autorului în baza World Bank (2022b).

Efectele fixe de țară care sunt folosite pentru toate modelele econometrice (1) – (33) sunt necesare pentru a exclude tendențiozitatea indicatorilor β care poate fi cauzată de cauzalitatea reversă dintre factorii determinanți ai securității economice și nivelul de venit. Cu alte cuvinte, instituțiile mai bune influențează nivelul de venit, și nivelul de venit poate condiționa instituții mai bune. Țările mai bogate își pot permite instituții mai bune. Efectele de țară fixe controlează această cauzalitate reversă reducând nivelul de tendențiozitate a tuturor indicatorilor β .

Variabila dependentă PIB/cap de locuitor este transformată în logaritm natural, astfel se poate vedea cu cât se îmbunătățește venitul în % la creșterea rangului a determinantului de securitate economică cu o poziție. În cadrul modelului econometric (1) se dezvoltă o regresie unde determinantul PIB-ului pe cap de locuitor este eficiența cheltuielilor guvernamentale exprimată prin rangul de țară. În ecuația (1), β_1 reprezintă corelație de interes, G_i sunt efectele fixe caracteristice fiecărui stat, iar ε_i reprezintă eroare minimă posibilă modelului econometric specifica.

Dacă o țară înregistrează o eficiență redusă a cheltuielilor guvernamentale, securitatea economică va fi afectată deoarece resursele bugetare vor fi distribuite inefficient către domenii care nu necesită prioritate. De exemplu, investițiile pot fi direcționate către factori apropiați guvernării, ceea ce ar putea stimula corupția și spălarea banilor. În acest scenariu, respectarea intereselor de securitate de stat devine problematică, deoarece prevalența intereselor private, adesea corupte, este dominată.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_1 \text{Rangul de cheltuieli guvernamentale}_i + G_i + \varepsilon_i, \quad (1)$$

În cadrul ecuației (2), regresia examinează eficiența protecției investitorilor ca variabilă independentă, condiționată de efectele fixe ale țărilor. Protecția investitorilor este esențială pentru ca antreprenorii să poată implementa proiecte pe termen lung. Aceasta reprezintă un factor crucial în asigurarea securității economice, deoarece lipsa investițiilor poate obstrucționa creșterea economică, iar fără un mediu sigur, investițiile pe termen lung devin dificile.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_3 \text{Rangul de protecție a investitorilor}_i + G_i + \varepsilon_i, \quad (2)$$

Tabelul 3.2. furnizează nivelul indicatorilor β pentru ecuațiile (1) și (2). După cum se poate observa, îmbunătățirea eficienței cheltuielilor guvernamentale încurajează un nivel mai mare al PIB-ului pe cap de locuitor. Astfel, dacă o țară înregistrează un PIB anual de 20 000\$,

îmbunătățirea rangului de cheltuieli guvernamentale cu 10 poziții (de exemplu de pe locul 80 pe locul 70) ridică PIB-ul/cap cu circa 0.8\$. Pentru o economie formată din 2.6 milioane locuitor precum Republica Moldova, această creștere ar aduce o creștere a PIB-ului total de 2.1 milioane \$. Urcarea cu 10 poziții în totu competitivității ce ține de protecția investitorilor ar îmbunătăți produsul intern brut pe cap de locuitor cu încă 1.4\$ sau 3.7 milioane \$ la nivelul economiei Republicii Moldova.

Tabelul 3.2. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența cheltuielilor guvernamentale și protecția investitorilor.

Metodă de estimare	Metoda	Metoda
	efectelor fixe	efectelor fixe
	(1)	(2)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap
Rangul de cheltuieli guvernamentale	-.0004*/ (.0003)	
Rangul de protecție a investitorilor		-.0007*/ (.0004)
Efecte fixe la nivel de țară	✓	✓
R pătrat (în grup)	0.006	0.006
R pătrat (între grupuri)	0.13	0.11
Indicele statistic F	2.50	2.50
N grupe (țări)	143	143
N observații	548	541

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

Ecuția (3) și (4) furnizează estimări pentru β care se bazează pe metoda celor mai mici pătrate, care relaxează efectele fixe de țară.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_3 \text{Rangul de cheltuieli guvernamentale}_i + \varepsilon_i, \quad (3)$$

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_4 \text{Rangul de protecție a investitorilor}_i + \varepsilon_i, \quad (4)$$

În Tabelul 3.3., sunt prezentate rezultatele estimărilor. Astfel, pe baza acestor estimări, creșterea produsului intern brut pe cap de locuitor pentru o țară cu un PIB de 20,000\$ ar fi de aproximativ 18.8\$ în cazul cheltuielilor guvernamentale și 18\$ în cazul indicatorului de protecție a investitorilor. Eu prefer estimările din ecuațiile (1) și (2) deoarece includ efectele fixe de țară, reducând astfel tendențiozitatea. Chiar dacă câștigurile de productivitate pot fi mai mici în cazul ecuațiilor (1) și (2), acestea rămân semnificative la nivel de țară. Tabelul 3.3. are ca scop evidențierea importanței utilizării efectelor fixe de țară în cadrul acestui studiu, conferind astfel credibilitate elasticităților.

Tabelul 3.3. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența cheltuielilor guvernamentale, impozitarea profitului și protecția investitorilor.

Metodă de estimare	Metoda pătratelor celor mai mici	Metoda pătratelor celor mai mici
	(3)	(4)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap
Rangul de cheltuieli guvernamentale	-.0094*** (.001)	
Rangul de protecție a investitorilor		-.009*** (.001)
R pătrat	0.12	0.11
Indicele statistic F	73.60	68.56
N observații	548	541

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

Ecuția (5) analizează importanța competiției locale dintre antreprenori pentru creșterea productivității și astfel a securității economice a unui stat. Un număr mai mare de companii care operează pe piață aduce prețuri mai joase pentru populație și astfel o eficiență mai mare la nivel macroeconomic. Cu alte cuvinte, se va produce mai mult la prețuri mai mici ce rezultă într-un nivel mai mare de bunăstare al populației.

$$\ln \text{PIB}/\text{cap}_{it} = \beta_5 \text{Rangul de competiție locală}_i + G_i + \varepsilon_i, \quad (5)$$

În ecuația (6) se analizează rolul cadrului legal pentru dezvoltarea economică a statului. Țări care dispun de sisteme legale mai eficiente au și o eficiență economică mai mare, mai puțină corupție și irosire de finanțe publice.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_6 \text{Rangul de cadru legal}_i + G_i + \varepsilon_i, \quad (6)$$

În ecuația (7), se examinează impactul politicilor antimonopol și eficiența acestora. În general, monopolurile sunt asociate cu ineficiența economică deoarece conduc la concentrarea resurselor economice în mâinile unui număr redus de decidenți, reducând astfel nivelul de competiție și măriră prețurile.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_7 \text{Rangul de politică antimonopol}_i + G_i + \varepsilon_i, \quad (7)$$

Tabelul 3.4. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența competiției locale, cadrului legal, politicii antimonopol.

Metodă de estimare	Metoda efectelor fixe	Metoda efectelor fixe	Metoda efectelor fixe
	(5)	(6)	(7)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap
Rangul de competiție locală	-0.0005*/ (.0003)		
Rangul de cadru legal		-0.0006*/ (.0004)	
Rangul de politică antimonopol			-0.0005*/ (.0004)
Efecte fixe la nivel de țară	✓	✓	✓
R pătrat (în grup)	0.01	0.01	0.01
R pătrat (între grupuri)	0.37	0.20	0.29
Indicele statistic F	2.22	2.24	2.02
N grupe (țări)	143	143	143
N observații	548	548	548

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

În Tabelul 3.4., sunt prezentate rezultatele pentru regresii (5)-(7). Conform acestora, o îmbunătățire de 10 poziții în rangul unei țări în ceea ce privește eficiența competiției locale, cadrul legal și politica antimonopol ar genera o creștere a produsului intern brut per capita cu 1-1.2\$.

Această îmbunătățire ar aduce câștiguri la nivel de țară în intervalul de 2.6-3.1 milioane de dolari pentru fiecare dimensiune, luând în considerare o populație similară cu cea a țării noastre.

Tabelul 3.5. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența competiției locale, cadrului legal, politicii antimonopol.

Metodă de estimare	Metoda pătratelor celor mai mici	Metoda pătratelor celor mai mici	Metoda pătratelor celor mai mici
	(8)	(9)	(10)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap
Rangul de competiție locală	-.0162*** (.001)		
Rangul de cadrului legal		-.0119*** (.001)	
Rangul de politică antimonopol			-.014*** (.001)
R pătrat	0.35	0.19	0.28
Indicele statistic F	296.05	128.59	208.12
N observații	548	548	548

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, / 80%.

Ecuțiile (8)-(10) furnizează estimări alternative ce se bazează pe metoda celor mai mici pătrate, iar rezultatele acestor estimări sunt prezentate în Tabelul 3.5.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta Rangul\ de\ competiție\ locală_i + \varepsilon_i, \quad (8)$$

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta Rangul\ de\ cadru\ legal_i + \varepsilon_i, \quad (9)$$

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta Rangul\ de\ politică\ antimonopol_i + \varepsilon_i, \quad (10)$$

Similar cu Tabelul 3.3, efectele îmbunătățirii performanței statelor în ceea ce privește competiția locală, eficiența cadrului legal și eficiența politicii antimonopol sunt mai mari în comparație cu estimările de bază fundamentate pe efectele fixe de țară.

Regresia (11) estimează impactul importanței stabilității mediului macroeconomic pentru nivelul de venit pe cap de locuitor. Stabilitatea macroeconomică este un factor decisiv care condiționează securitatea economică. Fără un mediu economic previzibil nu se pot construi relații economice interne și externe eficiente între agenții economici, iar acest lucru duce la creșterea costurilor și la reducerea oportunităților de afaceri.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{11}Rangul\ mediului\ macroeconomic_i + G_i + \varepsilon_i, \quad (11)$$

Regresia (12) calculează impactul calității generale ale instituțiilor asupra securității economice. O economie nu se poate dezvolta în lipsa instituțiilor economice competitive care reglează toate procesele economice și sociale în interiorul țării. Instituțiile slabe impun costuri economice foarte mari care distimulează inițiativa și reduce productivitatea factorilor economici. Instituțiile sunt un factor determinativ al creșterii economice ce formează fundamentul economiei.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{12}Rangul\ de\ instituții_i + G_i + \varepsilon_i, \quad (12)$$

Regresia (13) calculează impactul lipsei plăților nedeclarate și neoficiale precum mita asupra dezvoltării economice. Acest indicator denotă eficiența proceselor oficiale de operare a unui business. Plățile neoficiale reduc randamentul economic al companiilor.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{13}Rangul\ de\ mită_i + G_i + \varepsilon_i, \quad (13)$$

În Tabelul 3.6., sunt prezentate rezultatele pentru regresiile (11)-(13). Se observă că doar eficiența mediului macroeconomic are o influență pozitivă asupra produsului intern brut per capita. Dacă un stat cu un PIB per capita de 20 000\$ ar urca 10 poziții în clasamentul eficienței mediului macroeconomic, o economie cu o populație similară cu cea a Republicii Moldova (2.6 milioane de locuitori) ar câștiga aproximativ 2.6 milioane \$ adițional la PIB.

Tabelul 3.6. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența mediului macroeconomic, instituțiilor, combaterea de mită.

Metodă de estimare	Metoda efectelor fixe (11)	Metoda efectelor fixe (12)	Metoda efectelor fixe (13)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap
Rangul mediului macroeconomic	-.0005** (.0002)		
Rangul de instituții		-.0005 (.0004)	
Rangul de mită			-.0005 (.0005)
Efecte fixe la nivel de țară	✓	✓	✓
R pătrat (în grup)	0.01	0.004	0.003
R pătrat (între grupuri)	0.33	0.42	0.55
Indicele statistic F	5.27	1.43	1.04
N grupe (țări)	143	143	143
N observații	548	548	548

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, / 80%.

În ecuațiile (14)-(16) nu se ia în vedere efectul fix de țară, iar analiza se bazează pe metoda pătratelor cele mai mici.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{14}Rangul\ mediului\ macroeconomic_i + \varepsilon_i, \quad (14)$$

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{15}Rangul\ de\ instituții_i + \varepsilon_i, \quad (15)$$

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{16}Rangul\ de\ mită_i + \varepsilon_i, \quad (16)$$

Pentru indicatorul instituțional și cel de mită nu se identifică efecte semnificative statistic în Tabelul 3.6. Totuși, în Tabelul 3.7 rangul de mită și cel de instituții au un efect statistic semnificativ. Chiar dacă metoda este mai simplă și se bazează pe calcularea patratelor celor mai mici, corelația indică o legătură puternică dintre venit și performanța instituțională și cea de lipsă a plăților nedeclarate.

Totuși, în acest caz nu am putea formula concluzii referitor la cât ar beneficia o economie dacă ar urca 10 poziții în top conform acestor indicator, deoarece astfel calculele ar suferi din tendențiozitate. Dar în general se identifică o legătură clară între instituții și lipsa mitei și productivitatea economică generală.

Tabelul 3.7. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența mediului macroeconomic, instituțiilor, combaterea de mită.

Metodă de estimare	Metoda pătratelor celor mai mici	Metoda pătratelor celor mai mici	Metoda pătratelor celor mai mici
	(14)	(15)	(16)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap
Rangul mediului macroeconomic	-.014*** (.001)		
Rangul general de instituții		-.017*** (.001)	
Rangul de mită			-.02*** (.001)
R pătrat	0.28	0.40	0.53
Indicele statistic F	208.28	368.89	613.74
N observații	548	548	548

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

În ecuația (17), este analizat impactul infrastructurii asupra dezvoltării economice a unui stat. În general, infrastructura facilitează mobilitatea activității economice în cadrul unei economii. Dacă infrastructura este de slabă calitate, antreprenorii se confruntă cu costuri suplimentare care pot reduce eficiența lor economică. Mai mult, lipsa infrastructurii limitează extinderea oportunităților economice și le restrânge la nivel local. Statele dezvoltate fac investiții semnificative pentru asigurarea funcționării optime a infrastructurii.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{17} Rangul\ de\ infrastructur\ a_i + G_i + \varepsilon_i, \quad (17)$$

În ecuația (18) se determină rolul conectivității aeriene asupra produsului intern brut pe cap de locuitor. O conectivitate bună la rutele aeriene internaționale stimulează mobilitatea persoanelor, fluxul de idei și de experiență. Pentru state mici precum Republica Moldova, prezența aeroporturilor competitive și cu multiple conexiuni poate aduce beneficii economice enorme mai ales când circularea populației este foarte mare. În secolul 21, tot mai multe persoane circulă cu avioanele și lumea este foarte globalizată fapt ce accentuează importanța disponibilității de infrastructură aeriană de calitate înaltă.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{18} Rangul\ de\ infrastructur\ a\ aerian\ a_i + G_i + \varepsilon_i, \quad (18)$$

Infrastructura drumurilor joacă un rol crucial în dezvoltarea statelor, facilitând mobilitatea internă a activităților umane. Calitatea drumurilor care leagă diferite orașe influențează viteza și siguranța circulației, având un impact semnificativ asupra nivelului de productivitate.

Dacă antreprenorii ar fi nevoiți să stea ore în ambuteiaje ori ar avea costuri adiționale din cauza faptului că ar fi nevoiți să repare des vehiculele, aceștia ar fi mai puțin competitivi decât cei din regiunile sau țările care sunt dotate cu infrastructură mai bună a drumurilor. Investițiile în infrastructura drumurilor este o prioritate națională de importanță strategică pentru multe țări.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{19} Rangul\ de\ calitat\ ii\ drumurilor_i + G_i + \varepsilon_i, \quad (19)$$

Dintre toți indicatorii analizați până acum, importanța infrastructurii se evidențiază ca unul dintre cei mai semnificativi pentru dezvoltarea economică a unei țări (conform Tabelul 3.8). Prin urmare, în cazul unui stat cu un PIB per capita de 20 000 de dolari, urcarea cu 10 poziții în clasamentul competitivității infrastructurii ar genera un stimulent de 2.6 dolari pe cap de locuitor, adică pentru o țară cu o populație de 2.6 milioane de locuitori, câștigurile economice s-ar ridica la aproape 7 milioane de dolari SUA anual. Astfel, rolul infrastructurii este crucial pentru stimularea creșterii economice și, implicit, pentru asigurarea securității economice a unui stat.

Tabelul 3.8. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența infrastructurii, infrastructurii aeriene, calității drumurilor.

Metodă de estimare	Metoda efectelor fixe (17)	Metoda efectelor fixe (18)	Metoda efectelor fixe (19)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap
Rangul de infrastructură	-0.0013* (.001)		
Rangul de infrastructură aeriană		-0.0007 (.001)	
Rangul de calității drumurilor			-0.0004 (.001)
Efecte fixe la nivel de țară	✓	✓	✓
R pătrat (în grup)	0.007	0.01	0.002
R pătrat (între grupuri)	0.78	0.48	0.42
Indicele statistic F	2.97	1.12	0.72
N grupe (țări)	143	143	143
N observații	548	548	548

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

Ecuțiile (20)-(22) estimează relațiile dintre infrastructură, infrastructura aeriană și calitatea drumurilor în baza metodei pătratelor celor mai mici, iar Tabelul 3.9 prezintă estimările respective.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{20} \text{Rangul de infrastructură}_i + \varepsilon_i, \quad (20)$$

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{21} \text{Rangul de infrastructură aeriană}_i + \varepsilon_i, \quad (21)$$

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{22} \text{Rangul de calității drumurilor}_i + \varepsilon_i, \quad (22)$$

Deși, estimările în Tabelul 3.8 pentru rangul de infrastructură aeriană și rangul calității drumurilor au o relație nesemnificativă din punct de vedere statistic dacă ne bazăm pe metoda efectelor de țară fixe, ele sunt favorabile pentru venitul țării dacă se consideră metodă simplă a

pătratelor celor mai mici. Astfel, se remarcă o corelație foarte puternică dintre rangul de infrastructură aeriană și cel al calității drumurilor. Acest fapt ar sugera că dacă Republica Moldova ar investi în infrastructura aeriană și drumuri, astfel ca să urce în topul competitivității infrastructurii, productivitatea ar avea să crească.

Tabelul 3.9. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența infrastructurii, infrastructurii aeriene, calității drumurilor.

Metodă de estimare	Metoda pătratelor celor mai mici (20)	Metoda pătratelor celor mai mici (21)	Metoda pătratelor celor mai mici (22)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap
Rangul de infrastructură	-.024*** (.001)		
Rangul de infrastructură aeriană		-.019*** (.001)	
Rangul de calității drumurilor			-.017*** (.001)
R pătrat	0.77	0.46	0.40
Indicele statistic F	1822	470.25	365.92
N observații	548	548	548

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

În cadrul ecuației (23), se prezintă relația dintre instituțiile de cercetare și nivelul produsului intern brut pe cap de locuitor. O țară care dispune de un sistem de cercetare avansat poate dezvolta proiecte economice mai performante care să impulsioneze dezvoltarea. Cu alte cuvinte, un nivel de cercetare mai avansat poate oferi soluții mai potrivite pentru provocările economice prezente și de viitor bazate pe o analiză mai cuprinzătoare.

În cadrul ecuației (24), se prezintă corelației dintre rangul de colaborare universități-industrie ca alt factor ce condiționează dezvoltarea economică a statelor. Universitățile sunt centre ce produc cunoștințe noi și modalități de aplicare ale acestora în cadrul economiei.

Tabelul 3.10. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența instituțiilor de cercetare, colaborării dintre universități-industrie.

Metodă de estimare	Metoda efectelor fixe (23)	Metoda efectelor fixe (24)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap
Rangul instituțiilor de cercetare	-.001** (.001)	
Rangul colaborarea universități-industrie		-.001*** (.0004)
Efecte fixe la nivel de țară	✓	✓
R pătrat (în grup)	0.01	0.02
R pătrat (între grupuri)	0.46	0.42
Indicele statistic F	4.30	7.67
N grupe (țări)	143	143
N observații	548	548

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

O țară care are o colaborare dintre universități și industrie mai eficientă poate implementa mai repede și mai eficient în cadrul proceselor economice noi tehnologii care măresc eficacitatea economică diminuând costurile relativ la produsul final disponibil pentru vânzare. Ca și în cazul ecuațiilor precedente, eu folosesc pentru ecuația (23) și (24) efecte de țară fixe pentru a furniza rezultate mai puțin tendențioase.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{23} \text{Rangul instituțiilor de cercetare}_i + G_i + \varepsilon_i, \quad (23)$$

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{24} \text{Rangul colaborarea universități - industrie}_i + G_i + \varepsilon_i, \quad (24)$$

Tabelul 3.10 prezintă relația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin eficiența instituțiilor de cercetare și colaborării dintre universități-industrie cum a fost prezentat în cadrul ecuațiilor (23) și (24). În cadrul ecuației (23), se poate observa existența unei corelații foarte puternice dintre rangul instituțiilor de cercetare și produsul intern brut pe cap de locuitor. Astfel, o îmbunătățire cu 10 poziții în clasament, de exemplu, de la locul 80 la 70, ar genera o creștere a produsului intern brut per capita pentru o economie cu un nivel de 20 000 de

dolari de aproximativ 2 dolari. Deși acest lucru poate părea modest, pentru o economie cu 2.6 milioane de locuitori, cum este cea a Republicii Moldova, ar însemna o mărire de 5.2 milioane de dolari SUA, ceea ce reprezintă deja un impact semnificativ.

Tabelul 3.11. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența instituțiilor de cercetare, colaborării dintre universități-industrie.

Metodă de estimare	Metoda	Metoda
	pătratel or celor mai mici	pătratel or celor mai mici
	(25)	(26)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap
Rangul instituțiilor de cercetare	-.018*** (.001)	
Rangul colaborarea universități- industrie		-.017*** (.001)
R pătrat	0.44	0.39
Indicele statistic F	435.75	345.43
N observații	548	548

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

În colonița (24) a Tabelului 3.10 se prezintă relația ce exprimă legătura dintre rangul de colaborare universități-industrie și produsul intern brut pe cap de locuitor. Astfel, se identifică o corelație pozitivă dintre nivelul de colaborare dintre universități și industrie și PIB-ul pe cap de locuitor. Astfel, dacă rangul de colaborare universități – industrie ar crește cu 10 poziții de la 80 la 70, PIB-ul pe cap de locuitor pentru o economie al cărui nivel este de 20 000\$ ar crește cu 2 dolari, ce pentru o economie cu un număr de locuitori similar Moldovei de 2.6 milioane ar constitui circa 5.2 milioane de dolari. Ambii indicatori arată o influență pozitivă asupra nivelului de venit pe cap de locuitor.

În cadrul ecuației (25) și (26), se analizează relația dintre rangul instituțiilor de cercetare, rangul de colaborare universități – industrie și produsul intern brut pe cap de locuitor, însă acum nu se consideră efecte fixe de țară, folosindu-se doar metoda pătratelor celor mai mici.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{25} Rangul\ instituțiilor\ de\ cercetare_i + \varepsilon_i, \quad (25)$$

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{26} Rangul\ colaborarea\ universită\ ii - industrie_i + \varepsilon_i, \quad (26)$$

În cadrul Tabelului 3.11. se prezintă corelațiile ce se bazează pe ecuațiile (25) și (26). Se subliniază existența unor corelații pozitive între ambii indicatori ai competitivității și rezilienței economice și venitul ca prim indicator al securității economice. Interpretarea acestor coeficienți trebuie făcută cu mare atenție, căci există posibilitatea ca ei să fie tendentiosi. Ei au relevanță doar ca semn, adică care sugerează o legătură pozitivă dintre îmbunătățirea rangurilor instituțiilor de cercetare și colaborarea universităților – industrie și produsul intern brut pe cap de locuitor.

În cadrul ecuației (27), se analizează corelație dintre rangul sistemului educațional și produsul intern brut pe cap de locuitor. Sistemul educațional joacă un rol deosebit de important pentru dezvoltarea economică a statelor. El asigură economia cu cadre profesionale – forță de muncă și mai important capital uman, factori foarte importanți pentru creșterea economică. Cu alte cuvinte, capitalul uman și resursele de forță de muncă constituie economia, deoarece reprezintă atât producători ai bunurilor și serviciilor cât și consumatori de bunuri și servicii.

În cadrul ecuației (28), se cercetează corelația dintre rangul protecției proprietății intelectuale și produsul intern brut pe cap de locuitor. Rangul protecției proprietății intelectuale denotă eficiența instituțiilor în stimularea inovației. Fără generarea inovației economia nu se poate dezvolta într-o manieră eficientă. Inovația fie ea tehnologică sau artistică și protecția acesteia joacă un rol crucial în stimularea producerii de noi bunuri și servicii. Mai mult de atât, protecția proprietății intelectuale joacă un rol deosebit în stimularea inițiativei individuale a oamenilor de a crea și produce noi bunuri sau servicii.

În cadrul ecuației (29), se analizează rolul rangului de pregătire tehnologică pentru dezvoltarea produsului intern brut pe cap de locuitor. Pregătirea tehnologică denotă capacitatea economiei de a absorbi noi tehnologii și de a le implementa în cadrul proceselor economice. Cu cât mai bine este pregătită și dotată o țară din punct de vedere tehnologic, cu atât mai bune sunt perspectivele acesteia de creștere prin inovare. Adoptarea noilor tehnologii este esențială pentru a putea mări productivitatea economică. Inovația este contrapusă stagnării, iar pregătirea tehnologică este o condiție esențială în această privință.

În cadrul ecuației (30), se analizează corelației dintre capacitățile inovaționale generale și produsul intern brut pe cap de locuitor. Capacitățile inovaționale generale au un rol deosebit ce reflectează pregătirea nu numai a economiei ca un întreg să implementeze tehnologii noi, dar și a societății ca atare de a folosi tehnologii noi.

Creșterea economică nu se rezumă doar la uzul economic al tehnologiilor noi, dar și al uzului acestora în societate. Astfel, rolul inovației generale este determinativ care reflectă potențialul societății de a genera inovații viitoare.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{27} Rangul\ sistemului\ educațional_i + G_i + \varepsilon_i, \quad (27)$$

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{28} Rangul\ protecției\ proprietății\ intelectuale_i + G_i + \varepsilon_i, \quad (28)$$

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{29} Rangul\ de\ pregătire\ tehnologică_i + G_i + \varepsilon_i, \quad (29)$$

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{30} Rangul\ inovațional\ general_i + G_i + \varepsilon_i, \quad (30)$$

Tabelul 3.12. prezintă relația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența sistemului educațional, protecției proprietății intelectuale, de pregătire tehnologică și inovațională generală. După cum se poate observa în colonița (27), există o corelație pozitivă dintre venitul pe cap de locuitor și eficiența sistemului educațional.

Astfel, dacă s-ar implementa reforme care să aducă o îmbunătățire a rangului cu 10 poziții, de exemplu de la locul 80 la 70, atunci produsul intern brut pe cap de locuitor pentru o țară ce are un nivel de 20 000\$ ar crește cu 2\$. Pentru o țară ca Republica Moldova ce dispune de o populație de 2.6 milioane de oameni, această îmbunătățire a pozițiilor ar aduce circa 5.2 milioane de dolari adițional la produsul intern brut.

În colonița (28), se examinează corelația dintre rangul protecției proprietății intelectuale și PIB-ul pe cap de locuitor. Astfel, se concluzionează că pentru aceleași condiții economice cum au fost menționate în prezentarea rezultatului în colonița (27), îmbunătățirea rangului cu 10 poziții ar aduce 2.8\$ adițional la produsul intern brut pe cap de locuitor. Această creștere pare nesemnificativă, însă pentru o țară ca Moldova având în vedere numărul populației, PIB-ul ar crește cu aproape 7.3 milioane de dolari.

În colonița (29), se examinează relația dintre nivelul de pregătire tehnologică și produsul intern brut pe cap de locuitor. Se identifică o relație pozitivă, astfel, creșterea cu 10 poziții a rangului de pregătire tehnologică ar aduce de asemenea 7.3 milioane de dolari în cadrul economiei având în vedere condiții economice similare. În colonița (30), se prezintă relația dintre rangul inovațional general și venitul pe cap de locuitor. De asemenea, îmbunătățirea rangului cu 10 poziții ar aduce 7.3 milioane de în cadrul economiei.

Tabelul 3.12. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența sistemului educațional, protecției proprietății intelectuale, de pregătire tehnologică, inovațională generală.

Metodă de estimare	Metoda efectelor fixe (27)	Metoda efectelor fixe (28)	Metoda efectelor fixe (29)	Metoda efectelor fixe (30)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap
Rangul sistemului educațional	-.001** (.0004)			
Rangul protecției proprietății intelectuale		-.0014*** (.0005)		
Rangul de pregătire tehnologică			-.0014** (.001)	
Rangul inovațional general				-.0014*** (.0004)
Efecte fixe la nivel de țară	✓	✓	✓	✓
R pătrat (în grup)	0.01	0.03	0.01	0.03
R pătrat (între grupuri)	0.27	0.44	0.78	0.47
Indicele statistic F	4.14	9.04	5.00	11.26
N grupe (țări)	143	142	143	143
N observații	548	415	548	548

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

În ecuațiile (31)-(34) se relaxează efectele fixe de țară și se folosește metoda celor mai mici pătrate. În Tabelul 3.13. se prezintă rezultatele acestor calcule a corelațiilor. Se evidențiază o relație pozitivă dintre toți indicatorii și produsul intern brut pe cap de locuitor. Acești indicatori sunt relevanți doar din perspectiva semnului matematic ceea ce ar sugera faptul că îmbunătățirea rangurilor sistemului educațional, protecției proprietății intelectuale, de pregătire tehnologică și a rangului inovațional general stimulează productivitatea economică, și din această perspectivă ajută la securitatea economică.

Tabelul 3.13. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor, competitivitatea exprimată prin eficiența sistemului educațional, protecției proprietății intelectuale, de pregătire tehnologică, inovațională generală.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate (31)	Metoda celor mai mici pătrate (32)	Metoda celor mai mici pătrate (33)	Metoda celor mai mici pătrate (34)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap
Rangul sistemului educațional	-.014*** (.001)			
Rangul protecției proprietății intelectuale		-.018*** (.001)		
Rangul de pregătire tehnologică			-.024*** (.001)	
Rangul inovațional general				-.019*** (.001)
R pătrat	0.25	0.43	0.77	0.46
Indicele statistic F	185.16	314.28	1860.20	455.27
N observații	548	415	548	548

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{31} \text{Rangul sistemului educațional}_i + \varepsilon_i, \quad (31)$$

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{32} \text{Rangul protecției proprietății intelectuale}_i + \varepsilon_i, \quad (32)$$

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{33} \text{Rangul de pregătire tehnologică}_i + \varepsilon_i, \quad (33)$$

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{34} \text{Rangul inovațional general}_i + \varepsilon_i, \quad (34)$$

Interpretarea coeficienților din Tabelele 3.2. – 3.13 se face în următorul mod. Trebuie să se aibă în vedere că variabila dependentă (produsul intern brut pe cap de locuitor) este exprimată în termen de logaritm natural. În așa mod, variațiile în termeni de ranguri vor fi transpuse în schimbări procentuale ale produsului intern brut pe cap de locuitor. Spre exemplu, voi interpreta coeficienții prezentați în cadrul Tabelului 13. În colonița 31 a acestui tabel este prezentat impactul performanței sistemului educațional, iar coeficientul este -.014, trei stelute semnând o relevanță statistică la nivelul de 99%. Acest coeficient ne sugerează că îmbunătățirea performanței

educaționale, spre exemplu cu 10 ranguri, ar aduce o creștere a produsului intern brut pe cap de locuitor cu 0.14%, iar o îmbunătățire cu 30 de ranguri (de exemplu, urcarea de la rangul 100 la rangul 70), ar aduce o creștere de 0.42%, și așa mai departe.

În colonița 32 este prezentat impactul rangului protecției proprietății intelectuale. Îmbunătățirea acestei dimensiuni cu 30 de poziții ar aduce o creștere a produsului intern brut cu 0.54%. În colonița 33 este prezentat rolul pregătirii tehnologice. O creștere similară ca în cazul precedent ar aduce o creștere economică de 0.72%, un impact mai mare ca în ambele cazuri precedente. La general, îmbunătățirea performanței inovaționale cu 30 de poziții ar aduce o creștere economică de 0.57%.

Totuși, ceea ce ne interesează cel mai mult este alcătuire ordinii de priorități. Astfel, voi lua ca fundament estimările bazate pe efecte fixe de țară care i-au în vedere cea mai mare parte a covariatelor astfel furnizând rezultate mai sigure și relevante din punctul de vedere al politicilor economice. Astfel, conform analizei mele econometrice, se demonstrează că țările vor înregistra o creștere economică mai mare și prin urmare un nivel mai mare al securității economice, dacă prioritizează politicile economice prin îmbunătățirea rangurilor după cum urmează:

1. Rangul protecției proprietății intelectuale
2. Rangul de pregătire tehnologică
3. Rangul inovațional general
4. Rangul de infrastructură
5. Rangul instituțiilor de cercetare
6. Rangul colaborarea universități-industrie
7. Rangul sistemului educațional
8. Rangul de protecție a investitorilor
9. Rangul de infrastructură aeriană
10. Rangul de cadrului legal
11. Rangul de competiție locală
12. Rangul de politică antimonopol
13. Rangul mediului macroeconomic
14. Rangul general de instituții
15. Rangul de mită
16. Rangul de cheltuieli guvernamentale
17. Rangul de calității drumurilor

Tabelul 3.14. Descrierea setului doi de variabile folosite în analiza corelațiilor, percentile (100-cea mai bună performanță, 1-cea mai slabă performanță).

Variables	Numărul de observări	Media	Devierea standard	Minim	Maxim
PIB-ul pe cap de locuitor, dolari SUA	4254	17832.4	20734.6	359.4	153563
Indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate	4768	50	29	0	100
Indicele de performanță în termeni de stabilitate politică	4753	50	29	0	100
Indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei	4679	50	29	0	100
Indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu	4681	50	29	0	100
Indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept	4793	50	29	0	100
Indicele de performanță în termeni control al corupției	4703	50	29	0	100

Sursa: procesarea autorului în baza World Bank (2022b).

Totuși, acest fapt presupune că nici o arie de politică economică nu trebuie neglijată, iar toate domeniile trebuie abordate concomitent, doar că distribuire resurselor economice trebuie să fie concentrate pe domeniile cele mai productive, accentul fiind pus mai mult pe uzul tehnologiilor moderne în cadrul economiei. Pentru a reflecta rolul cadrului instituțional mai în aprofundat vom analiza rolul indicatorilor prezentați în Tabelul 3.14.

În Tabelul 3.14 se prezintă al doilea set de date ce descriu competitivitatea economică prin prisma selectivă a performanței instituționale. În acest set se consideră următoarele dimensiuni ale

competitivității instituționale și anume: performanță în termeni de voce și responsabilitate, performanță în termeni de stabilitate politică, performanță în termeni de eficacitatea guvernantei, performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu, performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept, precum și performanță în termeni control al corupției.

Datele sunt furnizate de Banca Mondială, iar baza de date este numită World Governance Indicators. Eu analizez performanța instituțională prin intermediul percentilelor, unde statele cu cele mai ridicate performanțe înregistrează 100 de puncte, iar cele cu cele mai slabe performanțe înregistrează 1 punct.

În cadrul ecuațiilor (35) și (36), se analizează impactul performanței reflectate prin voce și responsabilitate asupra productivității economice. Indicele de voce și responsabilitate captează percepțiile cu privire la măsura în care cetățenii unei țări sunt capabili să participe alegerea guvernamentale, precum și indicele include dimensiuni precum libertatea de exprimare, libertatea de asociere și măsura în care mass-media e liberă.

Mai multă informație este prezentată de World Bank (2022d). În cadrul ecuației (35), eu controlez pentru efectele de țară fixe ce conține un șir de covariate invariabile în timp precum religia, poziția geografică, cultura și alți factori care pot influența creșterea productivității economice. În cadrul ecuației (36), eu relaxes controlul covariatelor invariabile și folosesc doar metoda celor mai mici pătrate pentru analiză. Ultima furnizează doar o indicație a corelației, pe când prima exprimă o indicație statistică mai complexă ce poate lua și o interpretare cauzală respectiv mai complexă.

$$\begin{aligned} \ln PIB/cap_{it} = \\ \beta_{35} \ln \text{Indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate}_i + G_i + \varepsilon_i, \end{aligned} \quad (35)$$

$$\begin{aligned} \ln PIB/cap_{it} = \\ \beta_{36} \ln \text{Indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate}_i + \varepsilon_i, \end{aligned} \quad (36)$$

Tabelul 3.15 prezintă relația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate. După cum se vede în coloana (35), se poate observa că există o corelație semnificativă din punct de vedere statistic la nivelul de 95%. Interpretarea statistică este următoarea, dacă se înregistrează o creștere a

performanței în termeni de voce și responsabilitate de 10%, atunci produsul intern brut pe cap de locuitor va crește cu 0.43%.

Tabelul 3.15. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate (estimare bazată pe medie de populație)	Metoda celor mai mici pătrate
	(35)	(36)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap
Ln Indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate	.0427** (.02)	
Ln Indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate		.50*** (.02)
Efecte fixe la nivel de țară	✓	
R pătrat		0.13
Indicele statistic F		648.45
Wald-Chi pătrat	4.61	
N grupe	190	
N observații	4232	4232

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, / 80%.

Coeficientul estimat de către ecuația (36) și care este prezentat în coloana (36) a Tabelului 3.15 ne sugerează doar o existență a unei relații pozitive între produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate.

În cadrul ecuației (37), se analizează impactul performanței în termeni de stabilitate politică asupra productivității economice. Conform World Bank (2022d), stabilitatea politică este percepția populației asupra probabilității instabilității politice și/sau violenței motivate politic, inclusiv terorismul. În cadrul ecuației (37) se consideră efectele fixe de țară, iar în cadrul ecuației (38) aceste efecte fixe de țară se relaxează.

$$\ln \text{PIB}/\text{cap}_{it} = \beta_{37} \ln \text{Indicele de performanță în termeni de stabilitate politică}_i + G_i + \varepsilon_i, \quad (37)$$

$$\ln \text{PIB}/\text{cap}_{it} = \beta_{38} \ln \text{Indicele de performanță în termeni de stabilitate politică}_i + \varepsilon_i, \quad (38)$$

Tabelul 3.16. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni de stabilitate politică.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate (estimare bazată pe medie de populație)	Metoda celor mai mici pătrate
	(37)	(38)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap
Ln Indicele de performanță în termeni de stabilitate politică	.06*** (.014)	
Ln Indicele de performanță în termeni de stabilitate politică		.66*** (.02)
Efecte fixe la nivel de țară	✓	
R pătrat		0.24
Indicele statistic F		1346.26
Wald-Chi pătrat	18.48	
N grupe	190	
N observații	4208	4208

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

Tabelul 3.16 furnizează estimătorii pentru ecuațiile (37) și (38). Ei sugerează o relație pozitivă dintre stabilitatea politică și productivitatea economică. Astfel, dacă considerăm estimătorul mai complex din colonița (37), se identifică faptul că o îmbunătățire a stabilității politice cu 10% va aduce circa 0.6% creștere a venitului pe cap al populației. Estimătorul (38) este mai puțin complex, însă el tot sugerează o corelație pozitivă dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni de stabilitate politică.

În cadrul ecuațiilor (39) și (40), se analizează relațiile dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei. Conform World Bank (2022d), eficacitatea guvernului cuprinde percepțiile asupra calității serviciilor publice, a calității serviciilor publice și a gradului independenței acestora de presiunile politice, a calității formulării și implementării politicilor și a credibilității angajamentul guvernului față de astfel de politici.

Tabelul 3.17. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate (estimare bazată pe medie de populație)	Metoda celor mai mici pătrate
	(39)	(40)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap
Ln Indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei	.167*** (.017)	
Ln Indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei		.924*** (.016)
Efecte fixe la nivel de țară	✓	
R pătrat		0.45
Indicele statistic F		3339.28
Wald-Chi pătrat	100.65	
N grupe	189	
N observații	4153	4153

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

$$Ln PIB/cap_{it} = \beta_{39} Ln Indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei_i + G_i + \varepsilon_i, \quad (39)$$

$$\beta_{40} \text{Ln Indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei}_i + \varepsilon_i,$$

$$\text{Ln PIB/cap}_{it} =$$

(40)

Tabelul 3.17. prezintă rezultatele estimărilor făcute având ca bază ecuațiile (39) și (40). În colonița (39), se prezintă estimarea de bază. Ea sugerează că o îmbunătățire a eficienței guvernantei cu 10% aduce o creștere a bunăstării de circa 1.7%. În colonița (40), se prezintă o metodă mai simplă, dar care arată gradul de corelație. Aceasta la fel sugerează o relație pozitivă dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei.

Tabelul 3.18. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate (estimare bazată pe medie de populație)	Metoda celor mai mici pătrate
	(41)	(42)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap
Ln Indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu	.19*** (.018)	
Ln Indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu		.84*** (.017)
Efecte fixe la nivel de țară	✓	
R pătrat		0.36
Indicele statistic F		2297.85
Wald-Chi pătrat	116.92	
N grupe	189	
N observații	4157	4157

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

În cadrul ecuațiilor (41) și (42), se analizează relațiile dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu. Conform World Bank (2022d), calitatea reglementărilor surprinde percepțiile asupra capacității guvernului de a formula și implementa politici și reglementări solide care permit și promovează dezvoltarea sectorului privat.

$$\begin{aligned} \ln PIB/cap_{it} = \\ \beta_{41} \ln \text{Indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu}_i + G_i + \varepsilon_i, \end{aligned} \quad (41)$$

$$\begin{aligned} \ln PIB/cap_{it} = \\ \beta_{42} \ln \text{Indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu}_i + \varepsilon_i, \end{aligned} \quad (42)$$

Tabelul 3.18. prezintă rezultatele estimărilor făcute având ca bază ecuațiile (41) și (42). În colonița (41), se prezintă estimarea de bază. Ea sugerează că o îmbunătățire a calității mediului regulatoriu cu 10% aduce o creștere a bunăstării de circa 1.9%. În colonița (42), se prezintă o metodă mai simplă, dar care arată gradul de corelație. Aceasta la fel sugerează o relație pozitivă dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu.

În cadrul ecuațiilor (43) și (44), se analizează relațiile dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept. Conform World Bank (2022d), statul de drept surprinde percepțiile cu privire la măsura în care agenții au încredere și respectă regulile societății și, în special, calitatea executării contractelor, drepturile de proprietate, poliția și instanțele, precum și probabilitatea crimei și violenței.

$$\begin{aligned} \ln PIB/cap_{it} = \\ \beta_{43} \ln \text{Indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept}_i + \\ G_i + \varepsilon_i, \end{aligned} \quad (43)$$

$$\begin{aligned} \ln PIB/cap_{it} = \\ \beta_{44} \ln \text{Indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept}_i + \\ \varepsilon_i, \end{aligned} \quad (44)$$

Tabelul 3.19. prezintă rezultatele estimărilor făcute având ca bază ecuațiile (43) și (44). În colonița (43), se prezintă estimarea de bază. Ea sugerează că o îmbunătățire a respectării statului de drept cu 10% aduce o creștere a bunăstării de circa 1.9%. În colonița (44), se prezintă o metodă mai simplă, dar care arată gradul de corelație. Aceasta la fel sugerează o relație pozitivă dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept.

Tabelul 3.19. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate (estimare bazată pe medie de populație)	Metoda celor mai mici pătrate
	(43)	(44)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap
Ln Indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept	.19*** (.017)	
Ln Indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept		.79*** (.017)
Efecte fixe la nivel de țară	✓	
R pătrat		0.33
Indicele statistic F		2128
Wald-Chi pătrat	121.82	
N grupe	190	
N observații	4232	4232

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

În cadrul ecuațiilor (45) și (46), se analizează relațiile dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni control al corupției. Conform World Bank (2022d), controlul corupției surprinde percepțiile cu privire la măsura în

care puterea publică este exercitată în beneficiul privat, incluzând atât formele mici, cât și marile de corupție, precum și „capturarea” statului de către elite și interese private..

$$\ln \text{ PIB/cap}_{it} = \beta_{45} \ln \text{ Indicele de performanță în termeni control al corupției}_i + G_i + \varepsilon_i, \quad (45)$$

$$\ln \text{ PIB/cap}_{it} = \beta_{46} \ln \text{ Indicele de performanță în termeni control al corupției}_i + \varepsilon_i, \quad (46)$$

Tabelul 3.20. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni control al corupției.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate (estimare bazată pe medie de populație)	
	(45)	(46)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap
Ln Indicele de performanță în termeni control al corupției	.14*** (.015)	
Ln Indicele de performanță în termeni control al corupției		.74*** (.017)
Efecte fixe la nivel de țară	✓	
R pătrat		0.31
Indicele statistic F		1825
Wald-Chi pătrat	82.64	
N grupe	189	
N observații	4168	4168

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

Tabelul 3.20. prezintă rezultatele estimărilor făcute având ca bază ecuațiile (45) și (46). În colonița (45), se prezintă estimarea de bază. Ea sugerează că o îmbunătățire a performanței în

termeni control al corupției cu 10% aduce o creștere a bunăstării de circa 1.4%. În colonița (46), se prezintă o metodă mai simplă, dar care arată gradul de corelație. Aceasta la fel sugerează o relație pozitivă dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni control al corupției.

Tabelul 3.21. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate și indicele de performanță în termeni de stabilitate politică.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate
	(47)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap
Interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate și indicele de performanță în termeni de stabilitate politică (1)	.0002*** (.000)
R pătrat	0.29
Indicele statistic F	1698.41
N observații	4204

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

În cadrul ecuațiilor (47)-(61), se analizează relația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicatorii competitivității economice. În cadrul unei regresii, un efect de interacțiune există atunci când efectul unei variabile independente asupra unei variabile dependente se modifică, în funcție de valoarea (valorile) uneia sau mai multor alte variabile independente. Astfel, spre exemplu, stabilitatea politică are un efect asupra productivității care depinde direct de eficiența instituțiilor care se ocupă de combaterea corupției.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{47} \text{Interacțiunea numărul } 1_i + \varepsilon_i, \quad (47)$$

Interacțiunea 1 este interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate și indicele de performanță în termeni de stabilitate politică. Tabelul 3.21 furnizează evidențe că există un efect de interacțiune dintre aceste 2 dimensiuni a performanței instituționale.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{48} \text{Interacțiunea numărul } 2_i + \varepsilon_i, \quad (48)$$

Tabelul 3.22. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate și indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernancei.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate
	(48)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap
Interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate și indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernancei (2)	.0003*** (.000)
R pătrat	0.44
Indicele statistic F	3229.76
N observații	4149

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

Interacțiunea 2 este interacțiunea dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate și indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernancei. Tabelul 3.22 furnizează evidențe că există un efect de interacțiune dintre aceste 2 dimensiuni a performanței instituționale.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{49} \text{Interacțiunea numărul } 3_i + \varepsilon_i, \quad (49)$$

Interacțiunea 3 este interacțiunea dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate și indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu. Tabelul 3.23 furnizează evidențe că există un efect de interacțiune dintre aceste 2 dimensiuni a performanței instituționale.

Tabelul 3.23. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate și indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate
	(49)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap
Interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate și indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu (3)	.0003*** (.000)
R pătrat	0.44
Indicele statistic F	3210.64
N observații	4152

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{50} \text{Interacțiunea numărul } 4_i + \varepsilon_i, \quad (50)$$

Interacțiunea 4 este interacțiunea dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate și indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept. Tabelul 3.24 furnizează evidențe că există un efect de interacțiune dintre aceste 2 dimensiuni a performanței instituționale.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{51} \text{Interacțiunea numărul } 5_i + \varepsilon_i, \quad (51)$$

Interacțiunea 5 este interacțiunea dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate și indicele de

performanță în termeni de control al corupției. Tabelul 3.25 furnizează evidențe că există un efect de interacțiune dintre aceste 2 dimensiuni a performanței instituționale.

Tabelul 3.24. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate și indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate
	(50)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap
Interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate și indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept (4)	.0003*** (.000)
R pătrat	0.36
Indicele statistic F	2337.5
N observații	4231

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{52} \text{Interacțiunea numărul } 6_i + \varepsilon_i, \quad (52)$$

Tabelul 3.25. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate și indicele de performanță în termeni de control al corupției.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate
	(51)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap
Interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate și indicele de performanță în termeni de control al corupției (5)	.0003*** (.000)
R pătrat	0.37
Indicele statistic F	2445.51
N observații	4166

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

Interacțiunea 6 este interacțiunea dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de stabilitate politică și indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei. Tabelul 3.26 furnizează evidențe că există un efect de interacțiune dintre aceste 2 dimensiuni a performanței instituționale.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{53} \text{Interacțiunea numărul } 7_i + \varepsilon_i, \quad (53)$$

Interacțiunea 7 este interacțiunea dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de stabilitate politică și indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu. Tabelul 3.27 furnizează evidențe că există un efect de interacțiune dintre aceste 2 dimensiuni a performanței instituționale.

Tabelul 3.26. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de stabilitate politică și indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate
	(52)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap
Interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de stabilitate politică și indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei (6)	.0003*** (.000)
R pătrat	0.50
Indicele statistic F	4116.70
N observații	4156

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{54} \text{Interacțiunea numărul } 8_i + \varepsilon_i, \quad (54)$$

Interacțiunea 8 este interacțiunea dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de stabilitate politică și indicele de

performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept. Tabelul 3.28 furnizează evidențe că există un efect de interacțiune dintre aceste 2 dimensiuni a performanței instituționale.

Tabelul 3.27. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de stabilitate politică și indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate
	(53)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap
Interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de stabilitate politică și indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu (7)	.0003*** (.000)
R pătrat	0.50
Indicele statistic F	4246.17
N observații	4159

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

Tabelul 3.28. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de stabilitate politică și indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate
	(54)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap
Interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de stabilitate politică și indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept (8)	.0003*** (.000)
R pătrat	0.40
Indicele statistic F	2843.47
N observații	4205

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{55} \text{Interacțiunea numărul } 9_i + \varepsilon_i, \quad (55)$$

Interacțiunea 9 este interacțiunea dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicii de performanță în termeni de stabilitate politică și indicii de performanță în termeni de control al corupției. Tabelul 3.29 furnizează evidențe că există un efect de interacțiune dintre aceste 2 dimensiuni a performanței instituționale.

Tabelul 3.29. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicii de performanță în termeni de stabilitate politică și indicii de performanță în termeni de control al corupției.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate
	(55)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap
Interacțiunea dintre indicii de performanță în termeni de stabilitate politică și indicii de performanță în termeni de control al corupției (9)	.0003*** (.000)
R pătrat	0.41
Indicele statistic F	2911
N observații	4169

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{56} \text{Interacțiunea numărul } 10_i + \varepsilon_i, \quad (56)$$

Interacțiunea 10 este interacțiunea dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicii de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei și indicii de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu. Tabelul 3.30 furnizează evidențe că există un efect de interacțiune dintre aceste 2 dimensiuni a performanței instituționale.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{57} \text{Interacțiunea numărul } 11_i + \varepsilon_i, \quad (57)$$

Interacțiunea 11 este interacțiunea dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei și indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept. Tabelul 3.31 furnizează evidențe că există un efect de interacțiune dintre aceste 2 dimensiuni a performanței instituționale.

Tabelul 3.30. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei și indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate
	(56)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap
Interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei și indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu (10)	.0003*** (.000)
R pătrat	0.59
Indicele statistic F	6080.47
N observații	4168

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

Tabelul 3.31. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei și indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate
	(57)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap
Interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei și indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept (11)	.0003*** (.000)
R pătrat	0.56
Indicele statistic F	5180
N observații	4157

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{58} \text{Interacțiunea numărul } 12_i + \varepsilon_i, \quad (58)$$

Interacțiunea 12 este interacțiunea dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernancei și indicele de performanță în termeni de control al corupției. Tabelul 3.32 furnizează evidențe că există un efect de interacțiune dintre aceste 2 dimensiuni a performanței instituționale.

Tabelul 3.32. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernancei și indicele de performanță în termeni de control al corupției.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate
	(58)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap
Interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernancei și indicele de performanță în termeni de control al corupției (12)	.0003*** (.000)
R pătrat	0.55
Indicele statistic F	5039
N observații	4157

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{59} \text{Interacțiunea numărul } 13_i + \varepsilon_i, \quad (59)$$

Interacțiunea 13 este interacțiunea dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu și indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept.

Tabelul 3.33 furnizează evidențe că există un efect de interacțiune dintre aceste 2 dimensiuni a performanței instituționale.

Tabelul 3.33. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu și indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate
	(59)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap
Interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu și indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept (13)	.0003*** (.000)
R pătrat	0.56
Indicele statistic F	5253
N observații	4160

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

Tabelul 3.34. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu și indicele de performanță în termeni de control al corupției.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate
	(60)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap
Interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu și indicele de performanță în termeni de control al corupției (14)	.0003*** (.000)
R pătrat	0.55
Indicele statistic F	5107
N observații	4160

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{60} \text{Interacțiunea numărul 14} + \varepsilon_i, \quad (60)$$

Interacțiunea 14 este interacțiunea dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu și indicele de performanță în termeni de control al corupției. Tabelul 3.34 furnizează evidențe că există un efect de interacțiune dintre aceste 2 dimensiuni a performanței instituționale.

$$\ln PIB/cap_{it} = \beta_{61} \text{Interacțiunea numărul 15}_i + \varepsilon_i, \quad (61)$$

Interacțiunea 15 este interacțiunea dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept și indicele de performanță în termeni de control al corupției. Tabelul 3.35 furnizează evidențe că există un efect de interacțiune dintre aceste 2 dimensiuni a performanței instituționale.

Tabelul 3.35. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept și indicele de performanță în termeni de control al corupției.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate
	(61)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap
Interacțiunea dintre indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept și indicele de performanță în termeni de control al corupției (15)	.0003*** (.000)
R pătrat	0.49
Indicele statistic F	3984
N observații	4174

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

În ecuațiile (62) și (63) se consideră un model econometric complex care consideră toți indicatorii instituționali și toate interacțiunile dintre aceștia. În ecuația (62), se consideră la fel efectele de țară fixe. Anume estimătorii din ecuația numărul (62) furnizează mărimea impactului economic al îmbunătățirii unei sau altei dimensiuni instituționale în contextul complex al întregii economii definit de celelalte dimensiuni instituționale precum și interacțiunile dintre acestea. În ecuația (63), nu se controlează efectele fixe de țară.

$$\begin{aligned}
 \text{Ln PIB/cap}_{it} = & \\
 & \beta_{62} \text{Ln Indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate}_i + \\
 & \beta_{63} \text{Ln Indicele de performanță în termeni de stabilitate politică}_i + \\
 & \beta_{64} \text{Ln Indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei}_i + \\
 & \beta_{65} \text{Ln Indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu}_i + \\
 & \beta_{66} \text{Ln Indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept}_i + \\
 & \beta_{67} \text{Ln Indicele de performanță în termeni control al corupției}_i + \\
 & \beta_{68} \text{Interacțiunile dintre toți acești indicatori}_i + G_i + \varepsilon_i,
 \end{aligned}
 \tag{62}$$

$$\begin{aligned}
 \text{Ln PIB/cap}_{it} = & \\
 & \beta_{62} \text{Ln Indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate}_i + \\
 & \beta_{63} \text{Ln Indicele de performanță în termeni de stabilitate politică}_i + \\
 & \beta_{64} \text{Ln Indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei}_i + \\
 & \beta_{65} \text{Ln Indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu}_i + \\
 & \beta_{66} \text{Ln Indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept}_i + \\
 & \beta_{67} \text{Ln Indicele de performanță în termeni control al corupției}_i + \\
 & \beta_{68} \text{Interacțiunile dintre toți acești indicatori}_i + \varepsilon_i,
 \end{aligned}
 \tag{63}$$

Tabelul 3.36 prezintă rezultatele ce țin de estimările efectuate în baza ecuațiilor (62) și (63). În colonița (62), se prezintă estimările care i-au în vedere efectele fixe de țară care controlează pentru toate covariatele ce sunt invariabile în timp. Toți indicatorii, cu excepția performanței în termeni de voce și responsabilitate, au un impact pozitiv și semnificativ din punct de vedere statistic.

Tabelul 3.36. Corelația dintre produsul intern brut pe cap de locuitor și competitivitatea exprimată prin indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate, indicele de performanță în termeni de stabilitate politică, indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei, indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu, indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept, indicele de performanță în termeni control al corupției și interacțiunile dintre toți acești indicatori.

Metodă de estimare	Metoda celor mai mici pătrate (estimare bazată pe medie de populație)	Metoda celor mai mici pătrate
	(62)	(63)
Variabila dependentă	Ln PIB/Cap	Ln PIB/Cap
Ln Indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate	-.058** (.026)	-.142*** (.028)
Ln Indicele de performanță în termeni de stabilitate politică	.038** (.017)	.11*** (.024)
Ln Indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernantei	.053** (.026)	.042*** (.026)
Ln Indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu	.0541* (.029)	-.23*** (.041)
Ln Indicele de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept	.083*** (.028)	.076* (.044)
Ln Indicele de performanță în termeni control al corupției	.049** (.02)	-.058** (.033)
Efecte fixe la nivel de țară	✓	
Interacțiunile dintre indicatori	✓	✓
R pătrat		0.65
Indicele statistic F		361
Wald-Chi pătrat	429.83	
N grupe	189	
N observații	4125	4125

Sursa: calcule proprii. Notă: nivel de relevanță statistică: ***99%, **95%, *90%, */ 80%.

Cel mai mare impact pozitiv în această abordare de sistem complexă este cel al indicelui de performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept. Astfel, dacă se reușește să se îmbunătățească performanța în termeni a respectării statului de drept cu 10%, atunci se va înregistra o creștere economică de circa 0.83%. Pentru o țară precum este Republica Moldova (cu un PIB de 15 mii dolari SUA ajustați la paritatea puterii de cumpărare), o îmbunătățire similară a statului de drept ar crește PIB-ul pe cap de locuitor cu 125\$, iar la nivel de economie agregată, îmbunătățirea ar aduce 325 milioane de dolari SUA. Astfel, dintre toate dimensiunile instituționale, justiția și asigurarea unui stat de drept funcțional și eficient sunt dimensiunile cele mai importante pentru asigurarea competitivității și securității economice.

Celelalte dimensiuni și anume performanța în termeni de eficacitatea guvernancei, performanța în termeni de calitate a mediului regulatoriu și performanța în termeni de control al corupției au un impact mai modest decât performanța statului de drept, însă destul de semnificativ.

Astfel, o creștere a performanței similare cu cea examinată anterior ar aduce o creștere a economiei, precum e cea a Moldovei, de circa 220 milioane de dolari SUA pentru fiecare dintre indicatori. Puțin mai redus este impactul performanței în termeni de stabilitate politică. Performanță în termeni de voce și responsabilitate are un impact negativ asupra dezvoltării economice dacă se analizează în complex cu alți indicatori.

Ca o scurtă reamintire, interpretarea coeficienților prezentați în Tabelele 3.15-3.36 se efectuează după cum urmează. Spre exemplu, haideți să vedem unii dintre coeficienții prezentați în Tabelul 3.36. Trebuie să se ia în vedere faptul că și variabila dependentă, adică produsul intern brut pe cap de locuitor, cât și variabilele independente, adică indicatorii de performanță, sunt reflectați în logaritmi naturali, iar conform regulilor econometrice, acest fapt presupune o relație procentuală dintre aceste categorii. Astfel, îmbunătățirea performanței în termeni de calitate a respectării statului de drept cu 20%, spre exemplu, va aduce o creștere a produsului intern brut pe cap de locuitor de 1.66%, implicând condiția – *ceteris paribus* – adică ceilalți factori să fie constanți.

O creștere similară de 20% a performanței ce ține de indicele de performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu aduce o creștere a performanței economice de 1.1%. O îmbunătățire similară a performanței ce ține de indicele de performanță în termeni de stabilitate politică, indicele de performanță în termeni de eficacitatea guvernancei și indicele de performanță în termeni control al corupției aduce o creștere a produsului intern brut pe cap de locuitor de circa 1%. Ceea ce este surprinzător este faptul că indicele de performanță în termeni de voce și responsabilitate are un impact negativ asupra productivității economice. Acest fapt s-ar datora ideii că conflictele interne dintre diferite instituții sau persoane are aduce un detriment economic țării, important ținând cont

că toți ceilalți factori sunt constanți, plus toate interacțiunile dintre acești factori sunt constante și se țin cont de efectele de țară fixe.

Prezentul studiu, în baza analizei econometrice detaliate, propune următoarea ordine a prioritizării ariilor instituționale, luând în considerație faptul că țările ce prioritizează în acest mod înregistrează o creștere economică mai mare decât s-ar prioritiza în alte moduri diferite:

1. Performanță în termeni de calitate a respectării statului de drept
2. Performanță în termeni de calitate a mediului regulatoriu
3. Performanță în termeni de eficacitatea guvernancei
4. Performanță în termeni control al corupției
5. Performanță în termeni de stabilitate politică
6. Performanță în termeni de voce și responsabilitate

Prin urmare, prezentul studiu demonstrează în baza unei analize econometrice detaliate că respectarea statului de drept este cel mai importantă dimensiune instituțională ce trebuie îmbunătățită, urmate de calitate a mediului regulatoriu, eficacitatea guvernancei, controlul corupției, stabilitatea politică și performanță în termeni de voce și responsabilitate.

3.2 Măsuri de consolidare a potențialului competitiv și de reziliență economică, precum și a securității economice a Republicii Moldova

Consolidarea potențialului competitiv, a celui de reziliență și de securitate economică a Republicii Moldova nu poate avea loc fără îmbunătățiri prin reforme politico-economice a mediului economic din țară. În primul rând, trebuie să fie îmbunătățită eficiența cheltuielilor publice prin reducerea cheltuielilor ineficiente.

Optimizarea cheltuielilor publice trebuie să aibă ca scop evitarea risipirii banilor publici, atunci când resursele financiare sunt alocate către proiecte socio-economice care de la bun început au o rentabilitate redusă. În al doilea rând, reducerea cheltuielilor publice trebuie să ducă la diminuarea influenței statului în economie prin reducerea nivelului de taxe și reglementare și a nivelului de birocratizare.

Cetățenii trebuie impulsionează să se implice în activități economice productive, de exemplu în antreprenariat. Ei trebuie să aibă un stimul economic ca să facă investiții economice în capital productiv, de exemplu în echipamente și tehnică. Mediul economic prezent mai degrabă discorajează inițiativa individuală după cum s-a observat și s-a discutat în capitolul 2 al acestei teze.

Republica Moldova a moștenit un sistem instituțional ce se bazează pe centralizare și implicare de reglementare mare. Sectorul antreprenoriatului mic și mijlociu este foarte slab dezvoltat, iar economia se fundamentează pe câteva întreprinderi mai mari care produc bunurile esențiale, de exemplu Franzeluța sau Bucuria, iar sectorul mic și mijlociu este de multe ori neglijat. Controlul excesiv naște pârgii prin care birocrăția se implică în arii care sunt în afara competențelor loc, iar deseori aceste competențe sunt prea largi.

Tabelul 3.37. Venituri fiscale (% din PIB)¹

	Cehia	Estonia	Georgia	Lituania	Letonia	Moldova	Polonia	Romania	Bulgaria
2001	14.7	19.2	11.8	19.4	20.7	12.2	16.1	16.6	19.78
2002	14.6	19.6	11.6	19.2	20.0	12.9	16.8	16.5	18.15
2003	15.0	19.8	10.9	19.1	20.2	14.7	16.7	17.8	20.12
2004	15.4	20.2	15.1	19.4	20.3	16.4	15.7	17.4	21.03
2005	14.5	19.1	16.5	19.8	21.4	18.5	16.5	17.5	20.89
2006	14.2	20.0	18.6	20.5	22.1	19.6	17.2	17.9	21.81
2007	14.6	20.2	21.0	20.4	21.6	20.6	18.1	17.5	21.77
2008	13.7	19.3	24.2	20.5	20.7	20.4	18.3	16.8	21.99
2009	13.6	21.5	23.5	17.0	18.7	17.7	16.1	15.3	18.59
2010	13.7	19.8	21.4	16.0	19.7	15.2	16.5	16.6	17.87
2011	14.5	19.2	23.2	15.5	20.6	15.2	16.7	18.1	17.88
2012	14.9	20.0	23.7	15.5	21.1	15.6	16.0	18.0	18.38
2013	15.1	20.2	22.5	15.6	21.7	15.5	15.6	17.7	19.69
2014	14.4	20.7	22.5	15.8	22.0	16.6	15.6	17.9	19.57
2015	14.8	21.6	22.8	16.7	22.4	16.4	15.7	18.9	20.07
2016	14.9	21.8	23.5	16.9	23.5	16.2	16.2	16.9	20.32
2017	15.0	20.9	23.3	16.7	23.5	17.4	16.8	15.5	20.51
2018	14.8	21.1	22.4	16.8	22.8	17.7	17.4	14.5	19.90
2019	14.8	21.3	23.1	20.0	21.3	17.3	17.3	14.6	20.47
2020	14.4	21.2	21.4	20.0	22.4	17.4	17.6	14.3	20.37

Sursă: World Bank (2022c).

Prea multă implicare a statului în proceselor economice naște taxe mai mari pentru populație ceea ce discurajează inițiativa individuală. Cu alte cuvinte, oamenii sunt încurajați să nu facă „nimic”, fiindcă atunci nu vor fi nevoiți să plătească taxe, iar dacă dezvoltă o afacere, deseori mică, vor fi nevoiți să facă față nu doar greutăților economice, ci și unor funcționari publici care să implice în toate activitățile lor.

¹ Veniturile fiscale se referă la transferuri obligatorii către administrația centrală în scopuri publice. Sunt excluse anumite transferuri obligatorii, cum ar fi amenzile, penalitățile și majoritatea contribuțiilor la asigurările sociale. Rambursările și corecțiile veniturilor fiscale colectate în mod eronat sunt tratate ca venituri negative.

Acest fapt explică situația economică grea din țară, oamenii prin legislație complexă și prea reglementativă naște corupție ce discorajează oamenii și productivitatea economică. Spre exemplu, Tabelul 3.37. arată nivelul veniturilor fiscale ca procent din produsul intern brut al Republicii Moldova comparativ cu cel al altor state cu un trecut istoric similar cu cel al țării noastre. Astfel, nivelul este puțin mai mic ca cel al țărilor baltice și Bulgaria, și mai mare ca cel din Cehia, România și similar ca cel din Polonia.

Atunci când nivelul de taxare în Republica Moldova este similar altor țări din Europa de Est, nivelul corupției este mult mai ridicat. Tabelul 3.38. furnizează informații referitor la rangurile țărilor conform Indicelui Percepției al Corupției. Printre țările enumerate, Republica Moldova se situează pe cele mai slabe poziții. Acest fapt sugerează ideea că mediul de afaceri din țara noastră este pus în dezavantaj.

Direct mediul de afaceri este supus la un nivel de taxe mai degrabă similar celorlalte economii din Europa de Est, însă indirect prin corupție, plăți de mită, etc., el este supus la un nivel de presiune birocratică mult mai ridicat. Astfel, se subliniază ideea reducerii interferenței statului în procesele economice. Ea mai degrabă îngreunează antreprenoriatul, adică reduce nivelul de competitivitate, reziliență și securitate economică, prin faptul că expune la presiune adăugătoare businessul, în special cel mic și mijlociu care dispune de resurse mai puține pentru a-și apăra interesele economice.

Tabelul 3.38. Rangul după Indicele de Percepție al Corupției

Țară	Bulgaria	Cehia	Estonia	Letonia	Lituania	Poland	România	Moldova	Georgia
2012	75	54	32	54	48	41	66	94	51
2013	77	57	28	49	43	38	69	102	55
2014	69	53	27	44	40	36	69	103	51
2015	69	38	23	38	36	29	58	102	48
2016	75	47	22	44	38	29	57	123	44
2017	71	42	21	40	38	36	59	122	46
2018	77	38	18	41	38	36	61	117	41
2019	74	44	18	44	35	41	70	120	44
2020	69	49	17	42	35	45	69	115	45
2021	78	49	13	36	34	42	66	105	45

Sursă: Transparency International, <https://www.transparency.org/en/cpi/2021>.

O altă dimensiune care trebuie întărită este protecția investitorilor. Antreprenorii, în special cei mici și mijlocii, trebuie să aibă siguranță că investițiile lor vor fi protejate, adică ei nu vor fi deposedați de active într-un fel sau altul. Antreprenorii lucrează în bază de planificare, iar un nivel de protecție a investitorilor ridicat stimulează activitatea lor diminuând costurile de afaceri.

În această privință, sistemul bancar și stabilitatea lui este foarte relevantă, deoarece oamenii care duc afaceri au nevoie de credite ieftine cu rată de creditare joasă. Totodată, antreprenorii au nevoie de un sistem judecătoresc eficient, pentru ca afacerile să beneficieze de protecție pentru a nu fi preluate prin intermediul schemelor de tip raider.

Competitivitatea, reziliența și securitatea economică depinde nemijlocit de nivelul competiției locale, adică de numărul antreprenorilor care se implică în activitățile economice. Cu cât mai mulți antreprenori activează pe piață cu atât consumatorii locali vor putea să beneficieze de un spectru mai larg al bunurilor și serviciilor. Competiția locală generează inovație și mișcare – dinamică ce impulsionează creșterea economică. Ca ceea ce este opus monopolului, competiția liberă este fundamentul economiei de piață pentru că piața în sine denotă existența unui număr mare de vânzători și cumpărători.

O altă măsură ce este determinantă pentru îmbunătățirea competitivității economice, rezilienței și securității economice este consolidarea cadrului legal. Fără un cadru normativ dezvoltat, antreprenoriatul nu poate să avanseze, deoarece acesta este garantul care protejează un produs sau un serviciu pe care îl produc antreprenorii.

Aici, trebuie să se ia în vedere faptul că prea multă sau prea puțină reglementare dăunează business-ului. De exemplu, prea multă reglementare discouragează start-up-urile, iar prea puțină reglementare aduce neclarități operaționale în reglementarea relațiilor inter-business și stat-business.

Politica antimonopol în țările post-sovietice este un alt aspect deosebit de important. O caracteristică distinctivă a economiei sovietice a fost dominația întreprinderilor de stat mari în economie. Odată cu colapsul Uniunii Sovietice în anul 1991, multe dintre întreprinderi nu s-au regăsit în noile realități economice, altele au fost privatizate, iar celelalte au rămas în proprietatea sau coproprietatea statului.

Cele rămase în proprietatea sau coproprietatea statului și cele privatizate, totuși, în primă etapă și-au păstrat pozițiile dominante în economia RM. Astfel, o politică antimonopol este foarte importantă pentru țară pentru a putea minimiza și contrabalansa pozițiile de dominanță a companiilor fie cu rădăcini în economia sovietică sau noi fondate pe piața bunurilor și serviciilor.

Mediul macroeconomic și instituțiile sunt alți doi piloni care trebuie consolidați pentru a putea îmbunătăți competitivitatea, reziliența și securitatea economică. Mediul macroeconomic este relevant pentru că el determină stabilitatea relațiilor economice dintre toate părțile co-interesate și anume antreprenorii, statul și consumatorii.

Dacă mediul macroeconomic, spre exemplu, începând cu rata inflației și de schimb valutar și finalizând cu organizarea alegerilor și numirea funcționarilor în funcții, este într-un fel sau altul

instabil, toate părțile cointeresate au de pierdut ca un întreg. Instituțiile au rolul lor deosebit de important pentru creșterea economică, fiindcă ele asigură previzibilitatea proceselor economice. Mai mult de atât, instituțiile determină functionalitatea economiei. Totuși, trebuie să se ia în vedere că rolul statului în reglementarea proceselor economice trebuie bine determinate. Prea multă implicare dă naștere risipitor economice prin corupție și birocrăție.

Îmbunătățirea competitivității economice trebuie să atingă și reducerea nivelului plăților neregulate și celor de mită. Deseori, acestea au o structură piramidală și ceea ce ar părea niște plăți sporadice, în esență ele au o structură bine definită și astfel generează corupție organizată.

Atenție deosebită trebuie să fie alocată contracarării mitei și plăților iregulare pentru a evita construirea schemelor de corupție mai mari care să gestioneze fluxuri financiare mari și astfel ar pune în pericol economia legală. Banii mari făcuți prin corupție într-o manieră sau alta vor fi căutați să fie investiți și prin urmare vor crea dificultăți mediului de afaceri curat.

Sigur, fără infrastructură nu poate exista o economie eficientă. Infrastructura asigură conexiunea în spațiu a orașelor și satelor și direct influențează costurile de transport. Costurile mari de transport va duce la o economie mai localizată concentrată pe anumite locații. Astfel, întreprinderile vor putea activa doar în locații restrânse. În condițiile unei infrastructuri slabe, întreprinderile nu vor putea să se extindă și crește.

Prin urmare, consolidarea infrastructurii este necesară pentru dezvoltarea economică și pentru a crea un mediu economic uniform. Acest fapt se referă la toate tipurile de infrastructură, în special la drumuri. Infrastructura aeriană este și ea foarte importantă pentru creșterea economică. Ea asigură conexiunea internațională – acest fapt este în special important pentru economii relativ mici precum este cea a Republicii Moldova. Un aspect special ce ține de conexiunea aeriană ține de schimbul de experiență și schimbul de idei între oameni – un lucru deosebit de important pentru introducerea ideilor noi în cadrul economiei.

Un alt aspect ce ține de competitivitate, reziliență și securitate economic ține de capacitățile de cercetare reflectate prin calitatea instituțiilor de cercetare, sistemului educațional și colaborării dintre universități și industrie. Acestea sunt responsabile de acumularea cunoștințelor, adică a capitalului uman, un lucru deosebit de important pentru creșterea economică.

Cunoștințele și capitalul uman – adică abilitatea de a aplica cunoștințele și de a le genera. Nu în ultimul rând, trebuie să se asigure un sistem eficient de projeare a proprietății intelectuale. Ultima stimulează inițiativa de a crea idei, iar acordarea unei patente crează rente ce ar putea fi așteptate dacă ideile sunt reușite. Inovația și pregătirea tehnologică este determinativă pentru competitivitate, iar sarcina statului este să stimuleze antreprenorii și business-ul sa dezvolte tehnologii noi și pentru a le aplica în economie.

Dezvoltarea economică trebuie abordată în sistem. Creșterea economică trebuie să țargheteze, în primul rând – antreprenorul – omul care crează activități economice. Acest fapt este deosebit de important în economii precum este Republica Moldova.

Un al doilea pas, este asigurarea condițiilor economice pentru funcționabilitate. Rolul statului în economie trebuie diminuat până la un nivel esențial. În prezent, nivelul taxelor este relativ mare, iar corupția mare ridică și mai mult acest nivel de taxare, astfel, antreprenorii sunt descurajați să întreprindă activități economice. Acest fapt trebuie schimbat, agenții economici trebuie încurajați să dezvolte activități și noi proiecte.

3.3 Cadrul strategic de consolidare a relațiilor Republicii Moldova cu Uniunea Europeană ca principal partener economic al țării

Republica Moldova îndată de după independență nu a avut o strategie națională clară de integrare Europeană, guvernul țării fiind preocupat de problemele interne urgente, împărțirea activelor moștenite din partea Uniunii Sovietice, și deseori neglijând interesele naționale oferind prioritate intereselor personale ale celor care se aflau la putere. Corupția a devenit un viciu ce a pătruns adânc în fiecare aspect al vieții politice, economice și sociale.

Guvernarea de atunci îi lipsea o idee națională de integrare Europeană, astfel, s-au pierdut oportunități importante ce ne afectează viața și acum 30 de ani mai târziu. Atunci când România și Bulgaria făceau pași fermi pe calea Europeană, ne mai vorbind de țările Baltice, Republica Moldova se perinda între Vest și Est fără pași concreți pe integrarea Europeană. Acest lucru ne costa în prezent securitatea economică și ne-a pus în pericol chiar și existența ca țară odată cu începerea războiului dintre Ucraina și Rusia. Ezitarea celor care au guvernat Republica Moldova din anii 90 până mai recent și a elitelor naționale, corupția endemică la toate nivelele și lipsa unui consens pe subiectul integrării Europene, ne-a lăsat la marginea Europei pentru mai mult de 30 de ani.

Deși extrem de lent, și adeseori cu multe dificultăți, rolul Uniunii Europene în viața politică și economică a Moldovenilor a început să crească. Relațiile dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova au fost formalizate în 1994 odată cu semnarea a Acordului de Cooperare și Parteneriat. A trebuit încă 4 ani ca acesta să între în vigoare. Acest acord a pus bazele colaborării cu Uniunea Europeană în domeniul politic, comercial, economic și juridic. Atunci când România semna în anul 1993 Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană, un acord pe care Moldova urma să îl semneze 20 de ani mai târziu.

Un alt pas pe care Republica Moldova la făcut în calea integrării Europene a fost includerea cadrului Politicii de Vecinătate al Uniunii Europene și semnarea planului comun de acțiuni

Moldova-Uniunea Europeană. În cadrul acestuia, Moldova dezvoltă relațiile politice, de securitate, economice și culturale cu UE. Un accent deosebit se pune pe responsabilitate comună în prevenirea conflictelor și soluționarea conflictelor, iar unul dintre obiective a fost soluționarea conflictului transnistrean. Tocmai în 2005, Uniunea Europeană urma să deschidă o reprezentanță diplomatică în Republica Moldova.

Pași mai importanți pe calea integrării Europene s-au făcut odată cu 2009, când la guvernare au venit forțe cu obiectiv clar – integrarea Europeană a țării. Atunci, rolul Uniunii Europene ca partener strategic al Republicii Moldova crește semnificativ. Rol ce va crește considerabil de atunci. Moldova aderă la inițiativa Parteneriatului Estic al Uniunii Europene și se angajează să implementeze o agendă comprehensivă de reforme. În 2010, Republica Moldova se alătură ca membru al Comunității Energetice Europene, iar în 2011, țara a primit planul de acțiuni privind liberalizarea regimului de vize. Ideea integrării Europene a devenit un pilon național, rolul acesteia crescând semnificativ în cadrul societății noastre. Începând cu anul 2009, Uniunea Europeană a devenit partenerul strategic al Republicii Moldova, atât pe plan economic, cât și pe plan politic și social.

Uniunea Europeană reprezintă modelul de dezvoltare economică al pentru țara noastră. În anul 2014, Republica Moldova a semnat Acordul de Asociere cu Republica Moldova, iar în anul 2022, pe fundalul războiului dintre Ucraina și Rusia, Republica Moldova a obținut statutul de Stat Candidat pentru integrarea Europeană. Acești pași reprezintă pași cheie pentru țara noastră în calea integrării Europene.

Ce presupune pentru Republica Moldova Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană? În linii generale, el reflectă direcțiile generale de dezvoltare pentru Republica Moldova în ceea ce privește domeniile precum comerțul, politică de securitate și cultură. Este important să se menționeze că Acordul de Asociere include Acordul de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător, astfel se crează o zonă liberă de comerț dintre Moldova și UE ce nemijlocit influențează dezvoltarea economică a țării noastre.

Obiectivele Acordului de Asociere includ: asocierea politică și integrarea economică a Republicii Moldova. Un avantaj considerabil al Acordului de Asociere este faptul că se stimulează participarea țării la diverse programe economice comunitare, agenții și politici inclusiv economice ale Uniunii Europene.

Un alt obiectiv al Acordului de Asociere este consolidarea păcii și stabilității în cadrul regiunii, precum și promovarea cooperării și dialogului cu privire la securitatea internațională, la apărare și la gestionarea crizelor, un aspect foarte important pentru țara noastră în contextul războiului dintre Ucraina și Rusia. Alte obiective includ: consolidarea democrației, a statului de

drept și a respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale, promovarea suveranității, al integrității teritoriale și al independenței a Republicii Moldova.

Din punct de vedere economic, Acordul de Asociere este în deosebi de important obiectivele ce ține de consolidarea apropierei legislației statului nostru de standardele comunitare ce permite funcționarea unei zone de liber schimb complex și cuprinzător și, astfel, integrarea mai complexă a țării în cadrul pieței unice. Prin urmare, prin stabilirea acestei zone se stabilește eliminarea taxelor vamale aplicate mărfurilor originare din contra parte.

La fel, acesta presupune ca Republica Moldova să se alinieze treptat la legislația UE în ceea ce privește barierele comerciale tehnice, măsurile sanitare și fitosanitare, precum și regimul vamal și achizițiile publice. La fel, Moldova se angajează la alinierea la standardele UE în ceea ce privește concurența mediului de afaceri și protecția drepturilor de proprietate intelectuală.

Un alt aspect deosebit de important pentru economia Republicii Moldova include cooperarea economică și alte tipuri de cooperare sectorială, pe lângă predispozițiilor asociate Zonei de Liber Schimb Aprofundate și Cuprinzătoare. Acordul de Asociere în această dimensiune presupune îmbunătățirea guvernării locale prin reforma administrației publice.

Rolul Zonei de Liber Schimb Aprofundate și Cuprinzătoare pentru securitatea economică a țării noastre este unul imens. Poate dintre toate ariile de cooperare cu UE, stabilirea acestei zone reprezintă cel mai important succes pentru economia națională, pentru competitivitatea și reziliența acesteia. Anume datorită Zonei de Liber Schimb Aprofundate și Cuprinzătoare, Moldova are acces la o piață de 450 milioane de consumatori cu nivel al puterii de cumpărare ridicat. Acest fapt reprezintă un imens avantaj pentru atragerea investițiilor străine directe. Plus, el este foarte important pentru economia națională fiindcă reprezintă sectorul cel mai productiv al țării, și furnizează acestui sector perspective de creștere și acces către un potențial economic enorm comparativ to economia locală. Totuși, corupția ridicată și birocratizarea enormă, precum și baza legală cu multe lacune și neclară, deseori nejustificat complicată, reduce considerabil potențialul de a beneficia de la accesul către piața Europeană. Pur și simplu, birocrăția noastră cu rădăcini sovietice (spre exemplu, aceeași diviziune teritorială ca și în RSSM și pe multe ori în periferii cu aceleași năravuri de superioritate față de oamenii de rând), concrescută cu sistemul capitalist, și de cele mai dese ori extrem de coruptă și ineficientă, poate distruge chiar și cele mai formidabile avantaje geografice și economice de care beneficiază țara.

Un alt aspect al Acordului de Asociere, presupune îmbunătățirea guvernantei corporative, ce este foarte important pentru eficiența mediului de afaceri. Alte aspecte importante de cooperare în domeniul economic includ îmbunătățirea dialogului economic, îmbunătățirea finanțelor publice, gestionarii bugetului și fiscalității. Mai mult, AA presupune consolidarea politicii privind ocuparea

forței de muncă, îmbunătățirea politicii sociale, politicii industriale și antreprenorială. Se presupune de asemenea consolidarea diferitelor sectoare, de la pescuit, transporturi și infrastructură, energie până la sectoarele precum servicii bancare și financiare, sănătate publică și politici de mediu și cele climatice.

Prin urmare, AA este un document cuprinzător care stabilește un cadru strategic de dezvoltare pentru Republica Moldova și apropierea acesteia de standardele economice ale Uniunii Europene. Acordul definește aspectele cheie pe ce trebuie să se concentreze autoritățile Republicii Moldova pentru a asigura economia țării cu un fundament legislativ stabil ce să asigure creșterea economică. AA astfel devine un pilon sigur al securității economice a țării prin consolidarea fundamentului juridic și a celui administrativ al competitivității economice și rezilienței.

Mai mult, se determină un șir de instrumente de susținere a mediului de afaceri și cadrului administrativ prin furnizarea resurselor financiare necesare pentru efectuarea reformelor necesare și ajustărilor de rigoare. Un aspect deosebit de important al AA este stabilirea ZLSAC între Republica Moldova și Uniunea Europeană. Această zonă de liber schimb comercial furnizează oportunități importante economice pentru antreprenorii din Republica Moldova.

Ce presupune Statutul de Candidat la integrare în Uniunea Europeană? În primul rând, și cel mai important, el presupune o perspectivă clară de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană. Cooperarea dintre țara noastră și comunitatea UE se va adânci pe toate aspectele socio-economice. Obținerea statutului de candidat este cea mai mare realizare a diplomaților și guvernării Republicii Moldova de la independență încoace. Astfel, prin următoarele concluzii ale Comisiei Europene, Moldova obține o perspectivă clară de integrare Europeană și depinde doar de voința noastră pe cât de repede și consecvent vom adera la UE:

“În ceea ce privește Moldova, Comisia Europeană concluzionează că țara are o bază solidă pentru a ajunge la stabilitatea instituțiilor care garantează democrația, statul de drept, drepturile omului și respectul și protecția minorităților; politicile macroeconomice au fost rezonabil de solide și s-au înregistrat progrese în consolidarea sectorului financiar și a mediului de afaceri, dar reforme economice cheie rămân de întreprins; țara a stabilit o bază solidă pentru continuarea alinierii la acquis-ul UE. Pe această bază, Comisia recomandă ca Republica Moldova să aibă perspectiva de a deveni membră a Uniunii Europene. Ar trebui să i se acorde statutul de candidat, în condițiile în care se fac pași într-o serie de domenii.” (Comisia Europeană, 2023)

Acest fapt oferă un grad de încredere mai ridicat țării noastre pentru antreprenori, astfel se diminuează costurile de afaceri ce nemijlocit duce la o activitate economică mai intensă și la

creșterea nivelului de trai al populației. Astfel, prin obținerea statutului de candidat la integrarea în Uniunea Europeană se îmbunătățește considerabil nivelul de securitate, competitivitate și reziliență economică a țării noastre.

Un principiu de bază al negocierilor este că țările candidate, inclusiv Republica Moldova, trebuie să transpună și să pună în aplicare pe deplin legislația UE până la momentul aderării. Măsurile tranzitorii pot fi acordate în principal pentru directivele care necesită investiții intense, cu condiția ca măsurile să fie limitate în timp și ca sferă de aplicare și să nu creeze denaturare a concurenței pentru piața unică a UE.

Acestea sunt în principal în domeniul deșeurilor, al apei, al poluării industriale și al calității aerului. Nu se acordă perioade de tranziție legislației orizontale (evaluarea impactului asupra mediului, accesul la informații etc.) și legislației naturii. Perioadele de tranziție se acordă doar pe baza justificării detaliate a nevoilor și pe planuri realiste de implementare care specifică pașii care vor fi întreprinși pentru a asigura conformitatea deplină cu legislația țintă până la sfârșitul perioadei de tranziție (Comisia Europeană, 2022).

În general, începând cu anul 2009, rolul Uniunii Europene în viața social-economică a Republicii Moldova a crescut foarte mult. UE reprezintă modelul legal, economic, social și politic pe care Republica Moldova își bazează politicile de stat. În prezent, UE reprezintă principalul partener al Republicii Moldova pe toate ariile politice și rolul acesteia urmează să crească ca urmare a implementării reformelor de care Republica Moldova s-a angajat. În contextul regional al războiului din Ucraina, UE rămâne cel mai important sprijin economic pentru țara noastră furnizând guvernului nostru importante resurse financiare pentru a putea depăși consecințele războiului.

Rolul UE nu a fost întotdeauna atât de important. În perioadă anilor 90 și până la mijlocul anilor 10, UE a reprezentat doar formal un partener politic și economic pentru țara noastră, fără a oferi o perspectivă clară de integrare Europeană. În mare parte, principalii responsabili de stagnarea procesului de integrare Europeană se fac elitele politice ale Republicii Moldova care au ratat un obiectiv strategic de importanță națională și intergenerațională mizând pe interesele economice de scurta durată care deseori erau personale.

Acest lucru a determinat faptul că soarta noastră, libertatea și independența să depindă de situația frontului din Ucraina și de militarii ucraineni și nu de factorii decizionali din Chișinău, întregul popor riscând să își piardă statalitate din cauza greșelilor din trecut. Acest fapt trebuie să ne servească o lecție existențială de viață.

Succesul integrării Europene depinde de eforturile țării în combaterea corupției și de succesul implementării reformelor.

3.4. Concluzii la Capitolul 3

În Republica Moldova, consolidarea competitivității, rezilienței și securității economice necesită îmbunătățirea mai multor dimensiuni instituționale, infrastructurale și ale mediului de afaceri. Pentru a ridica eficiența și impactul economic al politicilor publice este nevoie de a îmbunătăți eficiența cheltuielilor guvernamentale pentru a minimiza pierderile economice. În același timp, nivelul de protecție a investitorilor trebuie ridicat pentru a stimula investițiile economice. Pentru a stimula investițiile economice, investitorii trebuie să aibă o siguranță mai bună că cheltuielile lor vor fi justificate pe termen de lungă durată. Nu trebuie să se neglijeze investitorii locali, iar antreprenorii trebuie să beneficieze de libertate și implicare birocratică minimă. Este important să se asigure o competiție locală justă prin stimularea reglementărilor care să stimuleze implicarea cetățenilor în afaceri și activități productive. Acest fapt necesită și un cadru legal care să stimuleze inițiativa individuală și producerea de bunuri și servicii.

Mai mult de atât, trebuie să se ridice nivelul de protecție a investitorilor. Astfel, pentru a stimula investițiile economice, investitorii trebuie să aibă o siguranță mai bună că cheltuielile lor vor fi justificate pe termen de lungă durată. La fel, trebuie să se asigure o competiție locală justă prin stimularea reglementărilor ce să stimuleze implicarea cetățenilor în afaceri și activități productive. Acest fapt necesită și un cadru legal care să stimuleze inițiativa individuală și producerea de bunuri și servicii.

Politica antimonopol este o altă dimensiune ce necesită consolidare având în vedere cadrul legal defectuos și moștenirea unor întreprinderi mari din perioada sovietică. Este necesar să se consolideze mediul macroeconomic, acest fapt fiind semnificativ pentru ambele, competitivitatea și reziliența economică, și prin urmare pentru securitatea economică a statului. Îmbunătățirea mediului instituțional, calității infrastructurii, cercetării și capacităților inovatoare este crucială pentru a consolida competitivitatea și reziliența economică a țării. Este important să se acorde o atenție deosebită sistemului educațional și colaborării dintre universități și industrie. Toți acești factori sunt esențiali pentru creșterea economică atât pe dimensiunea cantitativă, cât și pe dimensiunea calitativă.

În același timp, îmbunătățirea infrastructurii este esențială pentru consolidarea competitivității Republicii Moldova. Investițiile în infrastructură vor îmbunătăți conexiunile cu alte state, vor reduce costurile de transport și vor încuraja investițiile străine și cele locale. În plus, dezvoltarea infrastructurii digitale va sprijini creșterea afacerilor și a economiei digitale, ceea ce poate contribui la crearea unor noi oportunități de afaceri și la creșterea ocupării forței de muncă.

Un alt element important pentru consolidarea securității economice este dezvoltarea capacităților inovatoare și a cercetării. Investițiile în cercetare și dezvoltare (R&D) și inovație

sunt critice pentru dezvoltarea economică durabilă și pot aduce beneficii semnificative economiei. Dezvoltarea de tehnologii inovatoare, de produse și servicii poate îmbunătăți competitivitatea și poate spori exporturile, ceea ce poate avea un impact pozitiv asupra balanței comerciale.

În plus, învățământul și sistemul educațional sunt elemente cheie pentru dezvoltarea economiei și a societății în ansamblu. Învățământul ar trebui să aibă un accent mai mare pe educația antreprenorială, pe dezvoltarea abilităților de afaceri și pe pregătirea forței de muncă pentru noile oportunități de afaceri. În plus, este important ca universitățile să colaboreze mai strâns cu mediul de afaceri și cu guvernul, pentru a dezvolta programe de învățământ care să răspundă nevoilor economiei.

Cooperarea cu Uniunea Europeană poate fi un factor cheie pentru consolidarea competitivității și a securității economice a Republicii Moldova. Procesul de integrare în UE poate oferi un cadru instituțional puternic, o piață mai mare și oportunități pentru dezvoltare și inovație. În plus, prin adoptarea standardelor europene, Republica Moldova poate crește calitatea produselor și serviciilor și poate îmbunătăți accesul la piețele europene. Prin urmare, consolidarea relațiilor cu UE ar trebui să fie un obiectiv major pentru Republica Moldova în eforturile sale de consolidare a competitivității și a securității economice.

În general, pentru a-și consolida competitivitatea, reziliența și securitatea economică, Republica Moldova trebuie să acorde o atenție deosebită dezvoltării și consolidării instituțiilor, infrastructurii, mediului de afaceri și climatului de investiții. Este necesară o abordare integrată și coordonată la nivel național, care să includă atât măsuri imediate, cât și strategii pe termen mediu și lung.

În special, reducerea nivelului de birocratizare este o măsură crucială pentru orice guvern care vrea să sporească eficiența și să îmbunătățească calitatea serviciilor publice oferite cetățenilor. Birocrația excesivă poate îngreuna și întârzia procesele administrative, iar acest lucru poate avea consecințe grave asupra societății și economiei în ansamblul lor. Unul dintre principalele motive pentru care statul trebuie să reducă birocrația este pentru a îmbunătăți eficiența și rapiditatea proceselor administrative. Multe dintre procedurile administrative din prezent sunt extrem de complexe și necesită mult timp și efort din partea cetățenilor și a întreprinderilor, adesea duce la întâzieri și frustrări. Prin reducerea birocrăției, statul poate reduce perioadele de așteptare și poate facilita procesele administrative, ceea ce poate îmbunătăți experiența cetățenilor și poate crește satisfacția acestora.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Se constată că competitivitatea și reziliența sunt factori importanți ai securității economiei naționale. Pe dimensiunea de competitivitate economică se determină că aceasta este unul dintre factorii decisivi ai securității economice. Competitivitatea reflectă eficiența interacțiunii totalității factorilor economici relativ la nivelul de bunăstare generat în cadrul economiei. Republica Moldova dispune de un nivel de competitivitate economică relativ redus comparativ cu țările din Europa de Est. La nivel global, nivelul competitivității economice este la fel modest.

Punctele slabe ce subminează nivelul competitivității țării sunt: în primul rând vulnerabilitatea sistemului financiar. Acest fapt face deosebit de riscante afacerile din Republica Moldova ce măresc costurile de business și respectiv diminuează nivelul productivității economice. Cu alte cuvinte, un sistem financiar slab diminuează eficiența interacțiunii diversilor factori de producere și consum. Spre exemplu, cetățenii au un grad de încredere redus în bănci, respectiv ezităază să efectueze depozite sau activități investiționale care la rândul lor măresc prețul de finanțare pentru antreprenori.

Un alt factor ce reduce nivelul de competitivitate economică a țării este stabilitatea macroeconomică. Acest factor s-a înrăutățit considerabil odată cu începerea războiului dintre Ucraina și Federația Rusă, doi dintre cei mai importanți parteneri comerciali ai țării noastre. Acest fapt ridică și mai mult costurile investiționale și diminuează dorința business-ului de a face investiții economice și astfel dezvoltarea statului stagnează.

Mai mult, Republica Moldova dispune de o regiune separatistă și un conflict militar înghețat de mai multă vreme. În condițiile prezente, acest conflict riscă să escaladeze, iar țara se poate găsi într-un război. Respectiv, pe termenii cât durează războiul în Ucraina, Moldova are un risc de afaceri colosal ce diminuează atât dorința investitorilor locali cât și a celor străini. Competitivitatea economică astfel este serios afectată.

Un al treilea factor ce reduce nivelul de competitivitate al țării este nivelul redus al sănătății. Statul dispune de o rețea învechită de spitale și puncte de control al sănătății. Plus la aceasta, statul este afectat de un nivel ridicat de emigrare al tinerilor apti de muncă ce duce nemijlocit la îmbătrânirea populației la nivel general. În această situație, țara pierde cea mai importantă resursă economică și anume populația, fapt ce diminuează pe termen de lungă durată nivelul de competitivitate prin diminuarea atractivității țării pentru investiții străine, cât și locale.

Un al patrulea factor care este legat de al treilea este capacitatea redusă de inovare economică având în vedere faptul că emigrează atât resursele de muncă cât și capitalul uman, oamenii capabili

să genereze noi idei și să le aplice în procesele economice. Astfel, economia țării riscă să piardă o sursă importantă de creștere economică și anume aceea legată de inovații, poate aspectul cel mai important al dezvoltării economice.

Al cincilea factor, poate cel mai fundamental, sunt instituțiile. Nivelul de eficiență birocratică al țării este foarte redus. Birocrația este foarte ridicată, iar antreprenorii, în special cei mici și mijlocii care nu își permit să aibă protecție politică spre exemplu, suferă foarte mult. Fiecare aspect de activitate al lor poate fi influențat de funcționarii publici care dispun de atribuții considerabile. Astfel, se creează un precedent și un câmp fertil pentru creșterea corupției și extorcarea de bani din antreprenori. Prin urmare, oamenii sunt descurajați să întreprindă activități productive și se stimulează emigrarea.

Se pierd activități productive considerabile, fiindcă sute de mii de oameni sunt reticenți să dezvolte afaceri atunci când sunt forțați să facă față aparatului birocratic și multitudinii de proceduri și perfectării de hârtii, permise, etc. Într-o societate cum este cea a Republicii Moldova, unde antreprenoriatul nu are înrădăcinare tradițională, prezența birocratică excesivă este foarte dăunătoare.

Astfel, pentru un cetățean devine mai simplu să plece în străinătate să câștige 1200 de euro spre exemplu la o muncă necalificată decât să dezvolte o mică întreprindere locală ce iar aduce același venit. Rolul birocrăției excesive în diminuarea competitivității economice nu trebuie în nici un caz subestimat.

Dintre punctele relativ forte a competitivității economice a țării sunt: în primul rând accesul la piața Uniunii Europene prin intermediul Zonei de Liber Schimb Aprofundate și Cuprinzătoare. Acest fapt este un avantaj colosal pentru economia noastră, ce ar putea impulsiona considerabil dezvoltarea țării. Însă sunt necesare politici de reformare, inclusiv cele ce se referă la debirocratizarea statului. Accesul la piața unică europeană compensează un alt dezavantaj al Republicii Moldova și anume piața locală mică din punct de vedere economic.

Mai mult de atât, cooperarea strânsă a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană deschide oportunități imense în ceea ce privește asigurarea unui mediu regulatoriu prielnic și oportunități de finanțare a proiectelor infrastructurale ce sunt deosebit de costisitoare. Astfel, Uniunea Europeană este un partener strategic al țării de dezvoltare care poate impulsiona consolidarea infrastructurii, spre exemplu a drumurilor și nu numai al lor, fapt ce ar duce la reducerea costurilor operaționale ale antreprenorilor.

Un alt factor avantajos este nivelul de penetrare a tehnologiilor în special în orașele mari precum este Chișinău. Acest fapt creează un câmp fertil pentru dezvoltarea proiectelor inovaționale și a business-ului tehnologic. Prin urmare, Republica Moldova își poate dezvolta

nivelul de competitivitate prin crearea clusterelor economice focusate pe tehnologii. Companiile tehnologice pot fi interesate de oportunitățile de afaceri și de infrastructura tehnologică relativ bună, precum și de forță de muncă relativ calificată.

Se constatăți că reziliența economică este un factor decisiv al securității economice. Republica Moldova dispune de resurse economice limitate, astfel și reziliența ei economică este relativ mică. Acest fapt însă nu trebuie să descurajeze autoritățile să întreprindă pașii corecți pentru a ridica reziliența. Factorii ce determină un nivel de reziliență mai mică include: productivitatea redusă. Muncă este relativ neproductivă în cadrul economiei noastre. Acest fapt este influențat atât de nivelul redus de uz al mașinărilor și tehnologiilor în cadrul agriculturii și industriei, cât și de nivelul redus de pregătire tehnică a muncitorilor, fapt condiționat de nivel slab al educației profesionale.

Un al doilea factor este legat de riscurile politice asociate de conflictul din Ucraina. Nici nu poate fi vorba de un nivel de reziliență economică dacă există riscuri militare de intensitate mare ce pot schimba în mod imprevizibil situația economică, politică și socială din cadrul unei țări. Totuși, atât timp cât situația devine previzibilă, reziliența economică este definită de interacțiunea mai multor factori ce includ nivelul de sprijin economic pe care țara îl poate primi de la partenerii economici, în special Uniunea Europeană.

Un al treilea factor ce influențează reziliența economică a țării sunt riscurile naturale, și anume riscurile seismice, climatice, de incendii naturale. Deși riscurile seismice sunt foarte distructive, ele nu sunt destul de reprezentative pentru Republica Moldova. Unicul focar de cutremure este cel de la Vrancea, ce poate cauza cutremure cu o magnitudine de 6-7 grade pe scara Richter. Republica Moldova este relativ afectată, fiindcă se află la o distanță teritorială ce nu diminuează suficient magnitudinea cutremurilor ca acestea să nu prezinte riscuri majore. Sud-Vestul țării este expus mai puternic la riscul seismic.

Riscurile climatice au un impact economic puternic, iar Republica Moldova este o țară care este foarte vulnerabilă, în special sectorul agricol. Rețeaua de irigație este învechită și mai mult, inexistentă pe majoritatea câmpurilor agricole.

Acest fapt face ca periodic, sectorul agricol și respectiv toată economia să fie grav afectate datorită ponderii mari a agriculturii în ocuparea forței de muncă și PIB. Astfel, creșterea economică a țării devine strâns legate de ciclurile climatice și respectiv foarte expusă la secete sau inundații, spre exemplu. Guvernul țării trebuie să întreprindă măsuri de consolidare a sistemului de irigații și gestionării culturilor agricole astfel ca să se diminueze pe cât este posibil riscurile climatice.

Un alt factor ce diminuează reziliența economică a țării este infrastructura învechită și deseori ce se află într-o stare deplorabilă. Aceasta mărește costurile de afaceri ale mediului antreprenorial și prin urmare reduce nivelul disponibilității resurselor financiare al lor.

Ca rezultat al competitivității economice reduse și a rezilienței economice modeste, securitatea economică a Republicii Moldova este destul de redusă. Antreprenorii, cetățenii și investitorii întâlnesc riscuri economice considerabile ce le limitează disponibilitatea resurselor financiare pentru efectuarea activităților investiționale și astfel, le limitează creșterea sau prosperarea economică.

Prin urmare, prezenta lucrare concludă că securitatea economică depinde de competitivitatea antreprenorială și de reziliența economică. Competitivitatea economică se referă la abilitatea agenților economici ale unei țări de a produce și a vinde bunuri și servicii pe piața locală și internațională la prețuri competitive. Aceasta dimensiune include o gamă largă de factori, cum ar fi nivelul de inovare, infrastructura, calitatea resurselor umane, precum și eficiența guvernului și a instituțiilor. Pe de altă parte, reziliența economică se referă la abilitatea unei țări de a face față și de a se recupera rapid de la șocuri economice, cum ar fi recesiunea economică, crizele financiare sau dezastre naturale. Aceasta include o gamă largă de factori, cum ar fi nivelul de diversificare economică, stabilitatea sistemului bancar și financiar, precum și capacitatea guvernului de a răspunde la situații de urgență. Prin prezenta lucrare, eu contribui cu 4 rezultate noi la domeniul de studiu al securității economice, competitivității și rezilienței economice.

În particular, prezenta lucrare demonstrează ca prim rezultat utilizând metode econometrice și date că securitatea economică pe dimensiunea competitivității economice depinde de un șir de factori precum: performanța în termeni de voce și responsabilitate, performanța în termeni de stabilitate politică, performanța în termeni de eficacitatea guvernantei, performanța în termeni de calitate a mediului regulatoriu, performanța în termeni de calitate a respectării statului de drept și performanța în termeni control al corupției. Mai mult, prezentul identifică ca rezultat al unei analize econometrice riguroase că interacțiunea dintre acești factori joacă un rol crucial. Acest fapt implică că progresul și reformele trebuie să țintească toate dimensiunile într-un mod complex. Deci, spre exemplu, dacă se urmărește eradicarea corupției, trebuie consecutiv să se îmbunătățească calitatea mediului regulatoriu, ridicarea eficienței guvernamentale, etc. Acest rezultat este descris în detaliu în Subcapitol 3.1.

Ca un rezultat secund, prezenta lucrare concludă utilizând analiză econometrică că competitivitatea economică depinde semnificativ de eficiența cheltuielilor guvernamentale, protecției investitorilor, competiției locale, cadrului legal, politicii antimonopol, stabilității mediului macroeconomic, infrastructurii, instituțiilor de cercetare, colaborării universități-

industrie, sistemului educațional în general, protecției proprietății intelectuale, pregătirii tehnologice și capacităților inovatoare. Pe fiecare dintre aceste dimensiuni se elaborează modele econometrice ce demonstrează necesitatea prioritizării reformelor pe aceste dimensiuni. Primele două rezultate asigură un fundament statistic ce facilitează înțelegerea dependenței dintre competitivitate și reziliență, pe de-o parte, exprimate prin indicatori concreți și sesizabili din punctul de vedere al politicilor economice, și securitatea economică, pe de alta parte. Acest rezultat este descris în detaliu în Subcapitol 3.1.

Ca al treilea rezultat, prezentul studiu determină utilizând o analiză comparativă calitativă că Republica Moldova dispune de un nivel de reziliență economică modest. Acest fapt este condiționat de un șir de factori care diminuează productivitate mediului de afaceri. Țara este în prezent cu un risc politic foarte ridicat din cauza războiului dintre Ucraina și Rusia. Ar trebui să se întreprindă măsuri de asigurare a securității energetice. Nivelul urbanizării este destul de modest, cheltuielile de sănătate dispun de o eficiență relativ mică. Deși, țara este expusă relativ moderat la riscul seismic, riscul climatic este foarte mare ce poate compromite eficiența sectorului agrar. La fel, există riscuri de incendii și cibernetice.

Totuși, cea mai mare provocare, pe lângă consecințele războiului din Ucraina, este corupția. Nivelul mare de birocratizare și implicare a sectorului public în economie amplifică acest precedent și risc. Țara nu se va putea dezvolta atât timp cât nu se pune capăt implicării statului în viața economică prin proceduri, taxe, și ambiguități legale ce dau naștere corupției și cleptocrației. Calitatea infrastructurii și governanța corporativă sunt alte dimensiuni ce diminuează nivelul rezilienței economice, și prin urmare a securității economice. Deși problema calității drumurilor este bine cunoscută, Moldova dispune de o cultură organizațională corporativă slabă ce este un impediment spre dezvoltare. Un alt fapt, este nivelul de participare în lanțurile de aprovizionare. Acest rezultat este descris în detaliu în Subcapitol 2.2. Necesitatea implementării reformelor devine și mai mare pe fundalul războiului dintre Ucraina și Rusia.

Al patrulea rezultat este dezvoltarea unui fundament teoretic ce facilitează înțelegerea conceptului de securitate economică a statului prin prisma competitivității și rezilienței economice. Acest lucru adaugă și completează înțelegerea conceptului de securitate economică din perspectiva studiilor politice și economice prin sublinierea importanței dezvoltării politicilor economice ce să vizeze dezvoltarea mediului antreprenorial. Acest rezultat este descris în detaliu în Subcapitolele 1.1.-1.3.

Problema științifică la care se referă aceste rezultate ține de înțelegerea problemei securității economice și atribuirea acestui concept indicatorilor economici ce ar facilita transpunerea politicilor economice. Toate rezultatele expuse anterior completează abordarea securității

economiei naționale prin identificarea ariilor de acțiune politică publică în domeniile de competitivitate și reziliență economică internă ca fundament al securității naționale la nivel internațional, regional și național. Lucrarea mea accentuează specific competitivitatea și reziliența economică a mediului de afaceri privat ce completează paradigma securității naționale ce ține pur de actorii politici și instituții publice.

În final, se constată că guvernele ce s-au perindat la putere au neglijat ariile de competitivitate și reziliență ale mediului de afaceri, micul business și businessul mijlociu fiind cele mai afectate, ca factori esențiali ai securității economice. S-au rătăcit și se rătăcesc în prezent reforme strategice ce ar duce la consolidarea creșterii nivelului de securitate a economiei naționale cum ar fi descentralizarea, optimizarea și reducerea birocrăției și procedurilor administrative pentru mediul de afaceri, optimizarea cheltuielilor guvernamentale, etc.

Trebuie să se înțeleagă că fără un mediu de afaceri competitiv și rezilient, țara nu poate să se dezvolte într-un sistem al economiei de piață. Prezentul sistem de reglementare amintește mai mult de o sinteză a rămășițelor sistemului vechi sovietic de administrare unde statul avea o implicare maximă în toate procesele economice (prin înăbușirea businessului cu proceduri și regulamente de orice fel cu justificare sau fără, în special a businessului mic și mijlociu) și sistemul economiei de piață, astfel se creează un câmp fertil pentru corupție, stagnare economică și ezitare a implementării reformelor. Statul trebuie să ajute business-ul, el trebuie să joace rolul unui consultant, și nu rolul unui jandarm care deseori acționează în interes propriu și nu al societății.

Neglijarea competitivității și rezilienței economice determină un nivel ridicat de expunere către riscuri politico-economice majore, cum ar fi sărăcia, înăbușirea inițiativei individuale de către stat, descurajarea activităților productive, ce nemijlocit duce la un nivel de bunăstare redus. Deși deja sunt 32 de ani de la independența declarată față de Uniunea Sovietică, Sovietismul mai trăiește în noi prin amânarea reformelor cruciale la nesfârșit, prezervarea atitudinii de superioritate a birocrăției, reglementare excesivă și constrângerea mediului de afaceri, în special a businessului mic și mijlociu care nu dispun de resurse suficiente să se protejeze de atenția excesivă a statului. De aici se trag toate problemele Republicii Moldova reflectate prin indicatori economici modești ca produsul intern brut pe cap de locuitor, indici de performanță instituțională și inovațională slabi, analizați în amănunțit în capitolul 2, și nivel de securitate economică redus pe dimensiunea competitivității și rezilienței economice.

Recomandări pentru Guvernul Republicii Moldova în baza concluziilor tezei:

- Simplificarea procedurilor de înregistrare și de operare ale afacerilor.
 - Eradicarea controalelor organelor de resort asupra antreprenorilor. Acest fapt trebuie să elibereze, în special, businessul mic și mijlociu de presiune administrativă. Plus, aceasta trebuie să descurajeze așa numita corupție mică.
 - Relațiile mediul de afaceri – stat trebuie să fie bazate pe proceduri și principii simple și clare. Aceste proceduri trebuie să fie simple și convenabile, în primul rând pentru mediul de afaceri.
 - Deoarece cultura corporativă este foarte slabă, trebuie să se pună accent pe inițiativă și activitatea individuală și businessul mic. Având în vedere că resursele ale aceste categorii de antreprenori sunt foarte limitate, și deseori ei nu au angajați, interferența statului în activitatea acestei categorii de antreprenori trebuie să fie minimă. Plata unei taxe rezonabile către stat, este mai bună ca șomajul sau activitatea în cadrul economiei tenebre.
- Reducerea numărului de angajați din sectorului public.
 - Taxele pentru mediul de afaceri trebuie să fie minime. Pentru a contrabalansa bugetul public, trebuie efectuată optimizarea numărului de angajați din sectorul public. Aceștia trebuie să fie motivați să se alăture sectorului de afaceri fie ca antreprenori sau angajați.
 - Reducerea deficitelor bugetare, optarea pentru o politică monetară balansată, descreșterea nivelului de îndatorare. Acest fapt este important pentru reziliența economică.
 - Efectuarea reformei teritorial-administrative. Numărul de primării este foarte mare comparativ cu numărul populației și potențialul tehnologic de administrare. Acest număr mare duce la cheltuieli ineficiente și stagnare economică.
- Promovarea comerțului exterior și a investițiilor străine prin crearea de parteneriate cu alte țări și organizații internaționale.
 - Optimizarea sectorului de producere după principiul avantajelor comerciale comparative, dar, și dezvoltarea domeniilor ce înregistrează valoare adăugată ridicată.
- Sprijinirea integrării europene a țării prin îndeplinirea reformelor necesare și promovarea valorilor europene în societate.
- Îmbunătățirea accesului la servicii medicale de calitate pentru toți cetățenii, prin modernizarea infrastructurii medicale și asigurarea de echipamente medicale moderne.
- Eradicarea corupției la toate nivelele.
- Promovarea inovației și a tehnologiilor de vârf.

- Creșterea transparenței financiare în sectorul public. Îmbunătățirea eficienței cheltuielilor publice.
- Îmbunătățirea infrastructurii
 - Ameliorarea infrastructurii rutiere pentru a reduce costurile de transport.
 - Reorganizarea căilor ferate, investiții în vagoane de tip container. Calea ferată trebuie să fie integrată în lanțurile logistice Marea Neagră-Dunăre-Marea Baltică. Altfel, ea poate deveni o povară bugetară.

Viitoarele direcții de cercetare:

1. Analiza în detaliu a rolului sistemului educațional în sporirea competitivității și rezilienței economice a Republicii Moldova.
2. Analiza în detaliu a rolului politicii externe a Republicii Moldova în sporirea securității politice și economice a țării având în vedere încadrarea în arhitectura globală și regională a securității internaționale.

BIBLIOGRAFIE

1. Abu-Bader, Suleiman, and Elena Ianchovichina (2019). "Polarization, foreign military intervention, and civil conflict." *Journal of Development Economics* 141: 102248.
2. Acemoglu, Daron, Simon Johnson, and James A. Robinson (2001). "The colonial origins of comparative development: An empirical investigation." *American Economic Review* 91, no. 5: 1369-1401.
3. Ades, Alberto, and Rafael Di Tella (1999). "Rents, competition, and corruption." *American Economic Review* 89, no. 4: 982-993.
4. Adetutu, Morakinyo O (2014). "Energy efficiency and capital-energy substitutability: Evidence from four OPEC countries." *Applied Energy* 119: 363-370.
5. Agora.md, (2018). Opt ani de la cele mai mari inundații din istoria Republicii Moldova. Disponibil online la: <https://agora.md/stiri/47391/opt-ani-de-la-cele-mai-mari-inundatii-din-istoria-republicii-moldova>. Accesat în data de 06.06.2022.
6. Aidt, Toke S (2003). "Economic analysis of corruption: a survey." *The Economic Journal* 113, no. 491: F632-F652.
7. Aidt, Toke, Jayasri Dutta, and Vania Sena (2008). "Governance regimes, corruption and growth: Theory and evidence." *Journal of Comparative Economics* 36, no. 2: 195-220.
8. Aiginger, Karl (2006). "Revisiting an evasive concept: Introduction to the special issue on competitiveness." *Journal of Industry, Competition and Trade* 6, no. 2: 63-66.
9. Albalade, Daniel, Germà Bel, and Ferran Elias (2012). "Institutional determinants of military spending." *Journal of Comparative Economics* 40, no. 2: 279-290.
10. Alberini, Anna, and Andrea Bigano (2015). "How effective are energy-efficiency incentive programs? Evidence from Italian homeowners." *Energy Economics* 52: S76-S85.
11. Allcott, Hunt, and Michael Greenstone (2012). "Is there an energy efficiency gap?." *Journal of Economic perspectives* 26, no. 1: 3-28.
12. Armantier, Olivier, and Amadou Boly (2011). "A controlled field experiment on corruption." *European Economic Review* 55, no. 8: 1072-1082.
13. Baccini, Leonardo, and Johannes Urpelainen, 'Explaining Economic Reform in Croatia and South Africa', *Cutting the Gordian Knot of Economic Reform: When and How International Institutions Help* (New York, 2014; online edn, Oxford Academic, 18 Dec. 2014), <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199388998.003.0007>, accessed 15 May 2023.
14. Bai, Ying, and James Kai-sing Kung (2011). "Climate shocks and Sino-nomadic conflict." *Review of Economics and Statistics* 93, no. 3: 970-981.

15. Baldi, Simona, and Davide Vannoni (2017). "The impact of centralization on pharmaceutical procurement prices: the role of institutional quality and corruption." *Regional Studies* 51, no. 3: 426-438.
16. Belostecinic, G. (2005). Investițiile străine directe și competitivitatea națională. *Administrarea Publică*, 48(4), 53-66.
17. Belostecinic, G. (2006a). Calitatea, productivitatea și evaluarea competitivității întreprinderii. *Economica*, 55(3), 5-12.
18. Belostecinic, G. (2006b). Competitivitatea economică și promovarea investițiilor străine orientate spre export—o provocare pentru economia Republicii Moldova. *Intellectus*, (3), 9-21.
19. Belostecinic, G. (2006c). Ratingul orașelor din Republica Moldova după mediul de afaceri ca instrument de evaluare a competitivității urbane naționale. *Economica*, 56(4), 6-12.
20. Belostecinic, G. (2007a). Competitivitatea economică—obiectiv strategic al Republicii Moldova. *Economica*, 57(1), 5-6.
21. Belostecinic, G. (2007b). Cunoașterea și inovarea – calea spre competitivitate . In: *Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”*, nr. 2-3(7), pp. 58-60. ISSN 1857-0461.
22. Belostecinic, G. (2009a). Dezvoltarea economică a Republicii Moldova. *Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”*, 12(1), 52-54.
23. Belostecinic, G. (2009b). Economia cunoașterii: Unele realități și perspective pentru Republica Moldova. *Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”*, 13(2), 34-37.
24. Belostecinic, G. (2009c). Sugestii privind modernizarea economică și europenizarea Republicii Moldova. *Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”*, 14(3), 64-67.
25. Belostecinic, G. (2013a). Competitivitatea și inovarea în contextul integrării europene. *Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”*, 28(1), 52-61.
26. Belostecinic, G. (2013b). Stabilitatea financiară și competitivitatea—factori de creștere economică durabilă în perioada postcriză. *Economica*, 85(3), 7-18.
27. Belostecinic, G., & Guțu, C. (2008). Competitivitatea economică în contextul dezvoltării durabile a Republicii Moldova. *Economica*, 62(2), 73-87.
28. Belostecinic, G., & Jomir, E. (2023). Marketingul digital—o nouă etapă în evoluția conceptului modern de marketing. *Economica*, 123(1), 7-22.
29. Belostecinic, G., Chistruga, B., Iliadi, G., Guțu, C., Movilă, I., & Baltag, G. (2014). Competitivitatea și creșterea economică în contextul economiei bazate pe cunoaștere, integrării regionale și europene. *Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”*, 32(1), 11-16.
30. Belostecinic, G., Duca, D., & Rabosapca, I. (2014). Cadrul instituțional și juridico-normativ de reglementare a concurenței în Republica Moldova. *Economie și Sociologie*, (3), 57-63.

31. Belostecnic , Gr.; Sakovici , V.; Moiseenco , E, (2011). Securitatea economică a statului: teorie, metodologie, practică. Chișinău, ASEM, 2011. 174 p. ISBN 978-9975-75-574-0.
32. Belostecnic, Grigore (2011). Economia cunoașterii ca sursă de creștere economică sustenabilă . In: *Analele Științifice ale Academiei de Studii Economice din Moldova*, 2011, nr. 9, pp. 6-20. ISSN 1857-1433.
33. Belostecnic, Grigore (2016). Investițiile - suport în dezvoltarea competitivității în condițiile globalizării. In: Rolul investițiilor în dezvoltarea economiei digitale în contextul globalizării financiare, Ed. 3, 22-23 decembrie 2016, Chișinău. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM, 2016, Ediția 3, pp. 14-20.
34. Belostecnic, Grigore, & Duca, Dragoș (2016). Economia cunoașterii ca sursă de creștere economică sustenabilă. In: *25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic*, 23-24 septembrie 2016, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM, 2016, Vol.1, pp. 23-25. ISBN 978-9975-75-834-5.
35. Belostecnic, Grigore, Guțu, Corneliu, Bragoi, Diana (2020). Competitiveness of the Republic of Moldova: some trends and challenges= Competitivitatea Republicii Moldova: unele tendințe și provocări. In: *Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii [online]: culegere de articole științifice: conf. șt. intern., 25-26 sept. 2020*. Chișinău: ASEM, 2020, pp. 40-51. e-ISBN 978-9975-75-985-4.
36. Belostecnic, Grigore, Serotila, Igor, Duca, Maria (2021). Perspectives on the future of higher education. In: *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 2021, nr. 1(21), pp. 105-114. ISSN 2158-3595. DOI: 10.33423/jhetp.v21i1.4041
37. Berger, Thomas (2011). "An overview and analysis on indices of regional competitiveness." *Review of Economics & Finance* 2: 17-33.
38. Besley, Timothy, and Torsten Persson (2010). "State capacity, conflict, and development." *Econometrica* 78, no. 1: 1-34.
39. Bester, Helmut, and Kai A. Konrad (2004). "Delay in contests." *European Economic Review* 48, no. 5: 1169-1178.
40. Billger, Sherrilyn M., and Rajeev K. Goel (2009). "Do existing corruption levels matter in controlling corruption?: Cross-country quantile regression estimates." *Journal of Development Economics* 90, no. 2: 299-305.
41. Bloom, Nicholas, Aprajit Mahajan, David McKenzie, and John Roberts (2010). "Why do firms in developing countries have low productivity?." *American Economic Review* 100, no. 2: 619-23.

42. Bor, Yunchang Jeffrey (2008). "Consistent multi-level energy efficiency indicators and their policy implications." *Energy Economics* 30, no. 5: 2401-2419.
43. Boschma, R. (2004). Competitiveness of regions from an evolutionary perspective. *Regional Studies*, 38(9), 1001-1014.
44. Bound, John, and Sarah Turner (2002). "Going to war and going to college: Did World War II and the GI Bill increase educational attainment for returning veterans?." *Journal of labor economics* 20, no. 4: 784-815.
45. Bowles, Samuel (2020). "A Comment on: "State Capacity, Reciprocity, and the Social Contract" by Timothy Besley." *Econometrica* 88, no. 4: 1337-1343.
46. Bristow, Gillian, and Adrian Healy (2018). "Innovation and regional economic resilience: an exploratory analysis." *The Annals of Regional Science* 60, no. 2: 265-284.
47. Bruhn, Miriam, Dean Karlan, and Antoinette Schoar (2010). "What capital is missing in developing countries?." *American Economic Review* 100, no. 2: 629-33.
48. Brunetti, Aymo, and Beatrice Weder (2003). "A free press is bad news for corruption." *Journal of Public economics* 87, no. 7-8: 1801-1824.
49. Burlacu, S., Gutu, C., & Matei, F. O. (2018). Globalization—pros and cons. *Calitatea*, 19(S1), 122-125.
50. Callen, Michael, and James D. Long (2015). "Institutional corruption and election fraud: Evidence from a field experiment in Afghanistan." *American Economic Review* 105, no. 1: 354-81.
51. Campante, Filipe R., and Quoc-Anh Do (2014). "Isolated capital cities, accountability, and corruption: Evidence from US states." *American Economic Review* 104, no. 8: 2456-81.
52. Chaney, Eric (2013). "Revolt on the Nile: Economic shocks, religion, and political power." *Econometrica* 81, no. 5: 2033-2053.
53. Chang, Wen-Ya, Hsueh-Fang Tsai, and Ching-Chong Lai (1996). "Effects of anticipated foreign military threat on arms accumulation." *Southern Economic Journal*: 507-514.
54. Chattopadhyay, Raghendra, and Esther Duflo (2004). "Women as policy makers: Evidence from a randomized policy experiment in India." *Econometrica* 72, no. 5: 1409-1443.
55. Comisia Europeană (2022). Candidate Countries and Potential Candidates. Accesat în data de 27.08.2022 de pe <https://ec.europa.eu/environment/enlarg/candidates.htm>.
56. Comisia Europeană (2023). *The European Commission recommends to Council confirming Ukraine, Moldova and Georgia's perspective to become members of the EU and provides its opinion on granting them candidate status*. Informația a fost accesată de pe: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_3790 în data de 03.05.2023.

57. Crudu Rodica and Ignatov Augustin (2016), The Role of EU Financing in the Industrial Development of EU New Member States. In *25 De Ani De Reformă Economică În Republica Moldova: Prin Inovare Și Competitivitate Spre Progres Economic*, ASEM, Volume III, pp. 63-70.
58. Crudu, Rodica and Augustin Ignatov (2016b). "Rolul politicilor de inovare în dezvoltarea economică durabilă a UE." (2016b). *Economica*, Academia De Studii Economice a Moldovei, Volume 98, Issue 4, pp. 71-87.
59. Crudu, Rodica and Augustin Ignatov (2017). "The advantages and impediments in fostering Republic of Moldova-the European Union economic cooperation." *Center for Studies in European Integration Working Papers Series 5* (2017): 6-15.
60. Crudu, Rodica and Augustin Ignatov (2017b). "The Role of the European Union in the Consolidation of Market Economy in the Republic of Moldova." (2017b). *Eastern European Journal for Regional Studies (EEJRS)*, Nr.1 (3).
61. Crudu, Rodica and Augustin Ignatov (2017c). "The influence of international economic migration upon the economy of the Republic of Moldova." *EU—a space of opportunities and challenges*. (2017c). Chișinău, 2017. ISBN 978-9975-3129-6-7.
62. Crudu, Rodica and Augustin Ignatov (2017d). "Innovative Entrepreneurship Policy-the European Union Case." *Fostering Knowledge Triange in Moldova: 2017 Conference Proceedings*. Academy of Economic Studies of Moldova, Centre for Studies in European Integration, (2017d).
63. Crudu, Rodica, Olesia Sirbu, and Augustin Ignatov (2018). "Central European Free Trade Agreement: did the initiative prove its commitments?." *Eastern Journal of European Studies* 9.1 (2018): 45-62.
64. De Mesquita, Bruce Bueno, James D. Morrow, Randolph M. Siverson, and Alastair Smith (1999). "An institutional explanation of the democratic peace." *American Political Science Review* 93, no. 4: 791-807.
65. Delgado, Mercedes, Christian Ketels, Michael E. Porter, and Scott Stern (2012). *The determinants of national competitiveness*. No. w18249. National Bureau of Economic Research, 2012. Accessat de pe: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w18249/w18249.pdf în data de: 09.05.2022.
66. Dell, Melissa, Nathan Lane, and Pablo Querubin (2018). "The historical state, local collective action, and economic development in Vietnam." *Econometrica* 86, no. 6: 2083-2121.
67. Di Caro, Paolo (2017). "Testing and explaining economic resilience with an application to Italian regions." *Papers in Regional Science* 96, no. 1: 93-113.
68. Dincecco, M., & Prado, M. (2012). Warfare, fiscal capacity, and performance. *Journal of Economic Growth*, 17(3), 171-203.

69. Dincecco, Mark, and Massimiliano Gaetano Onorato (2016). "Military conflict and the rise of urban Europe." *Journal of Economic Growth* 21, no. 3: 259-282.
70. Dippel, Christian (2014). "Forced coexistence and economic development: evidence from Native American Reservations." *Econometrica* 82, no. 6: 2131-2165.
71. Dixit, Avinash (2003). "On modes of economic governance." *Econometrica* 71, no. 2: 449-481.
72. Dodu-Gugea, Larisa (2012). "Determinarea tendințelor viitoare ale dezvoltării comerțului exterior al Republicii Moldova cu țările UE." *Economica* 79.1: 108-113.
73. Doepke, Matthias, and Fabrizio Zilibotti (2017). "Parenting with style: Altruism and paternalism in intergenerational preference transmission." *Econometrica* 85, no. 5: 1331-1371.
74. Donald, Betsy (2001). "Economic competitiveness and quality of life in city regions: compatible concepts?." *Canadian Journal of Urban Research* : 259-274.
75. Du, Huibin, Daniel C. Matisoff, Yangyang Wang, and Xi Liu (2016). "Understanding drivers of energy efficiency changes in China." *Applied Energy* 184: 1196-1206.
76. Dube, Oeindrila, and Juan F. Vargas (2013). "Commodity price shocks and civil conflict: Evidence from Colombia." *The Review of Economic Studies* 80, no. 4: 1384-1421.
77. Dutta, Soumitra, Bruno Lanvin, Lorena Rivera León and Sacha Wunsch-Vincent (2021). Global Innovation Index 2021. World Intellectual Property Organization 34, chemin des Colombettes, P.O. Box 18, CH-1211 Geneva 20, Switzerland. ISBN (online): 978-92-805-3307-1
78. Esteban, Joan, Laura Mayoral, and Debraj Ray (2012). "Ethnicity and conflict: An empirical study." *American Economic Review* 102, no. 4: 1310-42.
79. Everhart, Stephen S., Jorge Martinez Vazquez, and Robert M. McNab (2009). "Corruption, governance, investment and growth in emerging markets." *Applied Economics* 41, no. 13: 1579-1594.
80. Fagerberg, Jan (1988). "International competitiveness." *The Economic Journal* 98, no. 391: 355-374.
81. Fagerberg, Jan (1996). "Technology and competitiveness." *Oxford Review of Economic Policy* 12, no. 3: 39-51.
82. Fearon, James D (1994). "Domestic political audiences and the escalation of international disputes." *American Political Science Review* 88, no. 3: 577-592.
83. Feijoó, María L., Juan F. Franco, and José M. Hernández (2002). "Global warming and the energy efficiency of Spanish industry." *Energy Economics* 24, no. 4: 405-423.

84. Ferraz, Claudio, and Frederico Finan (2011). "Electoral accountability and corruption: Evidence from the audits of local governments." *American Economic Review* 101, no. 4: 1274-1311.
85. Fetzer, Thiemo, Pedro C. L. Souza, Oliver Vanden Eynde, and Austin L. Wright. (2021). "Security Transitions." *American Economic Review*, 111 (7): 2275-2308.
86. Filippini, Massimo, and Lester C. Hunt (2016). "Measuring persistent and transient energy efficiency in the US." *Energy Efficiency* 9, no. 3: 663-675.
87. Fisman, Raymond, and Edward Miguel (2007). "Corruption, norms, and legal enforcement: Evidence from diplomatic parking tickets." *Journal of Political Economy* 115, no. 6: 1020-1048.
88. FM Global, (2022). Resilience Index. Disponibil online la: <https://www.fmglobal.com/research-and-resources/tools-and-resources/resilienceindex/explore-the-data/>?. Accesat în data de 18.05.2022 și în data de 06.06.2022.
89. Fondul Monetar Internațional, (2021). Disponibil la: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2021/October/download-entire-database>. Accesat în data de 18.06.2022.
90. Fotea, A. C., & Guțu, C. (2016). Historical and theoretical framework of the relation between higher education institutions and the process of regional economic development. *Entrepreneurial Business and Economics Review*, 4(1), 23-42.
91. Fowlie, Meredith, Michael Greenstone, and Catherine Wolfram (2015). "Are the non-monetary costs of energy efficiency investments large? Understanding low take-up of a free energy efficiency program." *American Economic Review* 105, no. 5: 201-04.
92. Fredriksson, Per G., and Jakob Svensson (2003). "Political instability, corruption and policy formation: the case of environmental policy." *Journal of public economics* 87, no. 7-8: 1383-1405.
93. Fuerst, Franz, and Georgia Warren-Myers (2018). "Does voluntary disclosure create a green lemon problem? Energy-efficiency ratings and house prices." *Energy Economics* 74: 1-12.
94. Fuerst, Franz, Patrick McAllister, Anupam Nanda, and Peter Wyatt (2015). "Does energy efficiency matter to home-buyers? An investigation of EPC ratings and transaction prices in England." *Energy Economics* 48: 145-156.
95. Goldberg, Matthew S (2018). "Casualty rates of US military personnel during the wars in Iraq and Afghanistan." *Defence and Peace Economics* 29, no. 1: 44-61.
96. Golosov, Mikhail, John Hassler, Per Krusell, and Aleh Tsyvinski (2014). "Optimal taxes on fossil fuel in general equilibrium." *Econometrica* 82, no. 1: 41-88.

97. Guetat, Imène (2006). "The effects of corruption on growth performance of the MENA countries." *Journal of Economics and Finance* 30, no. 2: 208-221.
98. Gutu, C. (2014a). International competitiveness of Republic of Moldova: Comparative analysis. *The USV Annals of Economics and Public Administration*, 14(1 (19)), 15-21.
99. Gutu, C. (2014b). Study and measurement of International Competitiveness of Republic of Moldova. *American Academic & Scholarly Research Journal*, 6(4).
100. Hallegatte, Stephane (2014). "Economic resilience: definition and measurement." *World Bank Policy Research WP* (2014). Disponibil la: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/18341>. Accesat pe 14.05.2022.
101. Hochman, Gal, and Govinda R. Timilsina (2017). "Energy efficiency barriers in commercial and industrial firms in Ukraine: An empirical analysis." *Energy Economics* 63: 22-30.
102. Holland, Stephen P., Erin T. Mansur, Nicholas Z. Muller, and Andrew J. Yates (2016). "Are there environmental benefits from driving electric vehicles? The importance of local factors." *American Economic Review* 106, no. 12: 3700-3729.
103. Huth, Paul, and Bruce Russett (1993). "General deterrence between enduring rivals: Testing three competing models." *American Political Science Review* 87, no. 1: 61-73.
104. Hyland, Marie, Ronan C. Lyons, and Seán Lyons (2013). "The value of domestic building energy efficiency—evidence from Ireland." *Energy Economics* 40: 943-952.
105. Ignatov Augustin (2021). *Strengthening European economic security through consolidating economic cohesion and the strategic socio-economic positions in terms of governance efficiency*. În: (editori) N. Putină & A. Solcan, *Materialele Conferinței Științifice Internaționale "Știința politică și administrativă: provocări globale, soluții locale, Chișinău, 13 Noiembrie 2020"*, p. 413-433, Chișinău, 2021. ISBN: 978-9975-3459-7-2.
106. Ignatov, Augustin (2016). "European Energy Integration In East European Countries: Real Necessity To Assure Fair Market Prices For Energy Resources." (2016). Centre for European Integration Studies Working Papers, ASEM.
107. Ignatov, Augustin (2017). "Liberalism-Key to Entrepreneurial and Innovation Success: Estonian Case Study." *Romanian Economic Journal* 20.66 (2017).
108. Ignatov, Augustin (2018). "Entrepreneurial innovation: the European Union perspective." *Review of Economic Perspectives* 18.2 (2018): 137-154.
109. Ignatov, Augustin (2018b). Analysing European economic competitiveness through the prism of economic innovation. *European Competition Journal*, 14(2-3), 248-277 (2018b).
110. Ignatov, Augustin (2018c). "Regional development discrepancies in the Eastern European Union analysed through the prism of growth determinants." *Global economy journal* 18.4 (2018c).

111. Ignatov, Augustin (2018d). "Towards a confident Europe: Fostering European foreign policy as a premise to enhanced European economic security & competitiveness." *Global Economy Journal* 18.3 (2018d).
112. Ignatov, Augustin (2019). "Institutional Efficiency, Entrepreneurship, and the Premises Of Economic Development In The Eastern European Countries." *Studia Universitatis Babes-Bolyai, Studia Oeconomica* 64.2 (2019).
113. Ignatov, Augustin (2019b). "Entrepreneurial innovation—Key to a sustainable and competitive European Union." *International Journal of Euro-Mediterranean Studies* 12.1 (2019b): 33-67.
114. Ignatov, Augustin (2019c). "Entrepreneurship and Bureaucracy: Impact upon Innovation and Economic Competitiveness of the European Union." *Romanian Economic Journal* (2019c).
115. Ignatov, Augustin (2019d). "Analyzing the determinants of the European union's regional economic development." *Global Economy Journal* 19.01 (2019d): 1950002.
116. Ignatov, Augustin (2019e). "Analysis of the dynamics of the European economic security in the conditions of a changing socio-economic environment." *New Medit: Mediterranean Journal of Economics, Agriculture and Environment= Revue Méditerranéenne d'Economie Agriculture et Environment* 18.2 (2019e).
117. Ignatov, Augustin (2019f). "Governance Efficiency, Economic Security And Federalisation. The European Union At Crossroads—Is It Time For Consolidation?." *Global Economy Journal* 19.01 (2019f): 1950003.
118. Ignatov, Augustin (2020). "Entrepreneurial performance of the European Union—pivot of its economic security." *New Medit: Mediterranean Journal of Economics, Agriculture and Environment= Revue Méditerranéenne d'Economie Agriculture et Environment* 19.2 (2020).
119. Ignatov, Augustin (2020b). "Analysis of the energy security of the European union and the related policy framework." *Global Economy Journal* 20.01 (2020b): 2050005.
120. Jha, Saumitra, and Moses Shayo (2019). "Valuing peace: the effects of financial market exposure on votes and political attitudes." *Econometrica* 87, no. 5: 1561-1588.
121. Jomir, Eudochia & Belostecinic, Grigore (2022). Educația și cercetarea universitară ca factor de ameliorare a securității naționale. In: *The Collection. : Economic security in the context of sustainable development*, 17 decembrie 2021, Chisinau. Chișinău: ASEM, 2022, 2, pp. 45-50. ISBN 978-9975-155-73-1.
122. Kim, Hyung Min, and David L. Rousseau (2013). "The reciprocal relationship between military conflict and democracy." *Defence and Peace Economics* 24, no. 1: 47-72.

123. Kim, Kyunam, and Yeonbae Kim (2012). "International comparison of industrial CO2 emission trends and the energy efficiency paradox utilizing production-based decomposition." *Energy Economics* 34, no. 5: 1724-1741.
124. Kitson, Michael, Ron Martin, and Peter Tyler (2004). "Regional competitiveness: an elusive yet key concept?." *Regional studies* 38, no. 9: 991-999.
125. Kok, Nils, Marquise McGraw, and John M. Quigley (2011). "The diffusion of energy efficiency in building." *American Economic Review* 101, no. 3: 77-82.
126. Kollias, Christos, and Suzanna-Maria Paleologou (2019). "Military spending, economic growth and investment: a disaggregated analysis by income group." *Empirical Economics* 56, no. 3: 935-958.
127. König, Michael D., Dominic Rohner, Mathias Thoenig, and Fabrizio Zilibotti (2017). "Networks in conflict: Theory and evidence from the great war of africa." *Econometrica* 85, no. 4: 1093-1132.
128. Koopmans, Carl C., and Dirk Willem te Velde (2001). "Bridging the energy efficiency gap: using bottom-up information in a top-down energy demand model." *Energy economics* 23, no. 1: 57-75.
129. Lobanov, Natalia (2016). "Reglementarea de stat-factor al funcționării sistemelor economice naționale." *Relații Internaționale. Plus* 9.1: 82-91.
130. Maher, Mohamed, and Yanzhi Zhao (2021). "Do Political Instability and Military Expenditure Undermine Economic Growth in Egypt? Evidence from the ARDL Approach." *Defence and Peace Economics*: 1-24.
131. Maiseyenko Yauhen (2012): "Asigurarea securității economice a grupărilor de state regionale interstatuale." Teza pentru gradul de doctor habilitat în Economie. ASEM, Chișinău, 2012.
132. Martin, Philippe, Thierry Mayer, and Mathias Thoenig (2008). "Make trade not war?." *The Review of Economic Studies* 75, no. 3: 865-900.
133. Martin, Philippe, Thierry Mayer, and Mathias Thoenig (2012). "The geography of conflicts and regional trade agreements." *American Economic Journal: Macroeconomics* 4, no. 4: 1-35.
134. Martin, Ron, and Peter Sunley (2015). "On the notion of regional economic resilience: conceptualization and explanation." *Journal of Economic Geography* 15, no. 1: 1-42.
135. Menla Ali, Faek, and Ourania Dimitraki (2014). "Military spending and economic growth in China: a regime-switching analysis." *Applied Economics* 46, no. 28: 3408-3420.

136. Mier, Mathias, and Christoph Weissbart (2020). "Power markets in transition: Decarbonization, energy efficiency, and short-term demand response." *Energy Economics* 86: 104644.
137. Miguel, Edward, Shanker Satyanath, and Ernest Sergenti (2004). "Economic shocks and civil conflict: An instrumental variables approach." *Journal of Political Economy* 112, no. 4: 725-753.
138. Modica, Marco, and Aura Reggiani (2015). "Spatial economic resilience: overview and perspectives." *Networks and Spatial Economics* 15, no. 2: 211-233.
139. Moldovan, Dumitru (2010). "Leszek Balcerowicz—un Columb al tranziției." *Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”* 19.4: 6-7.
140. Montalbano, Pierluigi, and Silvia Nenci (2019). "Energy efficiency, productivity and exporting: firm-level evidence in Latin America." *Energy Economics* 79: 97-110.
141. Montalvo, José G., and Marta Reynal-Querol (2005). "Ethnic polarization, potential conflict, and civil wars." *American economic review* 95, no. 3: 796-816.
142. Moscona, Jacob, Nathan Nunn, and James A. Robinson (2020). "Segmentary Lineage Organization and Conflict in Sub-Saharan Africa." *Econometrica* 88, no. 5: 1999-2036.
143. Munteanu, Corneliu (2016). "Asigurarea Securității Economice Durabile a Republicii Moldova în Procesul Asocierii La Uniunea Europeană". Teză de doctor în științe economice. ASEM, Chișinău, 2016.
144. Nair, Gireesh, Leif Gustavsson, and Krushna Mahapatra (2010). "Owners perception on the adoption of building envelope energy efficiency measures in Swedish detached houses." *Applied Energy* 87, no. 7: 2411-2419.
145. Orea, Luis, Manuel Llorca, and Massimo Filippini (2015). "A new approach to measuring the rebound effect associated to energy efficiency improvements: An application to the US residential energy demand." *Energy Economics* 49: 599-609.
146. Owen, John M (1994). "How liberalism produces democratic peace." *International security* 19, no. 2: 87-125.
147. Palmer, Karen, and Margaret Walls (2015). "Limited attention and the residential energy efficiency gap." *American Economic Review* 105, no. 5: 192-95.
148. Persson, Torsten (2002). "Do political institutions shape economic policy?." *Econometrica* 70, no. 3: 883-905.
149. Porter, Michael (2003). "The economic performance of regions." *Regional Studies* 37, no. 6-7: 549-578.

150. Porter, Michael E (1990). "The Competitive Advantage of Nations". *Harvard Business Review* 68, no. 2: 84-85.
151. Porter, Michael E (1998). "Clusters and the new economics of competition." *Harvard Business Review* no. 6. Disponibil la: <https://hbr.org/1998/11/clusters-and-the-new-economics-of-competition>. Accesat pe 10.05.2022.
152. Prohntchi, Valeriu, and Adrian Lupusor (2013). "Transnistria and the Deep and Comprehensive Free Trade Agreement: A Little Stone that Overturns A Great Wain." *Policy notes, 2nd Series* 2.
153. Ramos, Ana, Alberto Gago, Xavier Labandeira, and Pedro Linares (2015). "The role of information for energy efficiency in the residential sector." *Energy Economics* 52: S17-S29.
154. Ryan, Stephen P (2012). "The costs of environmental regulation in a concentrated industry." *Econometrica* 80, no. 3: 1019-1061.
155. Saastamoinen, Antti, and Timo Kuosmanen (2014). "Is corruption grease, grit or a gamble? Corruption increases variance of productivity across countries." *Applied Economics* 46, no. 23: 2833-2849.
156. Sánchez, Aida Caldera, Morten Rasmussen, and Oliver Röhn (2015). "Economic resilience: what role for policies?". *OECD Economics Department Working Papers* No. 1251. Disponibil la: https://www.oecd-ilibrary.org/economics/economic-resilience-what-role-for-policies_5jrxhgf61q5j-en. Accesat în data de: 14.05.2022.
157. Scope Group (2021). External Vulnerability and Resilience rankings: Risks for emerging economies amid rising inflation rates. Disponibil online la: https://www.scopegroup.com/dam/jcr:502ff464-4dec-40a9-ad16-4ef2cffb83b3/Scope%20Ratings_External_Risk_2021_Nov.pdf. Accesat în data de 06.06.2022.
158. Sensier, Marianne, Gillian Bristow, and Adrian Healy (2016). "Measuring regional economic resilience across Europe: Operationalizing a complex concept." *Spatial Economic Analysis* 11, no. 2: 128-151.
159. Sequeira, Sandra (2016). "Corruption, trade costs, and gains from tariff liberalization: Evidence from Southern Africa." *American Economic Review* 106, no. 10: 3029-63.
160. Silve, Arthur, and Thierry Verdier (2018). "A theory of regional conflict complexes." *Journal of Development Economics* 133: 434-447.
161. Simmie, James, and Ron Martin (2010). "The economic resilience of regions: towards an evolutionary approach." *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society* 3, no. 1: 27-43.

162. Sirbu, Olesea, Rodica Crudu, and Augustin Ignatov (2017b). "The Role of EU Innovation Policies in the Sustainable Development of the Energy Sector." *Studia Universitatis Babeş-Bolyai* 62.2 (2017b): 3.
163. Sîrbu, Olesea, Augustin Ignatov, and Rodica Crudu (2017). "Innovation policies and entrepreneurship in the Baltic States-key to European Economic success." *Eastern European Journal for Regional Studies (EEJRS)* 3.2 (2017): 68-81.
164. Sîrbu, Olesea, Rodica Crudu, and Augustin Ignatov (2018). "European initiatives for a competitive economy in a globalised world-Entrepreneurial innovation as a pivotal stake." (2018). *Eastern European Journal for Regional Studies (EEJRS)*. Nr. 1 (4).
165. Song, Zheng, Kjetil Storesletten, and Fabrizio Zilibotti (2012). "Rotten parents and disciplined children: A politico-economic theory of public expenditure and debt." *Econometrica* 80, no. 6: 2785-2803.
166. Stevans, Lonnie K., Neelankavil, J. P., Mendoza, R., & Shankar, S (2012). "The economic competitiveness of countries: a principal factors approach." *International Journal of Economics and Finance* 4, no.12: 76-90.
167. Tomz, Michael R., and Jessica LP Weeks (2013). "Public opinion and the democratic peace." *American Political Science Review* 107, no. 4: 849-865.
168. Treasury, H. M (2006). "*Devolving Decision Making: 3-Meeting the regional economic challenge: The importance of cities to regional growth.*" HM Treasury, London (2006).
169. Trebbi, Francesco, and Eric Weese (2019). "Insurgency and small wars: Estimation of unobserved coalition structures." *Econometrica* 87, no. 2: 463-496.
170. Tsani, Stela Z (2010). "Energy consumption and economic growth: A causality analysis for Greece." *Energy Economics* 32, no. 3: 582-590.
171. Vine, Edward, Michael Sullivan, Loren Lutzenhiser, Carl Blumstein, and Bill Miller (2014). "Experimentation and the evaluation of energy efficiency programs." *Energy Efficiency* 7, no. 4: 627-640.
172. Weaver, Jeffrey (2021). "Jobs for sale: Corruption and misallocation in hiring." *American Economic Review* 111, no. 10: 3093-3122.
173. Wijeweera, Albert, and Matthew J. Webb (2011). "Military spending and economic growth in South Asia: A panel data analysis." *Defence and Peace Economics* 22, no. 5: 545-554.
174. Williams, Nick, and Tim Vorley (2014). "Economic resilience and entrepreneurship: lessons from the Sheffield City Region." *Entrepreneurship & Regional Development* 26, no. 3-4: 257-281.

175. Wilson, Robert (2002). "Architecture of power markets." *Econometrica* 70, no. 4: 1299-1340.
176. Wolak, Frank A (2011). "Measuring the benefits of greater spatial granularity in short-term pricing in wholesale electricity markets." *American Economic Review* 101, no. 3: 247-52.
177. World Bank (2022d). World Governance Indicators. Informația este disponibilă la adresa electronică: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Documents>, accesat în data de 11.10.2022.
178. World Bank Group (2020). Economy Profile 2020: Moldova. Disponibil la <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/m/moldova/MDA.pdf>. Accesat în data de 30.05.2022.
179. World Bank Group, (2020b). Moldova: Notă specială - Vulnerabilitatea Moldovei în fața dezastrelor naturale și a riscurilor climatice. Disponibil online la: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/7bf12b95f10a3daf7b570718b2100e15-0080012021/related/MEU-DRM-Special-Topic-May-2021-FINAL-rom-Copy.pdf>. Accesat în data de 06.06.2022.
180. World Bank, (2022). Ease of Doing Business Archive. Disponibil la: <https://archive.doingbusiness.org>. Accesat în data de 18.05.2022.
181. World Bank, (2022b). GovData360. Informația este disponibilă la adresa electronică: <https://tcdata360.worldbank.org/indicators/gci>. Pentru PIB-ul pe cap de locuitor sursa datelor este: <https://data.worldbank.org/>. Accesat în data de 23.07.2022.
182. World Bank, (2022c). Venituri fiscale % din PIB. Disponibil la: <https://data.worldbank.org/indicator/GC.TAX.TOTL.GD.ZS>. Accesat pe 01.09.2022.
183. World Economic Forum (2010), Global Competitiveness Report 2010-2011. Geneva, 2010. https://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf. ISBN-13: 978-92-95044-87-6
184. World Economic Forum (2013), Global Competitiveness Report 2013-2014. Geneva, 2013. https://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf. ISBN-13: 978-92-95044-73-9
185. World Economic Forum (2014), Global Competitiveness Report 2014-2015. Geneva, 2014. https://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf. ISBN-13: 978-92-95044-98-2
186. World Economic Forum (2015), Global Competitiveness Report 2015-2016. Geneva, 2015. https://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf. ISBN-13: 978-92-95044-99-9

187. World Economic Forum (2016), Global Competitiveness Report 2016–2017. Geneva, 2016. https://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf. ISBN-13: 978-1-944835-04-0
188. World Economic Forum (2017), Global Competitiveness Report 2017–2018. Geneva, 2017. <https://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>. ISBN-13: 978-1-944835-11-8
189. World Economic Forum (2018), Global Competitiveness Report 2018. <https://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>. ISBN-13: 978-92-95044-76-0
190. World Economic Forum (2019), Global Competitiveness Report 2019. https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf. ISBN-13: 978-2-940631-02-5
191. World Economic Forum (2020), Global Competitiveness Report 2020. How Countries are Performing on the Road to Recovery. https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2020.pdf. ISBN 978-2-940631-17-9.
192. World Trade Organisation (2021). World Trade Report 2021. Reziliența economică și Comerț, Disponibil la https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtr21_e/00_wtr21_e.pdf. Accesat în data de 18.05.2022.
193. Yatchew, Adonis, and Joungyeo Angela No (2001). "Household gasoline demand in Canada." *Econometrica* 69, no. 6: 1697-1709.
194. Zaman, Gheorghe, and Valentina Vasile (2014). "Conceptual framework of economic resilience and vulnerability at national and regional levels." *Romanian Journal of Economics* 2, no. 48: 5-18.
195. Zhang, Shanshan, Tommy Lundgren, and Wenchao Zhou (2016). "Energy efficiency in Swedish industry: A firm-level data envelopment analysis." *Energy Economics* 55: 42-51.
196. Zhao, Jun, Qingzhe Jiang, Xiucheng Dong, and Kangyin Dong (2020). "Would environmental regulation improve the greenhouse gas benefits of natural gas use? A Chinese case study." *Energy Economics* 87: 104712.

Anexe

Anexa 1. Sinteza efectuată de Sánchez et al (2015) privind legăturile dintre politici și diferite dimensiuni ale rezilienței (continuare).

Politica	Vulnerabilitate	Rezistență	Recuperare
Piața financiară	<p>Dezechilibre din sectorul financiar: măsurile micro și macroprudențiale (de exemplu, rezervele de capital anticiclice) pot crește capacitatea de absorbție a șocurilor și pot reduce prociclicitatea sectorului financiar. Reglementările privind lichiditatea pot reduce nepotrivirea excesivă a scadențelor.</p> <p>Dezechilibre în sectorul nefinanciar: măsurile micro și macroprudențiale vizate (de exemplu, raportul datoric/venit) pot impune costuri suplimentare de creditare anumitor sectoare ale economiei, reducând creșterea creditului și acumularea datoriilor.</p> <p>Dezechilibrele pieței activelor: măsurile macroprudențiale (de exemplu, raportul împrumut/valoare) pot reduce efectul de levier excesiv și pot atenua creșterea prețurilor activelor.</p> <p>Dezechilibrele din sectorul financiar și din sectorul public: garanțiile publice explicite și implicite (de exemplu, pentru instituțiile prea mari pentru a eșua) pot induce un hazard moral care să conducă la împrumuturi prea riscante și bucle de feedback adverse între suveran și bănci.</p>	<p>Reglementările pentru constituirea rezervelor de capital ale băncilor fac băncile mai rezistente la șocuri, facilitând astfel creditarea.</p> <p>Reglementările care impun băncilor să dețină suficiente active lichide și de înaltă calitate reduc riscul vânzărilor de incendiu și ca problemele de lichiditate să se transforme în probleme de solvabilitate.</p>	
Impozitară	<p>Dezechilibre din sectorul financiar și nefinanciar: sistemele fiscale cu o tendință de îndatorare sporesc efectul de pârghie al firmelor și al gospodăriilor (de exemplu, scutirea de impozite pe dobânda ipotecară).</p> <p>Dezechilibre ale pieței activelor: Tratatamentul fiscal favorabil al locuințelor încurajează împrumuturile ipotecare excesive, alimentează creșterea prețurilor locuințelor.</p>	<p>Subvenționarea proprietății de locuință (de exemplu, un tratament fiscal favorabil) crește volatilitatea prețului locuinței, făcând o scădere a prețului casei mai severă.</p>	<p>Sistemele fiscale cu pârghie a datoriilor cresc ratele de levier ale firmelor. Acest lucru poate crea probleme de supraîncărcare a datoriilor, întârziind recuperarea.</p> <p>Tratatamentul fiscal favorabil al locuințelor încurajează împrumuturile ipotecare excesive. La niveluri ridicate ale datoriilor gospodăriilor, gospodăriile pot fi forțate să reducă efectul de îndatorare, întârziind redresarea.</p> <p>Stimuletele fiscale pentru deținerea de locuințe cresc ponderea proprietarilor de case. În măsura în</p>

	Dezechilibre din sectorul financiar: pachetele de compensare pentru executiv, inclusiv bonusuri și opțiuni pe acțiuni care beneficiază de preferințe fiscale, pot induce asumarea excesivă de riscuri.		care proprietarii de locuințe sunt mai puțin probabil să migreze decât chiriașii, stimulentele fiscale care favorizează calitatea de proprietar reduc mobilitatea geografică a forței de muncă.
Pieții muncii	Dezechilibre din sectorul extern: o legislație mai strictă privind protecția forței de muncă este asociată cu investiții mai mari (datorită substituirii mai mari a capitalului cu forța de muncă), dar rate mai mici de economisire slăbesc contul curent.	<p>Legislație de protecție a muncii mai strictă atenuază impactul șoc asupra șomajului, descurajând firmele să concedieze lucrători. Un decalaj mare în protecția locurilor de muncă între lucrătorii permanenți și cei temporari generează o fluctuație mare a șomajului și insecuritate pentru lucrătorii temporari.</p> <p>Salariile minime pot împiedica salariile nominale de la capătul inferior al distribuției să suporte greul ajustării la un șoc. Cu toate acestea, salariile minime legale ridicate și, mai ales, de mare anvergură, au avut un impact negativ asupra ocupării forței de muncă și a șomajului în rândul tinerilor, în urma numeroaselor șocuri macroeconomice.</p> <p>Schemele de muncă pe timp scurt pot amortiza impactul șocurilor de producție asupra ocupării forței de muncă, permițând fiecărui angajat să lucreze mai puțin.</p> <p>Ratele ridicate de înlocuire, acoperirea largă și prestațiile de șomaj de lungă durată atenuază o scădere a venitului disponibil al gospodăriilor.</p> <p>Accesul mai facil la scheme de pensionare anticipată, de boală pe termen lung și de invaliditate poate atenua impactul unui șoc negativ asupra venitului disponibil.</p>	<p>Dispozițiile de protecție a forței de muncă ale căror costuri sunt ridicate împiedică angajarea și riscă să crească persistența șomajului.</p> <p>Costurile ridicate de concediere încetinesc procesul de ajustare a salariilor, precum și realocarea lucrătorilor către locuri de muncă mai productive.</p> <p>Salariile minime legale ridicate pot încetini ajustările salariale în urma unui șoc advers.</p> <p>Un grad ridicat de centralizare și/sau coordonare a negocierilor salariale accelerează ajustarea salariilor la șocuri adverse.</p> <p>În sistemele centralizate de negociere, ajustarea salariilor poate fi dificilă dacă șocurile sunt persistente și eterogene în întreaga economie.</p> <p>Schemele prost concepute (de exemplu, prea ample și/sau rămân în vigoare prea mult timp) pot împiedica schimbările structurale și pot încetini redresarea.</p> <p>Prestațiile de șomaj ridicate și de lungă durată pot încetini redresarea prin slăbirea căutării unui loc de muncă, prelungind perioadele de șomaj și persistența.</p> <p>Politicile active eficiente ale pieței forței de muncă pot reduce persistența șomajului prin îmbunătățirea potrivirii locurilor de muncă și prin creșterea influenței pe piața muncii a persoanelor din afară asupra salariilor.</p> <p>Odată ajunși la pensie anticipată, la programele de boală pe termen lung sau de invaliditate, este puțin probabil ca lucrătorii să reintre pe forța de muncă, ceea ce va duce la o scădere permanentă a ofertei de muncă.</p>
Piața produselor	Dezechilibrele pieței externe: Reglementările rigide ale pieței produselor impun costuri și creează bariere la intrare, făcând investiția într-o țară mai puțin atractivă și mai dificilă. Acest lucru reduce	Concurența mai scăzută (de exemplu, prin reglementarea strictă a pieței produselor) creează chirii care permit firmelor să minimizeze concedierile pe termen scurt, deoarece pot reduce marjele.	Reglementările rigide ale pieței produselor pro-competitive accelerează redresarea economică, permițând o realocare mai rapidă și mai eficientă a resurselor în și între sectoare și firme atunci când se confruntă cu un șoc.

	<p>investițiile străine directe, ceea ce duce la o părtinire sporită a pasivelor externe față de datorii.</p> <p>Dezechilibre din sectorul extern: liberalizarea a reglementările rigide ale pieței produselor stimulează temporar investițiile, ceea ce slăbește temporar contul curent.</p>		<p>Reglementările rigide ale pieței produselor pro-competitive accelerează redresarea economică prin întărirea stimulentei firmelor de a adopta tehnici de producție mai eficiente și mai flexibile.</p> <p>Reglementările rigide ale pieței produselor pro-competitive accelerează redresarea economică prin întărirea stimulentei firmelor de a inova atunci când se confruntă cu un șoc.</p>
Sistemul de faliment			Sistemele de faliment bine concepute pot favoriza o realocare eficientă a resurselor prin reducerea probabilității ca resursele să fie prinse în firme ineficiente.
Gospodăriile Casnice	Dezechilibrele pieței activelor: măsurile de creștere a elasticității ofertei de locuințe reduc volatilitatea excesivă a prețurilor, ajutând oferta să egaleze cererea. Cu toate acestea, cu oferta de locuințe foarte flexibilă, investițiile în locuințe se adaptează rapid la schimbările cererii, contribuind la volatilitatea PIB.		Politicile de locuințe afectează mobilitatea rezidențială și a forței de muncă. De exemplu, reglementarea excesivă a închirierii oferă chiriașilor stimulente negative să se mute. Oferta inelastică de locuințe mărește diferențele regionale de preț a locuințelor, ceea ce face mai puțin accesibilă mutarea dintr-o regiune cu prețuri mici la una cu prețuri mari.

Sursă: adaptat de autor în baza lui Sánchez et al (2015, p. 43-45).

Anexa 2. Indicele de reziliență după FM Global (2022), 2022.

Țări și Scoruri de Factori Țări și factori					
Țară	Rangul de Țară	Scorul de Țară	Scorul Economic	Scorul Calității Riscului	Scorul Lanțurilor de Aprovizionare
Albania	94	39.8	32.0	42.0	45.1
Algeria	104	31.5	23.6	48.1	29.8
Argentina	63	52.7	47.2	54.4	51.9
Armenia	85	42.5	36.3	44.6	45.6
Australia	20	86.2	68.1	91.5	80.2
Austria	9	93.8	73.6	93.3	90.7
Azerbaijan	90	41.1	26.9	55.0	42.4
Bahrain	53	56.6	27.5	76.5	59.5
Bangladesh	116	26.6	14.3	39.9	32.2
Belgium	10	93.4	70.1	99.1	88.3
Benin	95	38.0	25.0	59.7	34.0
Bolivia	113	27.1	32.7	30.0	26.2
Bosnia and Herzegovina	83	44.2	27.9	62.7	42.8
Botswana	56	55.7	48.5	61.5	52.1
Brazil	52	57.0	38.3	74.2	53.7
Brunei Darussalam	50	59.8	54.9	60.6	56.5
Bulgaria	47	60.8	44.8	77.0	54.7
Cambodia	112	27.1	18.0	39.6	30.7
Cameroon	110	27.3	20.3	54.5	18.9
Canada	21	85.4	60.5	89.5	85.5
Chad	128	16.7	20.9	35.0	9.9
Chile	46	61.2	51.3	50.7	69.2
China 1	77	45.6	15.7	48.3	65.1
China 2	71	47.9	15.7	55.1	65.1
China 3	64	50.7	15.7	63.4	65.1
Colombia	68	48.8	38.8	48.3	54.3
Costa Rica	58	55.3	49.8	58.7	52.3
Côte d'Ivoire	93	40.0	27.2	61.2	35.6
Croatia	41	66.6	51.0	81.0	59.3
Cyprus	36	69.2	59.1	75.0	62.8
Czech Republic	23	82.9	62.4	95.5	74.6
Denmark	1	100.0	81.5	97.6	94.6
Dominican Republic	96	37.8	43.8	25.1	43.8
Ecuador	98	37.6	35.4	30.1	46.2
Egypt	73	47.2	30.9	63.0	46.6
El Salvador	106	30.9	34.2	28.1	34.5
Estonia	28	77.2	62.9	84.5	70.1
Ethiopia	127	17.3	4.9	47.4	14.6

Finland	12	92.7	68.6	92.7	92.6
France	16	89.4	66.0	96.2	85.1
Georgia	81	45.2	29.8	52.4	50.7
Germany	5	96.5	77.2	97.5	90.6
Ghana	91	40.9	33.8	60.6	32.8
Greece	45	62.3	48.9	71.0	59.0
Guatemala	117	26.3	32.3	25.3	28.3
Guinea	120	24.2	25.9	40.9	17.8
Haiti	130	0.0	20.3	0.0	0.0
Honduras	122	23.0	23.6	17.1	33.6
Hong Kong SAR, China	26	79.8	60.5	61.2	93.7
Hungary	33	72.9	56.4	86.2	64.8
India	74	47.0	17.8	55.9	61.2
Indonesia	69	48.8	28.6	55.8	56.7
Iran, Islamic Rep.	111	27.3	1.8	53.0	33.9
Ireland	18	87.1	93.0	70.0	78.1
Israel	34	72.1	53.7	74.6	73.4
Italy	29	76.7	61.8	78.7	73.9
Jamaica	118	25.8	31.7	6.5	40.8
Japan	24	80.8	70.4	61.1	88.3
Jordan	80	45.2	36.3	51.5	46.5
Kazakhstan	61	53.0	31.0	66.3	56.3
Kenya	86	42.0	16.6	62.2	47.1
Korea, Republic of	30	76.6	58.6	72.0	80.9
Kuwait	62	52.8	44.4	62.3	48.5
Kyrgyz Republic	114	26.8	14.3	36.3	35.1
Lao PDR	123	21.5	7.7	36.8	28.7
Latvia	42	66.5	56.3	82.5	54.0
Lebanon	102	33.2	27.8	40.9	35.1
Lithuania	31	74.9	62.2	83.8	66.4
Luxembourg	3	97.5	100.0	92.3	79.0
Madagascar	126	19.4	21.3	24.7	22.5
Malawi	107	30.8	24.1	44.9	30.2
Malaysia	44	65.5	40.1	78.4	67.2
Mali	124	20.3	6.4	36.6	27.4
Malta	37	68.4	60.7	83.3	54.2
Mauritius	57	55.4	53.8	46.9	57.7
Mexico	66	49.5	36.2	56.3	52.0
Moldova	84	43.7	32.3	57.9	41.7
Mongolia	92	40.0	37.2	49.3	36.4
Montenegro	79	45.3	42.1	45.0	46.8
Morocco	76	46.4	30.1	63.3	45.3
Mozambique	125	20.2	3.2	44.2	24.2

Namibia	82	44.3	29.7	60.0	43.6
Nepal	108	28.0	19.5	32.1	36.7
Netherlands	15	89.8	73.8	79.6	91.7
New Zealand	19	86.8	70.5	74.5	91.6
Nicaragua	119	25.0	31.8	28.5	23.6
Nigeria	101	33.5	13.4	59.0	34.0
North Macedonia	70	48.2	40.4	54.0	47.8
Norway	8	94.0	77.1	95.8	86.6
Oman	54	56.3	26.7	77.0	59.0
Pakistan	115	26.7	15.8	37.3	33.1
Panama	59	54.2	49.2	52.3	54.9
Paraguay	87	41.9	33.8	57.9	36.9
Peru	78	45.3	39.9	48.5	46.0
Philippines	99	37.3	31.3	42.2	40.1
Poland	25	80.3	57.4	99.4	70.4
Portugal	27	79.5	58.5	90.7	73.9
Qatar	32	73.7	63.4	85.5	61.6
Romania	38	68.1	56.0	80.6	59.1
Russian Federation	55	55.9	26.3	95.1	45.8
Rwanda	67	49.4	36.2	55.1	52.7
Saudi Arabia	43	66.3	43.9	78.7	65.8
Senegal	105	31.5	29.9	47.0	25.7
Serbia	65	50.6	36.6	64.8	48.1
Singapore	4	96.8	81.0	80.9	100.0
Slovak Republic	35	69.4	55.6	89.0	56.2
Slovenia	39	67.4	58.1	62.4	68.8
South Africa	51	58.8	24.3	78.8	64.7
Spain	17	87.4	61.1	100.0	82.0
Sri Lanka	97	37.8	38.1	29.3	45.0
Sweden	7	94.2	74.3	94.5	90.0
Switzerland	2	97.7	95.3	83.3	89.4
Taiwan Province of China	40	66.8	59.1	42.6	80.7
Tajikistan	121	23.8	13.4	28.6	34.9
Tanzania	88	41.5	19.3	70.4	38.3
Thailand	60	53.4	21.9	67.3	63.5
Tunisia	72	47.3	32.9	62.0	46.0
Turkey	48	60.2	35.9	77.2	60.0
Uganda	103	32.0	11.9	64.9	27.7
Ukraine	75	46.8	21.4	69.7	48.3
United Arab Emirates	22	83.5	58.2	82.5	88.3
United Kingdom	13	91.3	68.3	88.8	92.4
United States 1	11	93.2	79.7	93.8	84.4

United States 2	14	90.1	79.7	84.5	84.4
United States 3	6	95.0	79.7	99.3	84.4
Uruguay	49	59.9	60.4	62.7	51.1
Venezuela	129	8.3	0.0	27.6	13.4
Vietnam	89	41.3	19.7	48.5	52.8
Zambia	100	34.8	31.7	57.4	23.9
Zimbabwe	109	27.5	23.3	50.4	20.1

Sursă: adaptat de autor în baza datelor furnizate de FM Global (2022).

Anexa 3. Indicele Ușurinței de a Face Afaceri, detalii pe dimensiunile analizate și scorurile aferente, 2020.

Țară	Ușurința de a face afaceri – rang	Scor (DB17-20)	Rangul - Începere a unei afaceri	Scor - Începere a unei afaceri	Rangul-Obținere a unui permis de construcții	Scor-Obținere a unui permis de construcții (DB16-20)	Rangul-Obținere a electricității	Scor - Obținere a electricității (DB16-20)	Rangul - Înregistrarea proprietăților	Scor - Înregistrarea proprietăților (DB17-20)
Afghanistan	173	44.1	52	92.0	183	34.54	173	44.21	186	27.5
Albania	82	67.7	53	91.8	166	52.68	107	70.98	98	63.4
Algeria	157	48.6	152	78.0	121	65.26	102	72.13	165	44.3
Angola	177	41.3	146	79.4	120	65.33	156	54.07	167	43.3
Antigua and Barbuda	113	60.3	130	82.6	117	65.74	51	83.54	124	56.7
Argentina	126	59.0	141	80.4	155	56.44	111	70.03	123	56.7
Armenia	47	74.5	10	96.1	62	73.05	30	87.67	13	88.6
Australia	14	81.2	7	96.6	11	84.74	63	82.31	42	75.7
Austria	27	78.7	127	83.2	49	75.13	29	87.73	31	80.0
Azerbaijan	28	78.5	9	96.2	59	73.36	39	85.98	44	75.4
Bahamas, The	119	59.9	94	87.0	77	70.90	81	76.70	181	30.8
Bahrain	43	76.0	67	89.6	17	83.13	73	79.70	17	86.2
Bangladesh	168	45.0	131	82.4	135	61.05	176	34.87	184	29.0
Barbados	128	57.9	102	86.4	153	56.64	117	66.20	118	58.0
Belarus	49	74.3	29	93.5	48	75.18	20	90.28	14	87.8
Belgium	46	75.0	48	92.3	45	75.45	108	70.58	139	51.8
Belize	135	55.5	166	72.0	123	64.29	91	73.65	137	52.4
Benin	149	52.4	65	90.6	82	70.54	178	33.84	126	56.3
Bhutan	89	66.0	103	86.4	91	68.94	79	77.48	53	72.6
Bolivia	150	51.7	175	69.4	139	60.04	96	73.16	148	49.9
Bosnia and Herzegovina	90	65.4	184	60.0	173	48.57	75	78.98	96	63.6
Botswana	87	66.2	159	76.2	44	75.58	139	59.48	82	65.8
Brazil	124	59.1	138	81.3	170	51.92	98	72.78	133	54.1
Brunei Darussalam	66	70.1	16	94.9	54	73.62	31	87.67	144	50.7
Bulgaria	61	72.0	113	85.4	43	75.93	151	55.06	66	69.8
Burkina Faso	151	51.4	88	88.2	95	68.68	183	29.42	141	51.4
Burundi	166	46.8	43	92.9	161	55.01	184	26.45	100	62.6
Cabo Verde	137	55.0	121	84.5	50	74.65	154	54.73	69	68.8
Cambodia	144	53.8	187	52.4	178	44.55	146	57.46	129	55.2
Cameroon	167	46.1	104	86.3	154	56.45	133	61.29	175	40.1
Canada	23	79.6	3	98.2	64	72.98	124	63.79	36	77.8
Central African Republic	184	35.6	180	63.2	184	34.10	185	24.64	170	42.0
Chad	182	36.9	186	52.5	174	47.24	180	32.17	131	54.8
Chile	59	72.6	57	91.4	41	75.93	40	85.67	63	71.1
China	32	77.3	45	92.6	33	77.33	12	95.35	28	81.0
Colombia	67	70.1	95	87.0	89	69.09	82	76.28	62	71.2
Comoros	160	47.9	158	76.5	101	67.98	136	60.17	113	58.4

Congo, Dem. Rep.	183	36.2	54	91.6	144	59.51	177	34.67	159	46.6
Congo, Rep.	180	39.5	179	65.8	134	61.28	179	32.70	174	40.6
Costa Rica	74	69.2	144	79.9	78	70.80	25	88.90	49	74.4
Côte d'Ivoire	110	60.7	28	93.7	152	57.41	141	59.22	112	58.6
Croatia	51	73.6	114	85.3	150	57.82	37	86.79	38	77.4
Cyprus	54	73.4	50	92.0	125	64.15	76	78.37	71	67.9
Czech Republic	41	76.3	134	82.1	157	56.21	11	95.58	32	79.7
Denmark	4	85.3	44	92.7	4	87.88	21	90.23	11	89.9
Djibouti	112	60.5	123	84.3	87	69.40	121	64.57	117	58.3
Dominica	111	60.5	71	89.3	83	70.08	58	82.47	179	33.5
Dominican Republic	115	60.0	112	85.4	80	70.75	116	67.99	74	67.2
Ecuador	129	57.7	177	69.1	114	66.42	100	72.26	73	67.7
Egypt, Arab Rep.	114	60.1	90	87.8	74	71.16	78	77.93	130	55.0
El Salvador	91	65.3	148	78.6	168	52.35	87	74.54	79	66.3
Equatorial Guinea	178	41.1	183	61.0	162	55.01	155	54.35	163	44.4
Eritrea	189	21.6	185	52.9	186	0.00	187	0.00	178	35.3
Estonia	18	80.6	14	95.4	19	82.55	54	83.30	6	91.0
Eswatini	121	59.5	155	77.2	96	68.66	132	61.69	104	60.8
Ethiopia	159	48.0	168	71.7	142	59.68	137	60.09	142	50.9
Fiji	102	61.5	163	73.6	102	67.75	97	72.81	57	71.9
Finland	20	80.2	30	93.5	42	75.93	24	88.97	34	79.0
France	33	76.8	36	93.1	52	74.29	17	92.01	99	63.3
Gabon	169	45.0	96	87.0	141	59.78	164	49.76	171	41.1
Gambia, The	155	50.3	119	84.6	145	59.36	165	49.58	143	50.9
Georgia	7	83.7	2	99.6	21	80.98	43	84.42	5	92.9
Germany	22	79.7	125	83.7	30	78.20	5	98.80	76	66.6
Ghana	118	60.0	116	85.0	104	67.62	80	77.36	111	59.4
Greece	79	68.4	11	96.0	86	69.53	41	84.74	156	46.9
Grenada	146	53.4	89	88.0	130	62.49	93	73.38	147	50.1
Guatemala	96	62.6	99	86.8	118	65.34	47	84.24	89	64.9
Guinea	156	49.4	122	84.5	116	65.85	150	55.31	122	56.9
Guinea-Bissau	174	43.2	161	75.5	177	45.24	182	29.70	132	54.5
Guyana	134	55.5	111	85.6	167	52.52	170	45.90	128	55.7
Haiti	179	40.7	189	36.4	179	44.22	147	57.17	182	30.4
Honduras	133	56.3	170	71.4	158	56.17	138	59.93	101	62.3
Hong Kong SAR, China	3	85.3	5	98.2	1	93.47	3	99.34	51	73.6
Hungary	52	73.4	87	88.2	108	66.98	125	63.31	29	80.1
Iceland	26	79.0	64	90.6	72	71.56	16	92.24	16	86.6
India	62	71.0	136	81.6	27	78.66	22	89.38	154	47.6
Indonesia	73	69.6	140	81.2	110	66.78	33	87.31	106	60.0
Iran, Islamic Rep.	127	58.5	178	67.8	73	71.18	113	69.41	70	68.1
Iraq	172	44.7	154	77.3	103	67.66	131	61.89	121	57.3
Ireland	24	79.6	23	94.4	36	76.58	48	84.21	60	71.7
Israel	35	76.7	27	94.1	35	76.69	83	76.25	75	67.1
Italy	58	72.9	98	86.8	97	68.33	38	86.08	26	81.7

Jamaica	71	69.7	6	97.4	70	71.88	120	64.96	85	65.3
Japan	30	78.0	106	86.1	18	83.09	14	93.16	43	75.6
Jordan	75	69.0	120	84.5	138	60.33	70	80.51	78	66.4
Kazakhstan	25	79.6	22	94.4	37	76.55	68	81.63	24	82.4
Kenya	56	73.2	129	82.7	105	67.61	71	80.14	134	53.8
Kiribati	164	46.9	149	78.4	169	52.20	172	44.76	150	49.1
Korea, Rep.	5	84.0	32	93.4	12	84.44	2	99.89	40	76.3
Kosovo	57	73.2	12	95.9	160	55.29	90	73.87	37	77.5
Kuwait	83	67.4	82	88.4	68	71.94	67	81.88	45	75.1
Kyrgyz Republic	80	67.8	41	93.0	90	69.03	143	58.61	7	90.3
Lao PDR	154	50.8	181	62.7	99	68.28	144	58.03	88	64.9
Latvia	19	80.3	26	94.1	56	73.51	62	82.31	25	82.3
Lebanon	143	54.3	151	78.2	164	53.72	127	62.72	110	59.4
Lesotho	122	59.4	84	88.2	165	52.95	158	52.78	114	58.4
Liberia	175	43.2	75	88.9	185	28.94	175	39.07	180	31.9
Libya	186	32.7	164	73.1	186	0.00	142	59.02	187	0.0
Lithuania	11	81.6	33	93.3	10	84.87	15	92.94	4	93.0
Luxembourg	72	69.6	76	88.8	14	83.87	46	84.31	93	63.9
Madagascar	161	47.7	80	88.5	182	35.90	186	24.12	164	44.4
Malawi	109	60.9	153	77.9	128	63.13	171	45.38	90	64.9
Malaysia	12	81.5	126	83.3	2	89.92	4	99.27	33	79.5
Maldives	147	53.3	74	89.2	63	72.99	149	55.58	176	40.0
Mali	148	52.9	124	84.3	133	61.43	161	51.80	140	51.6
Malta	88	66.1	86	88.2	57	73.49	74	79.28	152	48.5
Marshall Islands	153	50.9	83	88.4	76	71.09	140	59.37	187	0.0
Mauritania	152	51.1	49	92.2	109	66.86	166	49.21	103	61.4
Mauritius	13	81.5	20	94.5	8	85.77	28	87.98	23	82.5
Mexico	60	72.4	107	86.1	93	68.85	106	71.14	105	60.2
Micronesia, Fed. Sts.	158	48.1	174	69.6	136	61.03	122	64.44	187	0.0
Moldova	48	74.4	13	95.7	156	56.24	84	75.28	22	82.8
Mongolia	81	67.8	100	86.7	29	78.21	152	55.05	50	74.2
Montenegro	50	73.8	101	86.7	40	76.08	134	61.23	83	65.8
Morocco	53	73.4	42	93.0	16	83.25	34	87.26	81	65.8
Mozambique	138	55.0	176	69.3	61	73.18	103	71.66	136	53.4
Myanmar	165	46.8	70	89.3	46	75.40	148	56.68	125	56.5
Namibia	104	61.4	165	72.2	84	69.97	77	78.34	173	40.6
Nepal	94	63.2	135	81.7	107	67.30	135	60.87	97	63.6
Netherlands	42	76.1	24	94.3	88	69.40	59	82.46	30	80.1
New Zealand	1	86.8	1	100.0	7	86.46	49	83.98	2	94.6
Nicaragua	142	54.4	145	79.6	176	46.33	115	68.26	160	46.4
Niger	132	56.8	56	91.5	180	44.15	159	52.74	115	58.3
Nigeria	131	56.9	105	86.2	55	73.61	169	47.44	183	29.5
North Macedonia	17	80.7	78	88.6	15	83.55	69	81.47	48	74.5
Norway	9	82.6	25	94.3	22	80.58	45	84.33	15	87.3
Oman	68	70.0	31	93.5	47	75.19	35	87.08	52	73.0

Pakistan	108	61.0	72	89.3	112	66.46	123	64.03	151	48.6
Palau	145	53.7	132	82.1	129	63.10	153	54.88	47	74.8
Panama	86	66.6	51	92.0	100	68.24	52	83.52	87	65.2
Papua New Guinea	120	59.8	142	80.1	122	64.54	118	65.54	127	56.2
Paraguay	125	59.1	160	76.0	75	71.11	109	70.37	80	66.1
Peru	76	68.7	133	82.1	65	72.53	88	74.54	55	72.1
Philippines	95	62.8	171	71.3	85	69.96	32	87.44	120	57.6
Poland	40	76.4	128	82.9	39	76.35	61	82.33	92	63.9
Portugal	39	76.5	63	90.9	60	73.23	53	83.33	35	78.4
Puerto Rico	65	70.1	59	91.2	143	59.60	92	73.54	161	46.3
Qatar	77	68.7	108	86.1	13	84.16	50	83.60	1	96.2
Romania	55	73.3	91	87.7	147	58.35	157	53.67	46	75.0
Russian Federation	29	78.2	39	93.1	26	78.90	7	97.52	12	88.6
Rwanda	38	76.5	34	93.2	81	70.64	60	82.34	3	93.7
Samoa	98	62.1	46	92.6	94	68.81	72	79.74	68	69.1
San Marino	92	64.2	92	87.3	92	68.91	26	88.33	102	61.5
São Tomé and Príncipe	170	45.0	150	78.2	111	66.64	130	62.07	172	41.1
Saudi Arabia	63	70.9	37	93.1	28	78.35	18	91.82	19	84.5
Senegal	123	59.3	60	91.2	131	62.06	119	65.22	116	58.3
Serbia	44	75.7	73	89.3	9	85.29	94	73.22	58	71.8
Seychelles	100	61.7	147	78.8	106	67.34	104	71.28	65	70.8
Sierra Leone	163	47.5	58	91.3	181	38.43	181	31.60	169	42.8
Singapore	2	86.2	4	98.2	5	87.86	19	91.77	21	83.1
Slovak Republic	45	75.6	118	84.8	146	59.36	55	83.27	8	90.2
Slovenia	37	76.5	40	93.0	119	65.33	23	89.21	54	72.1
Solomon Islands	136	55.3	110	85.6	172	49.47	112	69.56	155	47.4
Somalia	190	20.0	188	46.0	186	0.00	187	0.00	153	48.2
South Africa	84	67.0	139	81.2	98	68.32	114	68.79	108	59.5
South Sudan	185	34.6	172	71.0	171	50.51	187	0.00	177	36.8
Spain	31	77.9	97	86.9	79	70.80	56	83.01	59	71.7
Sri Lanka	99	61.8	85	88.2	66	72.26	89	74.46	138	51.9
St. Kitts and Nevis	139	54.6	109	85.9	58	73.48	110	70.19	185	28.9
St. Lucia	93	63.7	69	89.4	38	76.38	57	82.98	107	59.8
St. Vincent and the Grenadines	130	57.1	93	87.0	51	74.44	105	71.16	168	43.1
Sudan	171	44.8	157	76.7	124	64.21	162	51.28	95	63.7
Suriname	162	47.5	182	61.6	115	66.33	145	57.74	157	46.8
Sweden	10	82.0	38	93.1	31	78.05	10	96.21	9	90.1
Switzerland	36	76.6	81	88.4	71	71.76	13	94.42	18	86.1
Syrian Arab Republic	176	42.0	143	80.1	186	0.00	160	51.95	162	45.2
Taiwan, China	15	80.9	21	94.4	6	87.12	9	96.33	20	83.9
Tajikistan	106	61.3	35	93.2	137	60.85	163	51.13	77	66.4
Tanzania	141	54.5	162	74.4	149	57.92	85	74.87	146	50.1
Thailand	21	80.1	47	92.4	34	77.26	6	98.68	67	69.5
Timor-Leste	181	39.4	68	89.4	159	55.29	126	62.97	187	0.0

Togo	97	62.3	15	95.1	127	64.12	99	72.61	56	72.0
Tonga	103	61.4	62	90.9	69	71.91	95	73.20	166	43.4
Trinidad and Tobago	105	61.3	79	88.6	126	64.13	44	84.34	158	46.7
Tunisia	78	68.7	19	94.6	32	77.38	64	82.26	94	63.7
Turkey	34	76.8	77	88.8	53	73.83	42	84.53	27	81.6
Uganda	116	60.0	169	71.4	113	66.45	168	48.39	135	53.6
Ukraine	64	70.2	61	91.1	20	81.14	128	62.45	61	71.3
United Arab Emirates	16	80.8	17	94.8	3	89.75	1	100.00	10	90.1
United Kingdom	8	83.5	18	94.6	23	80.34	8	96.89	41	75.7
United States	6	84.0	55	91.6	24	80.02	65	82.15	39	76.9
Uruguay	101	61.5	66	89.6	151	57.54	66	82.12	119	57.6
Uzbekistan	69	69.9	8	96.2	132	61.68	36	86.86	72	67.9
Vanuatu	107	61.1	137	81.5	163	54.57	101	72.17	84	65.6
Venezuela, RB	188	30.2	190	25.0	175	46.45	174	39.84	145	50.3
Vietnam	70	69.8	115	85.1	25	79.27	27	88.23	64	71.1
West Bank and Gaza	117	60.0	173	70.2	148	58.23	86	74.87	91	64.6
Yemen, Rep.	187	31.8	156	76.8	186	0.00	187	0.00	86	65.2
Zambia	85	66.9	117	84.9	67	72.09	129	62.12	149	49.3
Zimbabwe	140	54.5	167	72.0	140	60.00	167	48.61	109	59.5

Sursă: Elaborat de autor în baza informațiilor furnizate de World Bank (2022).

Anexa 4. Indicele Ușurinței de a Face Afaceri, detalii pe dimensiunile analizate și scorurile aferente, 2020.

Țară	Rangul-Obținerea unui credit	Scor-Obținerea unui credit (DB15-20)	Rangul-Protecția investitorilor minoritari	Scor-Protecția investitorilor minoritari (DB15-20)	Rangul-Plata impozitelor	Scor-Plata impozitelor (DB17-20)	Rangul-Comerțul peste granițe	Scor-Comerțul peste granițe (DB16-20)	Rangul-Aplicarea contractelor	Scor-Aplicarea contractelor (DB17-20)	Rangul-Declarația insolvenței	Scor-Declarația insolvenței
Afghanistan	104	50	140	36	178	42.16	177	30.63	181	31.8	76	51.9
Albania	48	70	111	46	123	65.15	25	96.29	120	53.5	39	67.7
Algeria	181	10	179	20	158	53.85	172	38.43	113	54.8	81	49.2
Angola	185	5	147	32	106	69.54	174	36.15	186	28.1	168	0.0
Antigua and Barbuda	165	25	79	58	145	58.88	112	68.73	36	68.1	132	35.6
Argentina	104	50	61	62	170	49.34	119	67.09	97	57.5	111	40.0
Armenia	48	70	120	42	52	81.55	43	91.73	30	69.7	95	44.6
Australia	4	95	57	64	28	85.67	106	70.30	6	79.0	20	78.9
Austria	92	55	37	70	44	83.50	1	100.00	10	75.5	22	77.4
Azerbaijan	1	100	105	50	39	84.02	71	81.75	13	74.9	47	63.5
Bahamas, The	152	30	88	56	50	81.69	161	53.07	82	59.1	71	53.4
Bahrain	92	55	51	66	1	100.00	78	78.68	59	63.8	60	58.2
Bangladesh	119	45	72	60	151	56.13	176	31.76	189	22.2	154	28.1
Barbados	152	30	136	38	96	72.35	132	62.85	170	38.9	35	69.8
Belarus	104	50	79	58	99	71.19	24	96.51	40	67.6	74	52.9
Belgium	67	65	45	68	63	78.38	1	100.00	56	64.3	9	84.1
Belize	173	20	157	28	59	79.90	114	68.23	135	50.1	91	46.1
Benin	152	30	120	42	171	49.28	110	68.94	162	41.5	108	41.0
Bhutan	92	55	111	46	15	89.16	30	94.25	29	70.0	168	0.0
Bolivia	144	35	136	38	186	21.62	100	71.59	109	55.6	103	42.3
Bosnia and Herzegovina	67	65	88	56	141	60.43	27	95.73	93	57.8	37	68.2
Botswana	80	60	72	60	58	80.01	55	86.65	137	50.0	84	48.2
Brazil	104	50	61	62	184	34.40	108	69.85	58	64.1	77	50.4
Brunei Darussalam	1	100	128	40	90	74.03	149	58.70	66	62.8	59	58.2
Bulgaria	67	65	25	74	97	72.32	21	97.41	42	67.0	61	57.8
Burkina Faso	152	30	120	42	154	55.89	122	66.58	165	41.1	109	40.8
Burundi	176	15	143	34	140	60.87	169	47.34	158	43.0	147	30.6
Cabo Verde	144	35	170	24	87	74.85	109	69.05	52	64.8	168	0.0
Cambodia	25	80	128	40	138	61.28	118	67.28	182	31.7	82	48.5
Cameroon	80	60	157	28	181	36.34	186	15.99	167	39.9	129	36.6
Canada	15	85	7	84	19	88.05	51	88.36	100	57.1	13	81.0
Central African Republic	144	35	162	26	187	18.89	164	52.36	183	31.4	155	28.1
Chad	152	30	170	24	188	17.92	173	37.04	153	45.5	155	28.1
Chile	92	55	51	66	86	75.28	74	80.56	54	64.7	53	60.1
China	92	55	28	72	105	70.06	56	86.50	5	80.9	51	62.1
Colombia	11	90	13	80	148	58.62	133	62.72	177	34.3	32	71.4
Comoros	132	40	162	26	168	49.86	120	66.87	179	33.0	168	0.0
Congo, Dem. Rep.	152	30	176	22	180	40.93	187	3.45	178	33.3	168	0.0
Congo, Rep.	132	40	162	26	185	26.79	183	19.68	155	44.0	119	38.5
Costa Rica	15	85	110	48	66	77.99	81	77.60	111	55.2	137	34.6

Côte d'Ivoire	48	70	120	42	114	68.00	163	52.44	94	57.6	85	47.9
Croatia	104	50	37	70	49	81.85	1	100.00	28	70.6	63	56.5
Cyprus	80	60	21	76	29	85.48	50	88.44	142	48.6	31	72.5
Czech Republic	48	70	61	62	53	81.35	1	100.00	103	56.4	16	80.1
Denmark	48	70	28	72	8	91.14	1	100.00	15	73.9	6	85.1
Djibouti	132	40	103	52	133	62.73	147	59.37	144	48.4	44	65.9
Dominica	152	30	79	58	83	75.65	91	74.26	95	57.5	136	34.7
Dominican Republic	119	45	143	34	150	57.44	66	83.51	133	50.6	124	38.0
Ecuador	119	45	114	44	147	58.63	103	71.15	96	57.5	160	25.5
Egypt, Arab Rep.	67	65	57	64	156	55.14	171	42.23	166	40.0	104	42.2
El Salvador	25	80	140	36	70	77.51	46	89.76	126	51.9	92	45.6
Equatorial Guinea	132	40	162	26	179	41.54	175	32.05	105	56.2	168	0.0
Eritrea	186	0	185	16	153	55.90	188	0.00	107	55.9	168	0.0
Estonia	48	70	79	58	12	89.88	17	99.92	8	76.1	54	60.1
Eswatini	92	55	162	26	73	77.07	35	92.92	172	36.7	117	38.9
Ethiopia	176	15	189	10	132	63.26	156	56.00	67	62.8	149	30.3
Fiji	165	25	97	54	101	71.08	80	77.89	101	57.1	98	43.8
Finland	80	60	61	62	10	90.89	37	92.44	45	66.4	1	92.7
France	104	50	45	68	60	79.18	1	100.00	17	73.5	26	74.6
Gabon	132	40	170	24	182	35.92	170	43.94	180	32.8	130	35.9
Gambia, The	152	30	170	24	172	49.01	115	67.81	129	50.9	128	36.8
Georgia	15	85	7	84	14	89.19	45	90.07	12	75.0	64	56.2
Germany	48	70	61	62	46	82.16	42	91.77	14	74.1	4	89.8
Ghana	80	60	72	60	152	56.03	158	54.84	117	54.0	161	25.4
Greece	119	45	37	70	72	77.14	34	93.72	146	48.1	72	53.1
Grenada	152	30	105	50	143	59.62	137	61.52	80	59.3	168	0.0
Guatemala	15	85	153	30	104	70.30	83	77.15	176	34.5	157	27.6
Guinea	152	30	162	26	183	35.49	167	47.82	118	53.9	118	38.6
Guinea-Bissau	152	30	114	44	155	55.16	146	59.60	171	38.6	168	0.0
Guyana	92	55	88	56	122	65.67	151	58.27	92	57.9	163	22.4
Haiti	144	35	183	18	149	57.58	85	76.90	127	51.6	168	0.0
Honduras	25	80	120	42	167	49.92	130	64.27	154	44.2	143	32.6
Hong Kong SAR, China	37	75	7	84	2	99.71	29	95.04	31	69.1	45	65.7
Hungary	37	75	97	54	56	80.57	1	100.00	26	71.0	66	55.0
Iceland	92	55	28	72	41	83.75	53	86.71	33	69.1	12	82.0
India	25	80	13	80	115	67.63	68	82.46	163	41.2	52	62.0
Indonesia	48	70	37	70	81	75.75	116	67.54	139	49.1	38	68.1
Iran, Islamic Rep.	104	50	128	40	144	59.54	123	66.20	90	58.2	133	35.1
Iraq	186	0	111	46	131	63.55	181	25.33	147	48.0	168	0.0
Ireland	48	70	13	80	4	94.59	52	87.25	91	57.9	19	79.2
Israel	48	70	18	78	13	89.61	67	83.42	85	58.9	29	72.7
Italy	119	45	51	66	128	63.95	1	100.00	122	53.1	21	77.5
Jamaica	15	85	61	62	124	64.95	136	61.54	119	53.7	34	70.1
Japan	92	55	57	64	51	81.63	57	85.94	50	65.3	3	90.2
Jordan	4	95	105	50	61	78.72	76	79.03	110	55.6	112	39.7
Kazakhstan	25	80	7	84	64	78.21	105	70.36	4	81.3	42	66.7

Kenya	4	95	1	92	94	72.79	117	67.44	89	58.3	50	62.4
Kiribati	173	20	136	38	98	71.42	135	62.08	121	53.4	168	0.0
Korea, Rep.	67	65	25	74	21	87.42	36	92.52	2	84.1	11	82.9
Kosovo	15	85	128	40	48	81.92	31	94.15	53	64.7	48	63.5
Kuwait	119	45	51	66	6	92.48	162	52.61	74	61.4	115	39.2
Kyrgyz Republic	15	85	128	40	117	67.16	89	74.72	134	50.4	78	50.0
Lao PDR	80	60	179	20	157	54.22	79	78.12	161	42.0	168	0.0
Latvia	15	85	45	68	16	89.00	28	95.26	16	73.5	55	59.8
Lebanon	132	40	114	44	116	67.55	153	57.90	131	50.8	151	29.1
Lesotho	92	55	147	32	110	68.91	40	91.86	99	57.2	126	37.0
Liberia	104	50	176	22	76	76.43	184	19.18	175	35.2	110	40.6
Libya	186	0	183	18	130	63.61	129	64.66	145	48.4	168	0.0
Lithuania	48	70	37	70	18	88.81	19	97.83	7	78.8	89	46.7
Luxembourg	176	15	97	54	23	87.37	1	100.00	19	73.3	93	45.5
Madagascar	132	40	140	36	134	62.62	140	60.95	136	50.0	135	34.8
Malawi	11	90	79	58	135	62.37	127	65.29	149	47.4	134	34.9
Malaysia	37	75	2	88	80	75.96	49	88.47	35	68.2	40	67.0
Maldives	144	35	147	32	119	66.42	157	55.87	124	52.5	141	33.3
Mali	152	30	120	42	173	48.92	95	73.30	159	42.8	102	43.4
Malta	144	35	51	66	78	76.17	48	88.93	41	67.6	121	38.3
Marshall Islands	104	50	179	20	79	76.10	77	78.86	106	55.9	167	9.2
Mauritania	132	40	147	32	177	42.63	144	60.30	48	66.0	168	0.0
Mauritius	67	65	18	78	5	93.96	73	81.00	21	72.2	28	73.8
Mexico	11	90	61	62	120	65.81	69	82.09	43	67.0	33	70.3
Micronesia, Fed. Sts.	104	50	185	16	111	68.78	65	84.00	184	29.4	125	37.8
Moldova	48	70	45	68	32	85.16	38	92.32	62	63.6	67	54.8
Mongolia	25	80	25	74	71	77.32	143	60.83	75	61.4	150	30.1
Montenegro	15	85	61	62	75	76.67	41	91.85	44	66.8	43	66.1
Morocco	119	45	37	70	24	87.22	58	85.58	60	63.7	73	52.9
Mozambique	165	25	147	32	127	64.04	94	73.84	168	39.8	86	47.8
Myanmar	181	10	176	22	129	63.94	168	47.67	187	26.4	164	20.4
Namibia	80	60	88	56	88	74.52	138	61.47	64	63.4	127	36.9
Nepal	37	75	79	58	175	47.15	60	85.14	151	46.0	87	47.2
Netherlands	119	45	79	58	22	87.41	1	100.00	78	59.9	7	84.4
New Zealand	1	100	3	86	9	91.05	63	84.63	24	71.5	36	69.5
Nicaragua	104	50	170	24	162	52.69	84	76.99	87	58.6	107	41.1
Niger	48	70	120	42	169	49.41	126	65.40	114	54.7	114	39.3
Nigeria	15	85	28	72	159	53.68	179	29.20	73	61.5	148	30.6
North Macedonia	25	80	12	82	36	84.72	32	93.87	47	66.0	30	72.7
Norway	92	55	21	76	33	85.13	22	96.97	3	81.3	5	85.4
Oman	144	35	88	56	11	90.16	64	84.07	69	61.9	97	44.0
Pakistan	119	45	28	72	161	52.93	111	68.83	156	43.5	58	59.0
Palau	104	50	188	14	113	68.48	139	60.98	125	52.2	166	16.4
Panama	25	80	88	56	176	46.68	59	85.47	141	49.0	113	39.5
Papua New Guinea	48	70	72	60	118	67.15	125	65.75	173	36.2	144	32.2
Paraguay	132	40	143	34	126	64.15	128	65.10	72	61.6	105	42.1

Peru	37	75	45	68	121	65.78	102	71.25	83	59.1	90	46.6
Philippines	132	40	72	60	95	72.56	113	68.45	152	46.0	65	55.1
Poland	37	75	51	66	77	76.43	1	100.00	55	64.4	25	76.5
Portugal	119	45	61	62	42	83.75	1	100.00	38	67.9	15	80.2
Puerto Rico	4	95	88	56	163	52.01	70	81.86	70	61.8	10	83.3
Qatar	119	45	157	28	3	99.44	101	71.51	115	54.6	123	38.0
Romania	25	80	61	62	31	85.22	1	100.00	20	72.2	56	59.1
Russian Federation	25	80	72	60	57	80.47	99	71.76	22	72.2	57	59.1
Rwanda	4	95	114	44	37	84.57	88	74.98	32	69.1	62	57.2
Samoa	119	45	128	40	82	75.71	154	57.81	86	58.6	140	33.4
San Marino	152	30	162	26	47	82.02	20	97.48	81	59.2	106	41.1
São Tomé and Príncipe	165	25	179	20	137	61.80	124	66.03	185	28.8	168	0.0
Saudi Arabia	92	55	3	86	62	78.66	86	75.98	51	65.3	168	0.0
Senegal	67	65	114	44	166	51.24	142	60.85	132	50.6	96	44.3
Serbia	67	65	37	70	85	75.30	23	96.57	65	63.1	41	67.0
Seychelles	144	35	143	34	35	84.72	98	71.79	128	51.2	75	52.2
Sierra Leone	165	25	128	40	93	72.97	165	51.88	108	55.9	162	24.7
Singapore	37	75	3	86	7	91.58	47	89.57	1	84.5	27	74.3
Slovak Republic	48	70	88	56	55	80.62	1	100.00	46	66.1	46	65.5
Slovenia	119	45	18	78	45	83.27	1	100.00	112	54.8	8	84.4
Solomon Islands	104	50	136	38	40	83.81	160	53.45	157	43.5	145	31.9
Somalia	186	0	190	0	190	0.00	166	51.60	116	54.6	168	0.0
South Africa	80	60	13	80	54	81.25	145	59.64	102	56.9	68	54.6
South Sudan	181	10	185	16	74	76.75	180	26.19	84	59.0	168	0.0
Spain	80	60	28	72	34	84.74	1	100.00	27	70.9	18	79.2
Sri Lanka	132	40	28	72	142	59.78	96	73.29	164	41.2	94	45.0
St. Kitts and Nevis	165	25	103	52	125	64.41	72	81.04	49	65.5	168	0.0
St. Lucia	165	25	79	58	84	75.50	93	73.87	79	59.7	131	35.9
St. Vincent and the Grenadines	165	25	79	58	100	71.09	82	77.35	61	63.7	168	0.0
Sudan	176	15	153	30	164	51.80	185	18.96	148	47.8	152	28.8
Suriname	181	10	157	28	107	69.44	87	75.02	188	25.9	139	33.8
Sweden	80	60	28	72	30	85.28	18	98.04	39	67.6	17	79.5
Switzerland	67	65	105	50	20	87.66	26	96.06	57	64.1	49	62.6
Syrian Arab Republic	176	15	97	54	91	73.97	178	29.83	160	42.6	158	27.0
Taiwan, China	104	50	21	76	38	84.31	61	84.94	11	75.1	23	77.1
Tajikistan	11	90	128	40	139	60.94	141	60.95	76	60.7	153	28.4
Tanzania	67	65	105	50	165	51.33	182	20.21	71	61.7	116	39.1
Thailand	48	70	3	86	68	77.72	62	84.65	37	67.9	24	76.8
Timor-Leste	173	20	157	28	136	61.95	107	69.90	190	6.1	168	0.0
Togo	48	70	120	42	174	47.33	131	63.66	140	49.0	88	47.0
Tonga	48	70	153	30	102	70.56	97	72.64	98	57.3	138	33.9
Trinidad and Tobago	67	65	57	64	160	53.53	134	62.60	174	35.6	83	48.4
Tunisia	104	50	61	62	108	69.43	90	74.63	88	58.4	69	54.2
Turkey	37	75	21	76	26	86.64	44	91.63	25	71.4	120	38.5
Uganda	80	60	88	56	92	73.10	121	66.73	77	60.6	99	43.6
Ukraine	37	75	45	68	65	78.05	75	80.13	63	63.6	146	31.4

United Arab Emirates	48	70	13	80	43	83.71	92	74.10	9	75.9	80	49.3
United Kingdom	37	75	7	84	27	86.18	33	93.76	34	68.7	14	80.3
United States	4	95	36	71.6	25	86.76	39	92.01	18	73.4	2	90.5
Uruguay	80	60	153	30	103	70.31	150	58.39	104	56.3	70	53.6
Uzbekistan	67	65	37	70	69	77.52	152	58.23	23	71.9	100	43.5
Vanuatu	37	75	147	32	67	77.85	148	59.13	138	49.3	101	43.4
Venezuela, RB	132	40	170	24	189	11.40	188	0.00	150	46.9	165	18.5
Vietnam	25	80	97	54	109	69.01	104	70.83	68	62.1	122	38.0
West Bank and Gaza	25	80	114	44	112	68.68	54	86.67	123	52.5	168	0.0
Yemen, Rep.	186	0	162	26	89	74.13	188	0.00	143	48.5	159	26.9
Zambia	4	95	72	60	17	88.94	155	56.88	130	50.8	79	49.3
Zimbabwe	67	65	97	54	146	58.71	159	54.34	169	39.7	142	32.9

Sursă: Elaborat de autor în baza informațiilor furnizate de World Bank (2022).

Anexa 5. Certificat de implementare - Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova

Camera de Comerț și Industrie
a Republicii Moldova

MD - 2004, CHIȘINĂU, BD. ȘTEFAN CEL MARE 151
TEL: (373 22) 22 15 52, FAX: (373 22) 23 44 25
E-MAIL: CAMERA@CHAMBER.MD
WEBSITE: WWW.CHAMBER.MD

Chamber of Commerce and Industry
of the Republic of Moldova

MD - 2004, CHIȘINĂU, 151 ȘTEFAN CEL MARE AVENUE
PHONE: (373 22) 22 15 52, FAX: (373 22) 23 44 25
E-MAIL: CAMERA@CHAMBER.MD
WEBSITE: WWW.CHAMBER.MD

15.06.2023 nr. 524-06/09

Certificat de Implementare a Rezultatelor Tezei de Doctorat

Eliberat de: Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova

Către: Consiliul Științific din cadrul Academiei de Studii Economice a Moldovei

Titlul tezei de doctorat: Creșterea Competitivității și Rezilienței Economice a Republicii Moldova ca Factori de Consolidare a Securității Economiei Naționale, autor Ignatov Augustin

Prin prezenta, certificăm că rezultatele obținute în cadrul tezei de doctorat intitulată "Creșterea Competitivității și Rezilienței Economice a Republicii Moldova ca Factori de Consolidare a Securității Economiei Naționale" și susținute de Augustin Ignatov au fost implementate cu succes de către Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova.

Rezultatele obținute în teza de doctorat demonstrează, în primul rând, că securitatea economică pe dimensiunea competitivității economice depinde de un șir de factori precum performanța în termeni de voce și responsabilitate, stabilitate politică, eficacitatea guvernării, calitatea mediului regulatoriu, respectarea statului de drept și controlul corupției. Prin intermediul metodelor economice și analizei datelor, s-a identificat că și interacțiunea dintre acești factori joacă un rol crucial, evidențiind necesitatea unui abordaj complex și coordonat în implementarea reformelor.

În al doilea rând, rezultatele tezei de doctorat au demonstrat că competitivitatea economică depinde semnificativ de eficiența cheltuielilor guvernamentale, protecția investitorilor, competiția locală, cadrul legal, politica antimonopol, stabilitatea mediului macroeconomic, infrastructură, instituții de cercetare, colaborarea universități-industrie, sistemul educațional în general, protecția proprietății intelectuale, pregătirea tehnologică și capacitățile inovaționale. Modelele economice elaborate în teză evidențiază necesitatea prioritizării reformelor având în vedere aceste dimensiuni.

În al treilea rând, studiul a identificat, printr-o analiză comparativă calitativă, că Republica Moldova dispune de un nivel de reziliență economică modest, condiționat de factori care diminuează productivitatea mediului de afaceri. Riscul politic ridicat, riscurile energetice, nivelul urbanizării redus, eficiența relativ mică a cheltuielilor de sănătate și riscurile climatice reprezintă provocări care necesită măsuri de asigurare a securității economice. De asemenea, studiul a evidențiat importanța participării eficiente în lanțurile de aprovizionare internaționale și nevoia gestionării riscurilor de incendiu și cibernetice.

În al patrulea rând, teza de doctorat a contribuit la dezvoltarea unui fundament teoretic care facilitează înțelegerea conceptului de securitate economică a statului prin prisma competitivității și rezilienței economice. Aceasta completează înțelegerea conceptului de securitate economică, subliniind importanța dezvoltării politicilor economice pentru promovarea mediului antreprenorial și al creșterii economice interne.

Concluziile și rezultatele obținute în teza de doctorat au fost implementate de către Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova, contribuind la dezvoltarea de propuneri de politici și strategii economice adecvate și la îmbunătățirea mediului de afaceri în Republica Moldova.

Mihai BÎLBA

Vicepreședinte

Certificat nr. 11150 ISO 9001

Anexa 6. Certificat de implimentare - „Export Partners” SRL (Gateway & Partners Moldova).

S.R.L.”EXPORT PARTNERS”

IDNO 1017600001253

**GATEWAY
& PARTNERS**

**0020 Certificat de Implementare
a rezultatelor cercetării științifice efectuate în cadrul tezei de doctorat "Creșterea
competitivității și rezilienței economice a Republicii Moldova ca factori de consolidare a
securității economiei naționale ", autor Augustin Ignatov**

Prin prezenta confirmăm aplicabilitatea rezultatelor obținute în cadrul tezei de doctorat "Creșterea competitivității și rezilienței economice a Republicii Moldova ca factori de consolidare a securității economiei naționale", autor Augustin Ignatov, și relevanța acestora pentru dezvoltarea țării, prin consolidarea sectorului de afaceri, în special al sectorului întreprinderilor mici și mijlocii.

În urma analizei riguroase efectuate în cadrul acestei teze, au fost identificate și evidențiate următoarele concluzii:

Securitatea economică pe dimensiunea competitivității economice depinde de o serie de factori critici, cum ar fi performanța în termeni de voce și responsabilitate, stabilitatea politică, eficacitatea guvernantei, calitatea mediului regulatoriu, respectarea statului de drept și controlul corupției. Interacțiunea dintre acești factori joacă un rol crucial, ceea ce implică necesitatea unui abordaj complex și integrat în procesul de progres și reformă.

Competitivitatea economică este puternic influențată de eficiența cheltuielilor guvernamentale, protecția investitorilor, competiția la nivel local, cadrul legal, politica antimonopol, stabilitatea mediului macroeconomic, infrastructură, instituțiile de cercetare, colaborarea între universități și industrie, sistemul educațional în general, protecția proprietății intelectuale, pregătirea tehnologică și capacitatea inovațională. Analizele economice realizate pe fiecare aspect au evidențiat necesitatea acordării priorității reformelor importante în vederea atingerii unui nivel mai înalt al securității economice.

Implementarea concluziilor tezei are ca scop consolidarea sectorului de afaceri, în special al întreprinderilor mici și mijlocii, prin promovarea reformelor relevante în dimensiunile menționate și prin susținerea dezvoltării mediului antreprenorial. Aceasta include, dar nu se limitează la îmbunătățirea calității mediului regulatoriu, creșterea eficienței guvernantei, facilitarea protecției investitorilor, promovarea colaborării universități-industrie și sprijinirea capacităților inovaționale.

Data: **23 iunie 2023**

Semnătura:

Cornel COȘER,

Director și Partener „Export Partners” SRL (Gateway&Partners Moldova)

Declarația privind asumarea răspunderii

Subsemnatul, Augustin Ignatov, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Ignatov, Augustin

30.09.2023

CURRICULUM VITAE

Augustin Ignatov

Naționalitate: Moldova

Data nașterii: 25 august 1995.

Email: augustin.ignatov@gmail.com

Educație

Noi., 2019	-		Studii de doctorat în Economie , Academia de Studii Economice a Moldovei, Chișinău (frecvență redusă).
2017	-	2019	Master în Economie , Școala Masterală de Excelență în Economie și Business, ASE Moldova, Chișinău. Absolvent cu cea mai înaltă distincție.
2014	-	2017	Licență în Economie , Facultatea de Relații Economice Internaționale, ASE Moldova, Chișinău. Absolvent cu cea mai înaltă distincție.

Posturi de cercetare și predare

2017	-	2019	Asistență în cercetare , Centrul de Studii în Integrarea Europeană, ASE Moldova, Chișinău .
------	---	------	--

Finanțări (asistent de cercetare/solicitant)

2017	-	2019	Asistent de cercetare , proiect - Elevating the Internationalization of Higher Education in Moldova. Referință: 573921-EPP-1-2016-1-MD-EPPKA2-CBHE-SP.
2017	-	2019	Asistent de cercetare , proiect - Centrul de Excelență Jean Monnet în Studii de Integrare Economică Europeană. Referință: 565156-EPP-1-2015-1-MD-EPPJMO-CoE.
2017	-	2019	Asistent de cercetare , proiect - Consolidarea Cooperării Transfrontaliere în Moldova. Referință: 575246-EPP-1-2016-1-MD-EPPJMO-SUPPA.
2017	-	2018	Membri al echipei de aplicare de bază , proiect - Consolidarea capacităților de management al cercetării și științei deschise ale instituțiilor de învățământ superior din Moldova și Armenia. Referință: 597912-EPP-1-2018-1-MD-EPPKA2-CBHE-SP.

Lucrări

în reviste din bazele de date Web of Science și SCOPUS

1. Ignatov, Augustin (2018). "Entrepreneurial innovation: the European Union perspective." *Review of Economic Perspectives* 18.2 (2018): 137-154.
2. Ignatov, Augustin (2018). Analysing European economic competitiveness through the prism of economic innovation. *European Competition Journal*, 14(2-3), 248-277 (2018).
3. Ignatov, Augustin (2018). "Regional development discrepancies in the Eastern European Union analysed through the prism of growth determinants." *Global economy journal* 18.4.

4. Ignatov, Augustin (2018). "Towards a confident Europe: Fostering European foreign policy as a premise to enhanced European economic security & competitiveness." *Global Economy Journal* 18.3.
5. Ignatov, Augustin (2019). "Entrepreneurial innovation—Key to a sustainable and competitive European Union." *International Journal of Euro-Mediterranean Studies* 12.1: 33-67.
6. Ignatov, Augustin (2019). "Analyzing the determinants of the European union's regional economic development." *Global Economy Journal* 19.01: 1950002.
7. Ignatov, Augustin (2019). "Analysis of the dynamics of the European economic security in the conditions of a changing socio-economic environment." *New Medit: Mediterranean Journal of Economics, Agriculture and Environment= Revue Méditerranéenne d'Economie Agriculture et Environment* 18.2.
8. Ignatov, Augustin (2019). "Governance Efficiency, Economic Security And Federalisation. The European Union At Crossroads—Is It Time For Consolidation?." *Global Economy Journal* 19.01: 1950003.
9. Ignatov, Augustin (2020). "Entrepreneurial performance of the European Union—pivot of its economic security." *New Medit: Mediterranean Journal of Economics, Agriculture and Environment= Revue Méditerranéenne d'Economie Agriculture et Environment* 19.2.
10. Ignatov, Augustin (2020). "Analysis of the energy security of the European union and the related policy framework." *Global Economy Journal* 20.01: 2050005.
11. Crudu, Rodica, Olesea Sirbu, and **Augustin Ignatov (2018)**. "Central European Free Trade Agreement: did the initiative prove its commitments?." *Eastern Journal of European Studies* 9.1: 45-62.

în reviste din alte baze de date acceptate de către ANACEC (cu indicarea bazei de date)

1. Ignatov, Augustin (2017). "Liberalism-Key to Entrepreneurial and Innovation Success: Estonian Case Study." *Romanian Economic Journal* 20.66 (2017). (Bazele de date: EBSCO; DOAJ; Ulrich's Periodicals Director; ERIH PLUS)
2. Ignatov, Augustin (2019). "Institutional Efficiency, Entrepreneurship, and the Premises Of Economic Development In The Eastern European Countries." *Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Studia Oeconomica* 64.2 (2019). (Bazele de date: EBSCO; Ulrich's Periodicals Director)
3. Ignatov, Augustin (2019). "Entrepreneurship and Bureaucracy: Impact upon Innovation and Economic Competitiveness of the European Union." *Romanian Economic Journal* (2019c). (Bazele de date: EBSCO; DOAJ; Ulrich's Periodicals Director)
4. Crudu, Rodica and **Augustin Ignatov (2016)**. "Rolul politicilor de inovare în dezvoltarea economică durabilă a UE." (2016). *Economica*, Academia De Studii Economice a Moldovei, Volume 98, Issue 4, pp. 71-87. (DOAJ)
5. Sirbu, Olesea, Rodica Crudu, and **Augustin Ignatov (2017)**. "The Role of EU Innovation Policies in the Sustainable Development of the Energy Sector." *Studia Universitatis Babeş-Bolyai* 62.2: 3. (Bazele de date: EBSCO; Ulrich's Periodicals Director)

altele

1. Crudu, Rodica and **Augustin Ignatov (2017)**. "The advantages and impediments in fostering Republic of Moldova-the European Union economic cooperation." *Center for Studies in European Integration Working Papers Series 5* (2017): 6-15.
2. Crudu, Rodica and **Augustin Ignatov (2017)**. "The Role of the European Union in the Consolidation of Market Economy in the Republic of Moldova." (2017). *Eastern European Journal for Regional Studies (EEJRS)*, Nr.1 (3).
3. Ignatov, Augustin (2016). "European Energy Integration In East European Countries: Real Necessity To Assure Fair Market Prices For Energy Resources." (2016). Centre for European Integration Studies Working Papers, ASEM.
4. Sîrbu, Olesea, **Augustin Ignatov**, and Rodica Crudu (2017). "Innovation policies and entrepreneurship in the Baltic States-key to European Economic success." *Eastern European Journal for Regional Studies (EEJRS)* 3.2 (2017): 68-81.
5. Sîrbu, Olesea, Rodica Crudu, and **Augustin Ignatov (2018)**. "European initiatives for a competitive economy in a globalised world-Entrepreneurial innovation as a pivotal stake." (2018). *Eastern European Journal for Regional Studies (EEJRS)*. Nr. 1 (4).
6. Ignatov, Augustin (2019). "The role of social media in enhancing the modern market relations." *CES Working Papers* 11.1 (2019): 35-54.
7. Crudu, R., and A. IGNATOV. "Can the Experience of Visegrad Countries Help Moldova to Integrate in the European Union? Studii Europene. 2016, nr. 7." 2345-1041.

în lucrările manifestărilor științifice incluse în Registrul materialelor publicate în baza manifestărilor științifice organizate din Republica Moldova

1. **IGNATOV, A. (2022)**. *Economic development in the Eastern Europe—determinants and discrepancies*. În: (editori) O. Gagauz, *Materialele Conferinței Științifice Internaționale "Creșterea Economică în Condițiile Globalizării, Chișinău, Moldova, 12-13 octombrie 2022"*, (pp. 215-236). DOI: <https://doi.org/10.36004/nier.cecg.I.2022.16.21>. ISBN (pdf) 978-9975-3530-9-0 (PDF)
2. **IGNATOV, A. (2022)**. *Entrepreneurial competitiveness: comparative analysis between the Republic of Moldova and other eastern european nations*. În: (editori) A. Stratan, *Materialele Conferinței Științifice "Development Through Research and Innovation-2022, August 26, Chisinau, Moldova"* (pp. 6-25). DOI: <https://doi.org/10.53486/dri2022.01>. ISBN 978-9975-3590-5-4.
3. **IGNATOV, A. (2022)**. *Governance efficiency-essential condition to foster entrepreneurial competitiveness. Case of the Republic of Moldova*. În: (editori) A. Stratan, *Materialele Conferinței Științifice "Conferința "Competitivitate și inovare în economia cunoașterii" Ediția 26, Chișinău, Moldova, 23-24 septembrie 2022"*, 100, 128. DOI: 10.5281/zenodo.7563976. ISBN 978-9975-155-93-9.
4. **IGNATOV A. (2021)**. *Strengthening European economic security through consolidating economic cohesion and the strategic socio-economic positions in terms of governance efficiency*. În: (editori) N. Putină & A. Solcan, *Materialele Conferinței Științifice Internaționale "Știința politică și administrativă: provocări globale, soluții locale, Chișinău, 13 Noiembrie 2020"*, p. 413-433, Chișinău, 2021. ISBN: 978-9975-3459-7-2.

5. Crudu Rodica and **Ignatov Augustin (2016)**, The Role of EU Financing in the Industrial Development of EU New Member States. In *25 De Ani De Reformă Economică În Republica Moldova: Prin Inovare Și Competitivitate Spre Progres Economic*, ASEM, Volume III, pp. 63-70.
6. Crudu, Rodica and **Augustin Ignatov (2017)**. "The influence of international economic migration upon the economy of the Republic of Moldova." *EU—a space of opportunities and challenges*. (2017c). Chișinău, 2017. ISBN 978-9975-3129-6-7.
7. Crudu, Rodica and **Augustin Ignatov (2017)**. "Innovative Entrepreneurship Policy-the European Union Case." *Fostering Knowledge Triange in Moldova: 2017 Conference Proceedings*. Academy of Economic Studies of Moldova, Centre for Studies in European Integration, (2017). Chisinau, 2017.

Prezentări la conferințe și seminare

- 2022 Annual International Scientific Conference “Competitiveness and Innovation in the Knowledge Economy”, September 23-24, 2022. ASEM, Chișinău.
- 2022 International Scientific Conference “Development Through Research And Innovation - 2022”, IIIrd Edition, online conference for researchers, PhD and Post-Doctoral Students, August 26 , 2022, Chisinau, Republic of Moldova
- 2022 International Scientific Conference „Economic Growth Under the Conditions of Globalization”, Institutul Național de Cercetări Economice, October 12-13 2022, Chișinău.

Premii și burse

- 2018 Deținător al Premiului Internațional pentru Eseuri pentru Tineret (3 DCFTA), 2018, acordat de Centrul pentru Studii de Politică Europeană, Bruxelles (500 EUR).
- 2017 Cel mai bun student la Master al ASE Moldova, Chișinău (4'000 MDL) .
- 2017 Bursa de Merit – acordată de Centrul de Consiliere Educațională (ONG) din Moldova (12'000 MDL).
- 2016 Cel mai bun student la Licență al ASE Moldova, Chișinău (4'000 MDL).
- 2016 Bursa Republicii, acordată de Guvernul Republicii Moldova (13'200 MDL).
- 2014 Deținător al premiului internațional de eseu al think-tank-ului MESA10, 2014 (200 EUR).
- 2014 Deținător al locului 3 printre elevii de liceu de performanță (top 10) ai Republicii Moldova - geografia umană (Concursul Național).
- 2014 Deținător al locului 4 printre elevii de liceu de performanță (top 10) ai Republicii Moldova – istorie (Concursul Național) .

Software statistic și Limbi

Software statistic	Stata, R.
Limbi	Engleză (cunoaștere profesională completă), română (nativă), rusă (fluent), germană, ucraineană, franceză